

A. Meunier, le marquis de Roux de St. Hilaire

ΥΛΗ ΚΑΙ ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ

Paris

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ,

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

ΜΕΤΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΥΠΟ

του 'Ιατροῦ

Ν. Β. ΦΑΡΔΥ

του Σαυδέρμας

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΙΣΜΟΣΗΚΗ
ΑΓΓΕΛΟΥ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

«Μὲ τὰ ροῦγα αἱματωμένα
«Ὁμοῦ ἐπὶ ἐθγαίνες κρουά,
«Ναυπηγὸς εἰς τὰ ξένα
«Ἄλλα χέρια δυνατά.»

Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἕγνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Ὀδὸς Σταδίου, Ἄρ. 35.

1888

408

ΥΔΗ ΚΑΙ ΣΚΑΡΙΦΕΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

425

ΥΛΗ ΚΑΙ ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ,

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

ΜΕΤΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΔΕΞΕΩΝ

ΥΠΟ

του Ἱατροῦ

Ν. Β. ΦΑΡΔΥ

του Σαμόθρακος.

« Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα,
» Ἔβρω διὰ ἔδραινας προφά,
» Νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
» Ἄλλα χέρια δυνατά. »

Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Ὕμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1888

124713

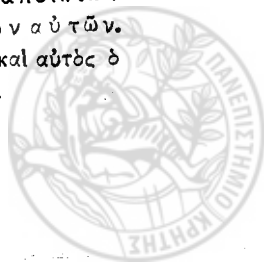

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐν Μασσαλία διακεκριμένος ὁμογενῆς ἰατρός κ. Σταῦρος Μεταξᾶς, μαθὼν τυχαίως ὅτι ἐν Κορσικῇ ὑπῆρχεν ἀποικία τις ἑλληνική, πολλὰ σημεῖα ζωῆς ἑλληνικῆς εἰσέτι διατηροῦσα, τὸ 1883 μετέβη ἐκεῖ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἴδῃ τὴν ἑλληνικὴν ταύτην ἀποικίαν. Βαθέως δὲ συνεκινήθη ὅταν, ἐν τῷ ὄλως ξένῳ τούτῳ τόπῳ, εὔρεν ἀνθρώπους ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσάν του καὶ ὑπὸ καθαρῶς ἑλληνικῶν αἰσθημάτων ἐμφορουμένους.

Ἡ ἠθικὴ αὐτῆ ἡδονὴ τὸν παρεκίνησε νὰ μείνῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγνώστων τούτων ὁμογενῶν του περισσοτέρας, τῶν ὅσας ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ, ἡμέρας. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖθι διαμονῆς του μία καὶ ἡ αὐτὴ πάντοτε φωνὴ ἠκούετο περὶ αὐτόν: Ἰκανῶς μὲν διετηρήθημεν μέχρι τοῦ δεῦ- ἀλλ' εἰς τὸ ἐξῆς, ἕνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων λόγων, ἀναπόφευκτος μᾶς ἀναμένει ἡ συγχώνευσις μετὰ τοῦ Κορσικανικοῦ στοιχείου. Ἡ τύχη τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Σικελίᾳ ἐγκατασταθεισῶν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑλληνικῶν ἀποικιῶν δὲν κεῖται πολὺ μακρὰν καὶ ἡμῶν αὐτῶν.

Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην δὲν ἤργησε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος μετὰ λύπης καρδίας νὰ κατανοήσῃ.

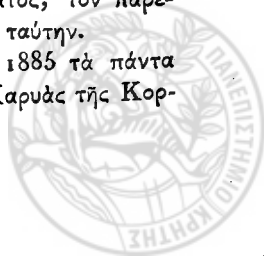

β'.

Συνήθως οί άνθρωποι άρχίζουσι νά σκέπτωνται περί θεραπείας τών κακώς κειμένων, όταν ταύτα φθάσωσιν εις τό έσχατον σημεϊον. Οί έν Καρυαίς δημογενεΐς ήμών, άπό τινος χρόνου βλέποντες προσεγγίζοντα τόν αναπόφευκτον θλεθρόν των, ήρχισαν σπουδαίως ν' άνησυχώσι περί αύτου. "Όταν δέ άνεγνώρισαν έν τῷ προσώπῳ του κ. Σ. Μεταξά άνθρωπον γενναίως μεριμνώντα ύπέρ τής καθόλου ελληνικής εκπαιδευσεως, δέν έδίστασαν νά τόν παρακαλέσωσιν ίνα φροντίση και ύπέρ αύτῶν. 'Ο κ. Σ. Μεταξάς, βλέπων τήν μεγάλην ταύτην προθυμίαν των ύπέρ τής εκμαθήσεως τής μητρικής των γλώσσης, τοίς ύπεσχέθη ότι θα έπραττεν ύπέρ αύτῶν πάν ό,τι τῷ ήτο δυνατόν. 'Επί τούτῳ δέ, μετά παρέλευσιν χρόνου τινός, εύρών τόν φιλογενναιοτάτον δημογενή κ. Χρηστάκην Ζωγράφον, συνενόηθη μετ' αύτου και άπεφασίσθη ίνα οί δύο ούτοι σπεύσωσιν εις βοήθειαν τών έν Κορσικῇ δημογενῶν των. Συνεφώνησαν λοιπόν ίνα και οί δύο όμοῦ διατηρήσωσιν έν Καρυαίς τής Κορσικῆς "Ελληνα διδάσκαλον επί έπτά έτη με έτήσιον μισθόν 3500 φράγκων, τῶν όποιων τās μέν τρεΐς χιλιάδας θα έπλήρουνεν ό κ. Χ. Ζωγράφος, τās δέ πεντακόσια ό κ. Σ. Μεταξάς.

'Ο κ. Σ. Μεταξάς, γνωρίζων προσωπικῶς τόν συγγραφέα του άνά χειρας πονήματος, τόν παρέκάλεσεν ίνα δεχθῆ τήν άποστολήν ταύτην.

'Ενῶ δέ κατά μήνα Μάϊον του 1885 τās πάντα ήσαν έτοιμα όπως άποσταλῶ εις Καρυάς τής Κορ-

σικῆς, ὅπως ἀπροσδοκῆτως λαμβάνει ὁ κ. Σ. Μεταξᾶς μίαν ἐπιστολήν ἀπὸ τὸν παπᾶ-Καίσαρα Κόττιν, ἱερέα τῆς ἐν Κορσικῇ ἐλληνικῆς ἀποικίας, διὰ τῆς ὁποίας τὸν παρεκάλει καὶ τὸν προέτρπε νὰ μὴ ἀποστείλῃ Ἑλληνα διδάσκαλον εἰς Καρυάς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἐν Ρώμῃ προϊστάμενοί του δὲν ἐνέκρινον τὴν ἀποστολήν ταύτην. Ὁ κ. Σ. Μεταξᾶς, ἐννοήσας ἀμέσως ὅτι ἐξετίθετο δωρεάν εἰς τὰς ραδιοσυργίας τοῦ πανισχύρου ἐν βλαξί Δυτικοῦ Κλήρου, συγκατένευσε νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἀποστολήν μου.

Ἐν τούτοις, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, λαμβάνει παρακλητικὴν ἐπιστολήν ὑπογεγραμμένην σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων, διὰ τῆς ὁποίας παρεκαλεῖτο θερμῶς νὰ πέμψῃ τὸν ὑποσχεθέντα διδάσκαλον. Ὁ κ. Σ. Μεταξᾶς, μεταξὺ τῶν δολίων προσταγῶν τῆς Αὐλῆς τῆς Ρώμης καὶ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῶν ἐν Καρυαῖς ὁμογενῶν του, ἔκρινεν ἀξιοπρεπέστερον νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ. (1)

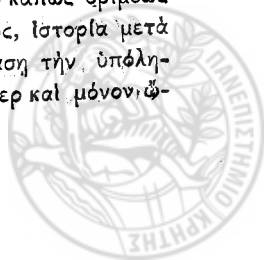
Μεταβάς, τέλος πάντων, ἐκεῖ ὅπως συστήσω τὸ ἐν λόγῳ σχολεῖον, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ἵνα ἐπιτοπίως συναγάγῃ τὴν δέουσαν ὕλην καὶ συγγράψω τὴν ἀνά χεῖρας Ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, τὴν ὁποίαν, ὅπως ἀκριβέστερον καὶ εἰλικρινέστερον ἐκφρασθῶ, ἐθεώρησα καλὸν νὰ ὀνομάσω ὕλην καὶ σκαρίφημα Ἱστορίας. Οἱ πρὸ

1). Τὰ περαιτέρω τῆς ὑποθέσεως ταύτης βλέπε ἐν τῷ ΙΗ' ἄρθρῳ τοῦ παρόντος βιβλίου.

ἐμοῦ θίξαντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην περιώρισθησαν ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ συναγάγουν καὶ καταγράψουν τὰς ἐκ παραδόσεων καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα περιωθεισας εἰδήσεις, χωρὶς ποτε νὰ συμβουλευθῶσιν καὶ ἀντιπαραβάλωσι τοὺς ἀρχαιοτέρους τῶν συγγραφέων καὶ, ἰδίως, χωρὶς νὰ ζητήσωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν διαφόρων γεγονότων ἐν τοῖς ἀρχείοις διαφόρων χωρῶν. Καὶ ὅμως, ἡ ἱστορία, διὰ νὰ ἦναι ἀληθῆς ἱστορία καὶ ὄχι μυθιστόρημα, πρέπει ὄχι μόνον νὰ ἦναι γεγραμμένη κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας τῶν πηγῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕκαστον βῆμα νὰ παραπέμπῃ ἀκριβῶς τὸν ἀναγνώστην εἰς αὐτάς. Τὸ ἐξελεγχεῖν δὲ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ζητεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν εἶναι ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν καθιέρωσεν αὐτὸς οὗτος ὁ ὕπατος τῶν ἱστοριογράφων. Ἄλλ', ἰδίως, κύριος σκοπὸς τῆς βιβλιογραφίας εἶναι ἡ διευκόλυνσις τῆς ἀναδιφήσεως τῶν μεταγενεστέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Κατέβαλα λοιπὸν πᾶσαν προοπτικὴν ἐν τῷ πονηματίῳ μου τούτῳ ἵνα, ὅσον μοι ἦτο δυνατόν, ὑποδείξω τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῆς μελέτης τοῖς βουλομένοις νὰ συγγράψωσι πλήρη Ἱστορίαν τῆς ἐν Κορσικῇ ἐλληνικῆς ἀποικίας.

Παρεκβατικῶς δέ, εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἱστορίας ταύτης, κατόπιν εἰλικρινοῦς ἐκθέσεως τῶν διαφόρων γεγονότων, ἠναγκάσθην νὰ ἐπιτεθῶ κάπως δριμύτως κατὰ τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου. Βεβαίως, ἱστορία μετὰ πάθους γραφεῖσα, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς, δι' ὅπερ καὶ μόνον ὤ-

φειλον ἴσως νὰ ἐκβάλω τοῦ κειμένου τὰς παρεκβάσεις ταύτας. Καὶ ὁμοῦ δὲν τὰς ἐξέβαλον, χάριν ἀκριβῶς αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Πολλὰ φαινόμενα ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, καὶ ἰδίως ἡ ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας διατήρησις τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς καὶ γλώσσης τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων δὲν δύνανται ἄλλως νὰ ἐξηγηθῶσιν εἰμὴ διὰ τῆς διηγῆσεως τῶν καταχρήσεων καὶ τῶν τυραννικῶν πράξεων τῶν ἐν Κορσικῇ φραγκοπαπάδων, οἵτινες, ἀκόμη καὶ σήμερον, δὲν ἐννοοῦν τί σημαίνει ἡ λέξις ἀνεξιθρησκευεῖα καὶ ἡ φράσις σεβεσθαι τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ πλησίον. Εἶναι δὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια τὸ ὅτι, ὁσάκις οἱ τύραννοι ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ ἐξαφανίσουν τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, εὐθὺς παρετήρησαν ὅτι περὶ τὴν μίαν ἐκκοπεῖσαν ἀνεφύησαν δέκα παραφυάδες.

Ἐθεώρησα δ' ἀναγκαῖον νὰ προτάξω τῆς Ἱστορίας ταύτης, ἐν εἶδει Εἰσαγωγῆς, γεωγραφικὰς τινὰς καὶ ἱστορικὰς γνώσεις τῆς νήσου Κορσικῆς ἐν γένει καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ Πελοποννήσου. Οὕτω δ' ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχη προχείρους τὰς αἰτίας τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας ἐκ Πελοποννήσου καὶ τὰς τῶν περιπετειῶν αὐτῆς ἐν Κορσικῇ.

*Ἐγγραφον ἐν Καρναῖς τῆς Κορσικῆς τῇ 15/27 Ἀπριλίου 1887.

N. B. ΦΑΡΔΥΣ Σαμόθραξ.

Ἱατρός.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

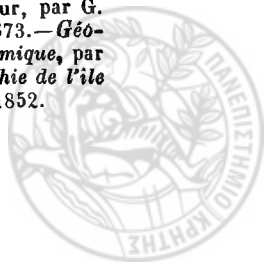
Α'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΟΡΣΙΚΗΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ (1)

Φυσική Γεωγραφία.

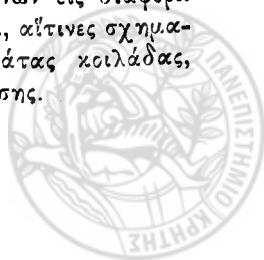
Ἡ νῆσος Κορσική, μία τῶν μεγαλειτέρων νήσων τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἀπὸ τοῦ 1768 ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἀποτελεῖ ἓνα τῶν 86 νομῶν αὐτῆς. Εἶναι σχήματος ἐν γένει ἑλλειψοειδοῦς, πρὸς δὲ τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς παρουσιάζει μίαν ἄκραν ἐκτεινομένην πρὸς τὸν κόλπον τῆς Γενούης, ἣτις σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κορσικῆς. Πρὸς δὲ τὸ ἀντίθετον μέρος χωρίζεται ἀπὸ τὴν Σαρδόνα διὰ τινος

1. Τὸ ἄρθρον τοῦτο συνετάχθη ἐπὶ τῇ βίβλῳ τῶν ἑξῆς βιβλίων: *Petite géographie pour le département de la Corse*, composée sous la direction de E. Levasseur, par G. Gallerand, vice-recteur de la Corse. Paris, 1873. — *Géographie générale, physique, politique et économique*, par L. Grégoire, Paris. — *Abrégé de la Géographie de l'île de la Corse*, par. F. C. Marmocchi, Bastia, 1852.

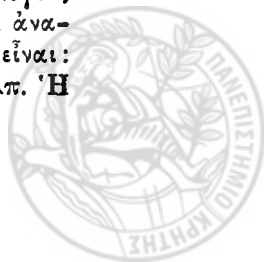
στενοτάτου θαλασσίου χωρίσματος, λίαν επικινδύνου τοῖς ναυτιλλομένοις, ὅπερ εἶναι ὁ πορθμὸς τοῦ Βονιφακίου. Εἶναι δὲ κυρίως γεωγραφικὸν ἐξάρτημα τῆς Ἰταλίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέχει μόνον 90 χιλιομέτρα, ἐνῶ ἐκ τῆς Προβιγγίας ἀπέχει 170 χιλιομέτρα. Ἔχει μῆκος περίπου 183 χιλιομ., τὸ δὲ μεγαλείτερον πλάτος αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ 84 χιλιομ. Ἡ νῆσος αὕτη ἐκτείνεται περίπου ἀπὸ τῆς 41^{ης} μέχρι τῆς 43^{ης} μοίρας τοῦ βορείου πλάτους. Κεῖται δέ, ὡς πρὸς τὸ μῆκος, μεταξύ τοῦ 6^{ου} καὶ 7^{ου} μεσημβρινοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τῶν Παρισίων.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κορσικῆς εἶναι ὄρεινόν καὶ ἀνώμαλον. Τὰ δὲ ὑψηλότερα τῶν ὄρεων τῆς εἶναι τὸ Μόντε-Κίντο 2520 μέτρ. ὕψους, τὸ Μόντε-Ροτόνδο 2673 μέτρ. ὕψους, τὸ Μόντε-δ' Ὄρο 2650 μέτρ. ὕψους καὶ τὸ Μόντε-Ρόσσο, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφαὶ εἶναι κατάσκεποι ὑπὸ ὑψικόμων πευκῶν. Τὰ ὄρη δὲ τοῦ Νιόλου εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κόρτης σχηματίζουν τὸν κυρίως ὄγκον τῆς νήσου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι δριμύ, ὡς ἐκ τῶν χιόνων, αἱ ὁποῖαι σπανίως ἐλλείπουσιν ἐκεῖθεν. Ἐκ τοῦ κέντρου τούτου ἀναχωροῦσι διάφοροι σειραὶ βουνῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς νήσου κατευθυνόμεναι, αἵτινες σχηματίζουν μεταξύ αὐτῶν ὠραιοτάτας κοιλάδας, προχωρούσας μέχρι τῆς θαλάσσης.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Κορσικῆς ἐν γένει ἀκολουθοῦσι τὴν φυσικὴν διάθεσιν τῶν ὀρέων πρὸς ἄλληλα καὶ ἐκ τούτων λαμβάνουσι τὸ σχῆμα των· ἀλλὰ τὸ ἀρχικὸν τοῦτο σχῆμα ἠλλοιώθη καὶ ἀπὸ ἄλλας αἰτίας: Τὰ ἀνατολικά βουνά, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, εἶναι περισσότερον ὑποκείμενα εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν παρὰ τὰ δυτικά. Ἐντεῦθεν δ' ἐπεταὶ ὅτι οἱ χεῖμαρροι, οἱ χυνόμενοι εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, φέρουσιν εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰς γαιώδεις ὕλας, τὰς ὁποίας ὠθοῦσιν ἐπὶ τῆς ἰδίας παραλίας τὰ ρεύματα τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παραλία αὕτη ὀλιγώτερον ταράσσεται ἀπὸ μεγάλα καὶ σφοδρὰ κύματα, ὡς ἐκ τῆς πλησιόχωρου μεγάλης ξηρᾶς, ἣτις εἶναι ἡ Ἰταλία, διὰ τοῦτο εἶναι ἰκανῶς ἑμαλὴ καὶ ὀλίγον βαθεῖα, ὡς εἶναι οἱ ὄρμοι τοῦ Μακκινάγγιω, τῆς Βαστίας, — τῆς Φαβώνας καὶ ὁ κόλπος τοῦ Πόρτο-Βέκκιω. Τοῦναντίον δ' ἡ δυτικὴ παραλία παρουσιάζει πολλὰς ἀνωμαλίας, τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι εἶναι *μεγάλοι καὶ λαμπροὶ κόλποι*, ὡς ὁ τοῦ Ἀγίου-Φλωρεντίου, τοῦ Πόρτου, τῆς Σαγώνας, τοῦ Δίακκίου καὶ τοῦ Προπριάνου, ἡ Βάλινκω.

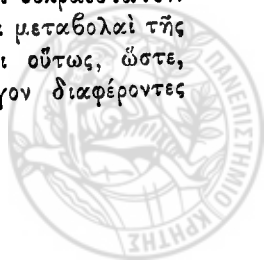
Αἱ σημαντικώτεραι πεδιάδες δι' οὓς λόγους ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου. Τοιαῦται δὲ εἶναι: ἡ τοῦ Μιγλιακκιάου, ἡ τῆς Ἀλερίας κλπ. Ἡ

πεδιάς τοῦ Λιαμῶνα εἶναι ἡ μόνη ἀξιοσημείωτος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Ὡσαύτως ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ παρουσιάζει πολλὰς λίμνας, τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι ἡ τοῦ Βιγούγλια, ἡ τοῦ Διάνα καὶ ἡ τοῦ Οὐρβίννου καὶ πολλὰ ἔλαως εἶναι τὸ τοῦ Δέλ Σάλε, τὸ τοῦ Κάσα-Βιάνκα κλπ. καὶ τὰς ἀλυκίδας τοῦ Πόρτο-Βέκκιω.

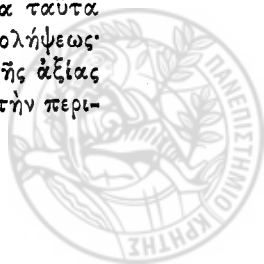
Τὰ ὕδατα τῆς Κορσικῆς εἶναι ἄφθονα καὶ καλλίστης ποιότητος. Ἐπὶ δὲ τῶν ὁρέων τοῦ Νιόλου εὐρίσκονται αἱ δύο μεγάλαι δεξαμεναὶ τῶν ὑδάτων τῆς Κορσικῆς : αἱ λίμναι τοῦ Κρένω καὶ τοῦ Ἴνω. Ἐκ τῶν ὑψηλῶν τούτων μερῶν κατέρχονται οἱ ποταμοὶ Γόλω, Ταβίγιανω καὶ Λιάμονας, τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος χύνεται εἰς τὴν βορειοανατολικὴν παραλίαν τῆς νήσου, ὁ δεύτερος εἰς τὴν ἀνατολικήν, δεχόμενος καθ' ὁδὸν καὶ τοὺς Βέκκιω καὶ Ρεστονίκαν, ὁ δὲ τρίτος χύνεται ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Σαγώνας εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι δευτέρου λόγου ἄξιοι ποταμοί, ὡς εἶναι ὁ Φιουμόρβω πρὸς ἀνατολὰς, καὶ πρὸς δυσμὰς ὁ Βαλίνκω, ὁ Ταράβω καὶ ὁ Γραβόνας, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα δι' ὑδραγωγείου μετηνέχθησαν εἰς τὸ Αἰάκκιον.

Τὸ κλίμα τῆς Κορσικῆς εἶναι εὐκραέστατον. Ὅπως δὴποτε ὅμως αἱ αἰφνίδιαι μεταβολαὶ τῆς ἀτμοσφαιράς δὲν εἶναι σπάνιαι οὕτως, ὥστε, ἐνῶ ὑπάρχουσι καύσωνες ὀλίγον διαφέροντες

τῶν τῆς Ἀφρικῆς, αἴφνης γὰ φυσήση βόρειος ἄνεμος φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ὅλην τὴν παγετώδη ψυχρότητα τῶν βορείων κλιμάτων. Ἡ ὄρσο-
 ρότης τῶν ὀρέων εἶναι λίαν εὐχάριστος κατὰ τὸ
 θέρος· ἡ δὲ παραθαλασσία, κυρίως ἐν τῷ βάθει
 τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων κόλπων, κατὰ τὸν
 χειμῶνα παρέχει ὅλας τὰς χάριτας λαμπροῦ ἥ-
 ρος. Τὸ κλίμα τῶν Καρυῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ οἰ-
 κείῳ τόπῳ θέλομεν διαλάβει, εἶναι ἐξόχως ὠ-
 ραῖον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ χειμῶνος καὶ ἐπι-
 ὠραιότερον κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Ἡ μέση θερμο-
 κρασία τοῦ ὄλου ἔτους ἐν Αἰακκίῳ εἶναι 17°,
 55. Ἡ δὲ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος 14°,
 35. Τὸ κλίμα τῆς Κορσικῆς, ὑπὸ τὴν ἔποψιν
 τῆς ὑγιεινῆς εἶναι ἐν γένει καλόν. Οὐχ ἤττον
 ὅμως εἰς τινα μέρη, ὅπου ὑπάρχουσι λιμνάζον-
 τα ὕδατα, οἱ διαλείποντες πυρετοὶ εἶναι ἐνδη-
 μικοὶ καὶ ἐνίοτε, κατὰ τὸ θέρος, προσβάλλουσι
 βαρέως.

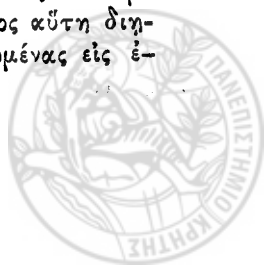
Μεταλλικὰ ὕδατα ἔχει πάμπολλα καὶ καλλ-
 λίστης ποιότητος ἡ Κορσική. Αἱ κυριώτεραι
 καὶ ὀνομαστότεραι πηγαὶ τούτων εἶναι αἱ ἐξῆς:
 1^{ον}) Τὰ ὕδατα τῆς Ὀρέτζας ἐν τῇ περιφερείᾳ
 τῆς Πεδιεκρόκης εἶναι ἀφθόνως σιδηροῦχα καὶ
 πλούσια εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὰ ὕδατα ταῦτα
 τὴν σήμερον ἀπολαύουσι παγκοσμίου ὑπολήψεως·
 ἡ δὲ ὑπόληψις αὕτη εἶναι ἀνάλογος τῆς ἀξίας
 των. 2^{ον}) Τὰ ὕδατα τοῦ Γοάγων εἰς τὴν περι-

φέρειαν τοῦ Βίκω, τὰ ὁποῖα εἶναι θερμὰ καὶ
 θειοῦχα. Ἡ ἀφθονωτέρα ἑτῶν δύο πηγῶν ἔχει
 θερμοκρασίαν περίπου 53° βαθμῶν. Τὰ λουτρά
 ταῦτα ἔχουσι καλὴν ὑπόληψιν, ἡ δὲ γαλλικὴ
 Κυβέρνησις ἔκτισεν ἐκεῖ καὶ ἕν στρατιωτικὸν νο-
 σοκομεῖον. 3^{ον}) Τὰ θερμὰ λουτρά τοῦ Πιετρα-
 πόλα εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Φιουμόρβω, τὰ
 ὁποῖα εἶναι ἐπίσης πεφημισμένα. Εἶναι δὲ πλού-
 сия κυρίως εἰς θειοῦχον ὑδρογόνον. 4^{ον}) Τὰ ὕδα-
 τα τοῦ Πουτζικέλλω εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομ.
 περίπου ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Ἀλερίας. Εἶναι
 δὲ ψυχρὰ καὶ περιέχουσι θειοῦχον ὑδρογόνον,
 διανθρακοῦχον ἄσβεστον, θειοῦχον ἄσβεστον,
 κλπ. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι
 πηγαὶ δευτέρου λόγου ἄξια.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Τὸ πάλαι ἡ Κορσικὴ διηρεῖτο εἰς 6 ἐπισκο-
 πὰς τὰς ἐξῆς: Μαριάννας, Νέββιω, Σαγῶνας,
 Ἀγκίας, Ἀλερίας καὶ Αἰακκίου, καὶ εἰς 66 ἐνορί-
 ας. Ὑπὸ τοὺς Γενουηνοὺς ἡ νῆσος αὕτη διη-
 ρεῖτο εἰς 10 ἐπαρχίας, ὑποδιαιρουμένας εἰς ἐ-
 νορίας.

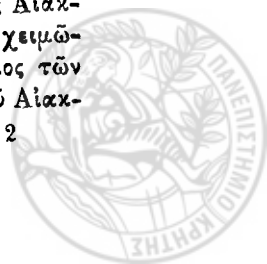

Αἱ σήμερον περιφέρειαι (cantons) ἀντιστοιχοῦσι περίπου πρὸς τὰς ἀρχαίας ἐνορίας (rièven).

Τὴν σήμερον ὁ νομὸς τῆς Κορσικῆς διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας, 62 περιφέρειας καὶ 363 δήμους. Πρωτεύουσα δ' αὐτῆς εἶναι τὸ Αἰάκκιον, ἔνθα ἐδρεύει ὁ νομάρχης. Ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ συναθροίζεται τὸ *Γενικὸν Συμβούλιον*. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ ἔδρα τοῦ Ἐπισκόπου, ἡ κατοικία τοῦ Ἑπιπιστάτου τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων καὶ λοιπῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τούτοις τὰ ἀνώτερα Δικαστήρια εὐρίσκονται ἐν Βαστίᾳ, δευτερευούση πόλει τῆς Κορσικῆς.

Αἱ κυριώτεραι πόλεις τῶν πέντε ἐπαρχιῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

1^{ον} ΔΙΑΚΚΙΟΝ ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς νήσου, 18005 κατοίκους. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μητροπόλεως εἶναι κτίριον τοῦ xvi αἰῶνος. Ἔχει μέγαν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, Βιβλιοθήκην, Φρούριον, Ἐργοστάσια καπνῶν, κλπ. Εἶναι δὲ γενέτειρα πόλις τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος Βοναπάρτου. Τὰ περίξ τοῦ Αἰακκίου εἶναι ἐξόχου φυσικῆς καλλονῆς. Πολλοὶ δὲ ξένοι καὶ ἰδίως Ἄγγλοι, ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὑπάγουσιν εἰς Αἰάκκιον κατ' ἔτος, ὅπως διέλθωσιν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα.— Ἡ ἐνορία τῆς *Παομίας* καὶ ὁ δῆμος τῶν *Καρυῶν* ὑπάγονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αἰακ-

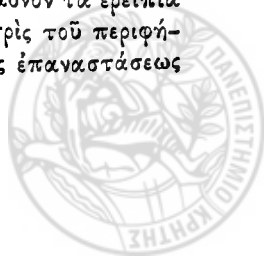
:δ'.

κίου, περί ὧν κατωτέρω θὰ διαλάβωμεν. Παρὰ δὲ τὴν *Πιάναν*, 1356 κατ., εὐρίσκονται οἱ Καλάνκοι, ἀπότομοι βράχοι ἀληθῶς ἀξιάγαστοι.—Τὸ *Βίκω*, 1991 κατ., τέσσαρας περὶπου ὥρας ἀπέχον τῶν Καρυῶν, ὑπάγεται ἐπίσης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αἰακκίου.

2^{ον}) ΒΑΣΤΙΑ, Β.—Α., 20100 κατ. Ἐχει λιμένα ὠχυρωμένον. Τὸ ἔδαφός της εἶναι εὐφορον, τὸ δὲ ἐμπόριόν της εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν. Εἶναι ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Κορσικῆς καὶ τοῦ νομοῦ τοῦ Γόλω 1797 — 1811. —Ὁ "Ἅγιος Φλωρέντιος πρὸς Δ. τῆς Βαστίας, 797 κατ. δύναται νὰ καταστήῃ ναυτικὸς σταθμὸς ἀξιολογώτατος.

3^{ον}) ΚΑΛΒΙ, Β., 2023 κατ. Ἐχει λιμένα ὠχυρωμένον. Εἶναι δὲ γενέτειρα πόλις τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. — Ἡ *Ἴσολα Ῥόσσα*, Β.—Α., 1503 κατ. ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Πάολι. Ἐχει λιμένα καὶ ἐμπόριον ἀρκετὰ σημαντικόν.

4^{ον}) ΚΟΡΤΗ, εἰς 60 χιλιομ. ἀπόστασιν Β.—Α. τοῦ Αἰακκίου, 5136 κατ., κειμένη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου, ἐπὶ τοῦ Ταβιγνιάνω, πόλις ὀχυρά. — *Ἀλερία*, κειμένη ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταβιγνιάνω, ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Κορσικῆς, τῆς ὁποίας τὴν σήμερον μόνον τὰ ἐρείπια φαίνονται. — *Μοροσάγλια*, πατρὶς τοῦ περιφήμου ἀρχηγοῦ τῆς Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως Πασκάλ Πάολι.

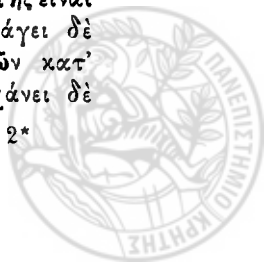

5^{ον}) ΣΑΡΤΕΝΑ, Ν.—Α., 5748 κατ., τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος παράγει πολὺν καὶ ἐξαιρετικὸν οἶνον.—*Βοσιφάκιον*, 3116 κατ., πόλις καὶ λιμὴν ὄχυρὸς ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ. Ἔχει δὲ πολλὰ ἀρχαῖα κτίρια.—*Πόρτο-Βέκκιω*, 2655 κατ. ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα.

Ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Κορσικῆς ὁμοῦ εἶναι 278,501 ψυχαί. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος βεβαίως δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν καθόλου εὐφορίαν τῆς νήσου. Ἡ δυσαναλογία ὁμῶς αὕτη ἐξ ἅπαντος ἔχει τὰς αἰτίας τῆς εἰς τὴν ἀκαταστασίαν, εἰς τὰς ἐπαναστάσεις καὶ εἰς τὰς σφαγὰς τοῦ Μεσαίωνος· πρὸ πάντων δὲ εἰς τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν Κορσικανῶν. Ἐν μόνῃ τῇ Μασσαλίᾳ, ὡς λέγεται, ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας Κορσικανοί, ἧ ἐκ Κορσικανῶν καταγόμενοι.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ φυτεία τῆς Κορσικῆς συνενόνει ἐν ἑαυτῇ τὰ προτερήματα τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Τὰ φυτὰ ὁμῶς τῶν τροπικῶν χωρῶν δὲν προκόπτουσιν ἐν γένει ἐνταῦθα. Ὁ πραγματικὸς πλοῦτος τῶν πεδιάδων τῆς νήσου ταύτης εἶναι κυρίως οἱ δημητριακοὶ καρποί. Παράγει δὲ κατὰ μέσον ὄρον δημητριακῶν καρπῶν κατ' ἔτος 915,509 ἑκατόλιτρα. Ἐπιτυγχάνει δὲ

κάλλιστα καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ ὄρουζιου, τῆς ἀμπέλου, τοῦ ριζαρίου, τῆς ἐλαίας, τῆς λιμομέας, τῆς πορτοκαλέας, τῆς κιτρέας, τῆς συκῆς, τῆς καρυᾶς καὶ τῆς ἀμυγδαλέας. Τὰ δάση τῆς Κορσικῆς εἶναι ἐξόχως ὠραῖα καὶ μεγάλα. Τὰ κυρίως διακρινόμενα ἐν αὐτοῖς δένδρα εἶναι: ἡ δρῦς, ἡ φηγός, ἡ πεύκη, κλπ. Ὡσαύτως παράγεται ἐνταῦθα καπνὸς κατωτέρας ποιότητος, κυρίως πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων. Ἡ καλλιέργεια δὲ τῆς καστανέας ἰδίως παρέχει μεγάλας εὐεργεσίας τοῖς ὄρειοῖς. Καθ' ὅλην δὲ τὴν παραλίαν τῆς νήσου ταύτης φύεται ἰκανὴ ποσότης κοραλλίου καλῆς ποιότητος καὶ ἐλμινθοχόρτου, γνωστοῦ ἐν τῇ φαρμακευτικῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα *mousse de Corse*. ⁽¹⁾

Τὰ ἡμερα ζῶα σχεδὸν ὅλα εἶναι μικρὰ τὸ σῶμα. Οἱ ἵπποι δὲ τῆς Κορσικῆς εἶναι ἐξαιρέτως ὀνομαστοὶ διὰ τὴν καλὴν ποιότητα αὐτῶν, ἃν καὶ εἶναι μικροὶ κατὰ τὸ σῶμα. Ὑπάρχει δὲ ἰκανὴ ποσότης ἡμιόνων, βοῶν, προβάτων καὶ αἰγῶν, αἵτινες παράγουσι τυρὸν καὶ μάλιστα ἀνθότυρον καλλίστης ποιότητος. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ἐν εἶδος ἀγρίου μὲν, ἀλλ' ὠραίου ζώου, *μουφλον* καλουμένου, ἐκ τοῦ γένους τῶν προβάτων, τοῦ ὁποίου τὸ κρέας εἶναι νοστιμώτατον.

1. Παράβαλε καὶ τὸ Β' ἄθρ. τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου.

Τὸ κυνήγιον δὲ τῆς Κορσικῆς εἶναι ἰδιαιτέ-
 ρως ὀνομαστὸν καὶ διὰ τὴν πληθύν του, ἀλλὰ
 καὶ διὰ τὴν ποιότητά του· διὸ καὶ πολλοὶ ξέ-
 νοι ἐπισκέπτονται τὴν νῆσον ταύτην κατὰ τὸ
 φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα, ἐπὶ τούτῳ καὶ
 μόνῳ.

Λατομεῖα εὐρίσκονται ἐν Κορσικῇ πολλὰ καὶ
 διάφορα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται γρανίτης ρο-
 δόχρους, γρανίτης φαιός, ἀλάβαστρον, λευκὸν
 μάρμαρον δι' ἀγάλματα, κλπ.

Ἡ βιομηχανία καὶ τὸ μικρὸν ἐμπόριον τῆς
 Κορσικῆς δὲν εἶναι μεγάλου λόγου ἄξια. Ἐν
 τούτοις οἱ λιμένες της εἶναι ἀσφαλεῖς καὶ σχε-
 δὸν ὅλα τὰ χωρία της συνδέονται δι' ὁδῶν
λαμπροτάτων. Ὁ μεταξὺ Αἰακκίου καὶ Βά-
 στιας *σιδηρόδρομος* εὐρίσκεται πάντοτε ἐν τῷ
 γίγνεσθαι.

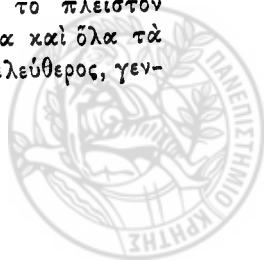
Ἐν γένει δὲ τὸ ἐμπόριον τῶν Κορσικανῶν εἶ-
 ναι μικροῦ καὶ μάλιστα οὐδενὸς λόγου ἄξιον.
 Ἐμπορικὸν δὲ πνεῦμα παρ' αὐτοῖς φαίνεται νὰ
 μὴ ὑπάρχη. Πολλὰ προϊόντα τοῦ τόπου των
 φθείρονται καὶ σήπονται, ἢ δίδονται ὡς τροφή
 τοῖς χοίροις, τὰ ὁποῖα παρ' ἄλλοις, παρὰ τοῖς
 Γάλλοις λ. χ., θ' ἀπετέλουν ἰκανῶς σημαντι-
 κὸν ἐμπόριον. Εἶδη τινὰ τῆς Αἰγύπτου εὐρί-
 σκονται καὶ ἐν Κορσικῇ. Τὰ μὲν τῆς Αἰγύπτου
 εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἵτινες τὰ μεταφέρουσι
 καὶ τὰ πωλοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ, ἐν ᾧ τὰ τῆς Κορ-

σικῆς οὐδείς εὐρίσκεται ὅστις νὰ τὰ ἐκμεταλλευθῆ. Ἐπειτα δέ, τοῦθ' ὅπερ σχεδὸν πανταχοῦ ὑπάρχει, μικραὶ ἀγοραὶ ἐβδομαδιαῖαι ἢ δεκαπενθήμεροι καθ' ἃς ἐκ πολλῶν χωρίων μεταφέρονται διάφορα ἐμπορεύματα ἐν ὠρισμένη ἡμέρᾳ καὶ πωλοῦνται ἐν ὠρισμένῳ χωρίῳ, σύστημα πολὺ ἀξιόλογον καὶ πολὺ σύμφορον τοῖς χωρικοῖς, ἐν Κορσικῇ δὲν ὑπάρχουσι. Σχεδὸν ὅλα τὰ προϊόντα τῆς Γαλλίας, τὰ ὅποια ἄλλως τε εἶναι γνωστὰ εἰς ὅλα τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἐν Κορσικῇ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα. Ἀλλά, καὶ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῖς Κορσικανοῖς γαλλικὰ προϊόντα ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Κορσικῆς πωλοῦνται εἰς τριπλασίαν περίπου τιμῆν, ἢ ἐν Γαλλίᾳ· καὶ τοῦτο βεβαίως προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει καλῶς διωργανωμένη ἐμπορικὴ ἀνταπόκρισις. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὸ ἐμπόριον τῆς Κορσικῆς εὐρίσκεται εἰσέτι εἰς στοιχειώδη κατὰστασιν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι διὰ τοῦ ἐμπορίου πλουτίζουσιν οἱ ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐν Κορσικῇ βαθύπλουτοι δὲν ὑπάρχουσιν, ἢ δὲ ἐργατικὴ τάξις καὶ ἰδίως οἱ χωρικοὶ ζῶσιν ἐν πενίᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΣΙΚΗΣ

Ὁ λαὸς τῆς Κορσικῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρεινός, φέρει ὅλα τὰ προτερήματα καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν ὀρεινῶν. Φιλελεύθερος, γεν-

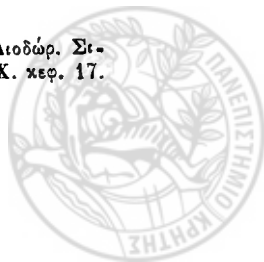

ναῖος καὶ φιλόξενος κατὰ τὰς συνήθεις τοῦ βίου περιστάσεις, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἶναι τραχὺς καὶ σκληροκάρδιος καί, ἔστιν ὅτε, βάρβαρος. Συνήθως κάμνει τὴν δίκην μόνος του· καί, ὅταν τὰ δικαστήρια δὲν κρίνουν ὅπως αὐτὸς ἔκρινε, τότε καὶ πάλιν τιμωρεῖ μόνος του. Ἡ τιμὴ του μόνον δι' αἵματος ἰκανοποιεῖται. Εἶναι δ' ἐκδικητικὸς εἰς ἄκρον.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, ἡ Κορσική αἰκεῖται φαύλως, τραχεῖά τε οὔσα καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι δύσβατος τελέως, ὥστε τοὺς κατέχοντας τὰ ὄρη καὶ ἀπὸ ληστηρίων ζῶντας ἀγριωτέρους εἶναι θηρίων. Ὅποτεν γοῦν ὀρμήσωσιν οἱ τῶν Ρωμαίων στρατηγοὶ καί, προσπεσόντες τοῖς ἐρύμασι, πολὺ πλῆθος ἔλωσι τῶν ἀνδραπόδων, ὅρᾳν ἐστὶν ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ θαυμάζειν ὅσον ἐμφαίνεται τὸ θηριῶδες καὶ τὸ βοσκηματῶδες ἐν αὐτοῖς· ἢ γὰρ οὐχ ὑπομένουσι ζῆν, ἢ ζῶντες, ἀπαθεία καὶ ἀναισθησία τοὺς ὠνησαμένους ἐπιτρέβουσιν, ὥστε, καίπερ τὸ τυχὸν καταβαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν, ὅμως μεταμελεῖν. » (1)

Ἡ περιγραφή αὕτη τοῦ Στράβωνος βεβαίως δὲν κολακεύει πολὺ τοὺς Κορσικανούς· ὅπως δῆποτε ὅμως, ἐν πολλοῖς, ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ τὴν τούτων ἀλήθειαν.

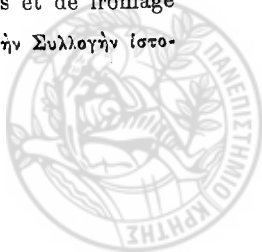
(1) Βιβλ. V. κεφ. 6', 7.—Παράβαλ. καὶ Διοδώρ. Σικελιώτου Βιβλ. V. 14., καὶ Πausανίου Βιβλ. X. κεφ. 17.

Διὰ τοῦτο δὲ Κορσικανός τις ιστοριογράφος τοῦ XVI αἰῶνος, ὁ Πέτρος Cyrnaeus, ἠθέλησε ν' ἀπολογηθῆ κατὰ τοῦ Στράβωνος, γράψας τὸ ἐπιγραφόμενον βιβλίον: *De rebus Corsicis, Libri quatuor, usque ad annum 1506.* (1) — Τὸ ὅτι οἱ Κορσικανοί, ἀκόμη καὶ σήμερον, εἶναι τραχέος καί, οὕτως εἰπεῖν, ἀγρίου χαρακτῆρος, τοῦτο εἶναι πρᾶγμα ἀναμφισβήτητον· ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἶναι φιλελεύθεροι, καὶ ὅτι γενναίως πάντοτε ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, καὶ τοῦτο ἐπίσης εἶναι πρᾶγμα ἀναμφισβήτητον. Ὁ Στράβων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι *τραχεῖς καὶ φιλελεύθεροι*, καὶ νομίζω νὰ μὴ ἀπατάται κατὰ πολὺ περὶ τούτου.

Ἴδου δὲ μ' ὅποια χρώματα περιγράφει τοὺς Κορσικανούς καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς *Description de la Corse* κλπ. «**Caractères des Corses.** — Les Corses sont plus petits que grands, de physionomie patibulaire, cruels, avares, voleurs, dissimulés, vindicatifs, assassins, faineants et jaloux jusqu' à l'extravagance; mais ils sont sobres, spirituels, agiles et infatigables à la guerre, dormant à terre un fusil entre leurs bras, un pistolet, un poignard, et une cartouche bien garnie à leur ceinture, un petit sac de cuir sur le dos rempli de petits pains d'orge, de châtaignes et de fromage

1. Βλέπε ἐν ταῖς κατωτέρω Πηγαῖς τὴν Συλλογὴν ἱστοριογράφων ὑπὸ Μουκράτορη.

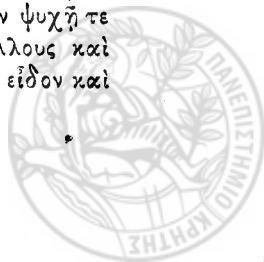

avec un peu de vin aigre dans une gourde ; κλπ. »
σελ. 82. Ἡ περιγραφή αὕτη δύναται νὰ ἐφαρ-
μοσθῆ ἀκόμη καὶ σήμερον, ἂν ὄχι εἰς ὅλους
τοὺς ὄρεινους, βεβαίως ὅμως εἰς τοὺς ληστρικὸν
βίον ἄγοντας.

Οἱ Κορσικανοὶ, ὑπὸ τὴν σοφὴν νομοθεσίαν καὶ
τὸ ἐκπολιτιστικὸν πνεῦμα τῆς Γαλλίας, ἠδυνή-
θησαν ν' ἀπολαύσωσι διαρκoὺς εἰρήνης· ἠτύ-
χησαν σχετικῶς καὶ προώδευσαν καθ' ὅλα.
Ἄλλ' ἰδίως διεκρίθησαν καὶ διακρίνονται πάν-
τοτε ἐν τῇ στρατιωτικῇ τέχνῃ. Οἱ Κορσικανοὶ
ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ ἔφθασαν εἰς ὅλα τὰ ἀ-
ξιώματα : στρατηγοὶ, ἀρχιστράτηγοι, ναύαρχοι
Κορσικανοὶ δὲν εἶναι σπάνιοι, καὶ οὐκ ὀλίγων
τὰ στήθη φέρουσι τὰ μεγαλειότερα βραβεῖα τῶν
μαχῶν.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἐν Κορσικῇ εἶναι ἡ
ἰταλική, ἱκανῶς παρεφθαρμένη. Ἐν τούτοις δὲ,
ἀφ' ὅτου ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐπέστησε μεγά-
λην προσοχὴν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως,
ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἔλαβε μεγίστας διαστάσεις·
ὅλη δὲ ἡ νεολαία, τὴν σήμερον, παρὰ τῇ ἰτα-
λικῇ, ὁμιλεῖ καὶ γράφει καὶ τὴν γαλλικὴν.

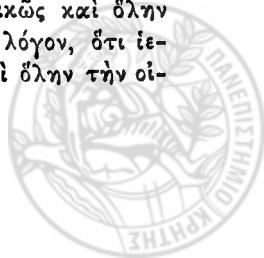
ὑπὸ πολλῶν, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, πολὺς
ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν Κορσι-
κανῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν τοὺς ἀπέδειξαν ψυχῇ τε
καὶ σώματι Ἰταλοὺς, ἄλλοι δὲ Γάλλους καὶ
ἄλλοι ἄλλα. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲ, ἐξ ὅσων εἶδον καὶ

κβ'.

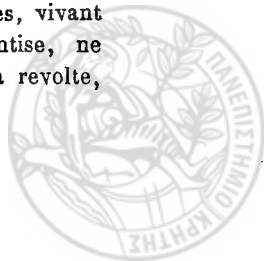
ἐνόησα, οἱ Κορσικανοὶ δὲν εἶναι οὔτε Ἴταλοὶ, οὔτε Γάλλοι : Εἶναι Κορσικανοί. Διὰ τοῦτο δὲ ἀείποτε ἐπολέμουν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ὥστε, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν πλήρη κατοχὴν τῆς Κορσικῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1768, δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ διεκδικοῦν τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν των. Ἴσως δὲ καὶ μέχρι σήμερον θὰ ἐξηκολούθουν νὰ ὑποστηρίζουν διὰ τῶν ὄπλων τὰς ἀπαιτήσεις των ταύτας, ἐὰν μὴ ὁ συμπολίτης των Ναπολέον Βοναπάρτης καὶ ἡ δυναστεία του κατελάμβανον τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. (Παράβλ. καὶ D. Fumaroli, *La Corse Française*, nouvelle édition. Marseille 1887, σελ. 149—207.)

Ἡ θρησκεία εἶναι τὸ Δυτικὸν Δόγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὃ δὲ λαὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ᾔηται θρησκομανῆς, κατὰ συνέπειαν φανατικὸς καὶ δεισιδαίμων. Ἐκάστη οἰκογένεια καταβάλλει μεγάλας προσπαθείας, ὅπως κατορθώσῃ νὰ κάμῃ ἱερέα ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς. Οἱ ἴδιοι δὲ οἱ Κορσικανοὶ ἐξηγοῦσι τὴν προθυμίαν των ταύτην διὰ δύο λόγων, τῶν ἐξῆς: πρῶτον μὲν ὅτι ἱερεὺς τις, ἐν τινι οἰκογενείᾳ, ἀποκαθίσταται οἰκονομικὴ πηγὴ ἀνεξάντλητος, καὶ δεύτερον ὅτι ἱερεὺς τις, κατέχων τὰ πρωτεῖα ἐν τινι ἐνορίᾳ, συντείνει μεγάλως ὅπως ἀνυψώσῃ κοινωνικῶς καὶ ὅλην τὴν οἰκογενεῖάν του. Τὸν τρίτον λόγον, ὅτι ἱερεὺς τις δύναται νὰ εἰσαγάγῃ καὶ ὅλην τὴν οἰ-

κογένειάν του εις τὸν Παράδεισον, οὔτε κἂν τὸν ἀναφέρουσιν. Ὑπάρχουσι λοιπὸν πάμπολλοι ἱερεῖς Κορσικανοί, ἐπὶ τῆς Κορσικῆς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς διατελοῦντες.

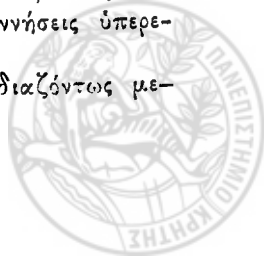
Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Κορσικανῶν ὁ συγγραφεὺς τῆς *Description de la Corse* κτλ. ἐν σελ. 85 καὶ ἐφεξῆς (περὶ τῆς ὁποίας βλέπε τὰς Πηγὰς) ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: «Les Corses sont devots, superstitieux, fort bons Catholiques à l'extérieur; mais n'ayant dans le fond aucune religion, que leurs passions et leurs intérêts, scrupuleux observateurs de tous les jours d'abstinence, ne mangeant dans ces temps ni œufs, ni beure, ni lait, ni fromage; mais ne craignant pas pendant ces jeûnes d'assassiner leurs femmes ou leurs amis: ces bons chrétiens soutenant qu'il y a moins de mal à tuer un homme qu'à manger gras les jours défendus» κτλ. Περὶ δὲ τῶν ἱερέων καὶ τῶν καλογήρων τῆς Κορσικῆς λέγει τ' ἀκόλουθα: «Dans cette isle, outre les Curés, il y a un grand nombre de Prêtres tous parfaitement ignorant, paresseux, et plus rebelles que les mauvais Corses, avec des phisionomies de bandits: les Recolets, Capucins, Servites, qui ont dans cette isle soixante-quinze Couvents, ne sont pas plus utiles aux habitans, que cette quantité de Prêtres, vivant ainsi qu'eux dans une profonde faineantise, ne s'appliquant qu'à animer les esprits à la revolte,

et marchant comme les Prêtres, les armes à la main, à la tête des Rebelles» σελ. 86. — Οἱ σημερινοὶ ἱερεῖς τῆς Κορσικῆς πιθανῶς νὰ μὴ διεγείρωσι τοὺς συμπατριώτας των εἰς ἐπαναστάσεις: βεβαίως ὅμως ἐνασχολοῦνται περισσότερον εἰς τὴν πολιτικὴν, παρὰ εἰς τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα.

Οἱ Κορσικανοὶ τὸ πάλαι διεκρίνοντο ἐπὶ τῇ μεγάλῃ αὐστηρότητι τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς. Πάντα, ὅστις παρεβίαζε τὴν τιμὴν οἰκογενείας τινός, παρηκολούθει ἀναπόφευκτος ὁ θάνατος. Ἐπρεπε δ' ἀναποφεύκτως ν' ἀποθάνῃ ὁ μοιχός, ἢ ἐν γένει ὁ ὑβριστὴς ὑπὸ τὴν μάχαιραν, ἢ ὑπὸ σφαίρας πυροβόλου ἐνός τῶν μελῶν τῆς ὑβριθείσης καὶ ἀτιμασθείσης οἰκογενείας, ὅπως ἐπανορθωθῆ ἡ τιμὴ αὐτῆς. Ἡ λέξις *vendetta* (=ἐκδίκησις) εἶναι λίαν γνωστὴ παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς καὶ παρ' ἐκείνοις οἵτινες τοὺς συνανεστράφησαν. Πολλῶν φυγοδίκων ληστῶν τῆς Κορσικῆς ἡ ἀρχικὴ αἰτία, ἥτοι τὸ ἔγκλημα διὰ τὸ ὁποῖον κατὰ πρῶτον κατεδιώχθησαν, εἶναι ἡ *vendetta*. Δὲν τολμῶ ν' ἀποφανθῶ ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν ἐγκληματιῶν τούτων. Τοῦθ' ὅπερ δὲ ὀφθαλμοφανῶς παρατηρῶ εἶναι ὅτι ἐν τοῖς χωρίοις, ἐκ τῶν ὁποίων ἤρχισε νὰ ἐκλίπῃ ἡ *vendetta*, τὰ ἤθη ἐχλαρῶθησαν καὶ αἱ νόθοι γεννήσεις ὑπερπλεόνασαν.

Οἱ Κορσικανοὶ ἀποδίδουσιν ἰδιαζόντως με-

γάλας τιμᾶς εἰς τοὺς νεκρούς. Καὶ ὁ ἐλάχιστος δὲ τῶν συγγενῶν τιμᾶται διὰ μεγάλου καὶ πολυχρονίου πένθους. Ἐπειτα δὲ πρὸ τοῦ φερέτρου τοῦ νεκροῦ τὰ μίση καὶ τὰ πάθη πρέπει νὰ λησμονηθῶσι. Κατὰ τοὺς Κορσικανούς, πᾶς ἄνθρωπος, ἀκόμη δὲ καὶ ὁ ἐχθρὸς, ὀφείλει νὰ συνοδεύσῃ, καὶ συνοδεύει, καὶ ἐχθρὸν ὄντα, τὸν ὁμοίον του εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν. Ἡ ἡμέρα τῆς κηδείας νεκροῦ τινος ἐν τινι ὀποιωδῆποτε χωρίῳ τῆς Κορσικῆς εἶναι ἡμέρα γενικοῦ πένθους καὶ ἀργίας.

Ἡ ἐνδυμασία καὶ τὰ λοιπὰ ἤθη καὶ ἔθιμα κατέχουσι τὸν μέσον ὄρον μεταξὺ τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν ἰταλικῶν.

Οἱ ἤχοι τῶν ἐντοπίων δημῶδων ἄσμάτων ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τοὺς τῶν ἐν Ἠπείρῳ Ἀλβανῶν καὶ Κουτσοβλάχων οὕτως, ὥστε ὁ πρώτην φοράν ἀκούων Κορσικανὸν τραγουδοῦντα νομίζει ὅτι ἀκούει Κουτσόβλαχον.

Οἱ δημόσιοι χοροὶ καὶ αἱ λοιπαὶ διασκεδάσεις, αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὰ χωρία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, ἐκ τῶν χωρίων τῆς Κορσικῆς σχεδὸν ἐλλείπουσιν.

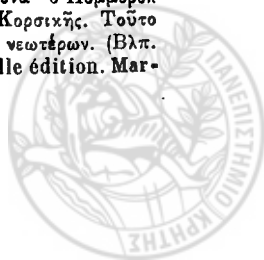
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΚΟΡΣΙΚΗΣ

Τὴν Κορσικὴν ὁ μὲν Σκύλαξ ἐν τῷ *Περιπλῶ* του τὴν ὀνομάζει Κύρνον, ὁ δὲ Διονύσιος ἐν τῇ *Οἰκουμένης περιηγήσει* του λέγει περὶ αὐτῆς τὰ ἐξῆς :

. . . . . καὶ ἀπείριτος εἰν ἀλλὶ Κύρνος
 ἦν ῥά τε Κορσίδα φῶτες ἐπιχθόνιοι καλέουσιν·
 ὕλη δ' ἀμφιλαφῆς οὔτις τόσον, ὅσον ἐκείνη. (4)

Ὑπὸ τοῦς στίχους δὲ τούτους σημειώνει ὁ Εὐστάθιος τ' ἀκόλουθα: «Ἱστοροῦνται δὲ πολυχρονιώτατοι εἶναι οἱ Κύρνιοι· τὴν δὲ Κύρνον καὶ Κορσίδα, φησὶ, καλοῦσιν, ἢ κατὰ τινα τῶν ἀντιγράφων, Κόρσικαν· καὶ, ὡς μὲν ἄλλοι φασί, Κορσίς καλεῖται ἀπὸ Κόρσης γυναικός. Λέγεται γὰρ ὅτι νῆσος ἐν τῷ Τυρσηνικῷ πελάγει Κορσίς ἀπὸ Κόρσης δούλης βουκόλου. Ὡς δὲ καὶ ὁ Διονύσιος βούλεται, Κορσίς λέγεται διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κόρσας, ὅ ἐστι κορυφὰς τῶν ὄρεων. Ἔστι

4) Στιχ. 458—460. — Τὰ ἐν τῷ IV Βιβλ. § 147 καὶ 148 τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου ἀναφερόμενα ὁ Πομπηρὲλ νομίζει ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κορσικῆς. Τοῦτο δ' ἀναπέρουσιν ὡς βέβαιον καὶ τινες τῶν νεωτέρων. (Βλπ. D. Fumaroli *La Corse Française*, nouvelle édition. Marseille. 1887. Σελ. 28).

γὰρ τῇ ὕλῃ, φησὶν, ἀμφιλαφής, ὅ ἐστι δασεῖα, οὔτις τόσον ὅσον ἐκείνη. Ἀμφιλαφές δὲ κυρίως ἐστὶ τὸ δασύ, οὗ ἐστὶν ἀμφοτέρωθεν λαβέσθαι.» (1)

Ἡ ἱστορία τῶν Κορσικανῶν (2) ὀλίγου δεῖν εἶναι ἱστορία σειρᾶς κοινωνικῶν διαταράξεων, ἀκατευνάστων ἐπαναστάσεων καὶ αἱματηρῶν σφαγῶν. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων σχεδὸν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οὐδέποτε κατέθηκαν τὰ ὄπλα. Ὅλοι δέ, ὅσοι ἠθέλησαν νὰ ὑποτάξουν τοὺς δυσυποτάκτους τούτους, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς κατενόησαν ὅτι ὀλίγας περὶ τούτου ἠδύναντο νὰ ἔχουν ἐλπίδας, πῆραν λαβόντες τοῦ τραχέος μὲν, ἀλλὰ καὶ πολεμικοῦ χαρακτῆρος τῶν τέκνων τούτων τῶν ὀρέων. Μόνη δ' ἡ Γαλλία, διὰ τῶν ὀπλων εἰσαγαγοῦσα τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν τάξιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἠδυνήθη ἐπὶ τέλος καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ φέρῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας, καὶ δι' ἑαυτὴν ν' ἀποκτήσῃ ἐκ τούτων στρατιώτας μαχιμωτά-

1) Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων, τύποις ἐκδοθέντων φιλοτιμῶ δαπάνῃ τῶν ἐξ Ἰωαννίνων ἀδελφῶν Ζωσιμάδων. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, 1808. Τόμ. Β', σελ. 125.

2) Τὸ ἄρθρον τοῦτο συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς *Histoire de la Corse* par M. Camille Friess. Bastia, 1852, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Πομπερέλ, περὶ τῆς ὁποίας βλέπε τὰς κατωτέρω Πηγὰς τοῦ πονήματος τούτου.

κη'.

τους και δὴ και ἓνα Μέγαν Ναπολέοντα.

Ἡ Κορσικὴ κατὰ πρῶτον μὲν κατωκίσθη ὑπὸ τῶν Φοινίκων, οἵτινες ταύτοχρόνως ἐγκατεστάθησαν και ἐν Σαρδόνι. Πολὺν δὲ χρόνον μετὰ ταῦτα, ἀποικία Φωκέων, φεύγουσα τὸν Περσικὸν ζυγόν, ἐγκατεστάθη ἐπ' αὐτῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤδη εἶχον κτίσει τὴν πόλιν Ἀλαλίαν. (1)

Οἱ Ῥωμαῖοι ἤδη ἀπὸ τοῦ 260 π. Χ. ἤρξαντο νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Κορσικῆς, περὶ δὲ τὸ 162 π. Χ. ὀριστικῶς τὴν ὑπέταξαν. Ὅτε δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος διαιμοιράσθη μεταξὺ τῶν τέκνων τοῦ Θεοδοσίου, ἡ Κορσικὴ ἀπετέλεσε μέρος τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀπὸ τοῦ 456 μέχρι τοῦ 559 μ. Χ., ἡ Κορσικὴ, ὡς και τὸ ἐπίλοιπον Ῥωμαϊκὸν κράτος, ὑπέστη τὰς πικρίας τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν: κατὰ πρῶτον μὲν τὰς τῶν Βανδάλων, μετὰ ταῦτα δὲ τὰς τῶν Γότθων.

Τῷ 559 ὁ Ναρσῆς, ἐκδιώξας τοὺς βαρβάρους ἐκ τῆς Κορσικῆς, μετὰ τῆς Σικελίας τὴν προσεκόλλησεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὅπου διετέλεσε μέχρι τοῦ 754.

Οἱ Σαρακηνοί, οἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν ἡ μάλιστα τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἤρχισαν νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Κορσικῆς, ἀλλ' αἱ ἀπὸ τοῦ 806 ἐπιθέσεις

1) Ἡρόδ. Βιβλ. Α', § 165 και 166.

των υπῆρξαν σφοδρότεροι καὶ ἀποτελεσματικώτεροι. Ὅτε δὲ ὁ Καρλομάγνος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ τὴν Κορσικὴν. Ἄλλ' ὁ διάδοχος του, μὴ δυνάμενος νὰ τὴν προστατεύσῃ, τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Βονιφάτιον, μαρκήσιον τῆς Τοσκάνης.

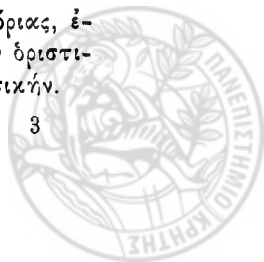
Ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία τῆς Κορσικῆς εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀνώμαλος. Ἔσχε δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πολλοὺς μὲν μνηστῆρας, ἀλλ' οὐδένα νόμιμον κύριον.

Οὕτω δ' οἱ Πάπαι ἐσκέφθησαν ἵνα παραλάβωσι τὸ βασίλειον τοῦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν των· ὁ δὲ Γρηγόριος VII τῷ 1079 ἐδημοσίευσε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδήλου ὅτι ἡ Κορσικὴ ἀνήκει εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐδραν.

Οἱ Γενουήνσιοι περὶ τὸ 1195, ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἀκαταστασίας ταύτης, ἔδρυσαν μίαν ἀποικίαν εἰς τὸ Βονιφάκιον.

Ἐν τούτοις, ἡ ἐξουσία τῆς νήσου ταύτης ἐξηκολούθει νὰ διατελῇ ἐν τῇ ἀβεβαιότητι, Ὁ Οὐρβανὸς II τῷ 1091, διὰ τινος διατάγματος, τὴν διέθεσεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Πίσης, μετὰ τινων ἐπιφυλάξεων ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ἐδρας.

Ὅτε δὲ οἱ Γενουήνσιοι, περὶ τὰ μέσα τοῦ XIV αἰῶνος, διὰ τῆς μάχης τῆς Μελόριας, ἐγένοντο κύριοι τῆς Πίσης, παρέλαβον ὀριστικῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν των καὶ τὴν Κορσικὴν.

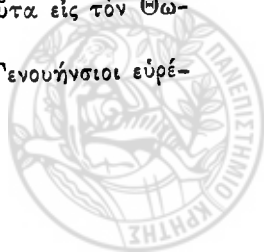

Ἐν τούτοις, ὁ Βονιφάτιος VIII, ὅπως ἐξα-
σφαλίση τὰ δικαιώματα τῆς ἁγίας ἑδρας ἐπὶ
τῆς νήσου ταύτης, τὴν ἔδωκε τῷ 1297 διὰ
τινος βούλας εἰς τὸν Ἰάκωβον II, βασιλέα τῆς
Ἀραγωνίας, ὁ ὁποῖος πάλιν τῷ τὴν ἐδώρησε τῷ
1305. Οὕτω δέ, τῷ 1325, ὁ Πάπας Ἰωάννης
XXII ἀπήτησε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δώρου τού-
του. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος, διάδοχος τοῦ Ἰακώβου,
ἐπισήμως ἀνενέωσε τὴν πράξιν ταύτην, τῷ
1335, εἰς τὸν Βενέδικτον XII. Διὰ δέ τινος δια-
τάγματος ὁ Εὐγένιος IV, τῷ 1446, κατέστησε
κυβερνήτην τῆς Κορσικῆς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς
Φερράρης.

Οἱ Γενουήνσιοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἦναι κυρίαρ-
χοι τῆς νήσου ταύτης, ἐξηκολούθησαν νὰ ἰδρῦ-
σιν ἐπ' αὐτῆς διάφορα καταστήματα· ἀβέβαιοι
ὅμως ὄντες περὶ τούτου, ἀπεφάσισαν, τῷ 1465,
νὰ παραχωρήσωσι τὰ δικαιώματά των εἰς τὸν
Φραγκῖσκον Σφόρτσαν, δούκα τοῦ Μιλάνου, ὑπὸ
τὴν ἐπιφύλαξιν δύο θέσεων, τοῦ Βονιφακίου καὶ
τοῦ Κάλβι, ὅπως ἔχωσι πάντοτε τὸν πόδα των
ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης.

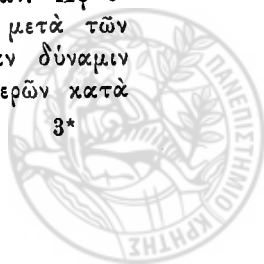
Τῷ 1478, ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου ἔ-
πεμψεν ἓνα Κυβερνήτην εἰς τὴν Κορσικὴν· ἀλλὰ,
τῷ 1481, ὁ Λουδοβίκος Μαρίας Σφόρτσας παρε-
χώρησε τὰ δικαιώματά του ταῦτα εἰς τὸν Θω-
μᾶν Κάμπο-Φρεγῶσον.

Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Γενουήνσιοι εὐρέ-

θησαν μόνοι κύριοι τῆς νήσου ταύτης. Μόνη ἡ Γαλλία ἐξηκολούθει νὰ ἔχη ἀπαιτήσεις τινάς, αἱ ὁποῖαι, μετὰ τὴν μάχην τῆς Παβίας, ἐλησμονήθησαν παντάπασι. Ἐν τούτοις, οἱ Κορσικανοὶ, ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐλευθερίαν των, ἐξηκολούθησαν νὰ παραπονῶνται αἰωνίως κατὰ τῆς δεσποτείας αὐτῶν. Μὴ ἔχοντες ὅμως ἱκανοὺς ἀρχηγούς, ἐξηκολούθουν νὰ διατελῶσιν ὑποτεταγμένοι.

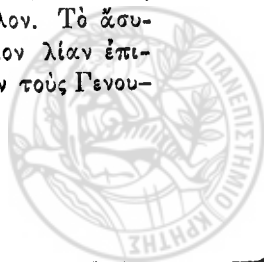
Ὅταν δ' ὁ Ἑρρίκος II, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐπανελάβε τὸν κατὰ τοῦ Καρόλου-Πέμπτου πόλεμον, δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν διαγωγὴν τῶν Γενουησίων, οἵτινες ἐτέθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ αὐτοκράτορος, ἐξεστράτευσε καὶ κατὰ τῆς Κορσικῆς. Τῷ 1553 λοιπὸν στόλος γαλλικὸς ἀπεβίβασε στρατεύματα εἰς τὴν Κορσικὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παύλου Δὲ Θέρμες, τὸν ὁποῖον συνώδευεν ὁ Σανπιέρως Δ' Ὀρνανώ, εὐγενὴς Κορσικανός. Τότε δ' ἡ διοίκησις τῆς νήσου ἀνετέθη εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῆς Γενούης. Ὁ δὲ Ἀνδρέας Δόριας, ἂν καὶ σχεδὸν ἐνενηκοντούτης, ἐπὶ κεφαλῆς ὅμως τῆς γενουησιακῆς νεολαίας καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναλαμβάνει τὴν ἐπὶ τὴν Κορσικὴν ἐκστρατείαν. Ἀφ' ἑτέρου δ' οἱ Κορσικανοὶ, ἠνωμένοι μετὰ τῶν Γάλλων, ἀντέταξαν αὐτῷ θαυμασίαν δύναμιν οὕτως, ὥστε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατὰ

τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἐτελέσθησαν ἀληθῆ θαύματα ἀνδρείας. Ἐπὶ τέλους δὲ συνωμολόγησαν συνθήκην, εὐνοικὴν τοῖς Κορσικανοῖς, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Γαλλίας. Ἀλλά, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου II, αἱ μὲν ὠμότητες τῶν Γενουνησίων ἐπανελήφθησαν, τὰ δὲ παράπονα τῶν Κορσικανῶν ἐξηκολούθησαν ἐκ νέου. Τότε δ' ὁ Σανπιέρος Δ' Ὀρνανῶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κορσικὴν, ὅπως ὑποστηρίξῃ τοὺς δυσηρεστημένους, ἀλλ' ἐδόλοφονήθη τῷ 1567.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, οἱ μὲν Γενουήνσιοι προσεπάθουν παντὶ σθένει ἵνα ἐξολοθρεύσουν πᾶν στοιχεῖον, ὅπερ ἀντέπραπτε κατὰ τῆς δυναστείας των, διὸ καί, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἐφορολόγουν βαρέως καὶ ἐπιέζον παντοιοτρόπως τοὺς ὑπηκόους των τούτους. Οἱ δὲ Κορσικανοί, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσηρεστημένοι, ὡς ἐκ τῆς κακοποιήσεως ταύτης, κατέφευγον εἰς ὅλα τὰ μέσα, ὅπως ἀποτινάξωσιν ἐκ τοῦ τραχήλου των τὸν βαρὺν τοῦτον ζυγόν. Ἡ ἐποχὴ αὕτη λοιπὸν τῆς ἱστορίας τῆς Κορσικῆς ὑπῆρξεν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴ ταραχῶν καὶ ἐπαναστάσεων.

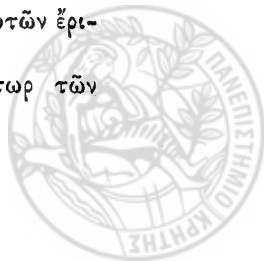
Ἀκριβῶς δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην, 1676, παρουσιάσθησαν οἱ τὸν τουρκικὸν ζυγόν φεύγοντες Οἰτύλιοι εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης, ἵνα παρὰ ταύτῃ ζητήσωσιν ἄσυλον. Τὸ ἄσυλον ἐδόθη αὐτοῖς, ἀλλ' ἦτο ἄσυλον λίαν ἐπισφαλές. Οἱ Κορσικανοὶ δὲν ἤθελον τοὺς Γενου-

ησιούς, οἱ δὲ Γενουήνσιοι ἐκ περισσοῦ τοῖς ἔπεμψαν καὶ ἄλλην πληγὴν : τοὺς Ἑλληνας. Οἱ Ἑλληνες, ὡς προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν Γενουηνησίων, βεβαίως ἦσαν καὶ πιστότατοι ὑπήκοοι αὐτῶν. Ἐπειτα δὲ οἱ Ἑλληνες, ἐν τῷ ὅλως καθολικῷ τούτῳ τόπῳ, εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν των. Εἶχον ἴδιον Ἐπίσκοπον, τὸν Παρθένιον Καλκανδῆν, ἰδίους ἱερεῖς καὶ ἰδίαν λατρείαν. Ὅλα ταῦτα ἠρέθισαν ἐκ νέου τοὺς δυσηρεστημένους καί, κατὰ τὸν Πομμερέλ, ἐγένοντο ἀφορμὴ νέων διενέξεων καὶ πολέμων.

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι ἱκανῶς εὐεξήγητον. Ἦδη ἐν τῷ Α' μέρει τῆς *Εἰσαγωγῆς* εἶδομεν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Κορσικῆς, ἀκόμη καὶ σήμερον, εἶναι θρησκομανῆς καὶ αὐτόχρομα φανατικὸς καθολικός. Ἀφ' ἐτέρου δέ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ XV ἄρθρῳ τῆς ἀνά χειρας Ἱστορίας, ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἀποικία ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς μέγιστον ἀναλόγως ἀριθμὸν ἱερέων καὶ διαφόρων ἄλλων κληρικῶν. Λαὸς δέ, περικεκυκλωμένος ὑπὸ τοσοῦτων κληρικῶν, δὲν δύναται νὰ διακηται ἀπαθῶς εἰς τὰ τῆς θρησκείας του. Ἐπιτεταὶ λοιπὸν καθαρῶς ἐκ τούτων ὅτι καὶ ἡ θρησκευτικὴ διαφορὰ τῶν δύο τούτων λαῶν συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἔριδας καὶ μάχας.

Τῷ 1729 εἰς Γενουήνσιος εἰσπράκτωρ τῶν

φόρων, ὅπως πληρωθῆ ἀπό τινα πτωχὴν γυναικῆ, ἠθέλησε νὰ κατάρχη τὰ ἐνδύματά της, κατὰ τὸν Πομμερέλ.

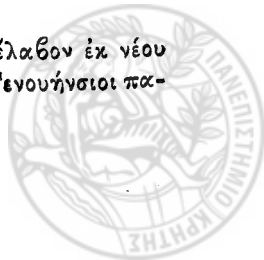
Περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης οἱ ιστοριογράφοι δὲν εἶναι σύμφωνοι. Ὁ Φριές λέγει ὅτι ἡ ἐκβιαστικὴ αὕτη πράξις ἐγένετο κατὰ τινος γέροντος δι' ἄλλην αἰτίαν. Ἄς πιστεύσωμεν λοιπὸν τὸν παπα-Νικόλαον, ὅστις λέγει ὅτι διὰ *τιποτένια πράγματα* ἔλαβον, τὴν φορὰν ταύτην, οἱ Κορσικανοὶ τὰ ὄπλα.

Ἡ ἐκβιαστικὴ αὕτη πράξις τοσοῦτον ἠρέθισε τοὺς Κορσικανοὺς, ὥστε ἀμέσως ἔδραμον εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν δύο ἀρχηγῶν κατέλαβον ἀμέσως διαφόρους θέσεις.

Αὕτη εἶναι ἡ κυριωτέρα ἐπανάστασις τῶν Κορσικανῶν καὶ ταύτην ἰδίως ἐννοοῦμεν, ὅταν ἀπλῶς λέγωμεν *ἐπανάστασις τῆς Κορσικῆς*.

Ἡ Γένουα, μετὰ μακτίαν ἀπόπειραν, κατέφυγεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Κάρολον VI, ὅστις ἔπεμψε βοήθειαν, μὴ ἐπαρκέσαν κατ' ἀρχάς. Ἄλλ' ἡ ἀποτυχία αὕτη ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ πέμψῃ μετὰ ταῦτα ἰσχυροτέραν δύναμιν. Οὕτω δὲ οἱ Κορσικανοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς συνθηκολόγησιν, ἣτις ὑπεγράφη τὸ 1733, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ αὐτοκράτορος.

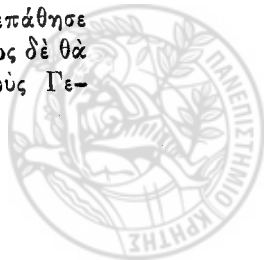
Τὸ ἐπὶ ἔτος οἱ Κορσικανοὶ ἔλαβον ἐκ νέου τὰ ὄπλα, προφασίζόμενοι ὅτι οἱ Γενουήνσιοι πα-

ρεβίασαν τὴν συνθήκην. Ἐξηκολούθησαν μα-
 χόμενοι μέχρις οὗ ἐφάνη ὁ βαρῶνος Θεόδωρος
 Νεῦχωφ, ὅστις ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Κορσι-
 κῆς τῷ 1736. Δὲν ἐτελείωσεν ὁμως ἐν ἔτος ἐπὶ
 τοῦ θρόνου, ὅτε, φυγὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον,
 συνελήφθη ἐν Λονδίῳ διὰ χρέη καὶ ἐφυλακί-
 σθη. Ἄλλ' ὁμως ὁ Ὀράτιος Οὐάλππολ τὸν ἐλύ-
 τρωσε, συναγαγὼν συνδρομὰς ἔνθεν κάκειθεν.
 Ἀπέθανε δ' ἐν Λονδίῳ τῷ 1746.

Ἐν τούτοις ἡ Γένουα, μὴ δυναμένη νὰ κα-
 τευναίῃ τοὺς ἐπαναστάτας, κατέφυγεν εἰς τὴν
 Γαλλίαν, ἣτις, τῷ 1738, ἔπεμψε στρατεύματα
 ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν μεσολάβησίν της καὶ κα-
 θυποτάξῃ τοὺς Κορσικανούς. Μετὰ πολλὰς μά-
 χας, οἱ Κορσικανοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταθέ-
 σωσι τὰ ὄπλα τῷ 1739· τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ὅλη
 ἡ νῆσος ὑπετάχθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Τῷ 1741
 ἡ γαλλικὴ δύναμις ἀπεχώρησεν, ἀφήσασα τὴν
 νῆσον εἰς τοὺς Γενουησίους.

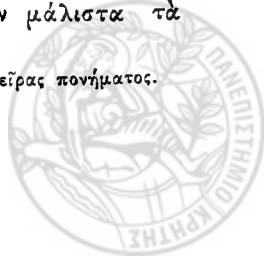
Μόλις δ' ἀνεχώρησαν τὰ γαλλικὰ στρατεύ-
 ματα καὶ ἀμέσως ἐπανελήφθησαν αἱ ταραχαί.
 Ἡ ἐπανάστασις ἐξηκολούθησεν ὑπὸ διαφόρους
 ἀρχηγούς μέχρι τοῦ 1755, ὁπότε ὁ Πασκάλ
 Πάολι ἐξελέγη γενικὸς ἀρχιστράτηγος τῆς νή-
 σου, ὅστις ἐξεδίωξε τοὺς Γενουησίους ἀπὸ πολ-
 λὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ προσεπάθησε
 φρονίμως νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν. Ἴσως δὲ θὰ
 κατῴρθονε νὰ ἐκδιώξῃ καὶ ὀλοτελῶς τοὺς Γε-

λς'.

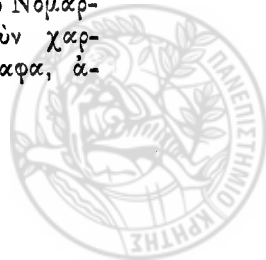
νουησιούς εκ τῆς Κορσικῆς, εἰν καὶ πάλιν ἡ Γαλλία δὲν ἐλάμβανε τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Γενουησιῶν. Ἀλλά, τὴν φορὰν ταύτην, ἡ Γαλλία εἰργάσθη πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ἡ τῷ 1764 ὑπογραφεῖσα συνθήκη ἦτο διὰ τέσσαρα μόνον ἔτη. Μετὰ δὲ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ταύτης, οἱ Γενουῆνσιοι, ἀπηυδῆμένοι τοῦ νὰ κυβερνώσι τοιοῦτους ὑπηκόους, ἐπώλησαν τὴν Κορσικὴν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπέναντι τεσσαράκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων, διὰ τινος συνθήκης, ὑπογραφείσης τῷ 1768, τὴν ὁποίαν ἐδέησε νὰ ὑποστηρίξη ἡ Γαλλία διὰ τῶν ὀπλων. (1) Τὸ ἐπιὸν ἔτος, σχεδὸν ὄλη ἡ νῆσος ὑπετάγη εἰς τὰ γαλλικὰ στρατεύματα. Ἐν τούτῳ, ὁ Πάολι μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του ἐπολέμησε γενναίως καὶ πολλάκις καὶ μάχας ἐκέρδησε· πλὴν ὅμως, ἐπὶ τέλους, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βίαν. Ὅτε δὲ κατενόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀντιστῆ, καταλιπὼν τὴν πεφλημένην πατρίδα του, κατέφυγεν εἰς Ἀγγλίαν ὅπου ἀπέθανε τῷ 1807. Ἡ φυγὴ του ἐθήκε τέρμα εἰς τοὺς μακροὺς καὶ αἱματηροὺς τούτους ἀγῶνας. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον, μετὰ ταῦτα, συνεστάλη καὶ ἡ ἀφανίζουσα τὸν τόπον ληστεία, ἣτις ὅμως, καὶ μέχρι σήμερον, δὲν ἐξηλείφθη παντελῶς, καθ' ὅσον μάλιστα τὰ

(1) Πρὸλ. καὶ τὸ X ἄρθρον τοῦ ἀνά χειρας πονήματος.

ὕψηλὰ ὄρη καὶ τὰ πυκνὰ δάση τῆς νήσου ταύτης παρέχουσι πάντοτε ἀσφαλὲς ἄσυλον εἰς πάντας τοὺς φυγοδίκους.

Ἡ ληστεία τῆς Κορσικῆς (le banditisme en Corse), ἀκόμη καὶ σήμερον, εἶναι ἐξακουσμένη καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην. Καὶ πραγματικῶς, ἡ ληστεία τῆς Κορσικῆς δὲν εἶναι συμβεβηκὸς τυχαῖον καὶ προσωρινόν. Εἶναι σύστημα βίου ἀρχαιότατον, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει, ἀκόμη καὶ σήμερον, εἰς πολλοὺς τῶν Κορσικανῶν. Ζῆν ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐλευθέρως μὲν, ἀλλὰ μὲ τὰ ὄπλα πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας· μὴ ἀναγνωρίζειν οὐδεμίαν ἄλλην, πλὴν τῆς τοῦ Θεοῦ, ἀνωτέραν ἀρχήν· προσπορίζεσθαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἐκ τοῦ κυνηγίου· ἀπολαύειν ἡδέως ὄλων τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσεως καὶ ὑπομένειν καρτερικῶς τὰς ἐκ ταύτης προερχομένας ταλαιπωρίας· τοιαῦται περίπου εἶναι αἱ συνθῆκαι τοῦ βίου τῶν ληστῶν τούτων, οἵτινες, ἐν πολλοῖς, ἀναμιμνήσκουσιν ἡμῖν τοὺς Κλέφτας τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Τῇ ἀληθείᾳ δὲ τὰ καθέκαστα τοῦ βίου αὐτῶν εἶναι ποικιλώτατα καὶ ἄξια πολλῆς περιεργείας. Τὸ δὲ βιβλίον, τὸ ὁποῖον θὰ περιελάμβανε λεπτομερῶς ὅλα τὰ περὶ αὐτῶν, θὰ ἦτο ἀνάγνωσμα ἀξιοπεριεργότατον. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου παρετήρησα πληθὺν χαρτοδεσμῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχουσιν ἔγγραφα, ἀ-

λη'.

ποκλειστικῶς ἀφορῶντα τὴν ἐν Κορσικῇ λη-
στείαν: *Avis aux amateurs*. (Παρβλ. καὶ
Histoire des bandits célèbres de la Corse, par
G. Faure, Paris, chez l' auteur. 185 ... — *Le
dernier bandit*, par Emmanuel Arène. Troisième
édition. Paris, 1887. Victor-Havard, éditeur.)

Τῷ 1794, κατὰ τὸν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ
Γαλλίας πόλεμον, ἡ Κορσική, ἐπὶ τινα χρόνον,
περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἀγγλων· ἀλλὰ,
μετὰ δύο περίπου ἔτη, καὶ πάλιν ἐπανῆλθεν
εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Γαλλίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν
ἐξακολουθεῖ νὰ διατελῇ.

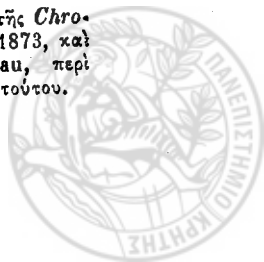

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (1)

Ἡ Πελοπόννησος, τανῦν μὲν εἰσέτι χερσόνησος, ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη, ὡς ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ διορυκτικῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀπλῆ νῆσος, κεῖται πρὸς μεσημβρίαν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Ὅρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους. Οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι, ὡς πρὸς τὸ σχῆμά της, τὴν παρωμοίασαν πρὸς φύλλον πλατάνου, οἱ δὲ νεώτεροι πρὸς φύλλον μορέας.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἡ χερσόνησος αὕτη ἔλαβε διάφορα ὀνόματα· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὠνομάσθη Ἀπία, ἔπειτα δὲ Πελασγία, κατόπιν Ἄργος καὶ μετὰ ταῦτα Πελοπόννησος. Ἐκ περισσοῦ δὲ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ὠνομάσθη καὶ Μορέας.

(1) Τὸ ἄρθρον τοῦτο συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς *Chronologie universelle*, par Ch. Dreyss. Paris, 1873, καὶ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Hammer καὶ τοῦ Le Beau, περὶ ὧν βλέπε τὰς κατωτέρω Πηγὰς τοῦ πονήματος τούτου.

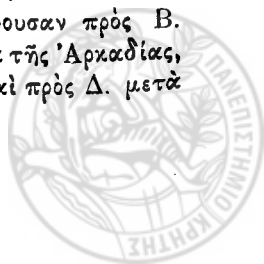
Ἡ διαίρεσις τῆς Πελοποννήσου, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὑπῆρξε ποικίλη, καθόσον καὶ οἱ λαοὶ οἵτινες τὴν κατέκουν συχνάκις ἤλλασσον· αἱ δὲ πόλεις δὲν ὑπῆρξαν πάντοτε αἱ αὐταί. Κατὰ τὸν Μέλα Πομπόνιον, Ῥωμαῖον γεωγράφον τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἡ Πελοπόννησος διηρεῖτο εἰς ἕξ κυρίας χώρας, τὰς ἑξῆς :

1^{ον}) Τὴν Ἀργολίδα, ὀριζομένην πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Λακωνίας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα ἦτο τὸ Ἄργος.

2^{ον}) Τὴν Λακωνίαν, ὀριζομένην πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἀργίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Μεσσηνίας, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα ἦτο ἡ Σπάρτη.

3^{ον}) Τὴν Μεσσηνίαν, κειμένην πρὸς Ν. μετὰ τῆς Λακωνίας πρὸς Α. καὶ τῆς Ἡλίδος πρὸς Δ. Εἶχε δὲ τὴν Ἀρκαδίαν πρὸς Β. καὶ ἐξετείνετο πρὸς μεσημβρίαν μετὰ τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου. Πρωτεύουσα ταύτης ἦτο ἡ Μεσσήνη.

4^{ον}) Τὴν Ἡλίδα, γειτονεύουσαν πρὸς Β. μετὰ τῆς Ἀχαΐας, πρὸς Α. μετὰ τῆς Ἀρκαδίας, πρὸς Ν. μετὰ τῆς Μεσσηνίας καὶ πρὸς Δ. μετὰ

τοῦ Ἴονίου πελάγους. Ταύτης πρωτεύουσα ἦτο ἡ Ἡλις.

5^{ov}) Τὴν Ἀχαΐαν, ὀριζομένην πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ Ἡλίδος καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Σικυωνίας. Ταύτης δὲ πρωτεύουσα ἦσαν αἱ Πάτραι.

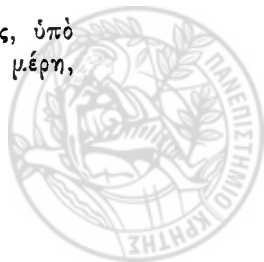
6^{ov}) Τὴν Ἀρκαδίαν, μεσόγειον, καὶ γειτονεύουσαν πρὸς Α. μετὰ τῆς Ἀργίας καὶ τῆς Λακωνίας, πρὸς Δ. μετὰ τῆς Ἡλίδος, πρὸς Β. μετὰ τῆς Ἀχαΐας καὶ πρὸς Ν. μετὰ τῆς Μεσσηνίας. Πρωτεύουσα ταύτης ἦτο ἡ Μεγαλόπολις.

Εἰς ταύτας δ' ὁ Πτολεμαῖος προσθέτει καί :

1^{ov}) Τὴν Κορινθίαν, κειμένην εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Πελοποννήσου· συνορεύουσαν δὲ πρὸς Δ. μετὰ τὴν Σικυωνίαν, πρὸς Ν. καὶ πρὸς Α. μετὰ τὴν Ἀργίαν, καὶ χωριζομένην τῆς Ἀχαΐας διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Πρωτεύουσα ταύτης ἦτο ἡ Κόρινθος.

2^{ov}) Τὴν Σικυωνίαν, ὀριζομένην πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Κορινθίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀχαΐας, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας. Ταύτης πρωτεύουσα ἦτο ἡ Σικυών.

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἡ Πελοπόννησος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μορέας, διηρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη, τὰ ἐξῆς :

μβ'.

1^{ον}) Τὸ δουκάτον τῆς Κλαρέντσας, ὅπερ περιελάμβανε τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Σικυωνίαν καὶ τὴν Κορινθίαν.

2^{ον}) Τὸ Μπελβεδέρον, ὅπερ περιελάμβανε τὴν Ἥλιδα καὶ τὴν Μεσσηνίαν.

3^{ον}) Τὴν Σακανίαν, ἣτις περιελάμβανε τὸ Ἄργος, καὶ

4^{ον}) Τὴν Τσακωνίαν, ἣτις περιελάμβανε τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Λακωνίαν. Ἡ τελευταία αὐτὴ ὠνομάζετο καὶ μπράτσο τῆς Μάϊνας.

Κυριώτεραι δὲ πόλεις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Πελοποννήσῳ ἦσαν τὸ Κόρων, ἡ Κλαρέντσα, τὸ Μπελβεδέρον, ἡ Μάνη, τὸ Λεοντάρι, τὸ Κοράντο ἢ Κόρτο, ὁ Μιστράς ἢ Μίζιστρα, ἡ Πάτρα, τὸ Νάπολι δι' Ῥωμανία, τὸ Βίτυλο κλπ.

Ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἀπετέλει ἐν Πασσαλῆκι, τὸ τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἡ Πελοπόννησος, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, διαιρεῖται εἰς πέντε νομοὺς, τοὺς ἐξῆς:

1) Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρωτεύουσα τὸ Ναύπλιον·

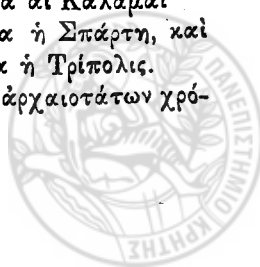
2) Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος, πρωτεύουσα αἱ Πάτραι·

3) Μεσσηνίας, πρωτεύουσα αἱ Καλάμαι·

4) Λακωνίας, πρωτεύουσα ἡ Σπάρτη, καὶ

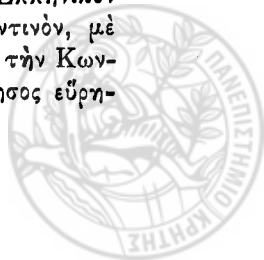
5) Ἀρκαδίας, πρωτεύουσα ἡ Τρίπολις.

Ἡ Πελοπόννησος, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρό-

νων μέχρι τοῦ 146 π. Χ., διετέλεσε χώρα ἑλλη-
 ληνική. Τὸ ἔτος ὅμως τοῦτο, ἔνεκα τῶν ἀκατα-
 παύστων διενέξεων τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τοὺς
 Σπαρτιάτας, οἱ Ῥωμαῖοι ἔλαβον ἀφορμὴν ὅπως
 εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ, σὺν τῇ
 παντελεῖ καταστροφῇ τῆς Κορίνθου, καταστή-
 σωσιν αὐτὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Ὑπὸ τοὺς
 Ῥωμαίους, ἡ Ἑλλάς καὶ, κατὰ συνέπειαν, ἡ Πε-
 λοπόννησος ὑπέστη μὲν τὸν πρῶτον ζυγὸν τῆς
 δουλείας, ἀλλ', οὕτως εἰπεῖν, δὲν ἔλαβεν αἴσθη-
 σιν αὐτοῦ, διότι, ἐνῶ ἡ Ῥώμη ἤρχε τῆς Ἑλλά-
 δος διὰ τῶν ὅπλων, τούναντίον, ἡ Ἑλλάς ἤρχε
 τῆς Ῥώμης διὰ τῶν φώτων καὶ ἰδίως διὰ τῆς
 ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὅταν δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος, διὰ τῆς ἰ-
 δρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Με-
 γάλου Κωνσταντίνου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'.
 μ. Χ. αἰῶνος, διηρέθη εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυ-
 τικὸν, τότε ἡ κυρίως Ἑλλάς μετὰ τῆς Πελο-
 ποννήσου ἔπαυσαν πλέον τοῦ νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ
 τὴν Ῥώμην. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον, μὲ τὴν ἐξά-
 πλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ μὲ τὴν
 πρόδον τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς πρωτεύουσας,
 τῆς καὶ Νέας Ῥώμης ἐπονομασθείσης, ἀφ' ἐτέ-
 ρου, ἀνεγεννήθη καὶ ἐδραιώθη τὸ Ἑλληνικὸν
 Χριστιανικὸν κράτος, ἦτοι τὸ Βυζαντινὸν, μὲ
 ἑλληνικὴν χριστιανικὴν πρωτεύουσαν, τὴν Κων-
 σταντινούπολιν. Οὕτω δ' ἡ Πελοπόννησος εὗρη-

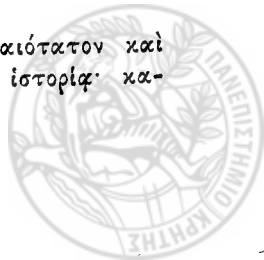
μδ'.

ται ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καί, ἀνε-
παισθήτως, ἐκ δούλης καθίσταται ἐλευθέρα.

Ἐξηκολούθησε δὲ μετὰ ταῦτα ὑφισταμένη
τὴν καθόλου τύχην τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.
Ὁ δ' ἐχθρὸς, ὅστις κατεβρόχθισε τὸ ὅλον Βυζαν-
τινὸν κράτος, ἐπὶ τέλους, κατεδίκασεν εἰς αἰ-
σχρὰν δουλείαν καὶ τὴν ὑπερήφανον ταύτην γῆν
τοῦ Πέλοπος. Ἡ δουλεία αὕτη ὑπῆρξε πολὺ
διάφορος τῆς τῶν Ρωμαίων· ὁ δὲ τουρκικὸς ζυ-
γὸς ὑπῆρξε τοσοῦτον βαρὺς, ὥστε ἠνάγκασε τοὺς
φύσει ἐλευθέρους τούτους Ἕλληνας, ἢ νὰ ζῶσι
βίον πλάνητα ἐπὶ τῶν ὄρεων, μὲ τὰ ὄπλα πάν-
τοτε εἰς τὰς χεῖρας, ἢ νὰ ἐγκαταλείπωσι διὰ
παντὸς τὴν πεφιλημένην πατρίδα των.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περίστασις αὕτη ὑπῆρξεν ὁ ἀ-
ληθὴς λόγος τῆς ὑπάρξεως τῶν Κλεφτῶν τῆς
Πελοποννήσου καὶ ἰδίως τῆς Μάνης, τῶν ὀ-
ποίων ὁ παράδοξος βίος καὶ τὰ κατορθώματα
κατέστησαν ἐξακουστὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώ-
πῃ, καὶ ἐγένετο αἰτία τῶν μεγάλων ἐλληνικῶν
ἀποικιῶν, τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως ἐγκατασταθεισῶν εἰς διάφορα μέρη
τῆς Εὐρώπης, ἥτοι τὴν Σικελίαν, τὴν Ἰταλίαν,
τὴν Κορσικὴν κλπ., διὰ τοῦτο, ἐν περιλήψει,
θα προσπαθῆσω νὰ διαλάβω περὶ ταύτης ἐν
τοῖς ἐφεξῆς.

Τὸ Τουρκικὸν ἔθνος εἶναι ἀρχαιότατον καὶ
ικανῶς σημαντικὸν ἐν τῇ γενικῇ ἱστορίᾳ· κα-

τέσση δὲ σημαντικώτατον, ἀφ' ὅτου εἰσήλασεν εἰς τὴν Μικρασίαν καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ἤρχισε νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἐπιθέσεων τούτων, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν λαμβανόμεναι, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

1327 μ. Χ. — Ὁ Ὀρχάν, υἱὸς τοῦ Ὀσμάν, διαδεχόμενος τὸν πατέρα του εἰς τὸν θρόνον, λαμβάνει τὸν τίτλον τοῦ Σουλτάνου καὶ συγχρόνως ἀφαιρέσας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τὴν Νικομήδειαν τῆς Βιθυνίας, κάμνει πρωτεύουσάν του τὴν Προῦσαν.

1333. — Ὁ Ὀρχάν ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τὴν Νίκαιαν, λίαν σπουδαῖον φρούριον.

1359. — Ὁ υἱὸς τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, διελθὼν τὸν Ἑλλήσποντον, ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τὴν κλεῖδα τοῦ Ἑλλησπόντου, τὸν λιμένα τῶν δύο θαλασσῶν καὶ τὸ κέντρον τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορίας, τὴν Καλλιόπολιν, καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἔνδον τῆς Θράκης. Οἱ Τοῦρκοι, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1263 ἐπέρασαν πολλάκις εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ὄχι μὲ μέγα κέρδος. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ἔθηκαν ἐπ' αὐτῆς στερεὰ θεμέλια.

1360. — Ὁ Μουράτ Α' καταλαμβάνει τὴν Ἀγκυραν ἐν Μικρασίᾳ καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἐν Θράκῃ, ἧτις, μετὰ τὴν Προῦσαν, καθίσταται δευτέρα ἔδρα τῶν Σουλτάνων.

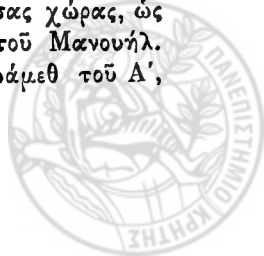

1390. — Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ὀχυρόνει τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τῶν Τούρκων· ἀλλ' ὁ Βαγιαζήτ, κρατῶν ὡς ὁμηρον τὸν υἱὸν του, καὶ ἀπειλῶν τὴν ἀποτύφλωσιν αὐτοῦ, διατάσσει τὴν κατεδάφισιν τῶν ὀχυρωμάτων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποθνήσκει ἐκ τῆς λύπης του, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ὁ υἱὸς του Μανουήλ Παλαιολόγος δραπετεύει ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Βαγιαζήτ πολιορκεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ ἑπτὰ δ' ἔτη οἱ Ἕλληνες ἀναγκάζονται νὰ πληρώσωσι φόρον τοῖς Τούρκοις καὶ νὰ δεχθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἓνα καθῆν καὶ τὴν ἀνίδρυσιν ἐνὸς τζαμιου.

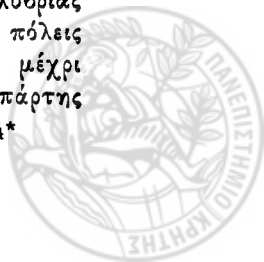
1430. — Ὁ Μουράτ Β' πολιορκεῖ καὶ ἐξ ἐφόδου κυριεύει τὴν Θεσσαλονίκην.

1446. — Τὸ ἔτος τοῦτο, ὁ Μουράτ Β' εἰσελάσας εἰς τὴν Πελοπόννησον, σχεδὸν ὅλην τὴν κατετρόπωσε. Τὰ καθέκαστα δὲ τῆς εἰσβολῆς ταύτης ἐραυίζόμεθα ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ Χάμμερ, ἔχοντα ὡς ἐξῆς :

« Ὅπως οἰκειωθῶμεν πρὸς τοὺς τότε κυριάρχας τῆς Ἠπείρου καὶ Ἑλλάδος, ἀναγκαῖον ἀναγαγεῖν τὸν λόγον εἰς τὰς πάλαι μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ σκήπτρου ἐνωθείσας χώρας, ὡς διεμερίζοντο ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μανουήλ. Ὁ μονάρχης οὗτος, φίλος ὦν Μωάμεθ τοῦ Α',

ἐνόμισεν ὅτι δύναται ἄνευ κινδύνου τῆς αὐτοκρατορίας διαμερίσαι αὐτὴν τοῖς ἑπτὰ υἱοῖς, Ἰωάννη, Θεοδώρῳ, Ἀνδρονίκῳ, Κωνσταντίνῳ, Δημητρίῳ, Θωμᾶ καὶ Ἀνδρέᾳ. Ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἰωάννης ἀνηγορεύθη διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουράτ πολιορκίαν καὶ κατὰ τὴν εἰς Οὐγγρίαν ἀποδημίαν ἐκυβέρνα οὗτος· ὁ δὲ Θεόδωρος, δεσπότης τῆς Λακεδαιμόνος, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἤρχε τῆς Θεσσαλίας μέχρι τῆς πρὸς τοὺς Βενετούς πωλήσεως τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ Θεσσαλονίκης, μεθ' ἣν ἀπέπλευσεν εἰς Πελοπόννησον, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἔλαβε τὰς παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόλεις, ὁ δὲ Ἀνδρέας ἀνεδείχθη ἄρχων τοῦ Ρικινίου, ὁ δὲ Δημήτριος καὶ Θωμᾶς κατὰ τὸν μερισμὸν τοῦτον, παῖδες ὄντες, ἀνετρέφοντο ἐν τοῖς ἀνακτόροις· ἀλλ' ἀμφότεροι μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἰωάννου, ἦσαν ἀντὶ κυριάρχων ἐν Πελοποννήσῳ. Ἐνεκα τοῦ μερισμοῦ τούτου, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουράτ ἄλωσιν τῆς Θεσσαλίας, βλέπει τις ὅτι ἡ καταδιηρημένη Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία περιελάμβανε μόνον τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Ἀναστασιείου τείχους ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Δέρκων, τὰς παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόλεις πρὸς βορρᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Μεσημβρίας, καὶ τὴν δεσποτείαν τῆς Σπάρτης

μη'.

έν Πελοποννήσῳ, ὅπου ὁ Θεόδωρος, ἀποθανὼν ἀπαις, ἔσχε διάδοχον τὸν φερώνυμον ἀδελφιδούν, υἱὸν τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ πρώην ἄρχοντος τῆς Θεσσαλίας. Αἱ λοιπαὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ ὄμοροι ἐπικράτειαὶ ὑπήκουον διαφόροις ἄρχουσιν (1). . . . .

«Τὸ τρίτον ὁ Μουράτ ἀναλαβὼν τὴν ὑπάτην ἐξουσίαν, τῷ 1445, κατεῖχε κατὰ τὸν ὑπόλοιπον βίον αὐτοῦ τὸν χαλινὸν αὐτῆς καὶ τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους τοῦ πορθητοῦ. Τὸ βλέμμα ἦν ἐστραμμένον μόνον πρὸς μεσημβρίαν τῆς πάλαι ἐν Εὐρώπῃ αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἀλβανίαν, ὅπου στρέφομεν ἤδη τὴν ἡμετέραν προσοχήν. Πρὸς τὸν Ἰωάννην, τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα, τὸν διὰ τῆς παρορμητικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς προκαλέσαντα τὴν δυστυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Βάρνης, ἀποκατέστη αὐθις ἡ εἰρήνη, εὐθύς μετὰ τὴν πανώλεθρον μάχην· ἀλλὰ τότε ἡ αὐτοκρατορία περιωρίζετο μόνον ἐν τοῖς πέριξ τῆς πρωτεύουσας καὶ ἐντὸς τοῦ μακροῦ Ἀναστασιεῖου τείχους, ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν εἰρήνη δὲν περιελάμβανε τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ δεσπότας τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν ἐπτὰ υἱῶν τοῦ Μανουὴλ διανομὴν τοῦ κράτους, ὁ Θεόδωρος κατέστη δεσπότης τῆς Λακεδαιμόνος, ἀλλὰ τελευτήσαντος αὐτοῦ, διεδέξατο αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Θεόδω-

1) Τομ. II. σελ. 102.

ρος, υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου, ὁ μετὰ ταῦτα ἀνταλλάξας τὴν χώραν αὐτοῦ πρὸς τὸν θεῖον Κωνσταντίνον οὕτως, ὥστε ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ κατὰ τὴν διανομὴν λαβὼν τὰς παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος πόλεις Μεσημβρίαν καὶ Σηλυβρίαν, κατέστη δεσπότης τῆς Σπάρτης, ὁ δὲ Θεόδωρος ἦρχε τῆς Σηλυβρίας. Κωνσταντῖνος, ὁ μετὰ ταῦτα ἔσχατος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ἅμα ἔλθων εἰς Πελοπόννησον, ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς τοσοῦτον, ὥστε ἐντὸς αὐτῆς περιελάμβανε σχεδὸν σύμπασαν τὴν χερσόνησον, πλὴν τῆς μοίρας τοῦ ἀδελφοῦ Θωμᾶ, ἐκτὸς δ' αὐτῆς ἔτι τὴν Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν κατὰ μέγιστον μέρος· διότι ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀθηνῶν Νέρης Ἀκχιαϊόλης, διαδεχθεὶς ἐν τῇ κτήσει τῆς Ἀττικῆς τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Ραινέρον, συνεμάχησε πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἀντὶ ἀποτίσεως ἐτησίου φόρου. Οὕτως ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ δεσπότης τῆς Πελοποννήσου, ἦν μὲν ἐντὸς αὐτῆς κύριος τῆς Σπάρτης, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Πατρῶν, ἐκτὸς δ' αὐτῆς τῶν Θεβῶν, τῆς χώρας τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν καὶ τοῦ Πίνδου⁽¹⁾ . . . . .

Ἡ βοήθεια δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Θωμᾶ, ὃς μετὰ μεγίστου ζήλου συνέπραττεν εἰς τὴν ὀχύρωσιν, ὁ Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἐφ' ὄλον τὸ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος, ἔχον ὕψος μὲν δύο δοράτων, πλά-

(1) Τόμ. II, σελ. 136.

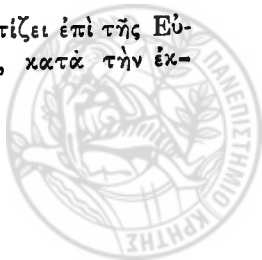

τος δὲ πέντε πήχεων, προφυλασσόμενον ὑπὸ πέντε προμαχώνων καὶ βαθείας τάφρου. Τὸ νέον ὀχύρωμα, ὅπερ ὡς ἐκ τοῦ μήκους του ἐκλήθη Ἑξαμίλιον, ἠρέθισε τὸν Σουλτάνον τοσοῦτῳ μᾶλλον εἰς ἔφοδον παρώρμων δ' αὐτὸν εἰς τοῦτο καὶ ὁ Βεγλερβέγης τῆς Ρουμελίας Τουραχάν, ὃς πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν εἰσήλασεν εἰς τὸ Ἑξαμίλιον πορθῶν, καὶ ὁ Νέρης, ἡγεμὼν τῶν Ἀθηναίων, ὃς παρασπονδῶν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ὑπέικεν ἤδη τῷ Σουλτάνῳ. Οὗτος ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ συνελθόντος ἐν Σέρραις εὐρωπαϊκοῦ καὶ ἀσιανοῦ στρατοῦ, ἐν δὲ Θήβαις προσῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ Νέρης μετὰ στρατοῦ· εἶτα ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν Μιγ-γιαῖς, ὅπως παρασκευάσῃ τὰ τηλεβόλα καὶ τὰς ἄλλας πολιορκητικὰς μηχανάς.»⁽¹⁾

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔστειλε πρεσβείαν εἰς τὸν Μουράτ, ὅπως τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ ἔχῃ ὅσας κτήσεις εἶχεν ἄλλοτε ὁ ἀδελφός του ἐν Πελοποννήσῳ· ἀλλ' ὁ Μουράτ εἰς ἀπάντησιν ἔδραμε μὲ ἐξήκοντα χιλιάδας στρατοῦ κατὰ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν. Ἐκαμε δὲ εἰρήνην πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Πελοπόννησος τοῦ λοιποῦ ἀνεγνωρίζετο ὑποτελής τοῖς Τούρκοις.

1451.—Ὁ Μωάμεθ ὁ Β' κτιζει ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, κατὰ τὴν ἐκ-

(1) Τόμ. II, σελ. 138.

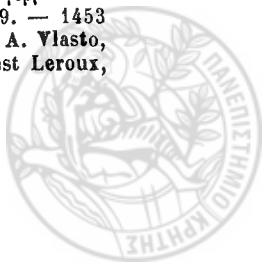

βολὴν αὐτοῦ, φρούριον, ὅπερ ἦτο τὸ προάγγελμα τῆς προσεχοῦς ἀναποφεύκτου καταστροφῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

1453. — Πίπτει ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ μετ' αὐτῆς τὸ Βυζαντινὸν κράτος.⁽¹⁾

1460.—Οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ ἠρωϊκῶς πεσόντος πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, Θωμᾶς καὶ Δημήτριος, δεσπότηι ὁ μὲν τῶν Πατρῶν, ὁ δὲ τῆς Σπάρτης, ἔμειναν ἡσυχιοὶ ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β', ἐφ' ὅσον οὗτος κατεγίνετο εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς, ἐκστρατεύσας καὶ κατ' αὐτῶν, τοὺς ὑπέταξε καὶ οὕτως ὑπεδούλωσεν ὅλην τὴν Πελοπόννησον, πλὴν τινων λιμένων τῶν Βενετῶν, ἧτοι τῆς Κορώνης, τῆς Μεθώνης, τῆς Πυλίας, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Ναυπάκτου. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι δεσπότηι ἐπέσπευσαν τὸν ὀλεθρὸν των, ἐνεκα τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφωνίας καὶ ἀπιστίας. Τούτων δ' ὁ μὲν Δημήτριος ἔλαβεν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ ὡς κατοικίαν τὴν πόλιν Αἶνον, ὁ δὲ

(1) Βλέπε τὰς λεπτομερείας τοῦ δυστυχήματος τούτου ἐν τοῖς *Πολιορκία καὶ ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453, κατὰ τὰς πηγὰς, ὑπὸ Α. Δ. Μορτμάνου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Α. Β. Ἐκδοσις δευτέρα, ἐν Ἀθήναις 1879.* — 1453 *Les derniers jours de Constantinople, par E. A. Vlasto, avec préface de M. E. Burnouf. Paris, Ernest Leroux, éditeur, 1883.*

Θωμάς ἔφυγεν εἰς Ρώμην πρὸς τὸν Πάπαν.

1479.—Διὰ τῆς πρὸς τὴν Βενετίαν εἰρήνης παρεχωρήθησαν τοῖς Τούρκοις, μεταξύ ἄλλων, καὶ τὰ ὄρη τῆς Μάνης ἐν Πελοποννήσῳ.

1500.—Ἀνακτῶσιν οἱ Τούρκοι, μεταξύ ἄλλων, τὴν Μεθώνην, τὴν Κορώνην καὶ τὴν Πύλον.

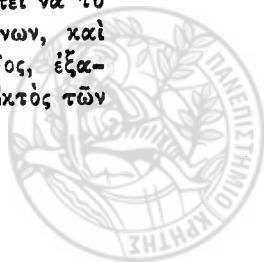
Αἱ περὶ Πελοποννήσου, ὡς καὶ αἱ περὶ τινων νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους ἔριδες μεταξύ Βενετῶν καὶ Τούρκων ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1718, ὁπότε, διὰ τῆς τυνθήκης τοῦ Πασσάροβιτς, παρεχωρήθη ἡ Πελοπόννητος τοῖς Τούρκοις, πλὴν τινων ἀσημάντων θέσεων.

1821.—Πρώτη ἡ Πελοπόννησος ἔδωκε τὸ σύνθημα τοῦ μεγάλου ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ ἐπταετῆ δ' αἱματηρὰν ὑπὲρ ἐλευθερίας πάλιν κηρύσσεται μετὰ τῆς λοιπῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ἐλευθέρᾳ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐκτοτε δὲ διατελεῖ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, ἀπολαύουσα ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἐμόχθησεν.

Οἱ Ἕλληνες, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἤδη λαβόντες πεῖραν τῆς ὠμότητος αὐτῶν καὶ πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου, ἀλλ' ἔτι περισσότερο ἀπηλπισμένοι ἀπὸ τὴν τριήμερον σφγχὴν καὶ διαρπαγὴν τῆς πρωτευούσης των ταύτης, κατελίμπανον καθ' ὁμάδας τὰς πατρίδας των, ζητοῦντες ἄσυλον

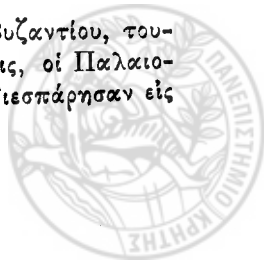
παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ χριστιανικοῖς λαοῖς. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀλώσεως ἡ φυγὴ ὑπῆρξε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐρημωθῇ παντάπασιν ἡ Κωνσταντινούπολις. Τοῦτο δὲ κατανοήσας ὁ Μωάμεθ ἔλαβε κατάλληλα μέτρα, ὅπως προλάβῃ τὸ κακὸν τοῦτο, διὸ καὶ ἐτίμησε καὶ ἐπροστάτευσε τὸν Πατριάρχην καὶ σὺν αὐτῷ ὅλον τὸν Κλῆρον· διέταξεν αὐστηρῶς νὰ παύσῃ ἡ σφαγὴ καὶ ἡ λεηλασία, καὶ ἐξέδωκε προκηρύξεις διὰ τῶν ὁποίων προέτρεπε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των ὅλους τοὺς φυγόντας Ἕλληνας, ὀρκισθεὶς αὐτοῖς ὅτι δὲν ἤθελε πλέον τοὺς ἐνοχλήσει εἰς τὸ ἐξῆς. Μεθ' ὅλας ὁμως τὰς ὑποσχέσεις ταύτας ὀλίγοι τῶν ἀναχωρησάντων ἐπέστρεψαν καὶ, ὅπερ χεῖριστον, ἡ φυγὴ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πεφλημένης πατρίδος των ἐξηκολούθησε καθ' ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας, μέχρι τῆς ιδρύσεως τοῦ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Τοῦ λόγου δ' ὄντος ἐνταῦθα περὶ τοῦ ιστορικοῦ παρελθόντος, ἴσως ἤθελεν εἶσθαι ἄτοπον νὰ θιξῶμεν ζήτημα, ἀποκλειστικῶς ἀφορῶν τὴν σημερινὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Καὶ ὁμως, ἂν καὶ μετὰ βαρυαλογούσης καρδίας, πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν: Ὁ ἐκπατρισμὸς τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα ὁ τῶν τῆς ἐλευτέρας Ἑλλάδος, ἐξακολουθεῖ ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον. Ἐκτὸς τῶν

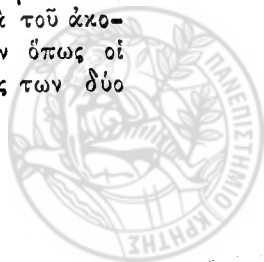
μεμονωμένων ἀτόμων, τῶν καθ' ἑκάστην ἐγκαταλιμπανόντων τὰς πατρίδας των καὶ καταφευγόντων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς εὐρεσιν πόρου ζωῆς, ἀπὸ τινος χρόνου ἔχομεν καὶ οἰκογενείας ὀλοκλήρους, ἄλλας μὲν ἐκ Λακωνίας, ἄλλας δ' ἐκ Θεσσαλίας, αἵτινες καταλιμπάνουσιν ὀριστικῶς τὴν Ἑλλάδα. Διατί; . . . — “Ἄλλοις δέδοται νὰ ζητήσωσι τοὺς περὶ τούτου λόγους. Ἐγὼ δὲ τοῦτο μόνον καταλαμβάνω, ὅτι οὐδεὶς ποτε ἐγκαταλείπει τὸ πάτριον ἔδαφος, ἄνευ κατεπειγούσης ἀνάγκης. Ἄλλὰ τὴν σήμερον βεβαίως δὲν πιέζει ὁ δουλικὸς ζυγὸς τῶν Τούρκων τὸν τράχηλον τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων. Ἄρα ὑπάρχει ἕτερος δουλικὸς ζυγός.... πιθανῶς ὁ τῆς πενίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅσον τάχιον χρεωστεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ὑπηκόους τῆς ἢ ἑλληνικῆ Κυβέρνησις. Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει ὄχι μόνον τὸν ὑπάρχοντα πληθυσμὸν τῆς νὰ περιποιηθῆ καλῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκπατρισθέντας ἤδη ἀπὸ πολλοῦ Ἑλληνας νὰ προσελκύσῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ παρέκδοσιν, ἤδη δ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. (Παρβλ. καὶ Ἐκρόπολιν Ἀθηνῶν, 1 Ἀπριλ. 1887, ἀριθ. 1749, περὶ τοῦ Πῶς ἐκφυλιζέται τὸ ἔθνος μας.)

Αἱ εὐγενεῖς οἰκογένειαι τοῦ Βυζαντίου, τουτέστιν οἱ Κομνηνοί, οἱ Λασκάρεις, οἱ Παλαιολόγοι, οἱ Καντακουζηννοί κλπ. διεσπάρησαν εἰς

διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησαν. Οἱ δὲ διάφοροι σοφοὶ τῆς βυζαντινῆς Ἑλλάδος, ὡς ἦσαν ὁ Ἰωάννης Λάσκαρις, ὁ Δημήτριος Χαλκοκονδύλης, ὁ Θεόδωρος Σπανδούγιμος, ὁ Παῦλος Ταρχανιώτης κλπ. κλπ., ἐστέρησαν μὲν τὴν Ἑλλάδα τῆς σοφίας των, ἀλλὰ μεταβάντες εἰς Εὐρώπην συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. Σὺν τούτοις δὲ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι οἰκογένειαί ἐνθεν κάκειθεν διεσπάρησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης.

Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ κοινωνίαὶ ὀλόκληροι κατελίμανον τὰς πόλεις των καὶ ἐν εἴδει ἀποικιῶν ἐγκαθίσταντο εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ζῶσα δὲ μαρτυρία τούτων εἶναι καὶ ἡ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθεῖσα ἑλληνικὴ ἀποικία, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία, ἐν τοῖς ἐφεξῆς, θὰ ἦναι τὸ κυρίως θέμα μας. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περιηγητοῦ Οὐέλερ μανθάνομεν τὰ ἐξῆς ἀνάλογα τούτοις: «1675, Ἰουλίου 28. — Οἱ Μανιάται, οἵτινες εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης (τῆς Μάνης), εἶναι περίφημοι πειραταὶ κατὰ θάλασσαν καὶ ἐπικίνδυνοι λησταὶ κατὰ γῆν. Συχνάκις ὑπερήσπισαν γενναίως ἑαυτοὺς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ διετήρησαν τὴν ἐλευθερίαν των, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἐνικήθησαν διὰ τοῦ ἀκολούθου στρατηγήματος: Συνήνεσαν ὅπως οἱ Τούρκοι κτίσωσιν ἐπὶ τῆς παραλίας των δύο

νς'.

φρούρια, διὰ τῶν ὁποίων μετ' ὀλίγον ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως των καὶ τοῦ ἔθνους των οὕτως, ὥστε οὐδεὶς, ἐκτός τινων ὀρεινῶν, ὑπάρχει τὴν σήμερον μὴ πληρόνων φόρον τοῖς Τούρκοις. Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν, καταλιπόντες τὴν πατρίδα των, ὑπῆγαν εἰς τὴν Ἀπουλίαν, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας τοῖς παρεχώρησε γαίας τινάς.» ⁽¹⁾

---

1. George Wheler, Voyage de Dalmatie, de Grèce et du Levant. A la Haye 1723. Τομ. I, σελ. 83. — Παράβαλε καὶ τὸν La Guilletiere, περὶ οὗ βλέπε τὰς κατωτέρω Πηγὰς τοῦ ἀνά χειρας πονήματος, ἐν σελ. 40 καὶ ἐφεξῆς. — Βλέπε ἐπίσης καὶ ὁλόκληρον τὸ Β' ἄρθρον τοῦ παρόντος πονήματος.

ΥΔΗ ΚΑΙ ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ
ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ,
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

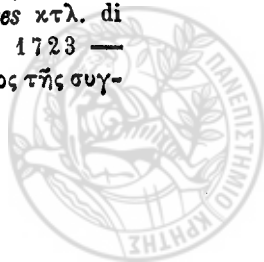

Πηγαί

ΑΛΒΕΡΤΗΣ. *Descrittione di tutta l' Italia et isole pertinenti ad essa*, di fra Leandro Alberti Bolognese. In Venetia, 1596.

ΛΑ-ΓΥΙΛΑΕΤΙΕΡ. *Athènes ancienne et nouvelle et l'estat present de l'empire des Turcs*, par le S^r de La Guilletiere. Seconde édition. Paris, 1675. Ἀληθῆς συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὁ Guillet de Saint-Georges (Georges).

ΜΟΥΡΑΤΟΡΗΣ. *Rerum italic. scriptores* κτλ. di Lodovico Antonio Muratori. Milan, 1723 — 1738 εἰς 27 τόμους. Ὁ 24^{ος} τόμος τῆς συγ-

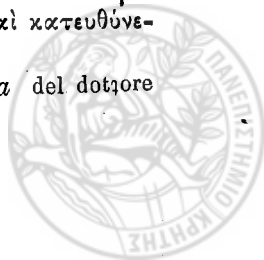
γραφῆς ταύτης περιλαμβάνει ὕλην περὶ τῆς Κορσικῆς, ὑπὸ Πέτρου Cynæus.

ΒΟΣΟΥΕΛΛ *Account of Corsica, with memoirs of General Paoli.* [à Londres] 1763, par Jacques Boswell. Σχεδὸν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως τούτου μετεφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΙΕΤ. *Histoire de l'isle de Corse, contenant en abrégé les principaux évènements de ce pays.* A Nancy, chez Abel-Denis Cusson, imprimeur-libraire sur la Place, au Nom de Jesus. 1769. Τῆς ἀωνύμου ταύτης Ἱστορίας συγγραφεὺς εἶναι ὁ La Ville Heurnois.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΟΡΣΙΚΗΣ. *Description de la Corse, des mœurs et coutumes de ses habitants, suivie d'une relation de la campagne que les troupes françaises ont fait en l'isle de Corse en 1739.* A Paris, chez VENTE Libraire, Montagne Sainte-Genève. M.DCC.LXVIII. Avec Approbation et privilège de Roi. In 16°. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τινος γάλλου ἀξιωματικοῦ, συνεκστρατεύσαντος μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς Κορσικὴν τῷ 1739, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἠδυνήθη ἀκριβῶς νὰ μάθω. Εἶναι δὲ γεγραμμένον ἐν εἴδει ἐπιστολῆς καὶ κατευθύνεται εἰς τινὰ Κυρίαν.

ΛΙΜΠΕΡΑΝΗΣ. *Istoria della, Corsica* del dotiore

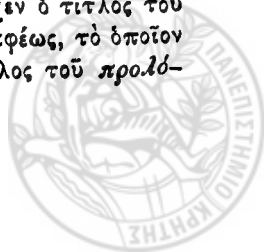
- Gio. Paolo Limperani. In Roma, 1780.
- ΚΑΜΒΙΑΓΗΣ. *Istoria del regno di Corsica*, scritta dall' Abate Giovacchino Cambiagi, Fiorentino, [à Livourne] 1770—1774.
- ΠΟΜΜΕΡΕΑ. *Histoire de l'île de Corse*, [par François, baron de Pommereul]. Berne, 1779.
- ΕΓΚΥΚΛΑ. ΔΙΔΕΡΟΤ. *Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts, etc.*, mis en ordre et publié par M. Diderot et par M. d'Alembert. A Lausanne et à Berne, 1781.
- Δ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. Τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ κ. Demetrius Stéphanopoli de Comnène προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν τὴν ἐκ τῶν Κομνηνῶν καταγωγὴν τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Κορσικῇ Στεφανοπούλων. Εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς:
- 1^{ov}) *Précis historique de la maison impériale des Comnènes*. Amsterdam, 1784.
- 2^{ov}) *Lettre à M. Koch sur l'éclaircissement d'un point d'histoire relatif à la fin tragique de David Comnène, dernier empereur de Trébizonde*. (Paris, 1807.)
- 3^{ov}) *Notice sur la maison Comnène et sur ses vicissitudes, sur les circonstances qui l'ont transplantée en France, etc.* Paris, 1815.
- ΧΑΜΜΕΡ *Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας* ὑπὸ I. Χάμμερ [Baron Joseph De Hammer-Purgstall], ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ K. Σ. Κροκιδᾶ. Ἀθήνησι, 1870:

LE BEAU. *Histoire du Bas-Empire*, par M. Le Beau. A Paris, chez Desaint et Saillant, 1757.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΟΣ. *Χειρόγραφον* Παπα-Νικολάου. Τὸ πρωτότυπον τοῦ χειρογράφου τούτου, ὡς πληροφοροῦμαι, εὐρέθη πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐν τινι παλαιοπωλείῳ τοῦ Αἰακκίου, ὑπὸ τινος Καρυάτου, ὁ ὁποῖος, ἅμα τὸ ἐγνώρισεν, εὐθὺς τὸ ἠγόρασεν. Ἐφυλάττετο δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Ἰωάννου Φριμιγκάκη, πρώην Δημάρχου τῶν Καρυῶν. Πρὸ τεσσάρων δὲ περιπτου ἐτῶν ὁ υἱὸς τοῦ κ. Ὀττάβι, πρώην διδασκάλου τῆς ἐν Καρυαῖς Γαλλικῆς σχολῆς, καταγινόμενος εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐζήτησεν ὅπως ἀναγνώσῃ τὸ χειρόγραφον τοῦτο. Τὸ ἔλαβε, τὸ ἀντέγραψε καὶ ἀναχωρῶν ἀντὶ τοῦ πρωτοτύπου ἀφῆκεν εἰς τὸν εἰρημένον κύριον τὴν ἀντιγραφὴν του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐσημείωσε τὰ ἐξῆς: «*On a conservé presque toujours l'orthographe de l'auteur laquelle est fautive et irrégulière.*» Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἦτο κάλλιον νὰ φυλάσσεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο δὲν εἶναι πλήρες. Ἐλλείπει ἐκ τῆς ἀρχῆς ἢ προμετωπῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας βεβαίως θὰ ὑπῆρχεν ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, τὸ ὁποῖον ὁμως ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ προλό-

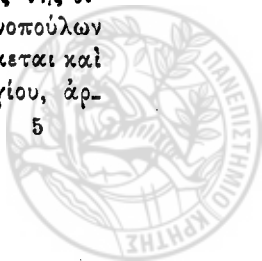

ρου, καὶ ἡ χρονολογία. Τὸ τέλος ἐπίσης δὲν ὑπάρχει.

Ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζεται παπα-Νικόλαος Στεφανόπουλος. Ἐρεύνησα δὲ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν, καὶ ἐκεῖ εὔρον ἓνα παπα-Νικόλαον Στεφανόπουλον, ἱερουργοῦντα κατὰ τὸ 1728 καὶ μετὰ ταῦτα. Εἰκάζω λοιπὸν ὅτι αὐτὸς οὗτος εἶναι ὁ καὶ τὴν ἱστορίαν ταύτην γράψας, ἣτις εἶναι ἱστορία τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων, ἀπὸ τῆς ἐξ Οἰτύλου ἀναχωρήσεως μέχρι τῆς ἐν Αἰακκίῳ ἐγκαταστάσεως αὐτῶν.

Ἐν τῷ προλόγῳ δὲ τοῦ χειρογράφου του, μεταξὺ ἄλλων, λέγει καὶ τὰ ἐξῆς: «Διὰ δὲ ταῖς πράξεις, ἔργα καὶ πολέμους, ὅπου ἐκάμετε εἰς τοῦτο τὸ νησί, δὲν ἔχω χρεῖαν διὰ μαρτυρίας τινῶν, διότι φανερὰ τὸ εἰξεύρει ὁλος ὁ κόσμος, καὶ ἀτός μου εὐρέθηκα νὰ ἰδῶ ὀφθαλμοφανῶς σχεδὸν ὅλους τοὺς πολέμους σας.» Οἱ πόλεμοι τοὺς ὁποίους εἶδε καὶ περιγράφει ἤρχισαν τῷ 1729 καὶ ἐξηκολούθησαν πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα.

Ὡσαύτως εἶδον καὶ ἀνέγνωσα πολλὰ χειρόγραφα ἰταλιστὶ καὶ γαλλιστὶ γεγραμμένα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν. Μεταξὺ δὲ τούτων εὐρίσκεται καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦ Καπετὰν Γεωργίου, ἀρ-

χηγοῦ τῆς ἀποικίας ταύτης περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, περὶ οὗ πολλάκις γενήσεται λόγος ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα, κυρίως, ἔχουσιν ὡς ὑπόθεσιν τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐκ τῶν Κομνηνῶν καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων. Ἐν μέρει δὲ περιέχουσι καὶ εἰδήσεις τινὰς, ἀφορώσας ἐν γένει τὴν ἐν Κορσικῇ ἑλληνικὴν ἀποικίαν.

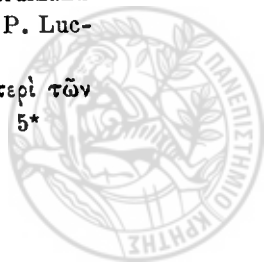
Ἄλλ' ἰδιαιτέρως πηγὴ πλουσία καὶ ἀνεξάντλητος εἶναι τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα ἔγγραφα τὰ εὐρισκόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου, περὶ ὧν βλέπε τὰς κατωτέρω *Καρνατικὰς ἀρχαιοτήτας*. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἐπειδὴ βραδέως λίαν μοὶ παρουσιάσθησαν, δὲν ἠδυνήθην, ὡς ἠθελον, νὰ μελετήσω. Ἐξ ὧν ὅμως εἶδον καὶ ἐνόησα, δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι μὲ μόνα τὰ ἔγγραφα ταῦτα δύναται τις νὰ συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, ἢ ὁποία βεβαίως θὰ ᾖναι ἡ πληρεστέρα πασῶν.

N. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. *Histoire de la colonie grecque établie en Corse, accompagnée de réflexions politiques sur l'état actuel de la Grèce etc.*, par Nicolaos Stéphanopoli. Paris, 1826.

ΒΟΤΤΑΕ. *Storia d' Italia*, di Carlo Botta. In Lugano, 1835.

- JACOBI. *Histoire générale de la Corse*, par J. M. Jacobi, avocat. Paris, 1835.
- Π. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. *Histoire de la colonie grecque établie en Corse*, par P. Stéphanopoli. Pise, chez Rayneri Prosperi, 1836.
- VALERY. *Voyage en Corse, à l'île d'Elba et en Sardaigne*, par M. Valery. Bruxelles, 1838.
- ARRIGHI. *Histoire de Pasal Paoli*, par A. Arrighi. Paris, 1843.
- ΧΡΥΣΗ ΒΙΒΛΟΣ. *Deuxième registre du Livre d'or de la noblesse de France*, publié sous la direction de M. le Mis de Magny. Paris, au Secrétariat du Collège Héraldique, 1845.
- ΒΙΟΓΡΑΦ. ΔΙΑΔΩΤΟΥ. *Nouvelle biographie générale*, publiée par MM. Firmin Didot frères, sous la direction de M. le D^r Hœfer. Paris, 1862.
- ΓΕΜΕΝΗΣ. *Revue des deux mondes*, XXXV année, 1 mars, 1865, 1ère livraison. Paris, 1865. Ἐνθα *Le Magne et les Maïnotes, récits et scènes de mœurs de la Morée*, par M. E. Yémeniz, Consul de Grèce.
- C. DE L'ÉGLISE DE FELIX. *Souvenirs de la Corse de 1852 à 1867*, poème pittoresque, par C. de l'Eglise de Felix. Bastia, 1868.
- ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΣ. *Histoire des Corses*, par Ferdinand Gregorovius, traduite de l'Allemand par P. Luciana. Bastia, 1881.

Ὁ βουλόμενος νὰ μάθῃ περισσότερα περὶ τῶν

συγγραψάντων περί Κορσικῆς ἐν γένει δύναται
ἐπωφελῶς νὰ συμβουλευθῆ τόν: *Catalogue mé-*
thodique de la Bibliothèque communale de la
ville d'Ajaccio, par André Touranjon, bibliothé-
caire. Ajaccio, 1879.

Ὡσαύτως δὲ ὄλα τὰ ἀντικείμενα, τὰ περι-
γραφόμενα ἐν τῷ κατωτέρῳ ἄρθρῳ, τῷ ἐπιγρα-
φομένῳ *Καρνατικάι ἀρχαιότητες*, μοὶ ἐχρησι-
μευσαν καὶ ὡς πηγαὶ τῆς ἀνά χειρας Ἱστορίας.

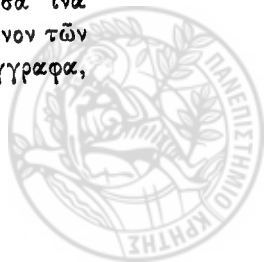
Α'

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ,
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

Οί ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνες, ἐρχόμενοι ἐξ Οἰτύλου, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰς περὶ τῆς καταγωγῆς των παραδόσεις, αἵτινες διεσώθησαν μέχρι σήμερον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων οἱ ἱστοριογράφοι κατάγουσι τοὺς Ἕλληνας τούτους ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν. Μάλιστα δὲ ἀκόμη καὶ σήμερον, οἱ ἐν Αἰακκίῳ Στεφανόπουλοι, ἀπόγονοι τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀποικίας ταύτης, φέρουσι τὸν τίτλον *Πριγκηπες Κομνηνοί*.

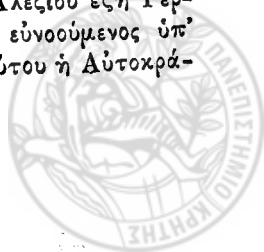
Προκειμένου περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν, τὸ θέμα τοῦτο καθίσταται ἱκανῶς σπουδαῖον, διὸ καὶ ἐφρόντισα ἵνα ἰδιαιτέρως μελετήσω αὐτό. Τὸ ἐξαγόμενον τῶν μελετῶν μου ὑπῆρξε α') ὅτι ἀθροεντικῶς ἐγγράφα,

καταδεικνύοντα τὴν σχέσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης οἰκογενείας μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Οἰτύλου τὴν σήμερον οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν, β') ὅτι ἡ παράδοσις τῶν Ἑλλήνων τούτων δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν γενικὴν ἱστορίαν καὶ γ') ὅτι οἱ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνες δὲν ἦσαν μόνον Οἰτύλιοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν μερῶν. Ἄλλ' ὅμως, πρὶν ἢ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῶν τριῶν τούτων προτάσεών μου, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα τὰς περιῶν ὁ λόγος παραδόσεις.

1η Παράδοσις.—Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζει ὁ παπᾶ—Νικόλαος ἐν τῷ χειρογράφῳ του, καὶ τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐν ἐκτάσει ὁ Καμβιάγης καὶ ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι ἱστοριογράφοι ὅσοι βασιζονται ἐπ' αὐτοῦ, ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνός (γεννηθεὶς τὸ 1048 καὶ ἀποθ. τὸ 1118), αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 1081, ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Στέφανον, ἀπὸ τὴν πρώτην σύζυγόν του ὀνομαζομένην Μάρω, ἣ, κατ' ἄλλους Αἰκατερίναν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἦλθεν εἰς δευτέρου γάμου κοινωνίαν μὲ τινὰ Θεοδώραν, ἀνεψιᾶν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Παμφλάγου.

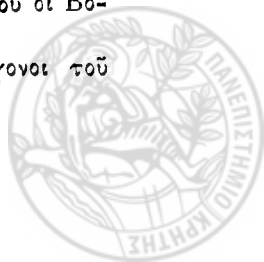
Ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἀλεξίου ἔζη Γερμανός τις, λίαν ἀγαπητὸς καὶ εὐνοούμενος ὑπ' αὐτοῦ. Μετὰ τοῦ Γερμανοῦ τούτου ἡ αὐτοκρά-

τειρα Θεοδώρα περιεπλάκη εἰς ἐρωτικὰς σχέσεις. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν, κατὰ τύχην, ὁ Στέφανος, συλλαβὼν αὐτοὺς ὀργιάζοντας, ὑβρίσθη καὶ ἐρραπίσθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ. Ὁ Ἰωάννης, ἰδὼν τὸν ἀδελφὸν του Στέφανον κλαίοντα καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, τὸν ἐπέπληξε καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ φονεύσῃ τὸν Γερμανόν. Ὁ Στέφανος, χωρὶς νὰ χάσῃ πολὺν καιρὸν, ἐκτελεῖ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῇ ἀπὸ τὸν πατέρα του, καταφεύγει εἰς Μιτυλήνην, τὸ 6685 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τὸν παπᾶ—Νικόλαον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄσυλον τοῦτο δὲν ἦτο ἀσφαλές, μετὰ τινα χρόνον μετέβη εἰς Οἶτυλον, ὅπως ἄγνωστος.

Ἐν Οἰτύλῳ ὑπῆρχε πλουσιώτατός τις ἄρχων, ὀνομαζόμενος Πέτρος Λασξουρῆς. Ὁ πλουσιώτατος οὗτος ἐκτιμῆσας τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν εὐμορφίαν τοῦ Στεφάνου, καίτοι ἄγνωστον ἠθέλησε νὰ τὸν κάμῃ γαμβρὸν εἰς μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων του. Ὁ Στέφανος ἐξελέξατο τὴν πρωτότοκον αὐτῶν Ἀλεξάνδραν καλουμένην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε, κατὰ τὸν παπᾶ—Νικόλαον, τρεῖς υἱούς: τὸν Πουλημένην Μαυροῖδῆ, τὸν Μιχαήλ, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Αὐγουστῖνον. Ἐκ τοῦ πρώτου δὲ τούτων κατὰγονται οἱ Στεφανιάνοι, ἐκ τοῦ δευτέρου οἱ Βοκιάνοι καὶ ἐκ τοῦ τρίτου οἱ Φατζεῖοι.

Ὁ Καμβιάγης λέγει ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ

Πουλημένη ὠνομάσθησαν Νοβακκαῖοι, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μιχαήλ Στεφαναῖοι καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κωνσταντίνου Φαλτσαῖοι· πάντες δ' ἑμοῦ Στεφανόπουλοι.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Θεοδώρας ὁ Αὐτοκράτωρ μετεμελήθη καὶ ἐσυγχώρησε τὸν υἱὸν τοῦ Στέφανου. Μαθὼν δὲ ὅτι εὕρισκετο ἐν Οἰτύλῳ τὸν μετεκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' οὗτος ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ μεταβῆ πλέον ἐκεῖ. Ἐν τούτοις ὁ πατήρ του τὸν ἐτίμησε μὲ πολλὰ δῶρα.

Λέγεται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Οἰτύλιοι ἐφάνησαν φιλόξενοι πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλεξίου, ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος, εἰς ἀνταμοιβήν, ἔκτοτε μετέτρεψε τὴν πόλιν των εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ Μητρόπολιν, ἣτις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦτο εἰμὴ Ἐπισκοπή.

Ὁ θάνατος τοῦ Στεφάνου ὑπῆρξε τραγικός. Ὁ πενθερός του εἶχεν ἀδελφὸν τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ κάτοικοι πλησιοχώρου τινὸς χωρίου, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο καὶ ὁ ὑπηρέτης του. Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Στέφανος ὠρκίσθη ἵνα ἐκδικηθῆ τὸν θάνατον τοῦτον· ὁ δὲ ὑπηρέτης προσηέχθη ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς προδότης. Ὁ Στέφανος ἐπορεύθη μετὰ τῶν φίλων του κατὰ τῶν κατοικῶν τοῦ τόπου ἐκείνου· ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐναντίας προδοσίας τοῦ ὑπηρέτου, μόλις ἐσώθη μόνος. Ἐπιστρέφων δὲ δρομαῖος, ἔφθασεν εἰς τινα πηγὴν, παρὰ τὴν Οἰτυλον, ὅπου γυνὴ τις ἐκ τοῦ

χωρίου ἐκείνου, εὐρεθεῖσα ἐκεῖ καὶ μαθοῦσα ὅτι κατὰ τῶν συμπατριωτῶν τῆς ἐξεστράτευσε τὸν ἐδολοφόνησεν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ὅταν ἡ καταγωγὴ τοῦ Στεφάνου ἔγεινε γνωστὴ ἐν Οἰτύλῳ, τότε ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης τὸν ἐτίμων καὶ τὸν ἐθαύμαζον, καὶ διὰ τὰ τὸν τιμήσουσαν ἔτι περισσώτερον, τὸν ὠνόμασαν *Στεφανόπουλον*, ἢ, μᾶλλον *Στεφανό-πολι*, τουτέστι Στέφανον, καταγόμενον ἐκ τῆς Πόλεως ἦτοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω δέ, ὅλοι οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, λαβόντες τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ἐκλήθησαν *Στεφανόπουλοι*, ἢ ἄλλως, *Στεφανόπολι*. Καὶ πραγματικῶς ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Καρυῶν τὴν σήμερον δίδουσιν ἑαυτοῖς τὸν τίτλον τοῦτον. Ἐπίσης δ' ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης ἔπεται ὅτι καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Καρυῶν εἶναι καὶ *Πρίγκιπες Κομνηνοὶ* (!)

2α Παράδοσις. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην παράδοσιν, ἣτις εἶναι ἡ τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, ὁ νεώτατος τῶν υἱῶν τοῦ Δαβὶδ Κομνηνοῦ, τελευταίου Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος, ὀνόματι Νικηφόρος, διαφυγὼν τὴν μάχαιραν Μωάμεθ τοῦ Β', μετὰ περιπλανήσεις ἐπὶ τέλους κατήντησεν εἰς Οἰτύλον, ὅπου νυμφευθεὶς ἀπέκτησεν οἰκογένειαν, ἣτις διεσώθη μέχρι σήμερον μεταξύ τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων τῆς Κορσικῆς.

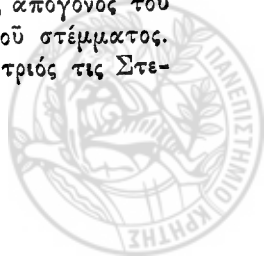

Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ὁ Νικηφόρος Κομνηνὸς ἀπέκτησεν ἕγγονον, ὀνόματι Στέφανον Κομνηνόν, ἕξοχον ἄνδρα ἐν Οἰτύλῳ, καὶ κατὰ τὴν σωματικὴν ὑπεροχὴν καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν ἰκανότητα.

Ὁ Στέφανος οὗτος, κατὰ τὸν κ. Γεμενῆν, ἐν μάχῃ τινὶ κατὰ τῶν Τούρκων, συμβᾶσαν τὸ 1537, ἔταξε νὰ κτίσῃ, μετὰ τὴν νίκην, δι' ἰδίων του ἐξόδων ἐν Μοναστήριον εἰς τιμὴν τῆς Παναγίας. Ἡ Παναγία ἔκαμε τὸ θαῦμά της. Ὅποτε οἱ μαχηταὶ Οἰτύλιοι ἤρχισαν ν' ἀποθαρρύνωνται, νεανίαις τις ὠραία καὶ χαρίεσσα, θυγάτηρ τοῦ ἄρχοντος Γερακάρη, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Οἰτυλίων γυναικῶν, παρουσιάσθη εἰς τὴν μάχην καὶ διὰ τῆς γενναιότητός της κατώρθωσε νὰ δώσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς συμπατριώτας της. Τὸ θαῦμα ἐτελέσθη, καὶ ὁ Στέφανος ἀμέσως ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του. Εἰς δὲ τῶν ἀπογόνων του, ὀνομαζόμενος Ἀλέξης ἠγίασεν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τούτῳ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κάμνῃ θαύματα καὶ μέχρι σήμερον.

Οἱ ἀπόγονοι δὲ τοῦ Στεφάνου τούτου εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐκλήθησαν *Στεφανόπουλοι*. Κατ' ἄλλους δέ, αὐτὸς οὗτος ὁ Νικηφόρος, ἀναγνωρισθεὶς ἐν Οἰτύλῳ, ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Οἰτυλίων *Στεφανόπουλος*, τουτέστιν υἱὸς, ἀπόγονος τοῦ στεφάνου, ἦτοι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος.

Τὴν παράδοσιν ταύτην, Δημήτριός τις Στε-

φανόπουλος Κομνηνός, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Κορσικῇ Στεφανοπούλων, κατώρθωσε νὰ ὑποστηρίξη δι' ἐγγράφων παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΓ' βασιλεῖ τῆς Γαλλίας, καὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὸν τίτλον τοῦ Πρίγκιπος, διὰ βασιλικῶν γραμμάτων, ὑπὸ χρονολ. Ἀπριλ. 1782. Ὀλόκληρος δὲ ἡ «*Ἱστορικὴ σύνοψις τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν*», τοῦτο προσπαθεῖ ν' ἀποδείξη. Καὶ ὅμως ὅλα σχεδὸν τὰ ἐγγραφα καὶ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα φέρει εἰς ὑποστήριξιν, φαίνονται ἡμῖν σαθρὰ καὶ ἀμφίβολα.

Ἐξεταστὴς τῶν ἐγγράφων τοῦ εἰρημένου κ. Δ. Στεφανοπούλου εἶχε διορισθῆ ὁ M. Chérin, γενεαλογιστὴς τῆς A. M. τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ'. Ἀλλὰ προφανῶς ὁ γενεαλογιστὴς οὗτος ἠπατήθη ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Στεφανοπούλου.

Πρῶτον μὲν, διότι τὰ γεγονότα καὶ τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα παρουσίασε, κατὰ μέγα μέρος ἦσαν ψευδῆ. Καὶ τοῦτο ἐξάγεται ἐκ πολλῶν ἐγγράφων εὐρισκομένων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Δίακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνημῶν, καὶ ἐκ τινος ἄρθρου ἐκτεταμένου, εὐρισκομένου ἐν τῇ «*Χρυσῇ βίβλῳ τῶν εὐγενῶν τῆς Γαλλίας.*»¹⁾

Δεύτερον δέ, διότι τὰ ἐγγραφα τὰ ὁποῖα παρουσίασε, πιθανῶς, κατὰ μέγα μέρος, ἦσαν

1) Deuxième registre κατ. σελ. 239.

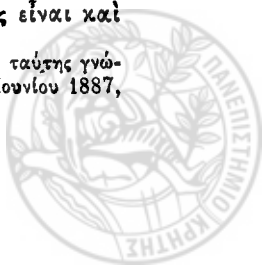

στικοὶ καὶ ὄχι πολιτικοί, ὑπὸ κυρογράφων (πιθανῶς κοινογράφων) τελούμενοι. ¹⁾

Ἐπειτα δέ, κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν τότε Ἑλλήνων, ἡ κυρίως χρονολογία αὐτῶν ἦτο ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἢ, τοῦλάχιστον, παρὰ τῆ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχη καὶ ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Ὡσαύτως δέ, ἡ χρονολογία αὕτη ἔπρεπε νὰ ἦναι γραμμένη μὲ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἢ ὀλόγραφος, καὶ ὄχι μὲ ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς. Ἐν γένει δὲ ἡ αὐθεντικότης τοῦ ἐγγράφου τούτου μοὶ εἶναι λίαν ὑποπτος. Ταῦτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τὰ ἐπιλοιπα τῶν ἐγγράφων τοῦ κ. Δ. Στεφανοπούλου.

Τρίτον δέ, διότι ἡ παράδοσις τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ὑπῆρξε πάντοτε ὅτι κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Δαβίδ Κομνηνοῦ.—Πῶς δὲ ἦτο δυνατόν, ὁ παπᾶ Νικόλαος, ὁ ὁποῖος βεβαιοῖ ὅτι, γράφων τὴν ἱστορίαν του, ὄλα τὰ χειρόγραφα καὶ ὄλα τὰ ἐγγράφα τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων, ν' ἀπατηθῆ ἐπὶ τοσοῦτο φανερᾶς καὶ εὐκρινοῦς ὑποθέσεως ;— Ἡ, τοῦλάχιστον, νὰ μὴ κάμη, ἔστω καὶ βραχεῖαν, μνειάν τῆς ἐκ Δαβίδ Κομνηνοῦ καταγωγῆς ; Πρᾶγμα δὲ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι καὶ

1) Παράβαλε καὶ τὴν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γνώμην τοῦ κ. Π. Χιώτη ἐν τῇ «Σιών» τῆς 10 Ἰουνίου 1887, ἀριθ. 310.

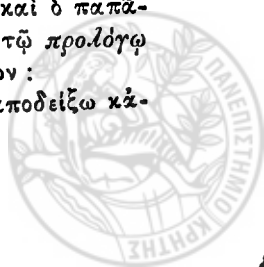

τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, τελευταῖος ἀρχηγὸς τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, ὁ μόνος δυνάμενος νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐκ Κομνηνῶν καταγωγὴν ὡς πρωτότοκος διάδοχος τοῦ πρώτου ἀρχηγοῦ τῆς ἀποικίας ταύτης, εἴτε ἐν συνειδήσει πλάνης τινός, εἴτε ἐκ ταπεινοφροσύνης, οὐδέποτε ἔδωκεν ἑαυτῷ τὸν τίτλον *Κομνηνός*. Πανταχοῦ δὲ ὅπου ἀπήντησα τὴν ὑπογραφὴν του, ἔχει αὕτη ὡς ἐξῆς : *Καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος*, ὅπου ἐνίοτε προσθέτει καὶ τὸ : *Ἀρχηγὸς τῆς ἐλληνικῆς ἀποικίας*.

Βεβαίως, τοιοῦτό τι συνέβη. Οἱ παλαιοὶ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ἐξηκολούθησαν νὰ ἔχουν τὴν τῆς ἐξ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καταγωγῆς παράδοσιν, χωρὶς νὰ δίδουν προσοχὴν τινα εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Οἱ νεώτεροι δὲ τούτων, βλέποντες ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη δὲν συνεφώνει οὐδὲ ὅπως μὲ τὴν γενικὴν ἱστορίαν, ἠθέλησαν νὰ τὰ σμυβιάσουν, δίδοντες αὐτῇ ἄλλην ἀρχήν.

Ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, καὶ ἡ μὲν καὶ ἡ δὲ τῶν παραδόσεων τούτων ἔχουσι τι τὸ μυθῶδες καὶ τὸ βεβιασμένον. Φαίνεται δὲ νὰ ὑπῆρξαν δὲ πάντοτε ἄνθρωποι, οἵτινες ἀντέλεγον κατὰ τῆς εὐγενοῦς ταύτης καταγωγῆς τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων, διὸ καὶ ὁ πατᾶ-Νικόλαος δριμύς λίαν ἐπιπίπτει ἐν τῷ *προλόγῳ* του κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων τούτων :

« Ἐτι δέ, λέγει, καὶ διὰ νὰ ἀποδείξω κᾶ-

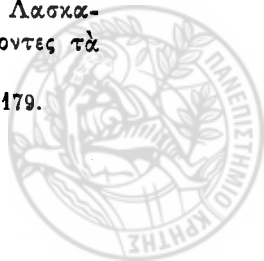

ποιωνῶν κακογλώσσωσιν καὶ ζηλιάρων ὄνων, ὅπου, ἀπὸ τὴν πολλὴν κάκητα καὶ φθόνον ὅπου φέρνουν εἰς τὸ γένος μας, κάθονται καὶ κατακρίνουν τὴν εὐγένειάν σας, πῶς δὲν ἤξεύρετε πόθεν κατάγεστε.»

Ἡ περίστασις αὕτη ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην μου παρατήρησιν τινὰ τοῦ ἱστοριογράφου Le Beau ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν: "Ὅταν ἡ οἰκογένεια αὕτη κατέστη ἔνδοξος, τότε οἱ ἱστοριογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσεπάθησαν ἵνα εὕρωσι τὴν ἀρχαίαν καταγωγὴν τῆς. Τὴν ἀνεβίβασαν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὡς εὐγενῆ οἰκογένειαν, ἀκολουθήσασαν αὐτόν, ἀναχωροῦντα ἐξ Ἰταλίας. Ἦτο δέ, λέγει, ματαιοφροσύνῃ τις τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ὅλους τοὺς περιφανεῖς οἴκους, τῶν ὁποίων ἠγροεῖτο ἡ καταγωγὴ. ¹⁾

Πράγμα δὲ ἄξιον μνείας εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς: Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἰδίως ἐν Σαμοθράκῃ, τὰ ὀνόματα Παλαιολόγος, Λάσκαρις, Δούκας καὶ Κομνηνός, ἤδη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησαν κοινότατα, διότι οἱ γονεῖς, πρὸς τιμὴν τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῶν Παλαιολόγων, Λασκαρέων, Δουκῶν καὶ Κομνηνῶν, βαπτίζοντες τὰ

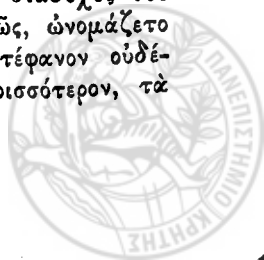
1) Hist. Du Bas-Empire Τόμ. XVII. σελ. 179.

παιδιά των, τοῖς δίδουσι τὰ ὀνόματα ταῦτα.
 Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων
 Στεφανόπουλος καὶ Στεφανόπολις, μίαν τοιαύ-
 την δύναμαι νὰ ἐννοήσω: ὅτι *Στεφανόπουλος*,
 κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐλληνικὴν γλῶσσαν, εἶναι
 πατρωνυμικὸν καὶ σημαίνει υἱὸς τοῦ Στεφά-
 νου, καὶ ὅτι, *Στεφανόπολις*, ἢ μᾶλλον, *Στε-
 φανούπολις*, εἶναι ὄνομα πόλεως καὶ σημαίνει,
 πόλις τοῦ Στεφάνου. Ὡς πρὸς τό, *Stefanopoli*
 (ἢ μᾶλλον, *Stéphano-poli*, καὶ, κατ' ἄλλους,
Stéphano-poli), δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἐξιταλισμὸς
 τῆς λέξεως Στεφανόπουλος. Τοιοῦτο δέ τι συ-
 νέβη καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα.
 Οὕτω λ. χ., τὸ μὲν *Μαρκόπουλος* ἔγεινε *Mar-
 coroli*: τὸ δέ, *Παπαδόπουλος*, *Papadopoli* καὶ
 οὕτω καθεξῆς.

Αἱ παραδόσεις αὗται θὰ εἶχόν τι τὸ πειστι-
 κὸν καὶ βέβαιον, ἐὰν συνεφώνουν καθ' ὅλα μὲ
 τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Ἄλλὰ τοιαύτη τις συμ-
 φωνία παντάπασιν ἐλλείπει.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτην παράδοσιν, ἐκ τῆς
 ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέ-
 ξιος Κομνηνὸς οὐδέποτε ἔσχε σύζυγον Μάρω,
 ἢ Δικατερίνην καὶ μετὰ ταύτην Θεοδώραν.
 Ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν του καὶ διάδοχος τοῦ
 Βυζαντινοῦ θρόνου, πραγματικῶς, ὠνομάζετο
 Ἰωάννης Κομνηνός: ἀλλ' υἱὸν Στέφανον οὐδέ-
 ποτε ἀπέκτησεν. Πολὺ δέ περισσώτερον, τὰ

περὶ Γερμανοῦ καὶ Θεοδώρας οὐδαμοῦ ἀναφέρονται. ¹⁾

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν παράδοσιν, πραγματικῶς, ὁ νεώτατος τῶν ὀκτὼ υἱῶν τοῦ Δαβὶδ Κομνηνοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἦτο Γεώργιος, κατὰ τὸν ἀρθρογράφον τῆς *Γερικῆς Βιογραφίας τοῦ Διδώτου*, ²⁾ ἐξομόσας τὴν πατρίαν πίστιν, ἐπέζησεν ὡς μόσλιμος ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ πατρὸς του, τῶν ἀδελφῶν του καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του ³⁾.

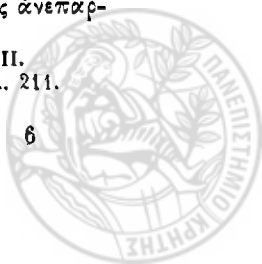
Εἶναι λοιπὸν οὗτος ὁ πρόγονος τῶν ἐν Κορσικῇ Κομνηνῶν;—Ἴσως, ναί· ἀλλ' ἴσως καὶ ὄχι. Τοῦλάχιστον ἡ ἱστορία δὲν μᾶς λέγει τίποτε. Ἐν τούτοις, ἡ οἰκογένεια τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆ ἑαυτὴν ὡς καταγομένην ἐκ τῶν ἐν Τραπεζοῦντι Κομνηνῶν, φέρουσα τὰ ἐξῆς οἰκόσημα: Χρυσοῦν Αὐτοκρατορικὸν ἀετὸν, διαπερώμενον ὑπ' ἀργυροῦ ξίφους ἔχοντος χρυσὴν λαβίδα, καὶ ἐπιφέροντος χρυσοῦν αὐτοκρατορικὸν στέμμα. Σύνθημα δ' ἔχει τὸ ἐξῆς: *Fama manet, fortuna perit.*

Τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν σωζόμενα ἔγγραφα εἶναι ὅλως ἀνεπαρ-

1) Le Beau, Hist. κτλ. Τόμ. XVII καὶ XVIII.

2) Nouv. Biogr. génér. κλπ. Τόμ. XIII, σελ. 211.

3) Χάμμερ, Τομ. Β', σελ. 334.

κῆ δια τὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποθέσεως. Ἐν δὲ καὶ μόνον ἀρχαῖον ἔγγραφον ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς, τὸ ὁποῖον εἶναι βαπτιστικὸν τοῦ Γεωργίου, ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας, κατὰ τὴν ἐξ Οἰτύλου ἀναχώρησιν. Ἔχει δὲ ὡς ἔπεται :

«Χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ ἐνεκιστῶ πέμπτῳ Νοεμβρίου εἰκοστῇ δευτέρᾳ. Ἐγενήθη παιδίον ἀρσενικὸν τοῦ εὐγενεστάτου κυρ Μιχαὴλ τοῦ ποτὲ ἐκλαμπροτάτου γεωργίου στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, καὶ τῆς ἀρχόντισσας μαρίας· ἐβαπτίσθη ἐμὴρῶθι, καὶ ὀνομάσθη γεώργιος ἀπ' ἐμοῦ Δυονισίου προτοπαπὰ τοῦ Βίτιλου.

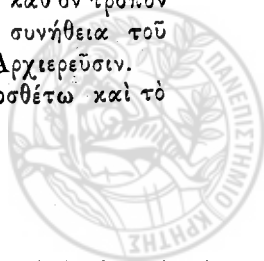
Χιλιοστῶ ἑξακοσιοστῶ ἑβδομηκοντῶ πέμπτῳ μαΐου εἰκοστῇ εἰς τὸ Βίτιλον Μάνης.

Ἐγὼ Θωμᾶς στεφανόπουλος ἀρχιερεὺς τοῦ Βίτιλου μετέγραψα ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν βαπτιζόμενων τὸ ἄνωθεν βαπτιστικὸν καθὼς εὕρισκεται.

Θωμᾶς Στεφανόπουλος.»

Ἄλλὰ καὶ τοῦ ἔγγραφου τούτου ἡ αὐθεντικότης μοὶ εἶναι λίαν ἀμφίβολος. Μάλιστα δὲ ἡ ὑπογραφή Θωμᾶς Στεφανόπουλος δὲν εἶναι ὑπογραφή Ἑλληνοσ Ὀρθοδόξου Ἀρχιερέως. Τούναντίον δ' ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἐπισκόπου Μαΐνης Παρθενίου ἐν τῇ διαθήκῃ του, τὴν ὁποῖαν δημοσιεύομεν κατωτέρω, εἶναι ἀληθῆς ὑπογραφή Ἀρχιερέως, γεγραμμένη καθ' ὄν τρόπον διετηρήθη καὶ μέχρι σήμερον ἡ συνήθεια τοῦ ὑπογράφειν παρὰ τοῖς ἡμετέροις Ἀρχιερεῦσιν.

Εἰς ταῦτα δὲ ἐπὶ τέλους προσθέτω καὶ τὸ

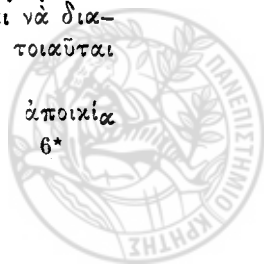

συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξήγαγον ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν: Οἱ τὰς διαφόρους ἱεροπραξίας καταγράφοντες ἱερεῖς συνειθίζουσι νὰ θέτῃσι τὸ ὄνομα, τὸ ἐπωνυμιον καὶ τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα τῶν καταγραφομένων προσώπων. Οὕτω δὲ ἐν σελ. 3 τοῦ *Βιβλίου τῶν Βαπτισμένων ἀπαντῶμεν τὴν ἐξῆς καταγραφὴν:*

«Χίλιοι ἑπτακόσιοι δεκάξι ἰανουαρίου ἕξι μὲ τὸ θέλημα ὡς ἄνωθεν τοῦ προεστότος ἐβαπτίσθη ἀπ' ἐμὲ τὸν ὑπογεγραμμένον υἱὸς τοῦ Μαστροκωσταντῆ ἀπὸ τὴν κῶ καὶ Ἀγγελίνας Μαλατίτζας· οἱ ἀνάδοχοι παπὰ πέτρος Μαβρονιδάκης καὶ Μαρία κονταρήνου· ἦτον ἡμερῶν δεκ' οκτὲ καὶ ὠνομάσθη ἰωάννης. ἐγὼ ππ. Ἰωάννης στεφανόπουλος ἐβάπτισα.»

Οὕτωδ' ἀλληλοδιαδόχως ἐν τοῖς διαφόροις ληξιαρχικοῖς βιβλίοις ἀπαντῶμεν τὰς ἐξῆς καταγωγὰς: Νικολὸς *σμιρνάκης*.—Γιάννης *ἀπὸ τὴν χίο*.—Κωσταντῆς *τσιργοτάκης*.—Γιόργης *ἀπὸ τὴν ρούμελη*.—Μαστρο νικολὸς *καρδιώτης*.—Γιόργης *κορφιώτης*.—Φραντσέσκος *παριανὸς κλπ.* κλπ. Δὲν ἔσχον δὲ τὴν ὑπομονὴν νὰ συνθέσω ἀκριβῆ κατάλογον τῶν τοιαύτης καταγωγῆς οἰκογενειῶν ὅπωςδῆποτε ὁμως δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα τοιαῦται εὐρίσκονται ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις.

Ἔπεται λοιπὸν ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἀποικία

αὕτη δὲν συνέκειτο ἐκ μόνων Οἰτυλίων καὶ Πελοποννησίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλης καταγωγῆς ἀνθρώπων. Καὶ ἐξηγῶ τοῦτο ὡς ἐξῆς: Ἡ Μάνη διέτελεσε πάντοτε ἀνυπότακτος καὶ οὕτως εἶπεῖν ἡμιανεξάρτητος. Αἱ ἐξ ἄλλων μερῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδιωκόμεναι οἰκογένειαι κατέφευγον ἐκεῖ ὡς εἰς ἄσυλον. Ὅσάκις λοιπὸν ἀνεχώρου ἐκ Μάνης ἀποικίαι, συνέκειντο αὐται, κατὰ μέγα μέρος, ἐξ Ἑλλήνων ἄλλων μερῶν.

Καθὰ δὲ πληροφοροῦμαι ἐν Καρυαῖς, καὶ τινες Γενουησιακαὶ οἰκογένειαι, ἀναμιχθεῖσαι μετὰ τῶν πρώτων ἀποίκων Ἑλλήνων, συνεχωνεύθησαν μετ' αὐτῶν, ὡς εἶναι καὶ ἡ οἰκογένεια Ραγγατζάκη (ἐκ τοῦ ragazzo).

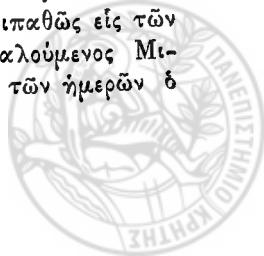

βη εἰς Οἴτυλον ἵνα ἐξαγοράσῃ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Τούρκους. Πρὶν ἢ πληρώσῃ ὁμοῦ τὰ λύτρα, ἠθέλησε νὰ μάθῃ ἀκριβῶς, τίνες θὰ ἐλάμβανον τὰ χρήματα ταῦτα. Τότε δὲ μόνοι οἱ Στεφανόπουλοι ἐτόλμησαν ν' ἀποδειχθῶσιν ἀντίπαλοι τοῦ Σουλτάνου. Κατόπιν δὲ καὶ οἱ Μανιαῖται ἠθέλησαν νὰ λάβωσι μερίδιον ἐκ τῶν λύτρων τούτων, ἀλλ' οὐδὲν τοῖς ἐδόθη.

Περὶ τὸ 1640 συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐπηύξησε τὰς μεταξὺ Οἰτυλίων καὶ Μανιατῶν ἔριδας καὶ μάχας: Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρχε Λυμπεράκης τις, καταγόμενος ἐκ Μάνης, ἀνὴρ ἀνδρείος καὶ φοβερός, ὃ ὁποῖος ὑπηρέτει ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ. Ἦτο δὲ ἀνεψιὸς τοῦ Γερακάρη, ἐκ τῆς περιφήμου οἰκογενείας τῶν Κοσμάδων. Ὁ Λυμπεράκης οὗτος ἠρραβωνίσθη μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Γρακουμῆ Γιατριάνου, καὶ τούτου ἀνήκοντος εἰς μεγάλην οἰκογένειαν.

Τὴν οἰκογένειαν ταύτην ὁ μὲν παπα-Νικόλαος τὴν ὀνομάζει Γιατριάνοι, ὃ δὲ Καμβιάγης Medicis. Τὴν δὲ οἰκογένειαν τῶν Κοσμάδων ὁ Καμβιάγης τὴν γράφει Cosimi. Τὸ ὄνομα δὲ Μένδικης, ὡς ὀνομα οἰκογενείας, σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον μεταξὺ τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων.

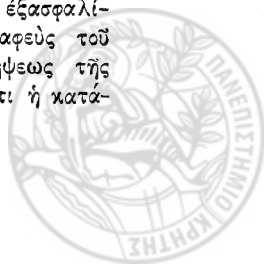
Τῆς κόρης ἐκείνης ἤρᾳτο περιπαθῶς εἰς τῶν ἐν Οἰτύλῳ Στεφανοπούλων, ὃ καλούμενος Μιχάλης Λεμιθάκης. Μίαν λοιπὸν τῶν ἡμερῶν ὃ

τελευταῖος οὗτος, παραλαβὼν τοὺς φίλους του ἔδραμε κατὰ τῶν Γιατριάνων καὶ διὰ τῆς βίας ἤρπασε τὴν μνηστὴν τοῦ Λυμπεράκη. Τὴν ἀρπαγὴν ταύτην ἠκολούθησαν μεγάλαι ἔριδες καὶ οὐκ ὀλίγοι φόνοι. Ἐκτοτε δὲ μεταξύ Κοσμάδων καὶ Γιατριάνων ἀφ' ἐνὸς καὶ Στεφανοπούλων ἀφ' ἐτέρου ὑπῆρξε τοσοῦτον μῖσος καὶ τοσαύτη ἔχθρα, ὥστε διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἑαυτῶν καὶ τοῦ τόπου τῶν ἔπρεπεν, ἢ οἱ μὲν, ἢ οἱ δέ, νὰ φύγῳσιν ἐκ Πελοποννήσου.)

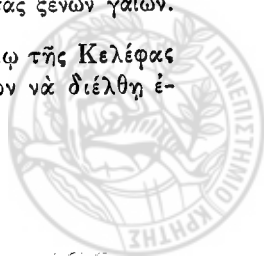
Οἱ Τούρκοι πολλάκις προσεπάθησαν νὰ ὑποτάξωσι τὴν Οἰτύλον καὶ τιμωρήσωσι τοὺς ἀνυποτάκτους Στεφανοπούλους· ἀλλ' ὅσάκις ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν, πάντοτε ἀπέτυχον, κυρίως διότι δὲν εἶχον καμμίαν θέσιν στρατηγικὴν παρὰ τὴν πόλιν. Βραδύτερον ὅμως διὰ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ Λυμπεράκη κατώρθωσαν καὶ ἔκτισαν τὸ φρούριον τῆς Κελέφας, οὐ πολὺ μακρὰν τῆς Οἰτύλου κείμενον.

Τὴν εἶδησιν ταύτην ἐπιβεβαίωσεν ὁ Οὐέλερ καὶ ὁ Λα-Γυλλετιέρ. Λέγει δὲ ὅτι ὁ Μέγας Βεζύρης, διὰ τῆς διαφθορᾶς τοῦ Λυμπεράκη, τὸν ὁποῖον ἐκράτει αἰχμάλωτον, κατώρθωσε καὶ ἔκτισε δύο φρούρια, τὸ ἓν ἐν Πορτογαλίῳ τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ ἕτερον ἐν Οἰτύλῳ ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου, γράφων πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, προμαντεύει ὅτι ἡ κατά-

ληψις τῆς νήσου ταύτης θὰ προξενήσῃ ἀναποφεύκτως καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν Μανιατῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ συνέβη. Περὶ δὲ τῆς φυγῆς τῶν Μανιατῶν ἐκ Πελοποννήσου λέγει τὰ ἐξῆς· «Τέλος πάντων οἱ κάλλιον σκεπτόμενοι μεταξὺ τῶν Μανιατῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν πατρίδα των, παρὰ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Ἐπεμψαν δὲ νὰ ζητήσουν κατοικίας παρὰ τοῦ Πάπα ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Κράτει, καὶ εἰς τὸν δούκα τῆς Τοσκάνης. Ἀφοῦ δ' ἐντεῦθεν ἀπερρίφθησαν, ἀπετάθησαν εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης, ἣ ὁποία, σκεπτομένη ἐπὶ τῶν ἀγρίων ἡθῶν τῶν κατοίκων τῆς νήσου Κορσικῆς, ἠκροάσθη κάλλιον τῶν προτάσεων του. Λέγουσι δὲ οἱ Γενουῆσιοι ὅτι ἡ βαρβαρότης τῶν Μανιατῶν δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ τόσο μεγάλη, ὥστε ἡ τῶν Κορσικανῶν νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ τὴν ἀντισταθμίσῃ. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι, ἐὰν ἡ συνθήκη αὕτη, ὀπιτύχῃ οὐδέποτε ἐθνικὸν συνοικέσιον θὰ ὑπῆρξε καλλιτέρας ἐκλογῆς. Οἱ κοινοὶ γάμοι των θὰ παραγάγουν, τέκνα τὰ ὁποῖα θὰ ἦναι τοσαῦτα ἀριστουργήματα θηριωδίας.» (La-Guilletière. Athènes ancienne κ.τ.λ. σελ. 46 — 47). Ἡ τελευταία αὕτη προφητεία τοῦ Λα-Γυιλιετιέρ δὲν ἐξεπληρώθη, διότι, ὡς πληροφοροῦμαι, οὐδέποτε Ἕλληνας τῆς Κορσικῆς προσεκλήθη ἐνώπιον τῶν κακούργιοδικείων ἐπὶ κατηγορίᾳ κλοπῆς ἢ φόνου. Τούναντίον δὲ ὅλοι οἱ ιστοριογράφοι ἐπαινοῦσι τοὺς Ἕλληνας τούτους, πλὴν τοῦ J. M. Jacobi, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς κατακτητὰς ξένων γαιῶν.

Ἄπχξ οἱ Τοῦρκοι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Κελέφας δὲν ἄφινον πλέον εὐδένα Οἰτύλιον νὰ διέλθῃ ἐ-

κεῖθεν, χωρὶς νὰ τὸν πυροβολήσωσιν. Οὕτω δ' οἱ Οἰτύλιοι δὲν ἦσαν πλέον κύριοι τῶν ἀγρῶν των, αἱ δὲ γυναῖκές των δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθωσιν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ὅτε οἱ Τούρκοι, τῷ 1669, ἐγένοντο κύριοι τῆς Κρήτης, τότε ἐκεῖθεν ἐπεχείρησαν ἐπιδρομὰς κατὰ θάλασσαν ἐναντίον τῶν παραλίων πόλεων τῆς Μάνης καὶ ἰδίως ἐναντίον τῆς Οἰτύλου. Οὕτω δ' οἱ Οἰτύλιοι περιζώσθησαν στενῶς, κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἦσαν ἰσχυρότατοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ἐνεκα δὲ πάντων τούτων οἱ Οἰτύλιοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ζήσωσιν ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς ἐν Πελοποννήσῳ.

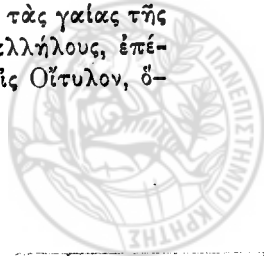

Γ'

ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ

ΕΞ ΟΙΤΥΛΟΥ

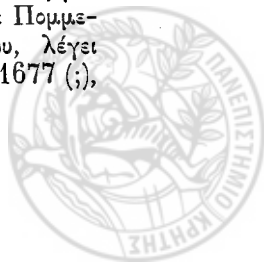
Ἐξ ἀνάγκης λοιπόν οἱ Οἰτύλιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς οἰκίας των καὶ τοὺς ἀγρούς των, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἄλλους τοιοῦτους ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ, ὅπου νὰ δυνηθῶσι νὰ βιώσωσιν εἰρηνικῶς. Ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ ἐκ τῶν προτέρων ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος νὰ ἐπισκεφθῇ διαφόρους τόπους καὶ συνεννοηθῇ μὲ διαφόρους Κυβερνήσεις περὶ παραχώρησεως γαιῶν. Τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ Ἰωάννης Κουτζικάλης, ἄνθρωπος εὐπαιδευτος καὶ πολυπείρος. Ὁ Ἕλλην οὗτος, ἐπισκεφθεὶς πολλὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, κατήντησεν ἐπὶ τέλους εἰς Γένουαν. Ἡ Γενουησιακὴ Κυβέρνησις ὑπεσχέθη νὰ παραχώρησῃ γαίαν εἰς τοὺς ἀποίκους Ἕλληνας, ἀλλ' ἐν Κορσικῇ, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Παομία. Ὁ Ἰωάννης Κουτζικάλης μετέβη εἰς Κορσικὴν καὶ ἐπεσκέφθη τὰς γαίας τῆς Παομίας. Εὐρῶν δὲ ταύτας καταλλήλους, ἐπέστρεψεν εἰς Γένουαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Οἷτυλον, ὅ-

που οἱ κάτοικοι ἀνυπομόνως τὸν περιέμενον. Αἱ γαῖαι τῆς Παομίας, ὡς πληροφορούμεθα ἔκ τινος ἐγγράφου, εὐρισκομένου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου, ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τινὰ εὐγενῆ, Godefroy de Marini καλούμενον. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ γενουησιακὴ Δημοκρατία ἀπήλλαξε ταύτας ἐκ τοῦ πρώτου κυρίου των, ὅπως τὰς παραχωρήσῃ τοῖς Ἑλλησι τούτοις.

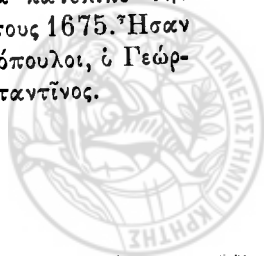
Ἡ ἀναχώρησις ἀπεφασίσθη, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ παρασκευάζωνται. Ἦσαν δὲ ἤδη ἔτοιμοι, ὅτε κατὰ τύχην γαλλικόν τι πλοῖον ἐκ Μασσαλίας, ὑπὸ τινος πλοίαρχου καλούμενον Ἀνδρέαν Δανιήλ, ἤραξεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Οἰτύλου. Χωρὶς δὲ νὰ χάσῃ πολὺν καιρὸν, συνειφώνησαν περὶ τοῦ ναύλου καὶ τοῦ ταξειδίου καὶ ἀμέσως ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἦσαν δὲ, ὡς λέγεται, ἐν ὄλῳ Στεφανόπουλοι, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδία, τετρακόσιοι τριάκοντα, καὶ ἄλλοι διάφοροι, τριακόσιοι. Τινὲς δὲ τῶν Στεφανοπούλων ἔμειναν διὰ παντὸς ἐν Οἰτύλῳ.

Ἐπτακόσιοι τριάκοντα ψυχαί, μεθ' ὧν τῶν ἀναγκαιῶν ἐκάστῳ ἐφοδίων, ἐπὶ ἐνὸς καὶ μόνου πλοίου, ἐπὶ ἐνὸς καραβίου, ὡς λέγει ὁ παπα-Νικόλαος, τοῦτο μοὶ φαίνεται δύσκολον καὶ μάλιστα ἀδύνατον. Ὁ Καμβιάγης καὶ ὁ παπα-Νικόλαος εἶναι συμφωνότατοι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τούτον· ὁ δὲ Πομμερέλ, ἐν μὲν τῇ Ἐγκυκλοπαιδίᾳ τοῦ Διδώτου, λέγει ὅτι ἡ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθεῖσα, τῷ 1677 (;),

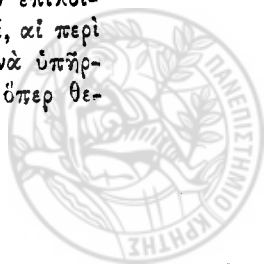
ἑλληνικὴ ἀποικία συνέκειτο ἐκ χιλίων ψυχῶν, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κορσικῆς, ἐξ ὀκτακοσίων μόνον ψυχῶν. Ἐν τούτοις αὐθεντικόν τι ἔγγραφον, εὐρισκόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Δι-ακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «contratto co Greci» ἀναφέρει ὅτι οἱ ἐν Γενούῃ φθάσαντες "Ἕλληνες ἦσαν «settecento persone, anzi di seicento persone». Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπρόκειτο κατ' ἀρχὰς μόνον περὶ ἑξακοσίων ψυχῶν. Παράδοσις τις, ἔτι καὶ σήμερον σωζομένη ἐν Καρυαῖς, λέγει ὅτι τρία πλοῖα, περίπου συγχρόνως, ἀνεχώρησαν ἐξ Οἰτύλου, πλήρη ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν διὰ τὴν Κορσικὴν, τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἀπωλέσθη. Κατὰ τὸν Καμβιάγην, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων τούτων, οἱ Τούρκοι ἀμέσως εἰσῆλθον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μάνης, σφάζοντες καὶ καίοντες οὕτως, ὥστε ἔφερον εἰς μεγάλην ἀπελπισίαν ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων. Ἐνεκα δὲ τούτου καὶ μία ἄλλη ἀποικία ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Πελοπόννησον. Ἄμα δὲ παρουσιάσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Οἰτύλου πλοῖον Βενετικόν, τετρακόσιαι ψυχαὶ ἐπεβιάσθησαν αὐτοῦ. Μόλις δὲ τὸ πλοῖον τοῦτο ἐξῆλθεν εἰς τὸ πέλαγος, παραυτα προσεβλήθη ὑπὸ στόλου τουρκικοῦ, καὶ ὅλοι οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ὡς ἀρνία ἐκρεουργήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἀποικία κατέλιπε τὴν Οἰτύλον τῇ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1675. Ἦσαν δ' ἀρχηγοὶ αὐτῆς τρεῖς Στεφανόπουλοι, ὁ Γεώργιος, ὁ Ἀπόστολος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος.

Κατὰ τὸν Λιμπεράνην καὶ τὸν Καμβιάγην, ἀρχηγοὶ τῆς ἀποικίας ταύτης ἦσαν ὁ Ἰωάννης Στεφανόπουλος ἀπὸ τοὺς Νοβακκαίους, ὁ Ἀπόστολος Στεφανόπουλος ἀπὸ τοὺς Στεφαναίους καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος ἀπὸ τοὺς Φατζαίους. Αἱ πληροφορίες ὅμως, τὰς ὁποίας ἔσχον ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, εἶναι κάπως διάφοροι. Κατὰ τούτους ἀρχηγὸς τῆς ἀποικίας ταύτης ἦτο ὁ Γεώργιος Στεφανόπουλος Κομνηνός, ὁ ὁποῖος γέρων ἦδη, ἅμα ἔφθασεν εἰς Γένουαν ἀπέθανεν. Ὁ Γεώργιος οὗτος ἀφῆκε δύο υἱούς, τὸν Μιχαήλ, ἐκ τοῦ ὁποίου κατὰγονται οἱ ἐν Αἰακκίῳ Στεφανόπουλοι Κομνηνοί, καὶ τὸν Ἀπόστολον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο ὁ προρρηθεὶς Δημήτριος Στεφανόπουλος Κομνηνός καὶ τοῦ ὁποίου ἡ γενεὰ ἐσβέσθη.

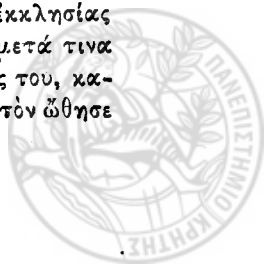
Αἱ περὶ πρωτείων ἔριδες, πληγὴ ἀρχαιοτάτη τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ τῆς Πελοποννήσου, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ὑπάρχωσι καὶ μεταξὺ τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων. Ἐν Οἰτύλῳ ὑπῆρχον πολλαὶ οἰκογένειαι φέρουσαι τὸ ἐπώνυμον Στεφανόπουλος, καὶ πιθανῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ὁσφύος ἐξελθοῦσαι. Ἐκάστη δὲ τῶν οἰκογενειῶν τούτων ἐζήτει νὰ ἄρχῃ τῶν ἐπιλοίπων κατοίκων τῆς πόλεως. Πιθανῶς δέ, αἱ περὶ πρωτείων ἔριδες τῶν ἀποίκων τούτων νὰ ὑπῆρχον ἤδη καὶ ἐν Οἰτύλῳ· ἀλλὰ τοῦθ' ὕπερ θε-

τικώτατα γνωρίζομεν ἔκ τινος ἐγγράφου, ὑπὸ
 τὸν τίτλον « *attestation de trois témoins
 grecs* » ἰταλιστὶ γεγραμμένου καὶ σώζομένου
 μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας
 τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν,
 καὶ ἄλλων εἰσέτι ἐγγράφων, εἶναι ὅτι αἱ τοι-
 αῦται ἔριδες ἠγέρθησαν ἤδη ἐπὶ τοῦ πλοίου, τὸ
 ὁποῖον ἔφερε τὴν ἀποικίαν ταύτην εἰς Γένουαν,
 καὶ ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα
 χρόνους. Καὶ τοῦ μὲν μαρτυρικοῦ τούτου ἐγγρά-
 φου σκοπὸς εἶναι νὰ καταδείξῃ ὅτι κάποιος
 Στεφανόπουλος, τοῦ ὁποίου τὰ πρωτεῖα διεξε-
 δίκουν καὶ ἄλλοι τινές, ὡς ἀρχηγός, ἐδάνειδεν
 ἢ ἔδωκε χρήματα τοῖς ἐν τῷ πλοίῳ ἐπιλοίοις
 Ἑλλήσιν, ἐγὼ δὲ μανθάνω ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν
 ἄλλων ἐγγράφων τοῦ αὐτοῦ εἶδους, τὴν περὶ
 τὸ ἄρχεῖν ματαιοφροσύνην τῶν Ἑλλήνων ἐκεί-
 νων, ἣτις πολλῶν κακῶν πρόξενος ὑπῆρξε πάν-
 τοτε τῇ Ἑλλάδι. Αἱ τοιαῦται ἔριδες καὶ ἀντι-
 ζηλῖαι ἐξηκολούθησαν καὶ καθ' ὅλους τοὺς
 μετὰ ταῦτα χρόνους. Τρανὸν δὲ παράδειγμα
 τούτου ἔχομεν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνωτέρω
 μνημονευθέντος Δημητρίου Στεφανοπούλου Κο-
 μνηνοῦ, ὅστις, διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὸν τίτλον τοῦ
 Πρίγκιπος, ἔπραξε πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον.
 Ἡ μᾶταιοφροσύνη δὲ τῶν σημερινῶν Καρυ-
 ατῶν Ἑλλήνων στρέφεται περὶ τὸ ὄνομα *Στε-
 φανόπουλος* : Ὅλοι σχεδὸν ἀφῆκαν τὰ οἰκο-

γενειακά των ὀνόματα καὶ αὐτοπροαιρέτω καλοῦσιν ἑαυτοὺς *Στεφανοπούλους*. Οὕτω δὲ ἀντὶ τῶν ὀνομάτων *Τζαννετάκης*, *Φριμιγιάκης*, *Πετρολάκης*, *Παπαδάκης*, *Γουελάκης*, *Ραγγατζάκης*, *Σέρβος*, *Δρακάκης* κλπ. κλπ. δὲν ἀκούει τις τὴν σήμερον εἰμὴ τὸ στερεότυπον *Στεφανόπουλος*. Ἀλλά, βεβαίως καθαρὸν κέρδος τῆς ματαιοφροσύνης ταύτης θὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἢ παντελῆς σύγχυσις των ὀνομάτων.

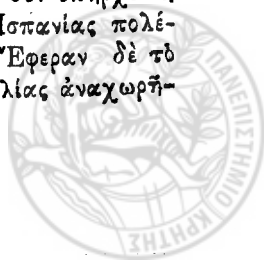
Ὡσαύτως δ' ἤρχε τῆς ἀποικίας ταύτης καὶ ὁ προμνημονευθεὶς *Ἰωάννης Κουτζικάλης*, μᾶλλον ὡς σοφὸς καὶ πολύπειρος, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἀπέθανεν ἐν Γενούῃ. Τοῦ δὲ κλήρου, ὅστις ἠκολούθησε τὴν ἀποικίαν ταύτην, ἤρχεν ὁ Παρθένιος *Καλκάνδης*, Ἐπίσκοπος *Μαΐνης*, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν ἐν *Παομίᾳ* καὶ ἱδρυσεν τὸ *Μοναστήριον* τῆς *Γεννήσεως* τῆς *Θεοτόκου* καὶ ὁ ὁποῖος πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ἐκεῖ. Τοῦ Ἐπισκόπου τούτου τὴν διαθήκην) εὐρῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς ἐν *Διακκίῳ* οἰκογενείας τῶν *Στεφανοπούλων Κομνηνῶν*, δημοσιεύω κατωτέρω. Περὶ δὲ τοῦ Ἀποστόλου λέγεται ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἐλεήμων καὶ φιλόκαλος καὶ ὅτι, ἅμα ἔφθασεν εἰς *Παομίαν*, ἐκτίσεν ἰδίαις δαπάναις ἐκκλησίαν καὶ ἐβοήθηε τοὺς πτωχοὺς· καὶ ὅτι, μετὰ τινα χρόνον, ὅτε ἀπέθανεν ὁ μονογενὴς υἱὸς του, κατελήφθη ὑπὸ τίνος μελαγχολίας, ἥτις τὸν ᾤθησε

νά ἐνδύθῃ τὸ μοναχικὸν ῥάσον τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγίου Βασιλείου· καὶ ὅτι μετὰ δύο ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς Οἶτυλον, ὅπου ἔμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Λέγεται δ' ἐπίσης ὅτι ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀποικίαν ταύτην καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οἶτυλου, τὸν ὁποῖον ὁμως ἔνεκα τοῦ βαθέος γήρατός του ὁ πλοίαρχος δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ἐν τῷ πλοίῳ του. Ὁ γηραιὸς οὗτος κληρικός, εὐρεθεὶς ἐπὶ τῆς παραλίας καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πλοῖον πλησίστιον ἐξήρχετο τοῦ λιμένος, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, κατηράσθη τὴν ἀποικίαν ταύτην. Οἱ Καρυᾶται, ἐν ταῖς δυστυχίαις των, ἐνθυμοῦνται πάντοτε τὴν κατάραν τοῦ ἀρχαίου τούτου θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ των.

Τὸ φέρον τὴν ἑλληνικὴν ταύτην ἀποικίαν πλοῖον, μετὰ ταξείδιον ἡμερῶν τινων προσεγγίσαν εἰς Ζάκυνθον ἤραξεν ἐν τῷ λιμένι Κερί. Ἐκ δὲ Ζακύνθου, μετὰ πολλῶν ἡμερῶν ταξείδιον, ἔφθασεν εἰς Μεσσήναν τῆς Σικελίας, ὅπου ὑπέστη ὑγειονομικὴν κάθαρσιν. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διαμονὴν των ἐν Σικελίᾳ οἱ Ἕλληνες ἐπεσκέφθησαν πολλὰ μέρη τῆς νήσου ἐκείνης, ἣ δὲ γῆ τόσον τοῖς ἤρεσεν, ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ μείνουν ἐκεῖ· καὶ θὰ ἔμενον, εἰάν δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἔνεκα τοῦ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας πολέμου πολιτικὴ ἀκαταστασία. Ἐφεραν δὲ τὸ πλοῖον τοῦτο οἱ ἄνεμοι, ἐκ Σικελίας ἀναχωρῆ-

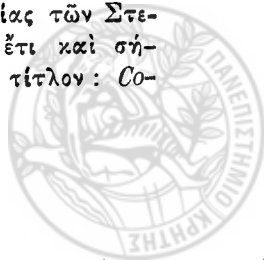
σαν, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, πρὸ τῶν
ἀκτῶν τῆς Βαρβαρίας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μελίτην.
Ἐκ δὲ τῆς Μελίτης, μετὰ ταξείδιον ἡμερῶν
τινων, ἔφθασεν ἡ ἐλληνικὴ αὕτη ἀποικία εἰς
Γένουαν, τὴν πρώτην Ἰανουαρίου τοῦ 1676.

**ΟΡΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ
ΓΕΝΟΥΗΣΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εὐθύς ἄμα ἔφθασαν οἱ Ἕλληνες οὗτοι εἰς Γένουαν, ἡ γενουησιακὴ Κυβέρνησις τοῖς παρεχώρησεν οἰκήματα ἵνα, ἐπὶ τινα χρόνον, διαμείνωσιν ἐκεῖ. Καὶ πράγματι διήλθον ὄλον τὸν χειμῶνα ἐν Γενούῃ. Καθ' ὄλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχον καιρὸν ἵνα ρυθμίσωσι τὰς περὶ τοῦ ἀποικισμοῦ ὑποθέσεις των μετὰ τῆς γενουησιακῆς Δημοκρατίας. Ὅλοι δὲ αἱ συμφωνίαι τῆς ἀποικίσεως ταύτης περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἐν Γενούῃ καὶ ὑπεγράφη ὑφ' ἑκατέρων τῶν συμβαλλομένων μερῶν.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Λιμπεράνη καὶ τοῦ Καμβιάγη. Ἐν δὲ τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν εὐρίσκεται ἔτι καὶ σήμερον τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὑπὸ τὸν τίτλον : Co-

ria delle Capitolazione. Ἡ ἀντιγραφὴ αὕτη εἶναι ἐπικεκυρωμένη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Βασιτίας, ὑπὸ χρονολογίαν 26 Ἰανουαρίου 1784.

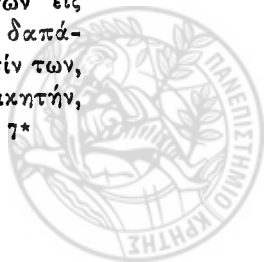
Συμφωνητικὸν ἔγγραφον μεταξὺ γενουηνσιακῆς
Δημοκρατίας καὶ ἀποίκων Ἑλλήνων.

1. Ἡ γενουηνσιακὴ Δημοκρατία ἀπαιτεῖ ἵνα ἡ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθεῖσα ἑλληνικὴ ἀποικία, διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν, ὑποταχθῇ εἰς τὸν Ποντίφηκα τῆς Ρώμης, ἐκτελοῦσα τὰς ἱεροτελεστίας τῆς ἑλληνιστί, καθ' ὃν τρόπον ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ βασιλίῳ τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐν Σικελίᾳ ἐκτελοῦνται.

2. Ἀπαιτεῖ ἵνα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐλθόντος Ἐπισκόπου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν σὺν αὐτῷ καλογήρων καὶ ἱερέων, οἱ νέοι ἱερεῖς χειροτονῶνται καὶ διορίζονται ὑπὸ τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς.

3. Ἀπαιτεῖ ἵνα, διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ὑποτάσσωνται εἰς τὸν Λατῖνον Ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται.

4. Οἱ Ἕλληνες, μετὰ τὴν ἀφίξιν των εἰς Παομίαν, ὀφείλουσι νὰ κτίσωσιν, ἰδίαις δαπάναις, Ἐκκλησίαις καὶ οἰκίαις διὰ τὴν χρῆσιν των, καὶ νὰ ἦναι ὑποτεταγμένοι εἰς τὸν Διοικητὴν,

τὸν ὁποῖον ἤθελε τοῖς πέμψει, κατὰ καιροῦς, ἡ γαληνοτάτη Δημοκρατία.

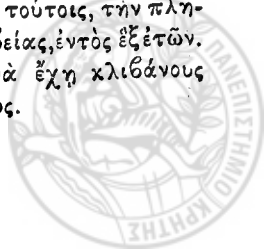
5. Ἐν πάσῃ δ' ἀνάγκῃ τῆς Δημοκρατίας ὀφείλουσι νὰ ἦναι ἔτοιμοι νὰ τὴν ὑπηρετήσωσιν, ὡς καλοὶ ὑπήκοοι, κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

6. Ἡ Δημοκρατία ἀπαιτεῖ ἵνα οἱ Ἕλληνες ὀρκισθῶσι πίστιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς, καὶ πληρόνωσιν ἀκριβῶς τοὺς ὑπάρχοντας ἢ καὶ ὑπάρζοντας φόρους.

7. Ἡ Δημοκρατία παραχωρεῖ εἰς τοὺς προρρηθέντας Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς διαδόχους των τρία χωρία, κατ' ἐκλογὴν, τὴν Παομίαν, τὴν Ρεβίδαν καὶ τὴν Σαλονίαν, μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως ἵνα τὰ μερίδια τῶν γαιῶν, τὰ ὁποῖα ἤθελον δοθῆ εἰς ἕκαστον τούτων, διαμοιρασθῶσι μεταξὺ τῶν τέκνων των ἢ τῶν κληρονόμων των, ἄνευ διακρίσεως τοῦ φύλου, εἰς ἴσα μέρη. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν οἰκογένειά τις ἤθελεν ἐκλείψει, ἡ Δημοκρατία γίνεται κληρονόμος τῆς περιουσίας αὐτῆς.

8. Ὁ Ἄρχων τῆς Γενούης ὑποχρεοῦται νὰ προμηθεύσῃ τὸ ὕλικόν διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν οἰκιῶν, ὡς καὶ τὸν διὰ τὸν σπόρον σίτον κλπ., ἀπαιτῶν, ἐν τούτοις, τὴν πληρωμὴν αὐτῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας, ἐντὸς ἐξέτων.

9. Ἐπιτρέπεται ἕκαστῳ νὰ ἔχῃ κλιβάνους καὶ ὑδρομύλους, ἢ ἀνεμομύλους.

10. Ὡσαύτως ἡ ἀποικία αὕτη δύναται κατὰ βούλησιν νὰ θρέψῃ παντός εἶδους ζῶα, μικρὰ καὶ μεγάλα.

11. Παρέχεται ἐκάστῳ τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη κατ' οἶκον παντός εἶδους ὄπλα· μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅμως ἵνα, ἐν καιρῷ ἀπαγορεύσεως ὄπλων, ἕκαστος εἰδοποιῇ περὶ τούτων τῷ κατὰ καιροῦς Διοικητῇ.

12. Ἐπιτρέπεται τὸ ἐμπόριον παντός εἶδους ἐμπορευμάτων διὰ μέσου τῆς ἀποτίσεως τῶν ὀφειλομένων τῇ Δημοκρατίᾳ δικαιωμάτων.

13. Δύνανται οἱ Ἕλληνες οὗτοι μὲ τὴν σημαίαν τῆς Δημοκρατίας νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Τούρκων, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν ὅμως τοῦ νὰ ἐξοφλῶσι τὰ προξενικά δικαιώματα καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει.

14. Ἡ δημοκρατίχ ὑποχρεοῦται νὰ μεταφέρῃ τὴν ἀποικίαν ταύτην εἰς Κορσικὴν δωρεάν, ἐξαιρέσει τῶν χιλίων pezze, τὰς ὁποίας ἐπλήρωσεν ἤδη διὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο, καὶ τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖ τὴν πληρωμὴν.

Ἐγένετο ἐν Γερουσίᾳ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1876.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ἱκανῶς εὐεξήγητον, διὸ καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν σχολίων.

Τὰ τρία πρῶτα ἄρθρα ἀποβλέπουσιν ἀποκλειστικῶς τὴν θρησκείαν. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ πολλοῦ ἤδη καταγίνεται ὅπως ὑπαγάγῃ

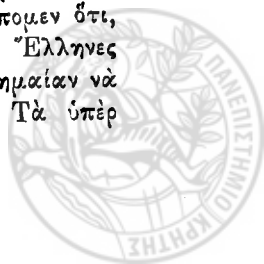
ὕπὸ τὸ σκῆπτρόν τῆς σύμπασαν τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. εἶναι λοιπὸν ἐπόμενον ὅτι, ὡσάκις παρουσιάζεται κατάλληλος ἐπὶ τούτῳ εὐκαιρία, δὲν τὴν ἀφίνει νὰ παρέλθῃ. Ὁλόκληρος Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος ἀποικία, ἀπροσδοκῆτως, ἔπεσεν εἰς τὰ δίκτυά τῆς... Τὸ ζήτημα ἦτο ἀπλοῦν: Σᾶς δεχόμεθα εἰς τὸ ἔδαφός μας, ἀλλ' ὀφείλετε ν' ἀλλάξετε θρησκείαν. Ἄν θέλετε, ἔχει καλῶς εἰδεμῆ, ἐπιστρέψατε ἐκεῖσε, ὁπόθεν ἔρχεσθε... Ἡ ἐπιστροφή ἦτο ἀδύνατος. Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλη ὁδὸς τοῖς ὀρθοδόξοις τούτοις Ἑλλησιν, εἰμὴ ἡ τῆς ἀρνησιθρησκείας.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραβιάσεως ταύτης ὁ Λιμπεράνης μᾶς διέσωσε τὰς ἀκολούθους πληροφορίας: *La qual cosa ben compresa da' Capri, fu cagione che persuadessero tutti li altri Greci ad uniformarsi ai sentimenti Cattolici, e prima di partire per la Corsica tutta la Colonia fece abjura dello scisma avanti al Senato.* (Istoria della Corsica κτλ. Τομ. Β'. σελ. 575.) Ὁ παπα-Νικόλαος περὶ τῆς ἀρνησιθρησκείας ταύτης οὐδαμοῦ οὐδένα ποιεῖται λόγον... Ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς αἰσχύνεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι διὰ τῆς βίας τὸν ἔκαμαν Καττόλικον Λατῖνον. Ἄναμφιβόλως δ' ἐξηκολούθει νὰ διατελῆ ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων του, ὡς τοῦτο εἰκάζεται καὶ ἐκ τῆς εἰδήσεως, τὴν ὁποίαν διέσωσεν ἡμῖν ὁ La Ville Heurnois, περὶ τοῦ ὅτι ἡ

Αὐλή τῆς Ρώμης μετὰ τινὰ καιρὸν ὑποπτεύουσα τὴν πρὸς ἑαυτὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν θυμάτων τῆς τούτων, τοῖς ἔπεμψεν ἕνα Φραγκόπαπαν Κέρβερν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ διαβήματά των. (Ἄνωνυμ. Ἰστ. τῆς Κορσ. σελ. 293.) .

Ἐν τῷ *Βιβλίῳ τῶν Βαπτισμένων* τοῦ Δι.μαρχείου τῶν Καρυῶν, μεταξὺ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἱερέων τῆς Παομίας, ἀπαντᾶται διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸ ἔτος 1729 καί τις ἱερεὺς, ἰταλιστὶ καταγράφων τὰς ὑπ' αὐτοῦ τελουμένης ἱεροπραξίας καὶ ὑπογράφων: J. Josep Maria Giustiniani Capelanos. Εἰκάζω δὲ ὅτι αὗτος εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Καπελάνος, ἀποσταλεὶς εἰς Παομίαν ἵνα ἐπιβλέπῃ τὰ διαβήματα τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων ἱερέων. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Παπα-Νικόλαος ἐν τῷ χειρογράφῳ του κάμνει λόγον περὶ τινος *Ἐκλαμπροτάτου καὶ Αἰδεσιμωτάτου Πατῆρ Ἰουστινιανοῦ*, τοῦ ὁποίου τὴν οἰκίαν ἐν Παομίᾳ εἶχον προσβάλει οἱ ἐπαναστάται Κορσικανοὶ τὸ 1729.

Τὸ πέμπτον ἄρθρον μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὤφειλον νὰ ὑπηρετήσωσι στρατιωτικῶς τὴν γενουηνσιακὴν Δημοκρατίαν ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἐξ ἄλλου δὲ βλέπομεν ὅτι, διὰ τοῦ δεκάτου τρίτου ἄρθρου, οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἠδύναντο ὑπὸ γενουηνσιακὴν σημαίαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Τούρκων. Τὰ ὑπὲρ

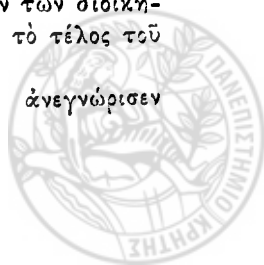

τῆς Δημοκρατίας καθήκοντά των τὰ ἐκφράζει τὸ πέμπτον ἄρθρον. Ἄρα τὸ δέκατον τρίτον ἄρθρον ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐντεῦθεν ἐξάγεται καθαρῶς ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἤλπιζον ποτὲ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἀρχαίας ἐστίας των. Ἦλπιζον ν' ἀποκτήσωσι ποτὲ θαλασσίαν δύναμιν καὶ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Τουρκίας, ἐπ' ἐλπίδι ν' ἀνακτήσωνται τὸ πάτριον ἔδαφος. Καὶ ἴσως θὰ ἐπεχείρουν τοιαύτην τινὰ ἐκστρατείαν, καὶ θὰ ἐπετύγχανον τοῦ σκοποῦ των, ἐὰν ἡ Κορσικανικὴ ἐπανάστασις δὲν διετάρασσε τὴν ἡσυχίαν των καὶ, κατὰ συνέπειαν, δὲν ἐματαιοῖε τὰ σχέδιά των.

Ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ ἐνδεκάτου ἄρθρου πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐν Παομίᾳ ὤφειλε νὰ ὑπάρχη εἰς Διοικητὴς μὴ Ἕλλην, τοῦ ὁποίου καθήκον ἦτο νὰ διευθύνῃ καὶ νὰ δικάζῃ τὰς διαφοροὺς ὑποθέσεις τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου. Ὁ διοικητὴς οὗτος ἐκαλεῖτο ἀδιαφόρως ἰταλιστὶ Direttore ἢ Reggente Giuridicente καὶ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διοικήσῃ τὴν Παομίαν περισσότερον τῶν δύο ἐτῶν. Τὸν ἀπὸ τοῦ 1676 μέχρι τοῦ 1729 κατάλογον τῶν διοικητῶν τῆς Παομίας δημοσιεύομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπομένου ἄρθρου

Ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούης ἀνεγνώρισεν

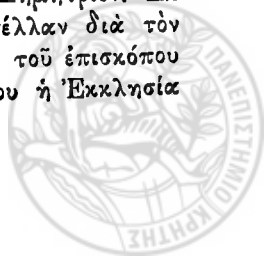
ἐπίσης διὰ προνομιούχων ἐγγράφων τοὺς τίτλους καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, οἵτινες ἔχαιρον μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι, πρὸς διάκρισιν ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἔφερον διακριτικὰ τινα σημεῖα ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ἐλάμβανον ἐκ μέρους τοῦ κλήρου ἰδιαιτέρας τιμὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τελευταῖος δὲ προνομιοῦχος ἀρχηγὸς τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας εἶναι ὁ Καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, περὶ τοῦ ὁποῖου πολλακίς γίνεται λόγος ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ. Τοιαῦτα δὲ προνομιοῦχα ἐγγράφα κατέχει πάμπολλα ἢ ἐν Διακκίῳ οἰκογένεια τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν.

Οὕτω, μετὰ τὸ τέλος τῶν διαφορῶν ὑποθέσεων των, κατέλιπον τὴν Γένουαν οἱ ἀποικοὶ οὗτοι Ἕλληνες καὶ ἔφθασαν εἰς Παομίαν τῆς Κορσικῆς τῇ 14 Μαρτίου τοῦ 1676.

**ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ
ΕΝ ΠΑΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΕΙΚΗΣ**

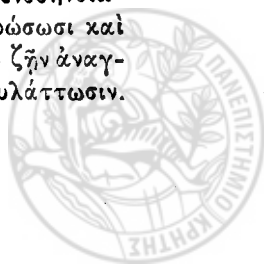
Φθάσαντες εἰς Παομίαν οἱ Ἕλληνες οὗτοι κατώκησαν ἐν σκηναῖς καὶ ἀμέσως ἤρχισαν νὰ κτίζουσι οἰκίας καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν. Διὰ δοκιμὴν δὲ ἔσπειραν καὶ μερικὰ γεννήματα, τῷ αὐτῷ ἔτει, τὰ ὅποια ἔδωκαν καλοὺς καρπούς. Ἐντὸς δὲ πέντε ἢ ἕξ ἐτῶν ὅλοι ἔκτισαν τὰς οἰκίας των. ἤρχισαν δὲ νὰ κτίζουσι φράκτα, νὰ φυτεύουσι ἀμπέλους καὶ νὰ καλλιεργοῦσι κήπους. Ἐκτισαν δὲ καὶ ἐκκλησίας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ παλαιῶν θεμελιῶν. Καὶ τὴν μὲν Μητρόπολιν ὠνόμασαν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, τὰς δὲ ἄλλας Ἅγιον Ἰωάννην Βαπτιστήν, Ἅγιον Ἡλίαν, Ἅγιον Νικόλαον, Ἅγιον Ἀθανάσιον, Ἅγιον Γεώργιον, Ἅγιον Δημήτριον. Ἐκ περισσοῦ δ' ἔκτισαν μίαν Καπέλλαν διὰ τὸν Πρίγκιπα, καὶ τὸ Μοναστήριον τοῦ ἐπισκόπου Παρθενίου Καλκανδῆ, τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία

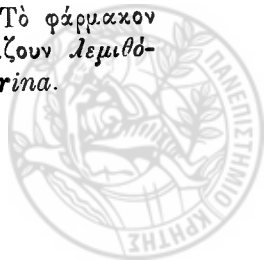
ἦτο εἰς μνήμην τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου. Τὸ μοναστήριον δὲ τοῦτο ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαίας τινὸς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου.

Τὸν κατάλογον τῶν ἀνωτέρω Ἐκκλησιῶν ἀντέγραψα ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ παπα-Νικολάου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἱερεὺς, παρέχει ἡμῖν ὄλα τὰ πιστά. Ἄλλως δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ μοὶ ἦτο λίαν ἀμφίβολος, διότι μὲ τοσοῦτο πλῆθος Ἐκκλησιῶν ἀναγκάζεται νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀποίκων τούτων ἦσαν κληρικοί. Ἄλλ' ἐν τούτοις καὶ ἐξ ἄλλων εἰσέτι τεκμηρίων πέπεισμαι ὅτι τὴν ἀποικίαν ταύτην ἠκολούθησαν πάμπολλοι κληρικοί. Περὶ δὲ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Παρθενίου Καλχανδῆ, λέγεται ὅτι βραδύτερον, πιθανῶς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, μετετράπη εἰς Εὐεργετικὴν Τράπεζαν (Mont-de-piété). Πλὴν ὅμως, περὶ τῆς τελευταίας ταύτης εἰδήσεως οὐδαμοῦ ἀπήντησα γραπτὰς πληροφορίας. — Ὡσαύτως δὲν ἐννοῶ καλῶς διὰ ποῖον Πρίγκιπα ἐκτίσθη ἡ *Καπέλλα* διὰ τὸν *Πρίγκιπα*.

Οὕτω δ' ἐγκατασταθέντες ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως νὰ ἐργάζωνται οὕτως, ὥστε οὐ μόνον τὰ πρὸς τὴν γενουηνσιακὴν Δημοκρατίαν χρέη των νὰ πληρώσωσι καὶ νὰ προσπορίζωνται ἀνέτως τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ οἰκονομίας τινὰς νὰ φυλάττωσιν.

Ὁ Λιμπεράνης, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸν Παομίαν τὸ 1713, ἐθαύμασε τὴν φιλεργίαν, τὴν προκοπὴν καὶ τὴν ἀγχινοίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἐκφράζει δὲ τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰ αἰσθήματά του τοῦ ταῦτα ἐν τῷ Β' Τόμ. σελ. 579 τῆς ἱστορίας του. Λέγεται δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐλθόντες εἰς Κορσικὴν, ἐγένοντο πολλῶν καλῶν πρόξενοι εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διετέλει ἐν παχυλῇ ἀγνοίᾳ ὡς πρὸς πολλὰ πράγματα τοῦ οἰκιακοῦ καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Οὕτω δὲ εἰσήγαγον μεγάλας μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ ὀργόνειν τὴν γῆν, τοῦ θερίζειν τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ μάλιστα ἐν τῇ καλλιεργήσει τῶν καρποφόρων δένδρων καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου. Ὡσαύτως δὲ λέγεται ὅτι αἱ Κορσικανίδες ἔμαθον παρὰ τῶν Ἑλληνίδων πῶς νὰ ὑφίστανται πολλὰ εἶδη ὑφασμάτων, ἀγνώστων μέχρι τότε ἐν Κορσικῇ, πῶς νὰ διατηρῶσι καλῶς καὶ χρησιμοποιοῦσι τὸ χοιρινὸν κρέας καὶ ἄλλα τρόφιμα. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mousse de Corse* γνωστοῦ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἀνθελμινθικοῦ φαρμάκου ἀποδίδεται τοῖς Ἕλλησι τούτοις. (Βλέπε *Nouveau Dictionnaire de Médecine et de Chirurgie pratiques*, dirigé par le Dr Jaccoud Paris 1865. Tom II. pag. 554.) Τὸ φάρμακον τοῦτο οἱ μὲν Ἕλληνες τὸ ὀνομάζουσι *λεμυθόχορτο*, οἱ δὲ Κορσικανοὶ *erba marina*.

Ἐν τούτοις οἱ γείτονές των Κορσικανοί, καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τοῦ Βίκω, οὐδόλως ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν Ἑλλήνων. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοὺς ὑπέλαβον ὡς κατακτητὰς τῶν γαιῶν των καὶ ὡς τοιοῦτους πάντοτε τοὺς ὑπέβλεπον καὶ τοὺς κατεδίωκον. Ἡδὴ δὲ πρὸ τῆς Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως, τρεῖς ἀπειράθησαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας φοράς ἀνεχώρησαν ἀπρακτοί.

Μὲ τοὺς λοιποὺς δὲ Κορσικανούς ἤδη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ συσχετίζωνται καὶ νὰ συμφιλιώνωνται οὕτως, ὥστε καὶ συντέκνους νὰ κάμωσιν ἐξ αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παπα-Νικολάου, οἱ Κορσικανοὶ ἠθέλησαν καὶ διὰ συνοικεσιῶν νὰ ἐνωθῶσι μὲ τοὺς Ἕλληνας, «ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες δὲν τοὺς καταδεχτῆκαν νὰ ἐνώσουν τὸ αἷμά τους μὲ αὐτούς.»

Τοιουτοτρόπως ἔζησαν οἱ Ἕλληνες ἐν Παομίᾳ μέχρι τοῦ 1729, τουτέστι μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγάλης Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως. Διετέλεσαν δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης Διοικηταί, ἢ, καθὼς λέγει ὁ παπα-Νικόλαος, *Ντιρετόροι* Γενουήνσιοι ἢ Κορσικανοὶ ἐν Παομίᾳ οἱ ἀκόλουθοι :

1. Καπετὰν Ἰσιδώρος Μπιάνκος [Isidore Bianchi]
ἀπὸ τὴν Κόγγα
2. Κολονέλος Μπούττης [Colonel Butti]

3. Φαμπρίτσιος 'Ιουστινιανός [Fabrice Giustiniani]
4. Νικολός Κεντηρίωνας. [Nicolas Centurione]
5. Κόσμος 'Ιουστινιανός. [Côme Giustiniani]
6. Μπενέδεττος 'Ανδρέας [Benoît Andrea]
7. 'Ιωάννης Τωμάζος Παχιανός [Jean-Thomas Pachiani]
8. Βαρθολομαῖος Ντὲ Φράγκη. [Barthelemy de Franchi]
9. 'Οττάβιος Τζοῦβο [Octave Giovo]
10. 'Οράτσιος 'Ιουστινιανός. [Horace Giustiniani]
11. Παῦλος Βαπτίστας Φιέσκο [Paul-Baptiste Fieschi]
12. Φελίκες 'Ιμπεριάλες [Felix Imperiale]
13. 'Ιωσήφ Κεντηρίωνας [Joseph Centurione]
14. Φίλιππος Σπινιόλας. [Philippe Spinola]
15. 'Ιερώνυμος Παρτονοπαῖος. [Jérôme Partenopio]
16. 'Ιωάννης Βερνάρδος Σένιας. [Jean-Bernard Segni]
17. Κόσμος Κλαβαρίνος [Côme Chiavarini]
18. 'Ιωσήφ Κεντηρίωνας [Joseph Centurione]
19. Δομίνικος 'Ρένας. [Dominique Arena]
20. 'Ιωαννέτης Μπογιάνος [Giannetino Bozziano]
21. 'Ιωάννης Βαπτίστας Κλαβαρινός. [J. B. Chiavarini]
22. Γεώργιος Δόριας [Georges Doria]
23. Φραντσέσκο Μαρίας Μπογιάνος. [F. M. Bozziano]
24. 'Ιερώνυμος Παρτονοπαῖος. [Jérôme Partenopio]
25. 'Ιωάννης Νικολός Σπερόνες. [J. N. Sperone]
26. 'Ιωσήφ Κεντηρίωνας. [Joseph Centurione]
27. 'Ιερώνυμος Ντὲ Φράγκη. [Jérôme de Franchi]
28. 'Ιάκωβος Κεντηρίωνας. [Jacques Centurione]

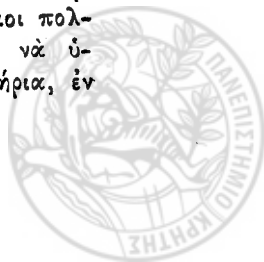
Τὸν κατάλογον τοῦτον ἀντέγραψα ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ παπα-Νικολάου. Ἐκαστος δὲ τῶν ἀνωτέρω Διοικητῶν διώκησε τὴν Παομίαν ἐπὶ δύο ἔτη.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΑ ΟΠΛΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΩΝ ΚΟΡΣΙΚΑΝΩΝ

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους συνέβη ἡ μεγάλη Κορσικανικὴ ἐπανάστασις δι' αἰτίαν τοιαύτην. Οἱ εἰσπράκτορες τῶν φόρων ἐφάνησαν σκληροὶ κατὰ τινῶν πτωχῶν· τοῦτο δὲ καὶ μόνον ἤρκεσεν ὅπως ὅλη ἡ νῆσος τεθῆ ἐπὶ ποδὸς κατὰ τοῦ Γενουησιακοῦ δεσποτισμοῦ. Προφανῶς δὲ ἡ αἰτία ὑπῆρξε μικρὰ καὶ ἡ συνέπεια μεγάλη. Ἄρα δὲν ἦτο αὕτη ἡ κυρίως αἰτία τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Κορσικανῶν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ Κορσικανοὶ ἐζήτουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τὸν παπα-Νικόλαον, ἐδόθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ρουστίνου, οἵτινες, λαβόντες τὰ ὄπλα τῶν εἰσπρακτόρων τῶν φόρων, τοὺς ἐξεδίωξαν. Περὶ τούτους δὲ συνήχθησαν καὶ οἱ κάτοικοι πολλῶν ἄλλων χωρίων, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγουν νὰ πατήσουν διάφορα Διοικητήρια, ἐν

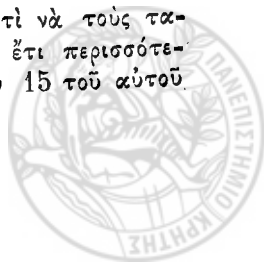

οἷς ἐφυλάττοντο ὄπλα, καὶ οὕτω νὰ ἐξοπλισθῶ-
σιν. Οὕτω δ' ἤρπασαν τὰ ὄπλα ἐκ τῶν διοικη-
τηρίων τῆς Κόρτης, τῆς Ἀλερίας, τοῦ Ρολιάνου
καὶ τοῦ Βίκω, καὶ παρευθὺς ὤρμησαν καὶ κατὰ
τῆς Βαστίας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εἰσπη-
δῆσουν ἐν τῷ φρουρίῳ.

Κατὰ τὸ παράδειγμα τούτων οἱ κάτοικοι
τοῦ Νιόλου ἔδραμον κατὰ τοῦ Διοικητηρίου
τῆς Παομίας ἵνα λάβωσι τὰ ἐκεῖ φυλαττόμενα
ὄπλα τῶν Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα ἤδη ὁ Διοικη-
τῆς των τοῖς ἐνεπιστεύθη διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ
χωρίου των. Ἦλθον οἱ Νιολίται· ἐπετέθησαν
κατὰ τοῦ Διοικητηρίου· πλὴν ὁμως οὐδὲν κα-
τάρθωσαν, διότι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρή-
σουν πρὸ τῶν ἐνόπλων Ἑλλήνων.

Ὀλίγον δέ τι μετὰ ταῦτα, ὅτε διωρίσθη προ-
σωρινῆ τῶν ἐπαναστατῶν Κορσικανῶν Κυβέρ-
νησις, οἱ κάτοικοι τοῦ Βίκω ἐθεώρησαν κατάλ-
ληλον τὸν καιρὸν νὰ ἐπιπέσουν κατὰ τῶν δῆθεν
ἐχθρῶν των Ἑλλήνων, νὰ τοὺς ἐξοντώσουν καὶ
νὰ διαρπάσουν τὰς περιουσίας των. Τὴν πρώτην
λοιπὸν Αὐγούστου τοῦ 1730 ἐπετέθησαν κατ'
αὐτῶν· ἀλλὰ, μετὰ πεισματώδη μάχην, ἠναγκ-
κάσθησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ χωρίον των
ἄπρακτοι.

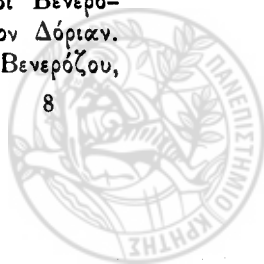
Ἄλλ' ἢ ἡττά των αὕτη, ἀντὶ νὰ τοὺς τα-
πεινώσῃ καὶ τοὺς καθησυχάσῃ, ἔτι περισσότε-
ρον τοὺς ἐξηγρίωσε· διὸ καὶ τὴν 15 τοῦ αὐτοῦ

μηνός μετὰ περισσοτέρας δυνάμεως ἔφθασαν καὶ πάλιν πρὸ τῆς Παιομίας. Τὴν φορὰν δὲ ταύτην τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἐχθροῦ συνέκειτο οὐχὶ ἀπὸ κατοίκους τοῦ Βίκω, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλους Κορσικανούς. Μετὰ πολύωρον ὅμως μάχην καὶ οὗτοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀπέλθωσιν ἄπρακτοι.

Μετὰ τινα χρόνον ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούης ἔστειλεν εἰς Κάλβι τῆς Κορσικῆς τὸν Ἰερώνυμον Βενερόζον, ἄνδρα γνωστὸν ἐν Κορσικῇ ἐπὶ ἀγαθότητι, ἐπιφορτισμένον νὰ καταπραύνη τὴν ἐπανάστασιν διὰ παραχωρήσεων καὶ ἄλλων συμβιβαστικῶν μέσων. Οὗτος, μένων ἐν Κάλβι, ἠλάττωσε σημαντικῶς τοὺς φόρους καὶ προσεκάλει τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐπαρχιῶν ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῶν παραπόνων των. Ὅτε δὲ ἠρώτησε καὶ τοὺς Ἕλληνας ἃν εἶχον κἀνὲν παράπονον νὰ τῷ ἐκφράσουν, ἐκεῖνοι τῷ εἶπον ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Βίκω τοὺς ἔκαυσαν τοὺς μύλους των. Τότε δ' ὁ ἀπεσταλλένος οὗτος ὑπεχρέωσε τοὺς κατοίκους τοῦ Βίκω νὰ ἀνοικοδομήσουν τοὺς μύλους τῶν Ἑλλήνων.

Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας οἱ κάτοικοι τοῦ Βίκω, ἀντὶ ν' ἀνοικοδομήσουν τοὺς μύλους τῶν Ἑλλήνων, ἠτοιμάζοντο καὶ πάλιν ἵνα ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Τὴν εἶδησιν ταύτην ἀμέσως οἱ Ἕλληνες μετέδωκαν εἰς τὸν ἐν Κάλβι Βενερόζον καὶ εἰς τὸν ἐν Διακκίῳ Κάμιλλον Δόριαν. Εὐθύς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ υἱὸς τοῦ Βενερόζου,

ὀνόματι Ἰάκωβος, μὲ ἀπόσπασμα στρατιωτῶν
ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων. Ὡσαύτως δὲ
διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὁ Κάμιλλος Δόριας, ὑπὸ τὸν
ἀξιωματικὸν Καπετὰν Κιεζίνον, ἔπεμψεν ἑκατὸν
πεντήκοντα στρατιώτας . . . . Τὴν φορὰν ταύτην
οἱ Κορσικανοὶ ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας, ἀλλ'
ἐκ μέρους τῶν Γενουησίων στρατιωτῶν μόνον,
διότι οἱ Ἕλληνες μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον τὴν
ἄδειαν νὰ φονεύσουν ἀτιμωρητί.

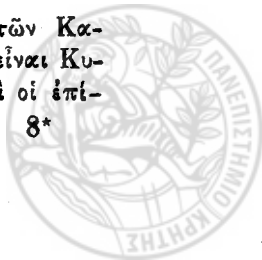

Ζ'

ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Αί μεταξύ Ἑλλήνων καὶ τῶν γειτόνων των Κορσικανῶν διαμάχαι αὐται ἐγένοντο γνωσταὶ ἀνά πᾶσαν τὴν Κορσικὴν, ὡς ἐκ τοῦ τελευταίου γεγονότος. Ἐγνώσθη δ' ἐπίσης ἡ σημαντικότης τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ τούτων ὠφέλεια πρὸς τὸ μέρος μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ προσεκολλῶντο. Οἱ ἀρχηγοὶ λοιπὸν τῆς Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως ἐθεώρησαν ὡς μέγα συμφέρον των νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ἀπὸ τοὺς Γενουησίους καὶ νὰ τοὺς προσλάβουν εἰς τὸ μέρος των. Πλὴν ὅμως οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν πάντοτε κυβερνητικοί. Ἐφ' ὅσον ἡ Κορσικὴ διετελεῖ ὑπὸ τοὺς Γενουησίους, ἦσαν ἀφωσιωμένοι πρὸς αὐτούς· ὅταν δ' ἡ νῆσος αὕτη περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γάλλων, οἱ Ἕλληνες ἐπίσης ἦσαν ἐκ τοῦ μέρους τῶν Γάλλων.

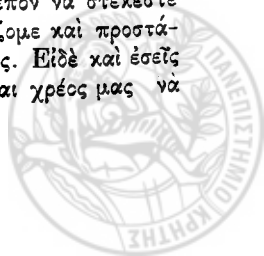
Μόνον δ' οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες τῶν Καρυῶν, πρὸς μεγάλην βλάβην των, δὲν εἶναι Κυβερνητικοί. Εἶναι Βοναπαρτικοί, ὡς καὶ οἱ ἐπί-

λοιποὶ τῶν Κορσικανῶν. Καὶ ὅμως, ὡς πληροφοροῦμαι, περισσότερα ἔπραξεν ὑπὲρ αὐτῶν ἢ σημερινὴ Δημοκρατία παρὰ ὅλοι οἱ Βοναπάρται ὁμοῦ. Βεβαίως οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἐξέκλιναν τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποῖαν τοῖς διεχάραξαν οἱ πατέρες των, ὅπως ἐπίσης ἤρχισαν νὰ ἐκκλίνουν καὶ τῶν ἱερῶν αἰσθημάτων τῶν ἀγνῶν ἐκείνων τέκνων τῆς Μάνης. Ἦδη τοῦτο εἶναι ἐν τῶν σημείων τοῦ ἀρχίσαντος ἐκφυλισμοῦ των. Προφανῶς οἱ πατέρες των ὑπῆρξαν φρονιμώτεροι τούτων.

Ἐπεμψαν δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως ἐπιστολὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας, διὰ τῆς ὁποίας τοὺς προσεκάλουν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς αὐτούς. Τὴν μετὰφρασιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μεταφέρω ἐνταῦθα ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ παπαῖ-Νικολάου, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

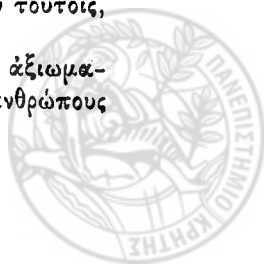
« Ἡμεῖς Ντὸν Λουίγγης Κιαφέρης καὶ Ντὸν Ἄνδρέας Κιακάλδης Γκενεραλέοι τοῦ νησίου τῆς Κόρσιγας πρὸς τοὺς Κάπους καὶ Ἐπιτρόπους τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, ὁποῦ κατοικοῦν εἰς τὴν Παόμια, σᾶς προστάλομε μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας μας, καθὼς λάβετε τὸ παρὸν μας, νὰ μὴν γένη ἀλλέως, μόνον νὰ εὐχαριστηθῆτε νὰ βάλετε μετάνοιαν καὶ νὰ γίνετε τὸ ἓνα μετ' ἐμᾶς, διότι καὶ ἐσεῖς Κόρσοι εἴστεν καὶ εἶναι πρέπον νὰ στέκεσθε καὶ ἐσεῖς εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὁποῦ ὀρίζομε καὶ προστάζομε διὰ συμφέρον τῆς πατρίδος μας. Εἶδὲ καὶ ἐσεῖς βουλευθῆτε νὰ κάμετε ἀλλέως, εἶναι χρέος μας νὰ

κάμωμε νὰ γνωρίστε τὴν ὀργὴν καὶ θυμὸν μας. Θέλωμε σᾶς δώσει τόσον πόλεμον καὶ νὰ χαλάσωμε ἀπὸ θεμελίου τὴν χώραν σας, ὅπου νὰ μὴ φαίνεται ποτέσ σημάδι ἀπ' αὐτὴν. Θέλετε ἔτι εὐχαριστηθῆ νὰ δώσετε εἴκοσι ἄσπρα κάθε σπίτι τῶν ἀρχόντων ὅπου πρὸς ἐσᾶς πεύγομε, τὰ ὅποια μᾶς χρειάζονται διὰ τοὺς στρατιώτας ὅπου ἔχομε εἰς ταῖς πόρταις μας διὰ φύλαξίν μας. Ἀκόμη σᾶς προστάζομε νὰ δώσετε ἑκατὸν ντουφέκια καὶ νὰ ἦναι διαλεκτά, μὲ μπαρουτι καὶ βόλια, διότι ἔχομε μεγάλην χρεῖαν. Καὶ σᾶς ἐπιτιμοῦμε νὰ μὴν συνομιλᾶτε μὲ τοὺς Γενοβέζους, μόνον νὰ διώξετε τὸν κριτὴν σας καὶ στέκατε ἔτοιμοι νὰ μᾶς σημειόνετε κάθε πρᾶγμα ὅπου θέλετε μάθει διὰ ἐμᾶς, διότι εἰστέν κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ βλέπετε τὰ ξύλα ὅπου περνοδιαβαίνουν. Τέλος δὲ πάντων, ὀρίζομε νὰ κάμετε ἕναν κολονέλον, τὸν πλέον ἄξιον, καὶ τοὺς ἄλλους ὀφφικιάλους κατὰ τὴν ποσότητα, καθὼς ὠρίσαμε καὶ ἔγινε καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία τοῦ νησίου. Κυβερνᾶστε καλά, καὶ οἱ μικροὶ ἄς ὑποτάζωνται εἰς τοὺς μεγάλους. Στέκατε ἔτοιμοι νὰ δράμετε πάραυτα, ἂν σᾶς προσκαλέσωμε εἰς βοήθειαν. Τοῦ δὲ λοιποῦ ὑγιαίνετε.»

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔφερον εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀξιωματικοὶ τινες τῆς Κορσικανικῆς ἐπαναστάσεως, οἵτινες μὲ παντοίας ὑποσχέσεις προσεπάθουν νὰ τοὺς καταπείσουν. Ἐν τούτοις, οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ἄκαμπτοι.

Εὐθύς δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀξιωματικῶν τούτων, οἱ Ἕλληνες ἔπεμψαν ἀνθρώπους

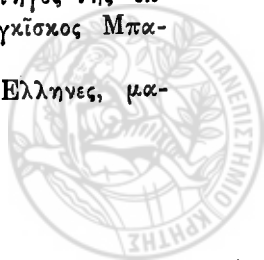

εἰς Βαστίαν ἵνα ἐκθέσωσι καταλεπτῶς τὰ καθέκαστα εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς γενουησιακῆς Κυβερνήσεως. Διοικητὴς μὲν τῆς Βαστίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦτο ὁ Ἰωάννης Φραγκῆσκος Γρουπάλος, γενικὸς δ' ἀρχιστράτηγος ὁ Κάμιλλος Δόριας.

Ἄμέσως δ' ὁ Δόριας ἔγραψεν εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ Αἰακκίου νὰ ἐτοιμάσῃ ἐκεῖ οἰκίας, ἐν ταῖς ὁποίαις νὰ κατοικήσουν τὰ ἑλληνικὰ γυναικόπαιδα, καὶ νὰ πέμψῃ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τῆς Παομίας, τὰ ὅποια νὰ παραλάβουν ἐκεῖθεν τὰ γυναικόπαιδα ταῦτα. Ἡ ἐντολὴ δ' αὕτη ἐξετελέσθη εὐθὺς, ὥστε, ἐντὸς ἡμερῶν τινων, ὅλα τὰ ἑλληνικὰ γυναικόπαιδα μετὰ τῶν κυριωτέρων οἰκιακῶν κειμηλίων μετηνέχθησαν εἰς Αἰάκκιον. Ἐμειναν δ' ἐν Παομίᾳ οἱ ἐκλεκτότεροι τῶν Ἑλλήνων, ἐνενήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἐπιφορτισμένοι νὰ φυλάξουν τὴν χώραν καὶ τὰ ἐσπαρμένα χωράφια.

Ἡ εἶδησις αὕτη ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ὠρκίσθησαν ἐξόντωσιν τῆς ἑλληνικῆς ταύτης γενεᾶς. Διέταξαν δὲ ἵνα στρατιωτικαὶ δυνάμεις φθάσωσι πανταχόθεν. Ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως ὠρίσθη ἡ 24 Ἀπριλίου τοῦ 1731. Γενικὸς δ' ἀρχιστράτηγος τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὠρίσθη ὁ Φραγκῆσκος Μπατίνος ἀπὸ τὴν Ἐβίζαν.

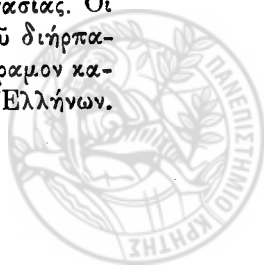
Οἱ ἐν Παομίᾳ ἐνενήκοντα Ἑλληνες, μα-

θόντες ταῦτα ἔκριναν καλὸν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν πύργον τῆς Μίνιας καὶ ἐκεῖ ν' ἀναμένουν τὸν ἐχθρόν. Εἶναι δὲ ἡ Μίνια πύργος Γενουησιακός, κτισμένος ἐπὶ γλώσσης γῆς, βαθέως ἐξεχούσης εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πρὸς δυσμὰς τῶν Καρυῶν κειμένης, μιᾶς δὲ περίπου ὥρας ἀπὸ τῆς Παομίας ἀπεχούσης. Πράγματι δὲ, μετενεγκόντες ἐκεῖ ὄλα τὰ ζῶά των, ὠχύρωσαν προχειρώς μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς, τὸν πύργον τοῦτον, καὶ ἐκεῖ ἐγκλεισθέντες ἀνέμενον ἡσύχως τὸν ἐχθρόν. Μετέβησαν δ' ἐκεῖ τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Τριτην, εἰς ταῖς δεκατρεῖς τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, παλαιού.

Ἡ τελευταία αὕτη φράσις εἶναι τοῦ παπα-Νικολάου. Εἰκάζω δ' ἐκ ταύτης ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἴσως δὲ καὶ βραδύτερον ἀκόμη, διετήρουν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ῥωσίᾳ. Τὴν σήμερον ἔχουσι τὸ νέον, ἥτοι τὸ Γρηγοριανόν.

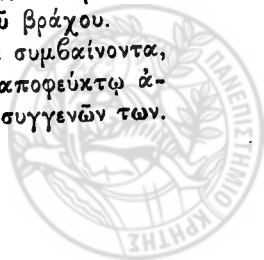
Μόλις οἱ Ἕλληνες οὗτοι παρεσκευάσθησαν εἰς τὸν πύργον τῆς Μίνιας καὶ ὁ ἐχθρὸς παρουσιάσθη πρὸ τῆς Παομίας. Ὀλίγον δὲ ἔλειψε νὰ συλληφθῶσι τέσσαρες Ἕλληνες ἐν τῷ χωρίῳ, εἴτινες ἔμεναν ἐκεῖ δι' ἰδιαιτέρας ἐργασίας. Οἱ Κορσικανοὶ φθάσαντες ἐν Παομιά, ἀφοῦ διήρπασαν τὰς οἰκίας, τὴν ἐπαύριον πρῶτ' ἔδραμον κατὰ τῶν εἰς Μίνιαν καταφυγόντων Ἑλλήνων.

Ἦσαν δ' ἐν ὄλῳ περὶ τὰς πέντε χιλιάδας πλῆθος λαοῦ ἐνόπλου καὶ μῆ. Μετὰ δὲ τὰς συνήθεις πρεσβείας, οἱ Κορσικανοὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι τοὺς Ἑλληνας. Οἱ Ἑλληνες ἠμύοντο καρτερῶς, ἡ δὲ μάχη διήρκεσε πεισματώδης μέχρι βαθείας νυκτός.

Τὴν ἐπαύριον, ἡμέραν τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Πέμπτης, ἡ μάχη ἐπανελήφθη μετὰ περισσοτέρας λύσσης. Ἐν τούτοις οἱ Ἑλληνες ἦσαν σχεδὸν ἀπρόσβλητοι. Πανταχόθεν εἶχον ὡς προπύργιον τὴν θάλασσαν· ἐκ δὲ τοῦ μέρους τῆς στερεᾶς, δὲν τοῖς ἔμενε νὰ ὑπερασπίσουν, εἰμὴ τὸν στενὸν λαϊμὸν τῆς γῆς, ὅστις ἐνόησε τὸν πύργον τῆς Μίνιας μὲ τὴν ξηράν. Κρυμμένοι δ' ὄπισθεν χαρακωμάτων ἐφόνευον, χωρὶς νὰ ἐκτίθενται εἰς κίνδυνον. Ἡ ἀπώλεια τῶν ἐχθρῶν ὑπῆρξε σημαντική, οἷτινες τὰ μὲν πτώματα ἔρριπτον εἰς τὴν θάλασσαν, τοὺς δὲ πληγωμένους μετέφερον εἰς διάφορα χωρία. Τοῦτο δὲ παρετηρήθη ἀπὸ τέσσαρας Ἑλληνας, οἷτινες ἀνεχώρησαν ἐξ Αἰακκίου ἵνα ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Μίνια ἀδελφῶν των καὶ οἷτινες, μὴ δυνάμενοι νὰ πλησιάσουν, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ ἐχθροῦ, ἐγένοντο θεαταὶ τῆς μάχης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, κρυμμένοι ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ βράχου.

Οἱ ἐν Αἰακκίῳ, μαθόντες τὰ συμβαίοντα, ἔκλαιον καὶ ὠδύροντο ἐπὶ τῇ ἀναποφεύκτῳ ἀπωλείᾳ τῶν ἐνενήκοντα τούτων συγγενῶν των.

Μόνον διὰ θαλάσσης ἠδύναντο νὰ τοὺς βοηθήσουν, ἀλλ' ἡ θάλασσα, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἦτο ἐξηγηρωμένη ἐκ τῆς κακοκαιρίας. Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡδὴ ἡ μάχη, δύο Ἕλληνες, ὁ Μιχαὴλ Γουνελάκης, ἀνὴρ ἀκμαίας ἡλικίας καὶ ὁ Θωμᾶς Γιουζεπάκης, παιδίον δεκατεσσάρων ἐτῶν, ὑπῆγαν εἰς τὴν Παομίαν διὰ νὰ εὕρωσι τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς των. Συλληφθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν Κορσικανῶν, ἐκρατήθησαν ὡς αἰχμάλωτοι.

Ταῖς ἡμέραις ταύταις εἶχε φθάσει ἐκ Γενοῦσης ὁ Κόντες Γεντίλες μὲ πολεμικὸν πλοῖον εἰς Κάλβι. Ὁ Διοικητὴς δὲ τοῦ Αἰακκίου μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἠθέλησαν νὰ τῷ ἀναγγείλουν τὸν κίνδυνον τῶν ἐν Μίνια Ἑλλήνων. Ὁκτῶ Γενοῦήνσιοι μετὰ δύο Ἑλλήνων ἀνέλαβον τὸ εἰς Κάλβι ἐπικίνδυνον τοῦτο ταξειδίον διὰ τινος πλοιαρίου. Ὅτε δὲ τὸ πλοιάριον τοῦτο ἔφθασεν ἀπέναντι τῆς Μίνιας, ἠθέλησε νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Μὲ δύο δὲ πυροβολισμοὺς μόνον ἀνήγγειλε τὴν ἐκεῖθεν διάβασίν του καὶ ἀπῆλθεν εἰς Κάλβι.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Πέμπτης καὶ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς οἱ Ἕλληνες τῆς Μίνιας ἐξηκολούθησαν ν' ἀποκρούωσιν ἐπιτυχῶς καὶ γενναίως τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἐφόνευσαν πολλοὺς Κορσικανούς· ἐξ αὐτῶν δ' οὐδὲ εἰς ἐπληγῶθη. Ἡ μάχη καὶ πάλιν διήρκεσε μέχρι βαθείας νυκτός.

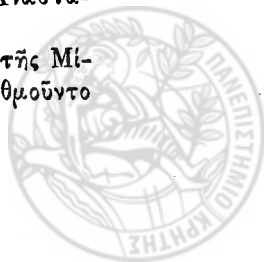
Τὴν ἐπαύριον, ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, οἱ Κορσικανοὶ ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν γενικὴν καὶ ἀπελπιστικὴν ἔφοδον οὕτως, ὥστε, ἢ νὰ χαθοῦν ὅλοι, ἢ νὰ σώσουν τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψίν των. Ἡ δυσαναλογία τῶν δύο στρατοπέδων ἦτο ἐκπληκτικὴ: Πέντε χιλιάδες ὀπλοφόρων καὶ ροπαλοφόρων ἐναντίον ἐνενήκοντα μόνον πολεμιστῶν. Ἦτο δὲ ἐντροπὴ καὶ ἀτιμία τὸ τοσοῦτον πλῆθος τῶν ὑπερηφάνων Κορσικανῶν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἐνώπιον τῶν ὀλίγων τούτων Ἑλλήνων.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν τὴν νύκτα ἐκείνην τεσσαράκοντα Κορσικανοὶ νὰ ὑπάγουν νὰ καταλάβουν τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, ἐξ ἧς ὑδρεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ ἄλλοι τινὲς νὰ κατορθώσουν νὰ καταλάβουν τὰ πλάγια τῶν Ἑλλήνων. Τὰ πάντα ἐγένοντο ἐν τάξει. Ὅτε δὲ, πρὸς τὰ ἐξημερώματα, οἱ Κορσικανοὶ ἤνοιξαν τὸ πῦρ, οἱ Ἕλληνες πρὸς στιγμὴν ἐθορυβήθησαν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀπελπισθῶσιν ἐδοκίμασαν ν' ἀποκρούσουν φρονίμως καὶ τὸν ἔσχατον τοῦτον κίνδυνον. Περὶ τοὺς δεκαπέντε ἔδραμον κατὰ τῶν καταλαβόντων τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, καὶ ἄλλοι τόσοι κατὰ τῶν καταλαβόντων τὰ πλάγια· οἱ δὲ ἐπίλοιποι ἐφύλαττον τὰ προχώματα. Οἱ τριάκοντα οὗτοι, πλησιάσαντες ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἐχθρὸν, ἐδέησε πλέον νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας μετ' αὐτοῦ. Ἐπάλαιον, ἐγρονθοκοποῦντο, ἐδάκνοντο.

Ἡ μάχη αὕτη, ἐκ μάχης ὀπλοφόρων πολεμιστῶν, κατήντησεν ἐπὶ τέλους μάχη κυνῶν . . . . . Κατώρθωσαν δ' ἐπὶ τέλους οἱ Ἕλληνες νὰ ρίψωσι τοὺς ἐχθροὺς των εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἀπελπισία πολλάκις προσθέτει ἀνδρείαν: Ὅταν οἱ τριάκοντα οὗτοι ἠνώθησαν καὶ πάλιν σῶσι καὶ ἀβλαβεῖς μετὰ τῶν ἐπιλοίπων Ἑλλήνων, τότε ὅλοι ὁμοῦ ἔλαβον ἐπιθετικὴν θέσιν κατὰ τῶν Κορσικανῶν. Ἐξελθόντες δὲ τῶν χαρακωμάτων, ἐπέπεσον λυσσαλέοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἤδη ἀπνηυθημένοι, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν . . . . Τὸ μετὰ ταῦτα ὑπῆρξε κυνήγιον: Οἱ Κορσικανοὶ ἔφευγον καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπυροβόλουν. Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην οἱ Κορσικανοὶ, ἐκ τῆς μεγάλης ὀργῆς των, ἐφόνευσαν ἀνάνδρος τοὺς δύο αἰχμαλώτους Ἕλληνας.

Οἱ Ἕλληνες, ἐκδιώξαντες τοὺς ἐχθροὺς των μέχρις ἀποστάσεως περίπου τεσσάρων μιλίων, κατόπιν ἐπέστρεψαν εἰς τὸν πύργον των. «Οἱ δὲ ἱερεῖς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παπαῆ-Νικολάου, ἔβαλαν καὶ ἐσύναξαν ὅλα τὰ σώματα, ὅπου ἦσαν ἐκεῖθι κοντὰ καὶ, ψάλλοντάς των τὴν Νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν, κοινῶς ἐνταφίασαν αὐτὰ εἰς τὸν ἴδιον τόπον . . . καὶ τὸ πρῶτ' ἐσηκώθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ ἔψαλαν τὴν Ἀναστάσιμον Ἀκολουθίαν.»

Ἐκ τούτων εἰκάζω ὅτι ἐν τῷ πύργῳ τῆς Μίνας, μετὰ τῶν ἐνενηκοντα, συγκατηριθμοῦντο

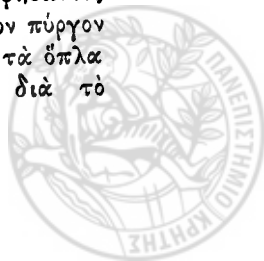
καὶ τινες κληρικοί. Παράδειγμα ὅπως ἑλληνικόν. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες κληρικοί καὶ ἐν καιρῷ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821· ἐντὸς μὲν τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ἱερεῖς, ὑμνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν, ἐκτὸς ὅμως τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν Ἕλληνες· ἐπαξίως καὶ ἐντίμως κρατοῦντες τὸ ὄπλον, ἐπολέμουν γενναίως τὸν ἐχθρὸν τῆς θρησκείας των.

Η'.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΝΕΝΗΚΟΝΤΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΑΙΑΚΚΙΟΝ

Οἱ Ἕλληνες οὗτοι, εὐθύς ἅμα πρὸς στιγμὴν ἀπηλλάγησαν τοῦ ἐχθροῦ των, ἐσκέφθησαν πλεον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Αἰάκκιον. Ἐπρεπε δὲ ταχέως νὰ πράξωσι τοῦτο, διότι καὶ τὰ τρόφιμά των ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐκλίπωσιν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐφοβοῦντο νέαν ἐπίθεσιν. Τὸ εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ εἰσέλθωσι διὰ θαλάσσης, ἀλλὰ πλοῖα δὲν εἶχον. Καὶ ὅμως τὸ διὰ ξηρᾶς ταξείδιον, διὰ μέσου χώρας οὕτως ἐχθρικῶς διακειμένης, ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μείνουν ἐν Μίνια ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἦτο ἐπίσης ἐπικίνδυνον. Ἐκ τῶν δύο λοιπὸν τούτων κακῶν ὡς μὴ χειρὸν ἐθεώρησαν τὸ νὰ ὑπάγουν διὰ ξηρᾶς εἰς Αἰάκκιον. Ἀφήσαντες δὲ εἴκοσιν ἐξ αὐτῶν διὰ φύλαξιν εἰς τὸν πύργον τῆς Μίνιας, οἱ ἐπίλοιποι, λαβόντες τὰ ὄπλα των, ἐκίνησαν, διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν, διὰ τὸ

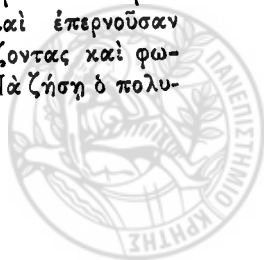

Αϊάκκιον. Ἐν τούτοις καθ' ὁδὸν δὲν ἀπήντησαν οὐδεμίαν ἀντίστασιν.

Ἐν Αἰακκίῳ σχεδὸν ὅλη ἡ πόλις ἦτο συγκεκινημένη διὰ τὴν ἄδικον ἐπίθεσιν τῶν Κορσικαῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μίνιας. Ὅλοι ἠύχοντο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐδεὶς ἤλπιζε περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἦδη δὲ τὰ ἐν Αἰακκίῳ γυναικόπαιδα τῶν Ἑλλήνων ἤρχισαν νὰ πενηθορῶσιν. Θλίψις, στενοχωρία καὶ ἀπελπίσια! Τοιαύτη ἦτο ἡ ψυχικὴ διάθεσις τῶν προσφύγων τούτων, ὁπότε, ἀπροσδοκῆτως, πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Αἰακκίου ἐφάνησαν οἱ ἐκ Μίνιας ἐρχόμενοι Ἕλληνες. . . . Τὸ αἶσθημα τῆς χαρᾶς τῶν εἶναι ἀνεκδιήγητον, καθόσον μάλιστα καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Αἰακκίου τοὺς ὑπεδέχθησαν μετὰ μεγάλων στρατιωτικῶν τιμῶν.

Τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ταξιδίου μεταφέρω ἐνταῦθα, χάριν περιεργείας, ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ παπαῖ-Νικολάου, τοῦ ὁποίου μόνον τὴν ὀρθογραφίαν διορθῶνω. Ἡ σύνταξις δὲ καὶ τὸ λεκτικὸν ἀφέθησαν ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ. Λέγει δέ·

«Καὶ ὡσὰν ἐταίριασαν τὰ πάντα, ἐσηκώθησαν καὶ ἐμίσεισαν διὰ τὸ Ἀγιάτζο. Καὶ τίς νὰ διηγηθῇ τὸ φευγιὸν ὅπου ἔκαμαν οἱ Κόρσοι τῶν χωριῶν ὄντες τοὺς εἶδαν καὶ ἐπερνοῦσαν μέσα ταῖς χώραις των τουφεκίζοντας καὶ φωνάζοντες μὲ μεγάλην χαρὰν· «Νὰ ζήσῃ ὁ πολυ-

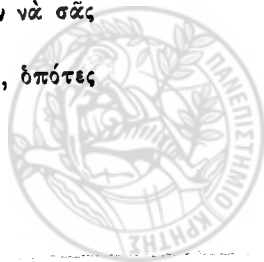
χρονεμένος μας πρίγκηπες!» Καὶ νὰ περάσουν ἀφόβως σαράντα μίλια! Ὅλοι ἄφιναν ταῖς χώραις των καὶ ἔπιαναν τοὺς λόγγους, φοβούμενοι μὴν τοὺς κουρσεύσουν. Ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν ἐγύρευγάν τιναν, μόνον ἐπέρνουν τὸν δρόμον τους καί, ἐπ' ἀληθείας, ἂν εἶχαν θέλει, ἤμπόρουν νὰν τοὺς γδύσουν καὶ νὰν τοὺς ἀφανίσουν ὅλους ἐκεῖθι ὅπου ἐπέρνουν. Καὶ τὸ πλεόν ὅπου ἐθαύμασαν ὅλοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Γαληνοτάτης Πολιτείας, ἦτον αὐτὸ τὸ πέρασμα ὅπου ἔκαμαν μὲ τόσῃν κουτουρίαν, σαράντα μίλια ὀλόμεσα ταῖς χώραις τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ μὴν φοβηθοῦν ποσῶς διὰ τὸν θάνατόν τους. Ἀμὴ οἱ Κόρσοι τοὺς ἦτον μεγάλο θέλημα νὰ μὴν τοὺς γυρεύου, καὶ ἔφευγαν ὅλοι ἀπὸ ταῖς χώραις, οἱ ἄνδρες καὶ ἡ γυναῖκες, ὅσοι ἤμπόρουν, οἱ δὲ ἀνήμποροι ἀγνάντευαν ἀπὸ τὰ παραθύρια καὶ πόρταις των καὶ ἔκραζαν δυνατὰ:

— «Νὰ ζοῦν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ ἀνδρειωμένοι ὅπου ἀδίκως ἐγύρευσαν νὰ τοὺς φονεύσουν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τοὺς ἐβοήθησεν.»

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι γελῶντας τοὺς ἀποκρίνοντα:

— «Ἄ! ἀναθεματισμένη φυλὴ καὶ διεστραμμένη, ὡσὰν δὲν ἐδυνάθητε νὰ μᾶς ἔξολοθρεύσετε, τώρα ὅπου ἐζήσαμε, μᾶς εὐχεστε. Ἀλλὰ ἀκαρτερεῖτέ μας γλήγορα νὰ ἐρθοῦμε ἐδῶθεν νὰ σᾶς καύσωμε καὶ νὰ σᾶς ἀφανίσωμε!»

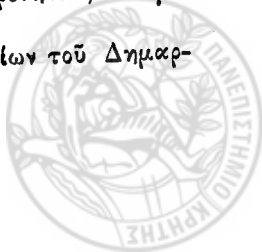
«Καὶ τόσοσ φόβος τοὺς ἔμεινεν ὅπου, ὀπότες

ένας ἤθελε νὰ βλασφημήσῃ τὸν ἄλλον, ἄλλην βλασφημίαν δὲν τοῦ ἔδιδεν, μόνον τοῦ ἔλεγεν· Ὁ Θεὸς γὰρ σὲ ρίξῃ ἔς τὰ χέρια τῶν Γραικῶν καὶ δικαιοσύνην! καὶ αὐτὸ πράθει μέχρι τὴν σήμερον. Ὅμως, ὡσὰν ἐσίμωσαν εἰς τὸ Ἄγιάτζο, δὲν ἔλειψαν ἄνθρωποι νὰ πᾶσι τὰ μαντάτα πῶς ἔσωσαν οἱ Ῥωμαῖοι ὁποῦ τοὺς κρατοῦσαν ὄλο διὰ χαυμένους. Καὶ τί νὰ εἰπῶ διὰ τὴν χαρὰν ὁποῦ ἔκαμε ὄλο τὸ κάστρο, ὡσὰν ἄκουσαν τοὺς Ῥωμαίους ὁποῦ ἐπρόβαλαν κρούοντας ντουφεκίαις ἀμετραις διὰ χαρὰν τῆς νίκης καὶ χαιρέτισιν τοῦ κάστρου; Ὅλοι ἐβγήκαν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ τοὺς προὔπαντησαν μὲ ἀπειρον χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, τὸ δὲ κάστρον ἐκαίετον ὄλον καὶ ἐσείετον ἀπὸ ταῖς λουμπάρδαις ὁποῦ ἔρρικτεν διὰ τιμὴ τῶν Ῥωμαίων καὶ σύγχυσιν τῶν ἐχθρῶν. Καὶ φθάσαντες ὄλοι μὲ ὑγείαν εἰς τὸ Ἄγιάτζο, ἔλαβαν ἀνάπαυσιν διὰ μερικαῖς ἡμέραις.»

Τὴν ἐπαύριον δ' ἔφθασεν εἰς Μίνιαν καὶ ὁ Κόντε Γεντίλες μὲ τὸ πολεμικὸν πλοῖον, ὁ ὁποῖος, παραλαβὼν τοὺς ἐπιλοίπους τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ πράγματά των καὶ μὲ τοὺς ἐπτὰ αἰχμαλώτους των, τοὺς ἔφερεν εἰς Αἰάκκιον. Οὕτω δέ, περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ 1731, ὄλοι οἱ Ἕλληνες εὐρέθησαν, σὺν γυναίξι καὶ τέκνοις, ἐν Αἰακκίῳ.

Ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τοῦ Δημαρ-

χείου τῶν Καρυῶν ἔχω τὰς ἐξῆς πληροφορίας: Τῷ 1731 ἐνεγράφησαν ἐν τῷ *Βιβλίῳ τῶν ἀπεθαιμένων* ἑνδεκα μόνον θάνατοι, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντες μὲ τὸν πόλεμον. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν θανάτων, σχετικῶς, εἶναι μικρότερος ἄλλων ἐτῶν. Ὁ πρῶτος δ' ἐνταφιασμὸς ἐν Αἰακκίῳ, κατὰ τὸ ἴδιον *Βιβλίον τῶν ἀπεθαιμένων*, σελ. 29, εἶναι ὁ ἐξῆς: «Χιλίους επτακοσίους τρηανταενας μαΐου κοση ενεα επερασε εις την αλη ζοει θεοδορα γηνεκα του παναγηοτη μαβροδακει δυναμομαινη μαι τα αγηα μηστηρηα και την αλη ειμαιρα εθαπτη εις την ενορηαν του τομου ταγηατζου απο εμαινα τον παπαγηανη στεφανοπολο.» Ὁ παπα-Γιάννης οὗτος γράφει χωρὶς τόνους καὶ πνεύματα, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀνορθογράφως. Ὑπῆρξα ὀπαδός του, χωρὶς νὰ τὸ εἰξεύρω ¹⁾. — Τῷ 1731 οὐδεὶς γάμος κατεγράφη ἐν τῷ *Βιβλίῳ τῶν ὑπαρδρεμένων*.

(1). Σ. τ. Ἑστίας. Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Φαρδῦς εἶνε ὀπαδὸς συστήματος νέου ἐν τῇ γραφῇ, τουτέστι τοῦ ἀτόνου καὶ ἀπνευματίστου τῶν λέξεων. Κατ' ἀπαίτησιν τῆς Διευθύνσεως τῆς «Ἑστίας», ὁ κ. Φαρδῦς ἀπεδέχθη ἵνα ὁ τρόπος οὗτος τῆς γραφῆς μὴ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ δημοσιεύσει τῆς παρούσης πραγματείας του, ἥτις οὕτω δημοσιεύεται μετὰ τῶν καὶ πνευμάτων, κατὰ τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον σήμερον σύστημα.

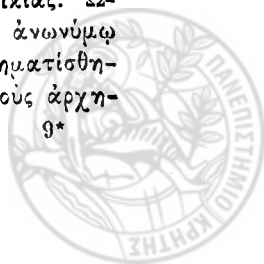
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΙΑΚΚΙΩ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

Διοικητῆς Αιακκίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτο ὁ Σαλβατὼρ Σχουαρκιαφίκος, ὁ ὁποῖος λίαν εὐμενῶς καὶ εὐπροσηγόρως ὑπεδέχθη τοὺς ἐκεῖ πρόσφυγας Ἑλληνας. Ὁ ἄρχων οὗτος, τῇ διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐπρότεινε εἰς τοὺς Ἑλληνας, εἰάν ἤθελον, ν' ἀσπασθῶσι τὴν στρατιωτικὴν τέχνην. Ἄλλ' οἱ Ἑλληνες ἀπήντησαν ὅτι ἐπρωτίμων νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν διὰ νὰ προμηθεύουν ταῖς οἰκογενεαῖς των τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· καί, κατὰ συνέπειαν, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Παομίαν. Ὁ ἄρχων οὗτος, ὅταν ἤκουσε τὴν ἀπόφασίν των ταύτην, τοῖς εἶπεν ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς Παομίαν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐκείνου ἀναθρασμεῦ, ἦτο πρᾶγμα δύσκολον καὶ ἀδύνατον· ὅτι εἶχε διαταγὴν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν του νὰ τοὺς καταγράψῃ στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου· καὶ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὰς

ἐν Παομίᾳ ζημίας των καὶ τὴν συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ γενουηνησιακὴ Κυβέρνησις ἀνεδέχετο τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην καὶ τὰς δαπάνας πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των. Οἱ Ἕλληνες δὲ, μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν ἄλλως, ἠσπάσθησαν τὸν στρατιωτικὸν βίον, ὡς χωροφύλακες τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου.

Εὐθύς λοιπὸν ὁ Διοικητὴς τοῦ Αἰακκίου διώρισεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τούτων, κατὰ τὸν παπᾶ-Νικόλαον, *ἐκατοντάρχους, τερέτηδες, φλαμπουρέους, σαργέντες καὶ καπουραλέους*, καὶ τοῖς προσδιώρισε τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθὸν των. Ὡσαύτως δὲ δι' ἕκαστον ἄτομον τῶν ἐλληνικῶν γυναικοπαίδων (γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδιὰ) ὠρίσθησαν δύο ἄσπρα καθ' ἑκάστην.

Ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀπαντῶνται οἱ ἐξῆς τίτλοι : *ἀτριουτάντες, κάπος, καπετάνος, κομισάριος, κολονέλος, τερέντες, σαργέντες, μαγγιόρες* κλπ. Πολλὰ δὲ ἔγγραφα καὶ κατ᾽ἀστιχα, σωζόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, ἀναφέρουσι καὶ μαρτυροῦσι πολλὰ πράγματα ἀφορῶντα τὴν νέαν ταύτην ζωὴν τῆς ἐν Κορσικῇ ἐλληνικῆς ἀποικίας. Ὡσαύτως δ' ὁ La Ville Heurnois ἐν τῇ ἀνωτάτῳ ἱστορίᾳ του, σελ. 285, λέγει ὅτι ἐσχηματίσθησαν τρία ἐλληνικὰ τάγματα ὑπὸ τοὺς ἀρχη-

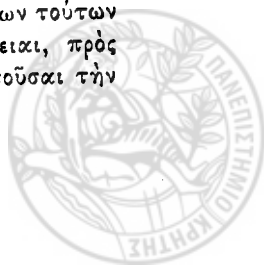
γούς Μιχάλην, Ἰωάννην καὶ Θεοδωρῖκον. Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς δίδει ἐκτενεῖς πληροφορίας καὶ περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν ἴδιον συγγραφέα, ἐν τῇ καταμετρήσει τῆς 13 Ἀπριλίου 1740, οἱ ἐν Αἰακκίῳ Ἕλληνες εὐρέθησαν 812 ψυχαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων 200 ἄνδρες, ἱκανοὶ νὰ φέρωσιν ὄπλα. Κατὰ δὲ τὸν συγγραφέα τῆς Description de la Corse κτλ. «ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούης παρέλαβεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τούτων ὡς στρατιώτας τετρακοσίους ἄνδρας.»

Οὕτω δὲ οἱ Ἕλληνες, γενόμενοι χωροφύλακες τοῦ Αἰακκίου, ἦσαν ἠναγκασμένοι, σχεδὸν καθ' ἐκάστην, νὰ κάμνωσιν ἐκδρομὰς ὅπως ἐκδιώκωσι τοὺς ἐπαναστάτας Κορσικανούς, οἵτινες συχνάκις ἐπετίθεντο κατὰ τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου καὶ ἐλυμαίνοντο τὰ κτήματα τῶν κατοίκων αὐτῆς. Τοιαύτας ἐκδρομὰς ἔκαμον πολλάς· πλὴν ὁμως ἐκ τούτων μόνον τὰς ἀκολούθους ἠδυνήθη νὰ συλλέξω, τὰς ὁποίας ἐν παραδείγματι μεταφέρω ἐνταῦθα.

Εὐθύς μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Αἰάκκιον, οἱ ἐπαναστάται ἐφθασαν ἐν μεγάλῃ δυνάμει μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ Αἰακκίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ πολιορκήσουν καὶ νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν, οὕτως, ὥστε οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὅλοι οἱ μύλοι ἦσαν κλειστοί, ὥστε οὐδεὶς ἠδύ-

νατο ν' ἀλέση. Ἐν τούτοις, τρεῖς τῶν χωροφυλάκων Ἑλλήνων ὑπῆγαν ν' ἀλέσουν καρπούς εἰς τοὺς παρὰ τὸ Αἰάκκιον μύλους. Χάριν ταχύτητος ὁμως οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπῆγαν εἰς τρεῖς διαφοροὺς μύλους. Λησταὶ δ' ἐκ τῶν Κορσικανῶν ἐπαναστατῶν εἰσελθόντες κρυφίως εἰς ἓνα τῶν μύλων τούτων, ἤρπασαν τὸ πυροβόλον τοῦ Ἑλληνοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Ἑλληνας, πηδήσας ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ μύλου, ἔδραμεν εἰς τὸν ἄλλον μύλον, ὅπου ἔλαβε τὸ πυροβόλον τοῦ συντρόφου του καὶ οὕτως ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν ληστῶν. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ, ὁ μὲν Ἑλληνας ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα. Ἐνα ὁμως τῶν ληστῶν, εἰς ἀνταμοιβήν, ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς, τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ πυροβόλον. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἡ εἶδησις αὕτη ἔφθασεν εἰς Αἰάκκιον, ὁπόθεν φθάσαντες ὅλοι οἱ Ἑλληνες ἐν σώματι, κατεδίωξαν τοὺς ληστές. Οἱ Ἑλληνες, ἐπιστρέφοντες εἰς Αἰάκκιον, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ὡς λάφυρα περὶ τὰς δύο χιλιάδας χοίρων καὶ ἑκατὸν ἀγελάδας καὶ βοῦς. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη ἐκδρομὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν Κορσικανῶν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως οἱ Ἑλληνες οὗτοι καταστῶσι μισητοὶ καὶ παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς τῶν μερῶν ἐκείνων.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων τούτων ἐν Κορσικῇ ἑλληνικαὶ τινες οἰκογένειαι, πρὸς ἀνεύρεσιν καλλιτέρας τύχης, καταλιποῦσαι τὴν

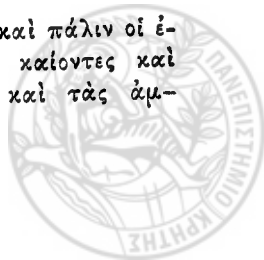

Παιομίαν, μετέβησαν εἰς τὰ περίξ τοῦ Αἰακκίου, ὅπου ἐκαλλιέργουν διαφόρους γαίας καὶ μετῆρχοντο διάφορα ἐπαγγέλματα.

Λέγεται δὲ ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος Βοναπάρτου κατήγετο ἐκ τῶν ἐλληνικῶν τούτων οἰκογενειῶν, ἢ μᾶλλον ἐξ ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν τῆς ἀποικίας ταύτης διασπαρεισῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ. Τινὲς δὲ τῶν ιστοριογράφων μάλιστα καὶ δι' ἰκανῶς πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπεστήριξαν τὴν γνώμην ταύτην. Οὕτω δὲ ἡ οἰκογένεια *Bonaparte*, κατ' αὐτούς, δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἡ οἰκογένεια *Καλομέρης*, ἢ μᾶλλον *Καλομοίρης*, ἐξιταλισθεῖσα καθ' ὃν τρόπον οἱ *Γιατριάνοι* ἐξιταλίσθησαν καὶ ἔγιναν *Medicis*.

Ὅταν οἱ Κορσικανοὶ ἤρχισαν νὰ καταδιώκωνται ὑπὸ τῶν ἐν Αἰακκίῳ Ἑλλήνων, τότε ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν τούτων οἰκογενειῶν. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ κατώρθωσαν νὰ φονεύσωσι μίαν νεάνίδα. Ὅταν δ' ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔφθασεν εἰς Αἰάκκιον καὶ ἀνήγγειλε τὰ γενόμενα, τότε οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες ἐξεληθόντες, κατεδίωξαν αὐτούς, παρὰ τῶν ὁποίων ἐλαφυραγωγῆσαν δύο ποιμνία ἐριφίων.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἔφθασαν καὶ πάλιν οἱ ἐπαναστάται προὸ τοῦ Αἰακκίου, καίοντες καὶ καταστρέφοντες τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμ-

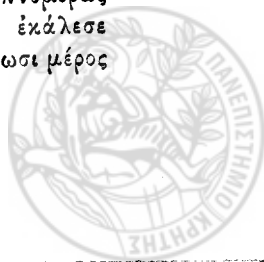

πέλους τῶν πολιτῶν. Ὅταν δὲ οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθον καὶ πάλιν κατ' αὐτῶν, οἱ Κορσικανοὶ, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ των ἤρχισαν νὰ τοὺς ὑβρίζουν τοιοῦτοτρόπως: «Ἄ! Τουρκομανιώτοι, χωρὶς πίστι, καὶ πότες νὰ σᾶς ξεκληρώσωμε! Στέκωμε δυνατὰ, ἀδελφοί, ὅτι ἔρχονται θυμωμένοι οἱ Τουρκομερίταις μὲ ταῖς πλατέαις βράκαις καὶ τοὺς κόκκινους στήθους. Φωτιά, Φωτιά! κατὰ τοὺς ἀπίστους καὶ μὴν φοβᾶστε!»

Ἡ φράσις αὕτη εἶναι τοῦ παπᾶ-Νικολάου. Ἐκ τῆς φράσεως δὲ ταύτης μανθάνομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Κορσικῆς, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξηκολούθουν νὰ φέρωσι τὴν ἐθνικὴν των ἐνδυμασίαν, καὶ ὅτι οἱ Κορσικανοὶ τοὺς συνεχρον, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, μὲ τοὺς Τούρκους.

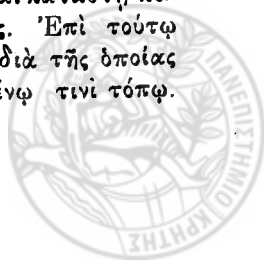
Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ τοὺς κτυποῦν ὥστε, μετὰ πολύωρον μάχην τοὺς ἐδίωξαν, φονεύσαντες δέκα ὀκτῶ καὶ πληγώσαντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν.

Ἄλλην φοράν ὁ Διοικητὴς τοῦ Αἰακκίου ἀνέθηκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν, νὰ ὑπάγουν νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Κόρτης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν περικυκλωθέντας Γενουηνοὺς στρατιώτας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξήγησε λεπτομερῶς τοῖς στρατιώταις τὸν κίνδυνον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς οἰκειοθελῶς βουλομένους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην.

Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἀναχωρήσεως συνήχθησαν ὅλοι οἱ στρατιῶται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ ἵνα μεταλάβωσι τῶν Ἁγίων Μυστηρίων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἑστημένον νεκρικὸν κουβούκλιον. . . . Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ στρατιῶται παρετάχθησαν ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει πρὸ τοῦ νεκρικοῦ τούτου φερέτρου, οἱ δὲ ἱερεῖς ἔψαλαν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας, οἱ στρατιῶται ἠσπάσθησαν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, μετέλαβον τῶν Ἁγίων Μυστηρίων καὶ ἀνεχώρησαν. . . . Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε νίκη· ἀλλὰ νίκη δι' αἵματος κερδηθεῖσα.

Ὅτε ὁ Παόλι διηύθυνε τὴν Κορσικανικὴν ἐπανάστασιν, ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἦτο ὁ Καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, ἀπόγονος τοῦ Γεωργίου Στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, ἀρχηγοῦ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐξ Οἰτύλου. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν Καπετὰν Γεώργιον ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ φύλαξις τοῦ φρουρίου τοῦ Αἰακκίου. Ὁ Παόλι, μετ' ἐπανειλημμένας ματαίας ἀποπειράς ὅπως καταλάβῃ τὸ φρούριον τοῦτο, ἐσκέφθη ἵνα διὰ χρημάτων διαφθείρῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ καὶ καταστῇ κύριος τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τῷ ἔπεμψεν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἐζήτησι συνέτευξεν ἐν ὠρισμένῳ τινὶ τόπῳ.

Ὁ Καπετὰν Γεώργιος, παραλαβὼν τινὰς τῶν Ἑλλήνων, ἐπορεύθη εἰς τὸν ὑποδεχθέντα τόπον, ὅπου οἱ ἐπαναστάται μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τὸν ὑπεδέχθησαν. Ὁ μεταξὺ Πάολι καὶ Καπετὰν Γεωργίου διάλογος ὑπῆρξεν ὁ ἐξῆς·

— Σοὶ προσφέρω, Καπετάνε μου, τὰς ἀνωτέρας τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τιμῶν, εἶπεν ὁ Πάολι, ἐὰν μοὶ παραδώσης τὸ φρουρίον τὸ ὁποῖον φυλάττεις.

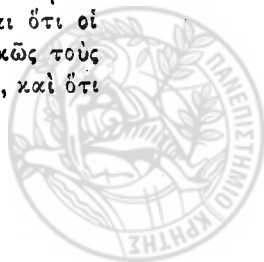
— Ὡρκίσθην τιμιότητα εἰς τοὺς ἀνωτέρους μου, ἀπήντησεν ὁ Καπετὰν Γεώργιος, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καταπατήσω τοὺς ὄρκους μου.

Μετὰ ματαίαν ἔνστασιν ὀλίγων λεπτῶν, θέντων ὁ Πάολι τὴν δεξιάν του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Καπετὰν Γεωργίου, τῷ προσέθηκεν:

— Ἐὰν εἶχα στρατιώτας καὶ ἀξιωματικούς ὡς ὑμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ ἔμενεν ἐπὶ τῆς νήσου μου οὔτε εἰκοσιτέσσαρας ὥρας.

Μετὰ τὸν βραχὺν τοῦτον διάλογον ὁ Πάολι διέταξεν φρουρὰν ἐπαναστατῶν νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἕλληνας μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου. Εὐθύς δὲ μετὰ ταῦτα ἤρχισαν καὶ πάλιν αἱ ἐχθροπραξίαι.

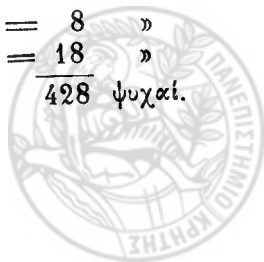
Τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀνωτέρω ἐκδρομῶν δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιβεβαιώσω· τοῦθ' ὅπερ δὲ μετὰ πεποιθήσεως δύναμαι νὰ εἶπω εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὑπῆρέτησαν στρατιωτικῶς τοὺς Γενουηνοὺς καὶ κατόπιν τοὺς Γάλλους, καὶ ὅτι

πολλάκις διεκρίθησαν ἐπ' ἀνδρία καὶ θάρρει, διὸ καὶ ἔχαιρον ἐξαιρετικὴν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς ἀνωτέροις αὐτῶν. (Παραβλ. Description de la Corse κτλ. σελ. 76. 126. 131. 153. 156.) Ἰδιαιτέρως δ' ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἐντὸς τριάκοντα τριῶν ἐτῶν σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμισυ ἐλάττωσις τῶν Ἑλλήνων τούτων. Ἐν μὲν τῇ καταμετρήσει τοῦ 1740, ὡς ἤδη ἀνωτέρω διελάβομεν, οἱ ἐν Αἰακκίῳ Ἕλληνες εὐρέθησαν 812 ψυχαὶ ἐν ὄλῳ. Τοῦναντίον δ' ἐν τῇ καταμετρήσει τοῦ 1773 οἱ Ἕλληνες οὗτοι δὲν ἦσαν εἰμὴ 428 ψυχαὶ μόνον. Ἡ σύνοψις δὲ τῆς τελευταίας ταύτης καταγραφῆς, κατὰ τὸν κατάλογον τὸν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. C. 77 χαρτοδέσμῃ εὐρισκόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου, ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Premier juillet 1773. Denombrement de la colonie grecque existante à Ajaccio.»

34	οἰκογ.	ἐξ	1	ἀτομ.	συγκειμ.	=	34	ψυχαί.
37	»	»	2	»	»	=	74	»
36	»	»	3	»	»	=	108	»
21	»	»	4	»	»	=	84	»
13	»	»	5	»	»	=	65	»
5	»	»	6	»	»	=	30	»
1	»	»	7	»	»	=	7	»
1	»	»	8	»	»	=	8	»
2	»	»	9	»	»	=	18	»
<hr/>								
150							428	ψυχαί.

Ὁ πληθυσμὸς δὲ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας ἠλαττώθη τόσον μεγάλως διὰ τοὺς ἐξῆς πιθα ᾠτάτους λόγους· α') διότι πολλαὶ οἰκογένειαί, μὴ δυνάμεναι νὰ ὑποφέρωσι τὰς ἐκ τοῦ πολέμου ταλαιπωρίας, μετηνάστευσαν εἰς τὴν νῆσον Σαρδόνα καὶ εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ ἔμειναν ἐκεῖ διὰ παντός, τῶν ὁποίων τὰ ἴχνη εἰάν τις ζητήσῃ, βεβαίως θὰ εὔρη ἀκόμη καὶ σήμερον· β') διότι πιθανῶς τινὲς τῶν Ἑλλήνων τούτων νὰ ἀνεχώρησαν μὲ τὸν Ἰσπανικὸν στόλον, καὶ γ') διότι βεβαίως οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν θὰ ἐφονεύθησαν ἤδη κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδρομάς, τὰς ὁποίας ἔκαμνον ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν Κορσικανῶν. Ὅπως δὲ ἐξ ὄλων τούτων εἰκάζω ὅτι ἡ ἱστορία τῶν ταλαιπώρων Ἑλλήνων, ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, βεβαίως θὰ ἦναι πραγματικὴ Ὀδύσεια. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Boswell ἐκάλεσεν αὐτοὺς *tristes reliquiæ Danaum*.

Ὅτε ἡ Κορσικὴ περιῆλθεν ὀριστικῶς εἰς τὴν γαλλικὴν ἐξουσίαν καὶ ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη, τότε καὶ οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ σκέπτονται περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των. Ἡ εἰς Παομίαν ἐπιστροφή ἦτο ἀδύνατος, διότι οἱ ἐπαναστάται Κορσικανοὶ ἔκαυσαν τὰς οἰκίας των, ἐσπερίσθησαν τὰ κτήματά των καὶ κατερήμωσαν ἐκ θεμελιῶν τὸ χωρίον των. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ ἰσπανικὴ κυβέρνησις ἐπρότεινεν

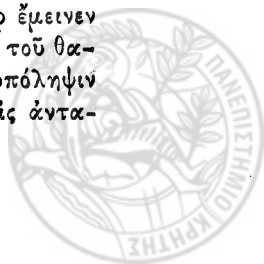

εἰς τὸν καπετὰν Γεώργιον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ὄλους τοὺς Ἕλληνας, εἰάν ἤθελον, νὰ μεταβῶσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅπου τοῖς παρεχῶρει γαίας πρὸς καλλιέργησιν. Πλὴν ὁμῶς οἱ ὄροι δὲν ἦσαν σύμφороι τῷ ἐλληνικῷ πληθυσμῷ, δι' ὃ καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Καπετὰν Γεωργίου. Πολλὰ ἔγγραφα, σφζόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, πραγματεύονται τὰ καθέκαστα τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

**ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΤΩΝ ΚΑΡΥΩΝ ΚΑΙ Η ΕΚΕΙ ΑΠΟ-
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ**

Ὁ κόμης Μαρβεύφ (Louis - Charles - René, comte de Marbeuf) γεννηθεὶς ἐν Rennes τῆς Γαλλίας τῷ 1712 καὶ ἀποθανὼν ἐν Βαστίᾳ τῆς Κορσικῆς τῷ 1786, ἀνηγορεύθη ἀρχιστράτηγος ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ τῷ 1762, καὶ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἀπεστάλη εἰς Κορσικὴν ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Γενοουησίους ὅπως διατηρήσωσι τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης. Ἄλλ' οἱ Γενοὺήνσιοι, ἀπηυδημένοι ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους ἐπαναστάσεις τῶν Κορσικανῶν, παρεχώρησαν τὰ δικαιώματά των ἐπὶ τῆς Κορσικῆς εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπέναντι τεσσαράκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων, διὰ συνθήκης ἐν Κομπιέγνῃ ὑπογραφείσης τῇ 17 Ἰουνίου τοῦ 1768. Μετὰ δὲ τὴν ἐντελῆ κατοχὴν τῆς νήσου, ὁ Μαρβεύφ ἔμεινεν γενικὸς Διοικητὴς τῆς Κορσικῆς μέχρι τοῦ θανάτου του, ὅπου ἔχαιρεν ἐπιρροὴν καὶ ὑπόληψιν ἀντιβασιλείως. Ὁ δὲ Λουδοβίκος ΙΓ', εἰς ἀντα-

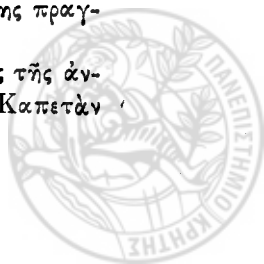

μοιβήν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ, τῷ παρεχώρησεν ἐκτεταμένας γαίας ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Κορσικῆς, μεταξύ Καρυῶν καὶ Γαλερίας, ἰδρύσας διὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης τὸ μαρκησατον τῶν Καρυῶν, διὰ διατάγματος ὑπὸ χρονολογίαν 17 Ἰουνίου 1778.

Ἐξελλήνισα τὴν λέξιν *Cargèse*, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὀρθογραφίαν *Carghèse*, διὰ τῆς λέξεως *Καρύαι*, συλλογιζόμενος ὡς ἐξῆς: Ὡς γνωστὸν, τὸ ὄνομα *Καρύαι* καὶ δημοτικώτερον *Καρναῖς* ἢ *Καρυές* ἦτοι *Καργές*, ὡς ὄνομα πόλεων, χωριῶν καὶ τόπων, εἶναι σύνηθες καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι καὶ παρ' ἡμῖν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι οἱ πρῶτοι ἄποικοι Ἑλληνες, οἱ ἐν Παομίᾳ ἐγκατασταθέντες, ἐν μνήμῃ ἔχοντες τὰς ἐν Πελοποννήσῳ Καρυάς, παρωμοίασαν καὶ ὠνόμασαν τὸν πρὸ τῆς Παομίας εὐρισκόμενον λόφον *Καργές* καὶ κατὰ τὴν προφορὰν τῶν *Καργίτες*, διότι τὸ γ ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ προφέρουσιν ὡς ζ·προφέρουσι δηλονότι *Ζιέρος* ἀντὶ γέρος, *Ζιάρρης* ἀντὶ Γιάννης κλπ. Ἐζήτησα εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς νὰ ἴδω ἂν μετεχειρίσθησαν τὴν λέξιν *Carghèse*, ὅπως ὀνομάσωσι τὸν τόπον τοῦτον, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπήντησα αὐτήν. Ὁ Λέανδρος Ἀλβέρτης, γεωγράφος τοῦ αἰῶνος, τὴν μὲν Παομίαν τὴν ὀνομάζει *Pacomia*· ἀλλὰ περὶ Καρυῶν οὐδένα ποιεῖται λόγον. Τούναντίον δὲ τὸν λόφον τῶν Καρυῶν μετὰ τῆς πετρῶδους

ἄκρας, τῆς ἐξεχούσης εἰς τὴν θάλασσαν, τινὲς τῶν ἀρχαίων γεωγράφων ὀνομάζουσι *Punta di Pontiglione*. Ἡ ὀνομασία αὕτη διετηρήθη καὶ μέχρι σήμερον. Ἡρώτησα τοὺς κατοίκους ἂν ἔχουσι καμμίαν περὶ τούτου εἶδησιν, ἀλλ' οὐδεὶς γινώσκει τι. Ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν ἀπαντᾶται ἡ λέξις αὕτη γραφομένη ὡς ἐξῆς: *Καργέζα* καὶ ἄλλοτε *Καρκέζα*. Ἐκ πάντων λοιπὸν τούτων ἔπεται ὅτι, ἂν πραγματικῶς οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ὠνόμασαν τὸν λόφον τοῦτον *Carghèse*, εἶναι πιθανώτατον νὰ ἔδωκον αὐτῷ τὸ ὄνομα *Καρναῖς*, ὡς προείπομεν. Εἰρήσθω δὲ καὶ τοῦτο ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος Ἕλληνες δὲν εἶναι οἱ πρῶτοι ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ πάλαι ἀποικία Φωκαέων ἐγκατεστάθη ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, καὶ ὅτι ἡ ἰδία αὕτη νῆσος ἀπὸ τοῦ 569 μέχρι τοῦ 754 μ. Χ. διετέλεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Δὲν εἶναι λοιπὸν οὐδόλως παράδοξον τὸ ν' ἀφῆκαν καὶ οἱ παλαιοὶ οὗτοι Ἕλληνες ἴχνη τινὰ τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τῆς Κορσικῆς. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπαναλαμβάνω καὶ περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως *Παομία*, περὶ τῆς ὁποίας βλέπε τὸ ΙΔ' ἄρθρον τῆς παρούσης πραγματείας.

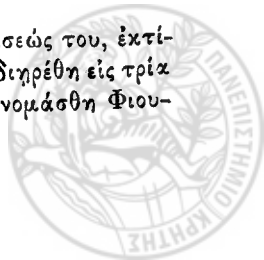
Ἐκ τῆς ἐκτεταμένης ἀλληλογραφίας τῆς ἀνταλλαγείσης μεταξὺ Μαρβεῦφ καὶ Καπετᾶν

Γεωργίου, ἣτις σφύζεται εἰσέτι ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, ἐξάγεται ὅτι ὁ Καπετὰν Γεώργιος συνεννοήθη μὲ τὸν Μαρθεὺφ καὶ δι' αὐτοῦ μὲ τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ἣτις τῷ παρέσχε τὰ μέσα ὅπως θέσῃ τὰς βάσεις τοῦ καὶ νῦν χωρίου τῶν Καρυῶν καὶ μεταφέρῃ ἐκεῖ τὴν ἐν Αἰακκίῳ καταφυγοῦσαν ἑλληνικὴν ἀποικίαν. Τὸ 81^{ον} ἔγγραφον τῆς ὑπ' ἀριθ. C. 77 χαρτοδέσμης τῶν ἀρχείων τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου εἶναι διάταγμα τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ', ἐξ εἴκοσιν ἄρθρων συγκείμενον, διὰ τοῦ ὁποίου διατάσσονται τὰ καθέκαστα τῆς ιδρύσεως τοῦ χωρίου τῶν Καρυῶν καὶ τῆς ἐκεῖθι ἀποκαταστάσεως τῶν ἐν Αἰακκίῳ ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.

Εἰς ἐκάστην ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ἐδόθησαν γαῖαι πρὸς καλλιέργησιν, καὶ δι' ἐκάστην τοιαύτην ἐκτίσθη μία οἰκία, δαπάναις τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐδαπάνησεν ἐπὶ τούτῳ 93, 100 φράγκα, κατὰ τι ἔγγραφον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δύο μηχανικοὶ, ὁ Rollier καὶ ὁ Frère, ἐπεφορτίσθησαν ἵνα διαχαράξωσι τὸ σχέδιον τοῦ χωρίου καὶ ἐπιστατήσωσι τὴν οἰκοδόμησιν τῶν οἰκιῶν, εἰς δὲ τὸν Καπετὰν Γεώργιον ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς ὅλης ἐργασίας.

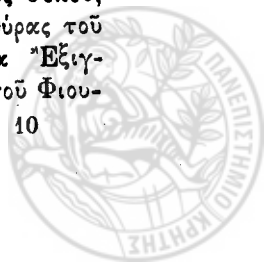
Τὸ χωρίον τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του, ἐκτίσθη ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου καὶ διηρέθη εἰς τρία μέρη. Ἡ δυτικὴ αὐτοῦ πλευρὰ ὠνομάσθη Φιου-

μόρθω και διηρέθη εἰς τέσσαρας σειρὰς οἰκιῶν· τὸ κέντρον ὠνομάσθη Κιτὰ και διηρέθη εἰς τρεῖς σειρὰς· ἡ δὲ ἀνατολικὴ αὐτοῦ πλευρὰ ὠνομάσθη Πασόλω και διηρέθη εἰς δύο σειρὰς οἰκιῶν. Ὅλαι αἱ σειραὶ αὗται τῶν οἰκιῶν κεῖνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γραμμῆς, τὰς ὁποίας διακόπτουσιν ὁδοὶ καθέτως φερόμεναι ἐπ' αὐτῶν.

Ἐκάστη οἰκία κατεῖχε γῆν ἕξ τετραγωνικῶν μέτρων και συνέκειτο ἕξ ἐνὸς ἰσογείου και ἐνὸς πρώτου πατώματος μετὰ δύο πκράθυρα εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος· ἐκ περισσοῦ δ' ἐκέκθητο πέντε μέτρα γῆς, κειμένης μετὰξὺ τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας και τοῦ τοίχου, ὅστις ἐστήριζε τὴν ὁδὸν τῆς ἀνωτέρας σειρὰς τῶν οἰκιῶν. Τὴν σήμερον, ἡ γεωμετρικὴ αὕτη ἀκρίβεια, κατὰ μέγα μέρος, κατεστράφη.

Μίαν οἰκίαν τῆς Κιτᾶς και βραδύτερον ἄλλην τοιαύτην τοῦ Πασόλω μετεποίησαν εἰς πρόσκαιρον ἐκκλησίαν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα βραδύτερον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ χωρίου κτίσῃσι τοιαύτην πολυτελεῆ μετὰ τινος βρύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐφέροντο τὰ ὕδατα τῆς νῦν Μοργάνας και τινῶν ἄλλων πλησιεστέρων πηγῶν. Τὰ σχέδια ταῦτα, ὡς θέλομεν ἶδει, ἐματαιώσεν ἡ μεγάλη Γαλλικὴ ἐπανάστασις. Ἐπὶ τινος δοκοῦ, κειμένης εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς θύρας τοῦ κατωγείου τῆς οἰκίας τοῦ κ. Φρ. Μάρια Ἐξιγγα, ἐν τῇ τρίτῃ σειρᾷ τῶν οἰκιῶν τοῦ Φιου-

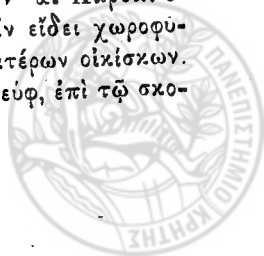

μόρβω, ὑπάρχει κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή — ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΥ —. Πιθανῶς λίαν ἡ δοκὸς αὕτη ἐλήφθη ἐκ τινος ἐκκλησίας τῆς Παομίας, ἢ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας τῶν Καρυῶν, καὶ ἀφιλοκαλῶς ἐτέθη ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τοῦ ἐν λόγῳ κατωγείου, ὅπερ δὲν εἶνε ἄλλο παρά σταῦλος καὶ ἀχυρῶν.

Ὁ κόμης Μαρβεύς, εὐθὺς ἅμα ἔλαβεν εἰς τὴν κατοχὴν του τὰς γαίας, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω διελάβομεν, καὶ ἰδίως ἅμα αἱ γαῖαι του αὐταὶ μετετρέπησαν εἰς μαρκησάτον, ἐφρόντισεν ἵνα ἀνεγειρήν ἐν Καρυαῖς μέγαρον, ἀντάξιον τοῦ ὀνόματός του, τὴν ἐπιστᾶσιαν τοῦ ἁποίου ἀνέθηκεν εἰς τὸν Καπετὰν Γεώργιον. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἀρχείων τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, τὸ μέγαρον τοῦτο, τὸ ὑποῖον ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ποντιλιόνε, τουτέστιν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Καρυῶν, ἦτο μεγαλοπρεπές.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τοῦ χωρίου, ἀνατολικώτερον τοῦ μεγάρου τοῦ Μαρβεύς, ἔκτισεν οἰκίαν δι' ἑαυτὸν καὶ ὁ Καπετὰν Γεώργιος, ἡ ὁποία διατηρεῖται μέχρι σήμερον.

Σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς των αἱ Καρυαὶ ἔσχον ἐν ἀπόσπασμα στρατοῦ, ἐν εἴδει χωροφυλακῆς, ὅπερ κατῴκει ἐντὸς ἰδιαιτέρων οἰκίσκων. Βραδύτερον ὁμοίως ὁ κόμης Μαρβεύς, ἐπὶ τῷ σκο-

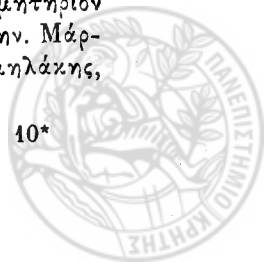

τῷ ἵνα ἔχη πάντοτε στρατιωτικὴν δύναμιν, ἠ-
κοδόμησεν ἰδίαις δαπάναις εἰς τὴν ἄκραν τοῦ
Παεσόλω ἓνα στρατῶνα, χωρητικότητος περί-
που πεντήκοντα ἀνθρώπων. Ὁ στρατῶν οὗτος
συνέκειτο ἐξ ἑνὸς ὑπογείου, ἑνὸς ἰσογείου, ἑνὸς
πρώτου πατώματος μὲ ἑπτὰ παράθυρα ἐπὶ τοῦ
ἔμπροσθίου μέρους, καὶ ἑνὸς ὑπερώου.

Συγχρόνως τῷ στρατῶνι ἐκτίσθη καὶ ἰδιαίτε-
ρον κτίριον, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς νοσοκομεῖον
τόσον τοῖς στρατιώταις ὅσον τοῖς λοιποῖς κα-
τοίκοις. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο κατεῖχεν ἕκτασιν
τριῶν οἰκιῶν καὶ ἔκειτο ἐν τῇ τετάρτῃ σειρᾷ
τῶν οἰκιῶν τῆς συνοικίας τοῦ Φιουμόρφω.

Τοιοῦτο περίπου ἦτο τὸ χωρίον, τὸ προορισθὲν
διὰ τὴν κατοίκησιν τῆς ἐν Αἰακκίῳ καταφυ-
γούσης ἑλληνικῆς ἀποικίας. Ἐγκατεστάθη δ' ἡ
ἀποικία αὕτη ἐν Καρυαῖς τῷ 1775.

Ὁ πρῶτος ἐνταφιασμὸς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν
Καρυῶν εἶναι ὁ ἀκόλουθος, κατὰ τὸ *Βιβλίον*
τῶν ἀποθαμένων, σελ. 152. « Χιλίους ἑπτακο-
σίους ἐβδομήκοντα πέντε δεκεμβρίου δεκάτη
ἕκτη ἐπέρασε εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν Κυριακὴ γυ-
ναῖκα τοῦ Πιέρου δρακάκη δυναμομένη μὲ τὰ
ἅγια Μυστήρια τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας ἀνευφ
τῆς μεταλήψεως, καὶ ἐτάφη εἰς τὸ κοιμητήριον
τῆς Καρκέζας ἀπὸ τὸν παπὰ Ἰω. Κότην. Μάρ-
τυρες Γιωργης Γαριδάκης, Πιέρος Δαμηλάκης,
καὶ Ἰω. Ζιμάκης.»

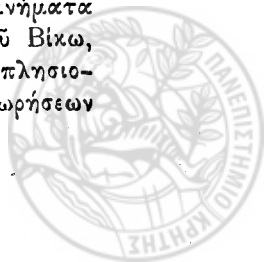
Ἄλλ' ἡ μετοίκησις αὕτη ἐγένετο βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον. Μάλιστα δὲ πολλαὶ οἰκογένειαι ἔμειναν ὀριστικῶς ἐν Αἰακκίῳ, τῶν ὁποίων πολλὰ ἔχνη σφύζονται καὶ μέχρι σήμερον. Ἄλλαι δὲ οἰκογένειαι μετέβησαν εἰς Καρυὰς μετὰ δέκα ἢ καὶ περισσότερα ἔτη. Ὡς δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διελάβομεν, ἤδη πρὸ τῆς ιδρύσεως τοῦ χωρίου τῶν Καρυῶν, πολλαὶ τῶν οἰκογενειῶν τούτων μετηνάστευσαν εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν νῆσον Σαρδόνια.

ΙΑ'

ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ ΚΟΡΣΙΚΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΑ- ΡΥΑΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΒΕΥΦ

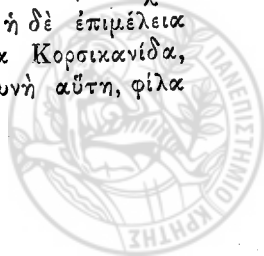
Αἱ παραχωρηθεῖσαι τοῖς Καρυάταις γαῖαι συνώρευον καὶ πάλιν μὲ τὰς γαῖας τῶν κατοίκων τοῦ Βίκω, ἀρχαίων ἐχθρῶν τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων. Ἡ νέα αὕτη γειτονία δύο παλαιῶν ἐχθρῶν βεβαίως ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ πολλὰς καὶ διαφόρους αἰτίας ἐξύπησε τὴν μεταξὺ αὐτῶν παλαιὰν ἔχθραν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ οἱ Κορσικανοὶ οὗτοι ὑπέβλεπον πάντοτε τὰς προόδους τῶν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἱκανῶς εὐτυχησάντων Ἑλλήνων, καὶ ἐζήτουν κατάλληλον εὐκαιρίαν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου καὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνήνων σφύζονται πολλὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα εἶναι παράπονα, ὑπομνήματα καὶ διαμαρτυρήσεις τῶν κατοίκων τοῦ Βίκω, τοῦ Ρέννω, τῆς Ἐβίζας καὶ ἄλλων πλησιόχωρων χωρίων ἐναντίον τῶν παραχωρήσεων

των γαιῶν, αἵτινες ἐγένοντο τῷ κόμητι Μαρβεύφ καὶ τοῖς ἐν Καρυαῖς Ἑλλησιν.

Τὴν εὐκαιρίαν ταύτην πληρέστατα παρέσχεν αὐτοῖς ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789 καὶ μάλιστα ἡ μετὰ τὸ 1793 πολιτικὴ ἀκαταστασία τῆς Γαλλίας. Οὕτω δὲ τῷ 1795 οἱ κάτοικοι τοῦ Βίκω καὶ ἄλλων πλησιοχώρων χωρίων, λαβόντες τὰ ὅπλα των, ἔδραμον κατὰ τῶν Καρυατῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι κατέσχον ἀυθαίρετως τὰς γαίας των. Φθάσαντες δὲ πρὸ τοῦ χωρίου των τοῖς ἐπεμψαν πρεσβείαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτησαν τὴν ὑποταγὴν των καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς διευθέτησιν τῶν συνόρων των. Οἱ Καρυᾶται, ἀπαντήσαντες εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τούτους ὅτι εἶχον Κυβέρνησιν καὶ ὅτι οἱ ἠδίκημένοι ἠδύναντο νὰ ζητήσωσι τὰ δίκαιά των διὰ μέσου τῶν δικαστηρίων, ἀπέπεμψαν τοὺς πρέσβεις καὶ ἔλαβον ἀμυντικὰς θέσεις. Ἀκροβολισμοὶ τινες καὶ ἀψιμαχίαι ἔλαβον χώραν ἄνευ ἀποτελέσματος τινός. Ἐν τούτοις οἱ Κορσικανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ πολιορκῶσι τὰς Καρυὰς, μέχρις οὗ κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον διὰ τῆς ἀκολούθου προδοσίας.

Τὸ μέγαρον τοῦ Μαρβεύφ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διετέλει ἀκατοίκητον, ἡ δὲ ἐπιμέλεια αὐτοῦ ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τινα Κορσικανίδα, σύζυγον Ἑλληνός τινος. Ἡ γυνὴ αὕτη, φίλα

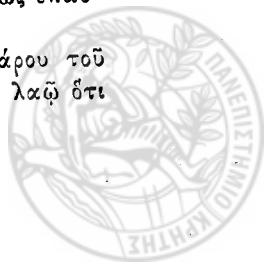

φρονοῦσα τοῖς συμπατριώταις της, οἵτινες ἐπολιόρχουν τὰς Καρυάς, ἐγνωστοποίησεν αὐτοῖς τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ μεγάρου, καὶ διηκούλυε τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Οἱ Κορσικανοὶ δέ, διὰ νυκτὸς εἰσπηδήσαντες ἐν τῷ μεγάρῳ, εὐθὺς ἔγιναν κύριοι αὐτοῦ, ὅπερ ἀμέσως μετέτρεψαν εἰς ἀμυντικὸν φρούριον. Ἄπαξ ἐν τῷ μεγάρῳ, ἐγένοντο κύριοι καὶ τοῦ χωρίου. Ἐντεῦθεν δ' ὀρμήσαντες ἤρχισαν νὰ καίωσι τὰς παρακειμένας οἰκίας. Οἱ Ἕλληνες, οὕτω καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἤναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι καὶ πάλιν τὰς νέας ταύτας κοιτίδας των, καὶ διὰ τινων πλοιαρίων, τὰ ὅποια εὕρισκοντο ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ των, νὰ κάταφυγῶσι καὶ πάλιν εἰς Αἰάκκιον. Οἱ Κορσικανοί, εὐρεθέντες οὕτως ἀπόλυτοι κύριοι τοῦ χωρίου, ἤρχισαν νὰ μεταδίδωσι τὸ πῦρ εἰς ὅλας τὰς οἰκίας. Τριάκοντα καὶ δύο οἰκίαι ἀπετεφρώθησαν ἤδη, ὅποτε εἰς τῶν ἱερέων των τοῖς ὑπέβαλε τὴν ἐξῆς σκέψιν:

— Ἄθλιοι, τοῖς λέγει, οἱ Ἕλληνες ἔφυγαν καὶ σεῖς ἐξακολουθεῖτε νὰ καίετε τὰς οἰκίας, αἱ ὅποια εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἦναι ἰδικαί σας;

Πραγματικῶς δὲ ἡ συμβουλὴ αὕτη εὖρεν ἡχῶ εἰς τὰ ὠτά των, οὕτως ὥστε ἀμέσως ἔπαυσεν ἡ πυρπόλησις.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ μεγάρου τοῦ Μαρβεύφ ἐκυκλοφόρει φήμη παρὰ τῷ λαῷ ὅτι

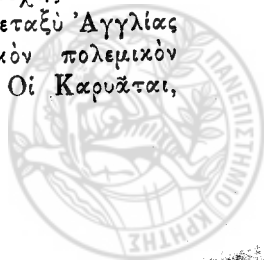

ἐν αὐτῷ ἐκρύπτοντο καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ βαθυ-
 πλούτου ἀνδρός. Οἱ Κορσικανοί, ἀπαξ κύριοι
 τοῦ μεγάρου τούτου, δὲν ἤθελον ν' ἀφήσωσι
 πλέον ἐπὶ πολὺ κεκρυμμένους ἐν τῇ γῆ τοὺς
 θησαυροὺς τούτους. Ἦρχισαν νὰ σκάπτωσι τὰ
 θεμέλια τοῦ μεγάρου καὶ νὰ κατεδαφίζωσι τοὺς
 τοίχους αὐτοῦ. Ἔσκαπτον καὶ κατεδάφιζον,
 ἀλλὰ θησαυροὺς δὲν εὔρισκον. Καὶ ἐν ὄσῳ δὲν
 ἀντημείβοντο οἱ κόποι των, τοσοῦτον ἢ πρὸς
 τὴν καταστροφὴν λύσσα των ἠϋξανε. Ἐπὶ τέ-
 λους θησαυροὺς μὲν δὲν εὔρον· τὸ λαμπρὸν ὅμως
 καὶ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον ἐγένετο σωρὸς ἐρει-
 πίων. Τὴν σήμερον δὲν φαίνονται εἰμὴ ἴχνη
 τινὰ τῶν θεμελίων αὐτοῦ.

Τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβον ὁ στρατὸν καὶ
 τὸ νοσοκομεῖον ὑπὸ τῶν ἰδίων Κορσικανῶν καὶ
 κατὰ τὴν ἰδίαν ταύτην ἐποχὴν.

Ἡμέρας δέ τινας μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες
 ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον των, συνωδευμένοι ὑφ'
 ἱκανοῦ ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Οἱ Κορσικανοί,
 ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ στρατοῦ, ἐτράπησαν εἰς
 φυγὴν. Ἄλλ' ἢ ὑπ' αὐτῶν προξενηθεῖσα ζη-
 μία ἔμεινεν ἕσαεὶ ἀναποζημίωτος καὶ ἀνεπα-
 νόρθωτος.

Τῆς ἰδίας περίπου ταύτης ἐποχῆς εἶναι καὶ
 τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον: Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἀγγλίας
 καὶ Γαλλίας πόλεμον, ἀγγλικὸν πολεμικὸν
 πλοῖον ἔφθασε πρὸ τῶν Καρυῶν. Οἱ Καρυᾶται,

ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ θεάματος τούτου, ἐξῆλθον ἅπαντες τῶν οἰκιῶν των καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἤρχισαν νὰ κατέρχωνται εἰς τὴν παραθαλασσίαν. Οἱ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου νομίσαντες, φαίνεται, ὅτι στρατιωτικὴ ἐπικουρία ἤρχετο εἰς βοήθειαν τῶν Γάλλων, ἤρχισαν νὰ βομβαρδίζωσι τὸ χωρίον τῶν Καρυῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἤργησαν νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας, διὸ καὶ ὁ βομβαρδισμὸς δὲν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ. Τοῖχοι μὲν τινες τῶν οἰκιῶν διετρυπήθησαν ὑπὸ τῶν ἐκτοξευθεισῶν σφαιρῶν· ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ ζημία αὕτη ὑπῆρξεν ἀσήμαντος.

Οἱ Καρυᾶται, ἐπανελθόντες εἰς τὰς καταστραφείσας ἐστίας των, ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ ἐργάζωνται εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτῶν, νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς των καὶ ν' ἀπολαύωσι σχετικῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας. Ἐν τούτοις, οἱ γείτονές των κάτοικοι τοῦ Βωκὶ ἐξηκολούθουν πάντοτε νὰ τοὺς ὑποβλέπωσι, διὸ καὶ ἐζήτουν ἐκ νέου εὐκαιρίαν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν.

Τοιαύτην εὐκαιρίαν ἐπιθέσεως εὗρον τῷ 1830. Τὸ ἔτος τοῦτο, διὰ τοὺς αὐτοὺς πάντοτε λόγους, ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ἐκίνησαν κατὰ τῶν γειτόνων των Ἑλλήνων. Πλὴν ὁμως, τὴν φερόν ταύτην, μόλις ἔφθασαν πρὸ τοῦ χωρίου τῶν Καρυῶν, στρατιωτικὴ δύναμις, φθάσασα ἐγκαίρως ἐξ Αἰακκίου, τοὺς διεσκόρπισεν.

Ἐκτοτε δέ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, πᾶσα ἔρις ἐξηλείφθη ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν. Πολλὰ συνοικέσια συνήφθησαν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Κορσικανῶν. Πολλοὶ Κορσικανοὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν Καρυαῖς καὶ ἐγένοντο γαιοκτήμονες. Σχεδὸν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀφωμοιώθησαν μὲ τοὺς Κορσικανούς· ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν κάλλιστα καὶ παρέλαβον πολλὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν. Ἔνεκα δὲ πάντων τούτων τὴν σήμερον τὰ παλαιὰ ταῦτα μίση καὶ πάθη μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Κορσικανῶν ὀλοτελῶς ἀπεσβέσθησαν, καὶ πάντων τούτων μόνη ἡ μνήμη πλέον σώζεται.

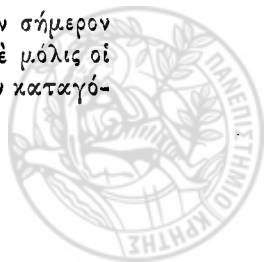

IB'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΚΑΡΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΥΑΤΩΝ

Τὸ χωρίον τῶν Καρυῶν εὐρίσκεται, ἀκόμη καὶ σήμερον, ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμελίων, ἐφ' ὧν κατὰ πρῶτον ὠκοδομήθη. Τινὲς μὲν τῶν οἰκιῶν ἀνωκοδομήθησαν ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον αἱ περισσότεραι ὁμῶς ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐκεῖναι αἱ Ἰ-διαί, αἵτινες πρώτην φορὰν ἐκτίσθησαν. Τὴν σήμερον ἐκ περισσοῦ ὑπάρχουσιν ἐν Καρυαῖς μία Ἐκκλησία τῶν Ἑλλήνων, κειμένη εἰς τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ χωρίου, καὶ μία ἄλλη τοιαύτη τῶν Λατίνων, κειμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν αὐτοῦ. Ἐν ἀστυνομεῖον, ἐν σχολεῖον ἀρρένων καὶ ἕτερον τοιοῦτο θηλέων, ἐν ταχυδρομεῖον μετὰ τηλεγραφείου, δύο βρύσεις, κείμεναι εἰς τὴν βόρειον ἄκραν τοῦ χωρίου, ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῶν καθιδρυμάτων τῶν Καρυῶν.

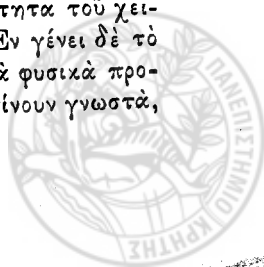
Ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῶν Καρυῶν τὴν σήμερον ἀνέρχεται εἰς 1001 ψυχάς. Τούτων δὲ μόλις οἱ ἡμίσεις εἶναι Ἕλληνες, ἢ ἐξ Ἑλλήνων καταγό-

μενοι· οἱ ἐπίλοιποι ἡμίσεις εἶναι Κορσικανοί. Οἱ Καρυᾶται ἐν γένει εἶναι γεωργοί. Καλλιεργοῦσι δὲ τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, τὴν ἄμπελον, ἥτις παράγει ἐξαιρετον οἶνον, καὶ τὰ ἐλαιόδενδρα.

Τὸ κλίμα τῶν Καρυῶν εἶναι ὑγιεινότατον. Τὸ χωρίον τοῦτο, κείμενον εἰς τὰ πλάγια δύο λοφίσκων, πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, τὸν μὲν χειμῶνα δέχεται ὅλας τὰς ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἀντανακλωμένας ἡλιακὰς ἀκτῖνας, τὸ δὲ θέρος τὴν δροσερὰν αὔραν τῆς θαλάσσης. Τούτου δ' ἔνεκεν τὸ ἑκατοντάβαθμον θερμόμετρον τὸν μὲν χειμῶνα οὐδέποτε κατέρχεται κατωτέρω τῶν 8° , τὸ δὲ θέρος οὐδέποτε ἀνέρχεται ἀνωτέρω τῶν 30° ἐν τῇ σκιᾷ. Ἐπι δὲ τὸ ἔδαφος τῶν Καρυῶν εἶναι κατωφερὲς καὶ πωρῶδες, διόπερ, εἰς διάστημα δύο τριῶν ὥρῶν, μετὰ ραγδαίαν βροχὴν δὲν μένει οὐδ' ἔχνος ὑγρασίας ἐπ' αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱατροῦ κ. Σ. Μεταξᾶ, τὸ χωρίον τοῦτο δύναται νὰ καταστῇ ἀξιολογώτατος σταθμὸς ἀσθενῶν, εἰς ἀνάρρωσιν διατελούντων· ὡς ἐπίσης δύναται νὰ ἦναι σωτήριον τὸ κλίμα τοῦ χωρίου τοῦτου εἰς τὰς λεπτοφυεῖς καὶ ἐξησθενημένας κράσεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὴν ψυχρότητα τοῦ χειμῶνος ἐν τοῖς βορείοις κλίμασιν. Ἐν γένει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει πολλὰ καὶ καλὰ φυσικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα τότε μόνον θὰ γίνουον γνωστὰ,

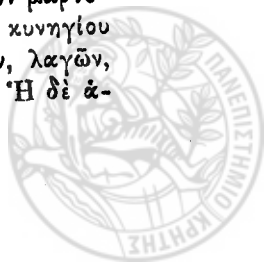

ὅταν ἡ συγκοινωνία καταστῆ εὐκολωτέρα, καὶ ὅταν ὑπάρξουν ἄνθρωποι, οἵτινες νὰ θελήσουν νὰ τὰ ἐκμεταλλεθοῦν. Ἡδὴ δ' ἀπὸ πολλοῦ γίνεται λόγος περὶ κατασκευῆς ἀποβάθρας καὶ λιμένος· ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν οὐδὲν θετικὸν καὶ βέβαιον φαίνεται.

Τὸ ἔαρ τῶν Καρυῶν εἶναι ἐξόχως ὠραῖον. Ἐδαφος ὑπὸ πυκνῆς καὶ δροσερωτάτης χλόης, ἀναμίκτου ὑπὸ παντοίων ἀνθέων, κεκαλυμμένον, ἡλιακαὶ ἀκτίνες, ἡδέως θερμαίνουσαι καὶ ἀναζωογονοῦσαι τὴν φύσιν· κελαδήματα παντοίων πτηνῶν καὶ πληθὺς καλλικελάδων ἀηδόνων· φλοῖστος θαλάσσης, βελάσματα ἀρνίων, ἦχοι ποιμενικῶν αὐλῶν. . . . Ἄγνωῶ ἂν ὁ ἐπαγγελ-λόμενος παράδεισος θὰ περιέχῃ τι περισσότερον τούτων!

Τρεῖς πηγαὶ παρέχουσιν ὕδωρ τοῖς Καρυάταις, ἡ Μοργάνα, ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τούτων δὲ μόνη ἡ τοῦ Ἁγίου Πέτρου παρέχει ὕδωρ κατάλληλον εἰς πόσιν. Τῶν ἄλλων πηγῶν τὰ ὕδατα εἶναι πλήρη διαφόρων ἀλάτων.

Οἱ φίλοι τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς ἀλιείας δύνανται ἐν Καρυαῖς νὰ ἱκανοποιήσωσι κάλλιστα τὴν ὄρεξίν των. Κατὰ δὲ τὴν σύμφωνον μαρτυρίαν τῶν κυνηγῶν, ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ κυνηγίου αἱ πέριξ πεδιάδες βρῖθουσι περδίκων, λαγῶν, ὄρτυκίων, περιστερῶν, τρυγόνων κλπ. Ἡ δὲ ἀ-

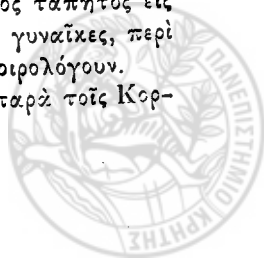

λιεία, εἴτε δι' ἀγχίστρου, εἴτε διὰ δικτύων, πάντοτε ἰκανῶς ἀνταμείβει τοὺς κόπους τοῦ ἀλιεύοντος.

Τὸ εἰς Καρυὰς ὁρομολόγιον εἶναι τὸ ἀκόλουθον. Συγκοινωνία μεταξύ Αἰακκίου καὶ Καρυῶν ὑπάρχει καθ' ἑκάστην. Περὶ ἐνάτην πρωϊνὴν ὥραν ἀναχωρεῖ ἐξ Αἰακκίου ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα, ἡ κατευθυνομένη εἰς Βίκω, καὶ φθάνει εἰς Σαγῶναν περὶ τρίτην ὥραν μ.μ. Ἐνταῦθα ἐτέρα ἄμαξα λαμβάνει τὸν ταξειδιώτην, τὸν ὁποῖον φέρει εἰς Καρυὰς περὶ πέμπτην ὥραν μ.μ. Ἡ ἐξ Αἰακκίου μέχρι Σαγῶνας ὁδὸς εἶναι 37,636 μέτρων, ἡ δ' ἐκ Σαγῶνας μέχρι Καρυῶν 13,794. Μεταξὺ δὲ Σαγῶνας καὶ Καρυῶν, ἀνάμεσα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 38 καὶ 39 συνόρου, ὑπάρχει μικρὸς τις κυλίσικος, τὸν ὁποῖον οἱ Κορσικανοὶ ὀνομάζουσι *Scalo greco*. Λέγεται δ' ὅτι ἐπὶ τῆς παραλίας ταύτης ἀπεβιβάσθησαν οἱ πρῶτοι ἐν Κορσικῇ ἔλθόντες Ἕλληνας.

Ἰδιαιτέρα ἤθη καὶ ἔθιμα παρὰ τοῖς σημερινοῖς Καρυάταις σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσιν. Μέχρι πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, ὡς λέγεται, οἱ Ἕλληνας οὗτοι διατήρουν εἰσέτι ἔθιμά τινα τῶν προγόνων των. Οὕτω δὲ, ὅταν ἀπέθνησκέ τις, τὸν ἐξήπλωνον κατὰ γῆς ἐπὶ τινος τάπητος εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς οἰκίας καὶ ἐκεῖ αἱ γυναῖκες, περὶ τὸν νεκρὸν, ὀλοφυρόμεναι τὸν ἐμοιρολόγουν.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο ὑπάρχει καὶ παρὰ τοῖς Κορ-

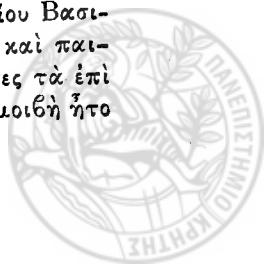

σικανοῖς ἀπαράλλακτα, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησι πολλῶν μερῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὡσαύτως δ' ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς καὶ αἱ ἔμμισθοι μοιρολογήστριαι.

Τὸ δὲ ἐσπέρας τοῦ ἐνταφιασμοῦ, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γείτονες τῶν πενηθροῦντων ἔφερον διάφορα ἐδέσματα εἰς τὸν τόπον, ἐνθα ἦτο ἐξηπλωμένος ὁ νεκρός, καὶ ἐκεῖ τρώγοντες πάντες ὁμοῦ ἐτέλουσαν τὴν λεγομένην *Συγχωριάν*.

Αἱ τελεταὶ τῶν γάμων καὶ τῶν βαπτίσεων ὡσαύτως συνωδεύοντο ἄλλοτε ὑπὸ διαφόρων ἐθιμῶν μετενεχθέντων ἐκ Πελοποννήσου· ἀλλ' ἀπάντων τούτων ἀπωλέσθη σχεδὸν καὶ αὐτὴ ἡ μνήμη. Οὕτω, λόγου χάριν, λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ὅταν οἱ νεόνυμφοι ἐπέστρεφον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκίαν, τότε ἀντὶ τῆς καθήσασιν ἐπὶ καθεκλῶν ἢ ἀνακλίντρων, ἐκάθηντο ἐπὶ δύο σακκίων, ἅτινα ἦσαν πλήρη σίτου, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτῶν, ἐρχόμενοι εἰς χαιρέτησίν των, ἔθετον ἐν ὁποιοῦνδήποτε δῶρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἢ ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς νύμφης.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀποικοῖ Ἕλληνας ἐώρταζον τὰς μεγάλας εορτὰς των λῖαν πομπωδῶς. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἄνδρες καὶ παιδία περιήρχοντο τὰς οἰκίας, ψάλλοντες τὰ ἐπὶ τούτῳ τραγοῦδια, τῶν ὁποίων ἡ ἀνταμοιβὴ ἦτο

έν κέρασμα, έν λουκάνικον, ἤ μερικά τραγήματα. Τὴν δὲ ἡμέραν τῶν μεγάλων ἑορτῶν διωργάνιζον προχειρῶς διαφόρους διασκεδάσεις καὶ δημοσίους χορούς.

Ἄλλ' ἰδίως μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, τῆς ὁποίας ἰχνη διεσώθησαν μέχρι σήμερον. Τῇ Κυριακῇ, λίαν πρῶί, μετὰ τὴν διανομὴν τῶν λαμπάδων ὁ ἱερεὺς διὰ μέσου τεμαχίου χάλυβος, πυρίτου λίθου καὶ ὕσκακας ἤναπτε πυράν, τουτέστι τὸ *Νέον φῶς*, τὸ ὁποῖον μετέδιδε τοῖς πιστοῖς διὰ τοῦ «*Λεῦτε λάβετε φῶς κτλ.*». Κατόπιν δὲ τούτων ἐξήρχετο τῆς Ἐκκλησίας ὄλος ὁ λαὸς μετὰ τοῦ Κλήρου καὶ έν τῇ αὐλῇ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγίνωσκεν ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου καὶ ἔψαλλε, κατὰ τὸ σύνθηες, τὸ «*Χριστὸς ἀνάστη κτλ.*». Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ ἱερεὺς κρατῶν ἀνά χειρας τὴν σημαίαν τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων, ἤρχετο πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες ἦσαν κλεισταί, καὶ ἔλεγεν:

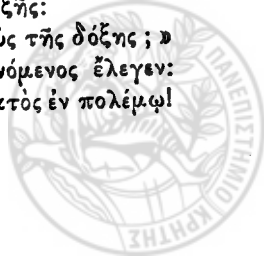
— « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης! »

Εἰς δὲ τις, ὁποιοσδήποτε, κεκρυμμένος ὀπισθεν τῶν θυρῶν, ἀπεκρίνετο ὡς ἐξῆς:

— « Τίς ἐστίν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; »

Ὁ ἱερεὺς δ' εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος ἔλεγεν:

— « Κύριος κραταῖός καὶ δυνατός έν πολέμῳ!

Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰῶνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης! »

Ὁ δ' ὀπισθεν τῶν θυρῶν κεκρυμμένος ἠρώτα καὶ πάλιν:

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης; »

Τότε δ' ὁ ἱερεὺς παραβιάζων τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰσερχόμενος εἰς αὐτὴν ἔλεγεν :

— « Κύριος τῶν Δυνάμεων! Αὐτός ἐστιν ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης! »

Μετὰ δὲ τὴν μικρὰν ταύτην παράστασιν, ἤρχιζεν ἡ Ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως καθὼς εἶναι διατεταγμένη εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς Ἀκολουθίας ὁ ἱερεὺς λαβὼν τὸ Εὐαγγέλιον, ἵστατο ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ καταλλήλῳ τόπῳ. Ἐρχόμενοι δὲ κατὰ σειράν οἱ χριστιανοί, ἠσπάζοντο τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως, ὁ δὲ ἱερεὺς ἠσπάζετο αὐτοὺς εἰς τὸ μέτωπον. Οὕτω δὲ ὁ μὲν πρῶτος, ἀσπασθεὶς τὸ Εὐαγγέλιον, ἵστατο πλησίον τοῦ ἱερέως, ὁ δὲ δεύτερος, ἀσπασθεὶς τὸ Εὐαγγέλιον, περιεπτύσσετο κατόπιν καὶ ἠσπάζετο τὸν παρὰ τῷ ἱερεῖ ἱστάμενον καὶ ἐλάμβανε θέσιν παρ' αὐτῷ· τοῦτ' αὐτὸ ἐποίει καὶ ὁ τρίτος, λαμβάνων θέσιν παρὰ τῷ δευτέρῳ καὶ οὕτω καθεξῆς. Οὕτω δὲ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εὕρισκετο ὅλον τὸ χωρίον παρατεταγμένον ἐν

στρατιωτικῇ παρατάξει, ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἱερέα του. Οἱ ἀσπασμοὶ οὗτοι βεβαίως ἐγίνοντο διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀρέστη. — Ἀληθῶς ἀρέστη. Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην ἔπρεπε νὰ λησμονηθοῦν τὰ μεταξύ τῶν ἐχθρῶν μίση. Ἐτέραν σειρὰν τοιαύτην καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου λέγεται ὅτι ἀπετέλουν καὶ αἱ γυναῖκες ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐτελεῖτο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, καὶ ἐν Ἀθήναις. 1) Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ τοῦ Πάσχα θεωροῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Ἑλλῆσι τούτοις ὡς πρᾶγμα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον διὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς μεγάλης ταύτης ἐορτῆς. Τούναντίον δ' ἡ συνήθεια τῶν κοκκίνων αὐγῶν σχεδὸν παντελῶς ἐξέλιπεν.

Περὶ τῆς ἐνδυμασίας ἀπὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ τι ἰδιαίτερον παρὰ τοῖς Ἑλλῆσι τῆς Κορσικῆς. Γυναῖκες, ἄνδρες καὶ παιδιὰ εἶναι ἐνδεδυμένοι τὴν σήμερον ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Κορσικανοί. Φαίνεται ὅμως ἐπὶ πολὺν χρόνον, δηλαδὴ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, νὰ διетήρησαν τὴν ἐθνικὴν τῶν ἐνδυμασίαν. Τὰ κυριώτερα μέρη τῆς ἐνδυμασίας ταύτης, καθόσον πληροφοροῦμεθα ἐκ τῆς ἀνωμόμου Ἱστορίας τοῦ La Ville Heur-

1). Βλ. G. Wheler *V o y a g e*, κλπ. ὡς ἐν τῷ τέλει τῆς *Εἰσαγωγῆς*, τόμ. Β', σελ. 123.

pois καὶ ἐκ τῆς εἰκόνας, ἣτις εὐρίσκεται ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Αἰακκίου, ἦσαν τὰ ἐξῆς· Φέσι μεγάλο, καὶ βραδύτερον, πῖλος Κορσικανικός, πλατὺ ζωνάρι ἴσως σελαχλῆκι καὶ φαρδὺ βρακί, διὰ τοὺς ἄνδρας· διὰ δὲ τὰς γυναῖκας· Κοντὸ ὑποκάμισον, φουστάνι ἀπλοῦν, ζώνη πλατεῖα ὑποβαστάζουσα τοὺς μαστούς, κοντογοῦνι, καὶ κεφαλόδεσμος ἐκ χονδρῶ ὑφάσματος ¹⁾).

Τοῦθ' ὅπερ δ' ἰκανῶς εἰσέτι σφίζεται παρὰ τοῖς σημερινοῖς Καρυάταις εἶναι ἡ ἐλληνικὴ φυσιογνωμία. Ὁ ἐπισκεφθεὶς διάφορα χωρία τῆς Κορσικῆς καὶ κατόπιν τὰς Καρυάς, εὐθύς ὁμολογεῖ ὅτι οἱ Καρυᾶται Ἕλληνες καὶ κύριως αἱ Ἑλληνίδες διαφέρουσι κατὰ τὴν φυὴν καὶ δέμας πολὺ τῶν ἄλλων Κορσικανῶν καὶ Κορσικανίδων. Φαίνεται δὲ ἡ ἐκ Πελοποννήσου ἐλθοῦσα γενεὰ αὕτη νὰ ἦτο φυσικῶς καλῆς καταγωγῆς. Εἰς ὑποστήριξιν δὲ τούτου μεταφέρω ἐνταῦθα τὰς ἀκολούθους μαρτυρίας ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων.

Οὕτω ὁ μὲν de Pommereul λέγει; «Les Grecs établis en Corse habitent Ajaccio, et leurs femmes qui sont d' un très-beau sang contribuent à en embellir le séjour.» ²⁾).

1). Παράβαλε καὶ Description de la Corse κτλ. σελ. 77.

2). Encyclopédie κτλ par Diderot κλπ. Τόμ. Α', σελ. 698.—Καὶ Hist. de l' île de la Corse κτλ. Τόμ. Α', σελ. 122.

Ἄλλος δὲ τις Γάλλος συγγραφεὺς τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ἐν ἰδιαιτέρᾳ του ἐπιστολῇ, λέγει περὶ τῶν ἐν Κορσικῇ ἀποίκων Ἑλληνίδων ὅτι «Elles sont plus belles que les plus jolies Corses, plus vives que toutes nos Françaises ensemble.» ¹⁾

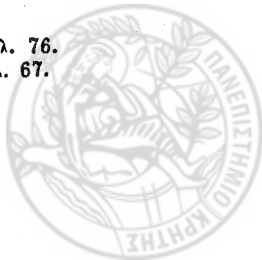
Ὁ δὲ C. de l' Eglise de Felix, νεώτερός τις συγγραφεὺς, λέγει περὶ τῆς ἐν Καρυαῖς ἑλληνικῆς ἀποικίας τὰ ἑξῆς·

«Ne differant des nous en rien par le coutume, Ils ont de leur pays conservé la coutume Et la religion. Rarement un hymen Mêle leur sang au nôtre. Aussi par d'examen Suffit pour retrouver le type de leur» race : Chez les femmes beauté; chez les hommes audace. ²⁾

Κατ' ἐμὴν δὲ παρατήρησιν, ἐκ τῶν φοιτησάντων εἰς τὸ Σχολεῖόν μου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς ἐν Καρυαῖς ἑλληνικῆς ἀποικίας αἱ μαθήτραι ὑπῆρξαν πολὺ εὐφύεστεραι τῶν μαθητῶν. Οἱ δὲ Καρυᾶται ἐν γένει εἶναι οἰκονόμοι, νηφάλιοι καὶ φίλεργοι. Τοῦθ' ὅπερ δὲ ἰδιαιτέρως παρατήρησα παρ' αὐτοῖς εἶναι ὅτι τὸ στρατιωτικὸν στάδιον ὄχι μόνον δὲν τοὺς τρομάζει, ἀλλὰ τὸναντίον καὶ τοὺς προσελκύει, ὅπερ πολλάκις ἐκλέγουσι καὶ ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα. Σχεδὸν δὲ ὅλοι οἱ Καρυᾶται εἶναι καὶ εὐστοχώτατοι κυνηγοί.

1) Description de la Corse κτλ. σελ. 76.

2) Souvenirs de la Corse κτλ., σελ. 67.

ΙΓ΄.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ: ΚΑΡΙΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

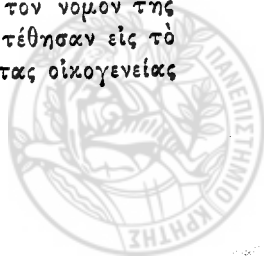
Είδομεν ἤδη ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῶν Καρυῶν μόλις ἀνέρχεται εἰς ὀγδοήκοντα οἰκογενείας, ἧτοι τετρακοσίας ψυχάς. Αἱ Καρυαὶ ἐκτίσθησαν διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἦναι καθαρῶς ἑλληνικαὶ σχεδὸν μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως ταύτης καὶ ἐντεῦθεν οἱ ὀλίγοι Κορσικανοὶ οἵτινες εὕρισκοντο ἐν αὐταῖς, διὰ τῆς προσθήκης καὶ ἄλλων ἔξωθεν ἐρχομένων, ἤρχισαν ν' αὐξάνωσι καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ προάγωνται. Ἀφ' ἧς δ' ἐποχῆς πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μετέβησαν εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀφρικὴν πρὸς ἀπόκτησιν γαιῶν, ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῶν Καρυῶν, διαιρηθεὶς εἰς δύο, ἐγένετο αἰφνιδίως κατώτερος τοῦ Κορσικανικοῦ οὕτως ὥστε αἱ σημεριναὶ Καρυαὶ καταντοῦν νὰ ἦναι μᾶλλον Κορσικανικὸν παρά Ἑλληνικὸν χωρίον.

Ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ

νὰ κατοικήσῃ τὰς ἐν Ἀφρικῇ κατακτήσεις τῆς, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἰς πάντα Γάλλον, βουλόμενον νὰ μεταβῇ ἐκεῖ οἰκογενειακῶς, παραχωρεῖ γαίας δωρεάν. Αἱ συμφωνίαι τῶν παραχωρήσεων τούτων εἶναι περίπου τοιαῦται· εἰς ἕκαστον οἰκογενειάρχην παραχωροῦνται τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα ἑκτάρια γαιῶν, τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ καλλιεργήσῃ, νὰ κτίσῃ ἐν αὐταῖς οἰκίαν καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ οἰκογενειακῶς. Μετὰ πέντε ἔτη ὁ τοιοῦτος ἀποικὸς γίνεται ἀπόλυτος κύριος τῶν γαιῶν, αἵτινες τῷ παρεχωρήθησαν. Εἰς τὸν βουλόμενον δ' ἐπὶ τούτῳ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀφρικὴν παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξειδίου. Δὲν παραχωροῦνται δὲ γαῖαι εἰς τοὺς ἀγάμους.

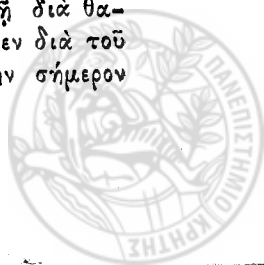
Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1872 τινὲς τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων μετέβησαν εἰς Ἀφρικὴν, ὅπως ἴδωσι καὶ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἄλλας ἀναγκαίας συνθήκας πρὸς καλλιέργησιν τῆς γῆς. Ἀφοῦ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἐβεβαιώθησαν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, τὴν 4 Νοεμβρίου τοῦ 1874 τριάκοντα ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι τῶν Καρυῶν εὐρέθησαν ἐπὶ τῶν ἀπεράντων πεδιδάδων τοῦ Σίδι-Μερουάν, ὑπαγομένου εἰς τὸν νομὸν τῆς Κωνσταντινάς, αἵτινες ἀμέσως ἐτέθησαν εἰς τὸ ἔργον. Εἰς τὰς τριάκοντα ταύτας οἰκογενείας

προσετέθησαν κατόπιν και ἄλλαι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς οὕτως, ὥστε τὴν σήμερον ἡ ἀποικία αὕτη ἀριθμεῖ περὶ τὰς ἑκατὸν ἑλληνικὰς οἰκογενείας.

Πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων, ἐν Σίδι-Μερουάν δὲν ὑπῆρχεν οὔτε μία οἰκία. Τούναντιον δὲ τὴν σήμερον ἐκτίσθησαν λίθιναι οἰκοδομαί. Ὑπάρχει δῆμος, δμώνυμος τῷ χωρίῳ, κυβερνώμενος ὑφ' ἐνὸς Δημάρχου. Ὑπάρχει ἑλληνικὴ ἐκκλησία, σχολεῖον, ταχυδρομεῖον καὶ τηλεγραφεῖον, ὅλα οἰκοδομηθέντα δαπάναις τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ ἐκ Κορσικῆς εἰς Σίδι-Μερουάν δρομολόγιον εἶναι τὸ ἐξῆς: ἐξ Αἰακκίου ἀναχωρεῖ ἀτμόπλοιον ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, τὸ ὁποῖον φθάνει εἰς Βόναν τῆς Ἀφρικῆς ἐντὸς 30 περίπου ὥρων. Ἐκ Βόνας μεταβαίνει τις εἰς Κωνσταντιναν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐντὸς 10 περίπου ὥρων. Ἐκ Κωνσταντινας μέχρι Μίλα ὑπάρχει ταχυδρομικὴ ἀμαξά καθ' ἑκάστην, ἣτις φθάνει ἐκεῖ ἐντὸς 7 ὥρων. Ἐκ Μίλα μέχρι Σίδι-Μερουάν τακτικὴ συγκοινωνία δὲν ὑπάρχει: ὑπάρχει ὅμως ὁδὸς καλὴ, περίπου 10 χιλιομέτρων, τὴν ὁποίαν συνήθως οἱ ταξειδιῶται διατρέχουσιν εἴτε δι' ἵππου, εἴτε δι' ἰδιαιτέρας ἀμάξης, ἐντὸς δύο ὥρων. Ἐκ Βόνας δὲ δύναται τις νὰ μεταβῇ διὰ θαλάσσης εἰς Φιλιππεβίλλην καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Κωνσταντιναν. Τὴν σήμερον

τὰ μεσόγεια ταῦτα ταξείδια τῆς Ἀφρικῆς δὲν παρέχουσιν οὐδένα κίνδυνον ληστῶν τοῖς ταξειδιώταις.

Οἱ Καρυᾶται εἰς τὸ ὄνομα Σίδι-Μερουᾶν προσέθηκαν καὶ τὸ τοῦ χωρίου των οὕτως, ὥστε ὀνομάζουσι τὴν ἀφρικανικὴν ταύτην ἀποικίαν των *Sidi-Mérouan-Cargèse*. Σημειωτέον δὲ ὅτι πᾶν ὅ,τι λέγω ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ περὶ τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἀποικίας αὐτῶν.

ΚΑΡΥΑΤΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ.

Α'. Ἐν Παομίᾳ. — Ἡ ἐκ Καρυῶν μέχρι Παομίας ὁδὸς εἶναι περίπου μιᾶς ὥρας, δι' ἔππου. Ἐν Παομίᾳ δὲν βλέπει τις, τὴν σήμερον, εἰμὴ σωρὸν ἐρειπίων. Ἐν τούτοις, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη, Κορσικανικαὶ τινες οἰκογένειαι μένουσι διαρκῶς ἐκεῖ, ἐντὸς εὐτελῶν οἰκίσκων. Τὰ ἐλληνικὰ ἐρειπία, ὑπ' ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν, κατὰ τὸ φαινόμενον, δὲν παρέχουσι τι τὸ ἐνδιαφέρον. Ἄξεστοι λίθοι, λάσπη καὶ ἀτβεστος ἐνιαχοῦ ἀποτελοῦσιν ὅλον τὸ ὑλικόν. Δὲν φαίνεται δὲ νὰ ἐκτίσθη τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ ἀρχιτεκτονικοῦ σχεδίου. Ὡς δὲ παρατηρεῖ τις, καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ἄλλοτε χωρίον ἐκεῖ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως *Παομία*, ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Κορσικῇ παράγει ταύτην ἐκ τοῦ *ragone* (= ταῶς), καθόσον μάλιστα ἡ θέσις τοῦ χωρίου τούτου ὁμοιάζει κάπως πρὸς ἀνοικτὴν οὐρὰν ταῶ. Κατ' ἐμὴν δὲ

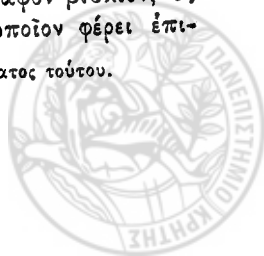

γνώμην, εἶναι πιθανὸν νὰ ἔλαβε τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ κατὰ τὸν Λεάνδρον Ἀλβέρτην ὀνομάζεται *Racomia*, τὸ ὄνομά του ἔκ τινος ὁποιοῦδήποτε ἐπιφανοῦς Ῥωμαίου, ὀνομαζομένου *Racomius*, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ *Mariana* ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἐκ τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ *Marius*.

Β'. Ἐν Αἰακκίῳ.— Ἐν Αἰακκίῳ σῶζεται ἔτι καὶ σήμερον ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἡ γενουησιακὴ Κυβέρνησις παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἐκεῖ πρόσφυγας Ἑλληνας. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη εἶναι γνωστὴ, τὴν σήμερον, ἐν Αἰακκίῳ, ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον *Chapelle grecque*. Τὸ κτίριον τοῦτο, ὅπερ προὔπηρξε τῶν Ἑλλήνων, δὲν παρέχει ἡμῖν τι τὸ ἐνδιαφέρον. Μία δ' εἰκὼν, ἀνηρτημένη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, παριστᾷ τραγικὴν τινα σκηνὴν Ἑλλήνων τῆς ἀποικίας ταύτης. (1) Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἐκ περισσοῦ, παρέχει ἡμῖν ἀσθενῆ τινα ιδέαν περὶ τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἐν Κορσικῇ ἀποίκων Ἑλλήνων, κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Γ'. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου.— Ἐν τοῖς ἀρχείοις τούτοις εὐρίσκονται πλεῖστα ὄσα ἔγγραφα ἰταλιστὶ καὶ γαλλιστὶ γεγραμμένα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουσι τὴν ἐν Κορσικῇ ἑλληνικὴν ἀποικίαν. Ὡσαύτως δ' εὐρίσκεται καὶ ἐν ὀγκῶδες χειρόγραφον βιβλίον, ἐξ 632 σελίδων συγκείμενον, τὸ ὁποῖον φέρει ἐπι-

1) Παράβαλ. τὸ Θ' ἄρθρον τοῦ πονήματος τούτου.

γραφὴν «*Per le Decime di Paomia*» n° 78. Ὁ δὲ ἀρχιεπιφύλαξ τοῦ νομοῦ τῆς Κορσικῆς, κ. Joseph de Fréminville, ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ πληροφορήσῃ θετικῶς ὅτι ἐν Γενοῦῃ καὶ ἐν Τουρίνω εὐρίσκονται πολλὰ ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν Κορσικὴν ἐν γένει, καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν τὴν ἐν Κορσικῇ ἑλληνικὴν ἀποικίαν ἰδίως, καὶ ὅτι τῶν ἐγγράφων τούτων, κατὰ μέγα μέρος, ἀντιγραφαὶ εὐρίσκονται καὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου. Τοιαῦτα δὲ ἔγγραφα εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθ. 162—172, καὶ ἰδίως τὸ ὑπ' ἀριθ. 173, τὸ ὁποῖον εἶναι: *Règlement formé dans les années 1668 et 1671 pour l' introduction en Corse de quatre cent familles grecques destinées à peupler les lieux dits Paomia, Salogna et Revida* » καὶ τὸ ὁποῖον φέρει χρονολογίαν 1671 Δεκεμβρίου 9.

Τὰ ἀρχεῖα ταῦτα κατέχουσι πάμπολλα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ὅμως, κατὰ δυστυχίαν, δὲν εἶναι ἀκόμη καθ' ὕλην κατατεταγμένα, καὶ τῶν ὁποίων, κατὰ συνέπειαν, ἀγνοεῖται τὸ περιεχόμενον. Μόνα δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ 1768 μέχρι τοῦ 1790 περίπου εἶναι μεθοδικῶς κατατεταγμένα καθ' ὕλην, τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ κατάλογος ἐντυπος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδρυσις τοῦ χωρίου τῶν Καρυῶν εἶναι τῆς ἰδίας ταύτης ἐποχῆς, διὰ τοῦτο καὶ ὅλα τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σχέσιν μὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εὐρίσκονται ἐν τῷ κα-

ταλόγω τούτω. Ἐθεώρησα δὲ καλὸν νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς Καρυὰς ἰδίως, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ὑποδείξω τὰς ἀληθεῖς πηγὰς τῆς Ἱστορίας τῆς ἀποικίας ταύτης εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἐνασχοληθῶσι βραδύτερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

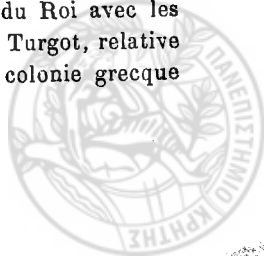
Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχείων τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου.

C. 76 (Liasse) 19 pièces, papier.

1594—1676. Correspondance du Sénat de la République de Gênes avec le gouverneur de l'île de Corse relative à l'établissement d'une colonie de Grecs Maïnotes sur les territoires de Paomia, Revida et Salogna en l'île de Corse, concédés autrefois au noble Godefroy de Marini.—Capitulation des Grecs avec la sérénissime République.—Patente de nomination et instruction donnée par le Sénat au régent de la colonie, capitaine Isidoro Bianchi. — Copie de l'acte d'inféodation du domaine de Paomia à de Marini. (Ἡ χαρτοδέσμη αὕτη, πρὸς τὸ παρὸν, δὲν ὑπάρχει).

C. 77 (Liasse) 88 pièces, papier. Italien et français.

1771—1777. Correspondance de l'intendant et de l'inspecteur des domaines du Roi avec les ministres de Monteynard, Terray, Turgot, relative à l'établissement à Cargèse, de la colonie grecque

d'Ajaccio.—Avec le capitaine Georges Stéphanopoli chef de la colonie, relative aux difficultés soulevées par quelques Grecs.—Mémoires.—Observations sur le choix du local et la salubrité de l'air.—Enquête faite d'ordre du ministre par le subdélégué J. Ponte.—Rapport des médecins Nicolo Stéphanopoli et Bresson.—Assemblée générale de la colonie. Nombre et profession des colons.

C. 78 (Liasse). 100 pièces, papier. Italien et français. 2 plans.

1772—1787. Correspondance de l'intendant avec les ministres marquis de Monteynard, Terray, Taboureau et avec les subdélégués de l'Ajaccio et de Vico et le capitaine Georges Stéphanopoli, chef de la colonie, relative à l'établissement de la colonie grecque à Cargèse.—Réclamations du sieur Colonna de Vico, des communautés de Renno, Piana et Evisa, et des habitants d'icelles adressées à l'intendant, relativement à la propriété des terrains compris dans les concessions faites à la colonie.—Mémoires présentés à l'appui des réclamations.—Réponses aux mémoires faites par le capitaine Georges et l'inspecteur du domaine.—Ordonnance de l'intendant.—Plan du marais de Chioni. Plan visuel des territoires de Paomia, Salogna et Revida.

C. 79 (Liasse). 33 pièces, papier. Italien et français.

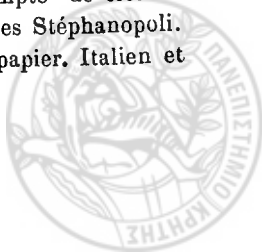

1770—1788. Correspondance de l'inspecteur des domaines du Roi dans l'île, avec les ministres de Choiseul et Turgot, relative à la dime prétendue par l'évêque de Sagona sur les terrains concédés à la colonie grecque. — Mémoires de l'inspecteur des domaines et de l'évêque. — Arrêt du Conseil du Roi sur le litige du 21 avril 1775. — Lettres patentes sur ledit arrêt qui exemptent la colonie grecque de toute dime ecclésiastique. — Réclamations de l'évêque sur la quotité qui lui revient du champart royal. — Arrêt du Conseil du Roi qui fait don à la mense épiscopale de Sagona de la moitié du droit de champart réservé au Roi sur le territoire des domaines concédés à la colonie grecque.

C. 80 (Liasse). 45 pièces, papier. Italien et français.

1773—1777. Correspondance de l'intendant et de l'inspecteur des domaines du Roi avec le ministre Turgot, relative à la quantité de maisons bâties à Cargèse et à leur coût. — Projet de marché à passer avec le capitaine Georges Stéphanopoli pour la construction de 120 maisons. — Devis des ingénieurs. — Réclamations du capitaine Georges pour les dépenses par lui faites. — Mémoire de l'inspecteur des domaines. — Compté de clerc à maître présenté par le sieur Georges Stéphanopoli.

C. 81 (Liasse). 85 pièces, papier. Italien et français.

1778—1785. Correspondance de l'intendant avec l'inspecteur des domaines du Roi, relative aux contestations de propriété, soulevées par la concession de terrains en faveur de M. le comte de Marbeuf.—Arrêt du Conseil d'Etat du Roi qui évoque les contestations à son Conseil et en donne la connaissance à l'intendant.—Instructions et ordonnances de l'intendant.—Copie informe de l'arrêt du Conseil de l'Etat, du 17 juin 1778, érigeant en marquisat la concession faite à M. le comte de Marbeuf.—Rapports des géomètres.—Projet d'abornement du marquisat.—Mémoires en oppositions de divers particuliers.

Αί χαρτοδέσμαι C. 82 ἕως C. 86 περιλαμβάνουσι πολλὰ καὶ ἄλλα διάφορα ἔγγραφα, ἀφορῶντα τὸ μαρκισᾶτον τοῦ Μαρβεύφ, οἷον διαμαρτυρήσεις, ὑπομνήματα, καταλόγους, ἀνακρίσεις, κτλ, κτλ.

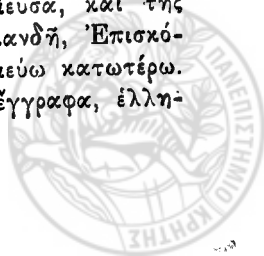
Δ'. Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν.—Ἡ ἐν Αἰακκίῳ ἐγκατεστημένη οἰκογένεια τοῦ κ. Ἰωάννου Στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, πρωτοτόκου διαδόχου τοῦ Καπετᾶν Γεωργίου, ἀρχηγοῦ τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω διελάβομεν, κατέχει πληθὺν ἐγγράφων ἀφορῶντων ἐν γένει διαφόρους ὑποθέσεις τῆς ἐλληνικῆς ταύτης ἀποικίας.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὑπὲρ τὰ τριακόσια τὸν ἀριθμὸν, ὡς πληροφοροῦμαι, ἔμειναν πάντοτε κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς οἰκογενείας ταύτης. Τῇ εὐγενεῖ δὲ συγκαταθέσει τοῦ κατόχου αὐτῶν κ. Ἰωάννου Στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, ἔσχον τὸ πλεονέκτημα νὰ ἴδω καὶ ἀναδιφήσω ταῦτα. Ἄλλ' ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ἐξέτασις αὐτῶν δὲν εἶναι οὐδόλως εὐκολος, διότι δὲν εἶναι μεθοδικῶς κατατεταγμένα καί, ὅπερ ἀναγκαιότερον, διότι δὲν ὑπάρχει ἀναλυτικὸς κατάλογος αὐτῶν.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐνδιαφέρουσιν ὄχι μόνον τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας, ἀλλὰ, εἴτε κατ' εὐθείαν, εἴτε καὶ ἐμμέσως, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Ἱστορίαν τῆς Κορσικῆς. Εἶναι λοιπὸν καλὸν νὰ γίνωσι γνωστὰ τῷ δημοσίῳ τὰ ἔγγραφα ταῦτα, τοῦλάχιστον δι' ἐνὸς ἀναλυτικοῦ καταλόγου.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, κατὰ μέγα μέρος, εἶναι συμφωνητικά, ἐπιστολαί, προνομιοῦχα γράμματα, ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα, κλπ. κλπ. Οὐδενὸς δὲ τῶν ἐγγράφων τούτων ἡ χρονολογία ἀνέρχεται ἄνω τοῦ 1675. Ὅλα εἶναι ἰταλιστὶ καὶ γαλλιστὶ γεγραμμένα, πλὴν τοῦ βαπτιστικοῦ ὅπερ ἤδη ἀνωτέρω ἐδημοσίευσα, καὶ τῆς διαθήκης τοῦ Παρθενίου Καλκανδῆ, Ἐπισκόπου Μαΐνης, τὴν ὁποίαν δημοσιεύω κατωτέρω. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινὰ ἄλλα ἔγγραφα, ἑλλη-

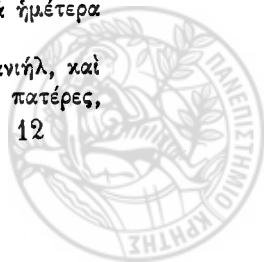
νιστὶ γεγραμμένα, οἶον βαπτιστικά, σημειώσεις, κλπ., τὰ ὅποια ὁμως εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια.
Διαθήκη Παρθένιου Καλανθῆ, Ἐπισκόπου Μαΐνης.

Εἰς δόξαν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7189 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1682, Σεπτεμβρίου 20.

Ἐπειδὴ νόμου φύσεως καταλύεται, καὶ ὁ ὑπερίγιος κόσμος τὴν ἀμαυρωθεῖσαν ἀναδέχεται κατὰ τὸν θεῖον δαβίδ' ματαιότης δὲ ματαιοτήτων πάντα, κατὰ τὸν σολωμών, καὶ γὰρ ἀληθῶς αἱ ἡμαῖραι ἡμῶν ὡς ἡ σκιά παρήγουσι ἐπὶ τῆς γῆς· αὐτὸ καγὼ ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος παρθένιος μαΐνης, εὐρισκόμενος ἐδῶ εἰς τὴν Κόρσικα εἰς τόπον λεγόμενον παώμιαν, ἐν ἀσθενοῖᾳ δεινῇ περισῶς, καὶ τὸ τοῦ θανάτου ἄωρον φοβηθεὶς ἵνα μὴ αἰφνύδιος ἀπέλθῃ ὡς λέων ἄγριον, καὶ ἀρπάσῃ τὴν ἐλεηνὴν μου ψυχὴν, μὴ ἔχουσαν ἔλεον ἐν ἀγίοις, ὡς ἐν εὐαγγελίοις γραπτὸν ἐστί. Πρὸς τοῦτο διὰ τοῦτο ὡς ἔχων τὰς φρένας σῶας, καὶ τὸν νοῦν ἀπαρασάλευτον, ἠθέλησα διατάξασθαι περὶ τῶν πρωτινῶν μου πραγμάτων, ὧν ἐν τῷ θείῳ ἐφρόντισα εἰς τὸ μοναστήριον μου ὄλον σπίτια, ἀμπέλια, χωράφια, δένδρη, περιβόλια, κήπους, κτείνη, κεινιτὰ καὶ ἀκίνητα.

Ἐν πρώτοις μὲν ἀφήμι πᾶσι χριστιανοῖς εὐχὴν, καὶ εὐλογίαν, οὓς περ εἶδον, καὶ οὐκ εἶδον τοῖς ἐν κῶ ἀγαπητοῖς καὶ συγχώρησιν. Ἐπειτα ἀφιερῶν εἰς τὸν θεῖον ναὸν τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου εἰς τὸ μοναστήριόν μου τὰ ἡμέτερα πράγματα νὰ εἶναι προσυλομένα.

Πρῶτον μὲν ἀφήνω τὸν παπᾶ κῦρ δανιήλ, καὶ τὸν παπᾶ παρθένιον μὲ τοὺς ἐπίλοιπους πατέρες,

ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸ μοναστήριον μου, καὶ ὅσοι θέλουσι ἔλθῃ ὕστερα νὰ λάβουν σχῆμα, νὰ εἶναι νικοκυροὶ εἰς ὅλα μου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ προσυλῶνοντας τὰ ἐγὼ τὰ πράγματα ὅπου μοῦ εὐρίσκονται, τὰ ἱερά μου, τὰ ρούχα μου, ἄσπρα, ἀσυμικά, πρόβατα, γύδια, βόδια, καὶ ἐπίλοιπα, ὅσα βρεθοῦσι, νὰ μὴν ἔχη κανεὶς νὰ γυρέψῃ, μόνον ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸ μοναστήριον νὰ εἶναι νικοκυροὶ εἰς ἐδαῦτα, καὶ ὄχι ἄλλος καὶ ὅποιος ἤθελε γυρέψῃ τίποτις ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου μου τὰ πράγματα, ἅς ἔχη τὴν κατάραν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς δεσποίνης θεοτόκου μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ἦτι κρίσιν κρίνεται ὁ ἰούδας, νὰ κριθῇ καὶ ἐκεῖνος.

Ἐπειτα ἀφήνω νὰ δώσουν οἱ πατέρες διὰ τὴν ψυχὴν μου ὅσοι παπᾶδες εὐρίσκονται εἰς τὴν παώμιαν ἓνα σαραντάρι καθ' ἑνός, καὶ τοῦ πατέρα Ὀδορισίου δύο σαραντάρια, ἀκόμι νὰ δώσουν διὰ τὴν ψυχὴν μου ἑκατὸν μίζουρες σιτᾶρι, κουκιά, καὶ κριθᾶρι τῶν πτωχῶν, καὶ ὅσες καλλογριῆς εὐρίσκονται εἰς τὴν παώμιαν νὰ δίδουσι καθὶ μιᾶς μίαν μίζουρα σιτᾶρι, τὰ ὅποια πράγματα ἂ δὲν τὰ δώσουν ὅλα νὰ ἔχουν τὴν κατάραν μου, καὶ εἰς τὸν αἰώνιον κόσμον νὰ κριθοῦνται.

Μὲ ὄλον ἐτοῦτο ἠξεύροντας ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος παρθένιος δούλος Χριστοῦ, πῶς εὐρισκόμενος εἰς τὸν ἀπερασμένον καιρὸν εἰς τὸ μπράτζο τῆς μείνας στὸ μοναστήρι μου, καὶ ἔστωντας νὰ ἀπεθάνῃ ὁ πρῶην ἀρχιεπίσκοπος μαΐνης Ἰωσὰφ ὁ γέροντασμου ἀφιέρωσε τὰ πράγματά του ὅλα εἰς τὸ μοναστήρι, καὶ τὰ ἔλαβα ἐγὼ, ἔτζι ἄφικεν ὕστερα, ὅσᾶν πρωτοκῆτορα, καὶ νικοκύρις, ὅπου εἶτον εἰς τὸ μοναστήρι ἐπιτρόπους τὸν ἀδελφόν του μὲ τοὺς ἀνεψιούς του τοῦ

κάπου ἀποστόλι τὸν πατέρα, καὶ ἐκυβερνοῦσαν τὸ μοναστήρι, ὥστε ὁποῦ ἐμισέψαμεν καὶ ἤλαθμεν ἐδῶ εἰς τὰ κόρσιχα.

Τώρα καὶ ἐγὼ σὰν νικοκύρις ὁποῦ εὐρισκομαι τοῦ μοναστηριοῦ μου, ἀφίνω ἐπίτροπον τὸν κάπο ἀποστολί μὲ τὸν υἱόν του καὶ ἀνηψιόν του, νὰ ἔχουν τὴν ἔνοιαν τοῦ μοναστηριοῦ καὶ εἰς τὰ πράγματα ὅλα νὰ τὸν ῥωταῦσι οἱ ἐκεῖ εὐρισκόμενοι πατέρες τοῦ μοναστηριοῦ καὶ νὰ ἤξεύρη καὶ ὅτι πράγματα εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ μοναστήρι, νὰ στέκονται συγοῦρα, νὰ μὴ βρεθῆ κανεὶς κακοποιὸς ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ κυτάζει νὰ χαλὰ τὰ πράγματα εἰς ἄτακτες δουλιές, νὰ πέρνη θέλημα ἀπὸ τὸν κομαντάντε, ὁποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν παώμιαν, νὰ . . . . .

Ἐγὼ ὁδορίσιος χῆος ἔγραψα τὴν ἄνωθεν διαταγὴν, μὲ θέλημα καὶ βούλησιν τοῦ ἄνωθεν ἀρχιερέως παρθενίου ἐπισκόπου μαΐνης ἐξ ἀνάγκης μὴ εὐρισκόμενος νοτάρως, νὴ ἄλος κανεὶς εἰς τὴν παώμιαν, καὶ ὅλο νὰ εἶναι χωρὶς πρεγιουδίτζιο τῆς γαληνοτάτης πολιτείας.

Μαΐνης Ἐπίσκοπος Παρθένιος.

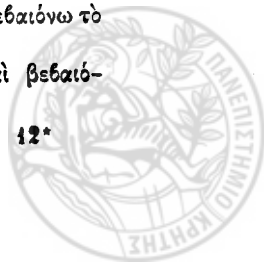
Nicolò Centurione Direttore.

Ἀποστολὶς στεφανόπουλος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Δῆμος στεφανόπουλος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Γιάνης στεφανόπουλος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Γιοργάκης στεφανόπουλος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Διονήσιος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Ἱερομόναχος παρθένιος στεφανόπουλος στέργομαι καὶ βεβαιῶνω τὸ ἄνωθεν.

Τῆς διαθήκης ταύτης, οὔσης γεγραμμένης ἐπὶ μεγάλου φύλλου χάρτου, διπλωμένου εἰς δύο, τὸ ἐν τέταρτον τοῦ δευτέρου φύλλου ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀπωλέσθη. Ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος δὲ τετάρτου ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς :

παραδίδω τὴν ἐπισκοπὴν μου εἰς . . . .

ὅποιον εὔρεθῆ καὶ εἶναι ἄξιος γ . . . . .

Καὶ ἀνίσως καὶ ὁ καπ . . . . .

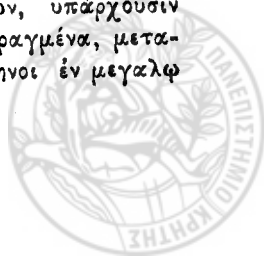
λάβη καμίαν ἄξιαν τῆς ἱερῶς . . . . .

νικοκῦρις ἀπάνω εἰς ὄλους, καὶ ε . . . .

τὰ κυβερνήση ὡς καθὼς ὁ παν . . . . .

Ἐν τοῖς κειμηλίοις τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, μεταξὺ ἄλλων, εὔρισκονται καὶ τὰ ἐξῆς τρία ξίφη, ἄξια παρατηρήσεως :

1. Τὸ ξίφος τοῦ Κολονέλου Μιχάλη, ὅπερ ἔχει σχῆμα γιαταγανίου. Τοῦ ξίφους τούτου ἡ μὲν λαβὴ εἶναι ἐξ ἐλεφαντόδοντος, ἐπὶ δὲ τῆς λεπίδος ἀμφοτέρωθεν εἶναι κεχαραγμένα δύο κεφαλαὶ Σουλτάνων, ἄνευ γενειάδος καὶ μὲ μακρὸν μύστακα, φέρουσαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σαρίκιον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἡμισέληνον καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου πτερὸν. Ἐκτὸς τούτων, ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῆς διάφορα σημεῖα κεχαραγμένα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο ἡμισέληνοι ἐν μεγαλοῦ σχήματι.

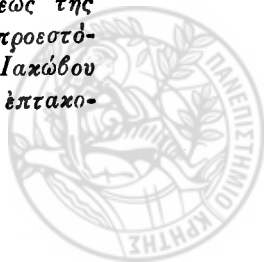

2. Τὸ ξίφος τοῦ Καπετὰν Πέτρου, ἀδελφοῦ τοῦ Καπετὰν Γεωργίου, ὃ ὁποῖος ὑπηρετεῖ ὡς ἀξίωματικός ἐν τῷ Γενουθησιακῷ στόλῳ. Τοῦ ξίφους τούτου ἡ μὲν λαβὴ εἶναι ἐξ ἐβένου, ἐπὶ δὲ τῆς λεπίδος εἶναι κεχαραγμένα διάφορα σημεῖα καὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «*ne me remettez point sans honneur*» ἀμφοτέρωθεν κεχαραγμένη.

3. Ἔτερον ξίφος, τοῦ ὁποίου ὁ κύριος ἀγνοεῖται καὶ τὸ ὁποῖον λέγεται νὰ ἦναι τοῦ Καπετὰν Γεωργίου. Τοῦ ξίφους τούτου ἡ λαβὴ εἶναι ἀσήμαντος, διὸ καὶ φαίνεται νὰ ἦναι ἐπιπρόσθετος· ἡ λεπίς δέ, τούναντίον, εἶναι καλλίστης κατασκευῆς, κομψοτάτη καὶ κεχρυσωμένη ἐν τῇ βάσει. Ὑπάρχουσι δ' ἐπ' αὐτῆς γεγλυμμένα διάφορα κοσμήματα, καλῶς ἐξεργασμένα, καὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «*nec temere nec timide*» ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κεχαραγμένη.

Ε'. Ἐν τῷ Δημαρχείῳ τῶν Καρυῶν.—Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν ὑπάρχουσι τέσσαρα ληξιαρχικὰ βιβλία: ἐν τῶν βαπτίσεων, ἐν τῶν γάμων καὶ δύο τῶν θανάτων.

1. Τὸ τῶν βαπτίσεων βιβλίον τῶν βαπτισμένων σελ. 1.—290, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «*Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐνορίας τῆς παύμας, ἐπὶ προστότος τοῦ αἰδεσιμολογίου πρωτοπαπᾶ Ἰακώβου τοῦ στεφανοπούλου ἀπὸ τοὺς χιλίους ἑπτακο-*

οιους δεκαπέντε 'Απριλλίου δεκαπτά.» 'Εξακολουθεῖ δὲ ἡ συνεχὴς καταγραφή τῶν βαπτιζομένων μέχρι τοῦ 1785 Δεκεμβρίου 12. Αἱ ἐν τῷ τέλει πέντε σελίδες καταγράφουσι βαπτίσεις διαφόρων ἄλλων ἐποχῶν.

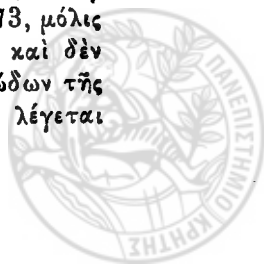
2. Τὸ τῶν γάμων βιβλίον τῶν ὑπανδρευμένων σελ. 1 — 192, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «*Εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς παρμίας ἐπὶ προστότος τοῦ αἰδεσιμολογίου ἱακώβου στεφανοπούλου πρωτοπαπὰ τῆς κοιμήσεως τῆς θεοτόκου, ἀπὸ τοὺς χιλίους ἐπτακόσιους δεκαπέντε 'Απριλλίου ἰκοσιτέσσαρες.*» 'Εξακολουθεῖ συνεχὴς ἡ καταγραφή τῶν γάμων μέχρι τοῦ 1800 Νοεμβρίου 16. Ἡ τελευταία σελὶς ἔχει τρεῖς καταγραφὰς γάμων διαφόρων ἄλλων ἐποχῶν. 'Εν τῷ ἰδίῳ τούτῳ βιβλίῳ ὑπάρχει παράρτημα, φέρον τὸν ἐξῆς τίτλον: «*Τὸ παρὸν μέρος εἶναι τῶν μυρωμένων,*» σελ. 1 — 24. Ἄρχεται δ' οὕτω: «*Εἰς τοὺς χιλίους ἐπτακόσιους δεκάξι ταῖς ἀγλαῖς ἡμέραις τῆς πεντηκοστῆς ἔλαβαν τὸ ἅγιον Μῦρον ἀπὸ τὸν Θεοφιλέστατον δεσπότην 'Ιωάννην Δομνικὸν καβαριαριον, ἐπίσκοπον τῆς σαρόνας.*» Ἐπεταὶ κατάλογος ὀνομάτων. Τὸν ἑλληνιστὶ γεγραμμένον τοῦτον κατάλογον ἀκολουθεῖ ἕτερος τοῦ 1778 ἰταλιστὶ γεγραμμένος.

3. Τὸ τῶν θανάτων «βιβλίον τῶν ἀπεθαμένων» σελ. 1 — 277, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «*Εἰς*

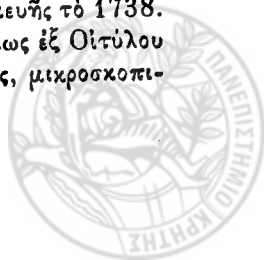
την ἐγορίαν τῆς παύσεως ἐπὶ προεστότος τοῦ αἰδεσιμολογίου ἰακώβου τοῦ στεφανόπουλου πρωτοπαπὰ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀπὸ τοὺς χιλίους ἐπτακόσιους δεκαπέντε νοεβρίου ἑνδεκα.» Τὸ βιβλίον τοῦτο φθάνει μέχρι τῆς σελ. 213, ἡ δὲ τελευταία καταγραφή θανάτου φέρει χρονολογίαν 1817 Ἰανουαρίου 8. Ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 235 ἄρχεται ἑτέρα καταγραφή βαπτίσεων ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: «*Εἰς ἐνωρίαν τοῦ παπὰ Ἡλία παπαδάκη ἀρχιζωντας Ἰαννουαρίου πρωτη Εἰς τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους ὀκτώ.*» Ἡ καταγραφή αὕτη φθάνει μέχρι τοῦ 1817 Μαΐου 8.

4. Τὸ τέταρτον βιβλίον εἶναι «*βιβλίον τῶν βαπτισμένων*» καὶ φέρει ἐπιγραφὴν τοιαύτην: «*Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐγορίαν τῆς καρκέζας ἐπὶ τοῦ αἰδεσιμοτάτου βικαρίου παπὰ Κωστατίνου στεφανοπουλου ἀπὸ τοὺς χιλίους ἐπτακόσιους ὀγδοήκοντα ἕξη ἰαννουαρίου πρωτη.*» Τὸ βιβλίον τοῦτο ἄνευ ἀριθμοῦ σελίδων φθάνει μέχρι τοῦ 1799 Ἰανουαρίου 21.

5. Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Καρυῶν. — Τὸ κτίριον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἐν τῇ ὁποίᾳ πρώτη λειτουργία ἐψάλη τὸ 1873, μόλις ἀριθμεῖ δεκαπέντε ἑτῶν ὑπαρξιν, διὸ καὶ δὲν παρέχει ἡμῖν τι τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ κώδων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, μικροῦ μεγέθους, λέγεται

ὅτι μετηνέχθη ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν πρώ-
 των ἀποίκων Ἑλλήνων. Μία εἰκὼν τοῦ Ἐπιτα-
 φίου ἐπὶ κεκομμένου ξύλου κατὰ τὸ σχῆμα τῶν
 ἐζωγραφισμένων προσώπων, μετρίας τέχνης, καὶ
 μία εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, λέγεται ἐπίσης ὅτι
 μετηνέχθησαν ἐξ Οἰτύλου. Μία ἐκ μετάξης λευ-
 κῆ σημαία μὲ μέγαν ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐν τῷ
 μέσῳ καὶ μὲ μίαν πλατεῖαν κυανῆν ταινίαν ἐκ
 τοῦ μέρους τῆς ἀναρτήσεως λέγεται ὅτι εἶναι ἡ
 σημαία τῶν πρώτων ἀποίκων Ἑλλήνων. Τὸ ξύ-
 λον τῆς ἀναρτήσεως τῆς σημαίας ταύτης φέρει εἰς
 τὸ ἄνω ἄκρον μέγαν ἀργυροῦν σταυρὸν. Ὁμοιά-
 ζει δ' ἐν συνόλῳ ἡ σημαία αὕτη πρὸς βυζαν-
 τινὸν λάβαρον, τὸ ὁποῖον ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ,
 τουτέστι τὴν Δευτέραν τῆς Διακαινησίμου ἐβδο-
 μάδος, ἐκθέτουσι, κρατοῦντες πρὸ τῶν εἰκόνων,
 τὰς ὁποίας περιφέρουσι πέριξ τοῦ χωρίου ἐν και-
 ρῷ τῆς λιτανείας. Μία εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Ἰωάν-
 νου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ μία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν
 φέρουσιν ὑπογραφὰς κατασκευῆς ἐν Παομίᾳ.
 Μία εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγεται ἐπίσης
 ὅτι εἶναι παλαιά. Ἐν Εὐαγγέλιον καὶ τινα ἄλλα
 ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἐντυπα φέρουσι χρονολο-
 γίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Εἰς ἀργυροῦς
 σταυροὺς φέρει χρονολογίαν κατασκευῆς τὸ 1738.
 Ἄλλος δὲ τοιοῦτος ξύλινος, βεβαίως ἐξ Οἰτύλου
 κομισθεὶς, ἔχει, ἐντὸς μικρᾶς θήκης, μικροσκοπι-
 κὸν σταυρὸν ἐκ Τιμίου Ξύλου.

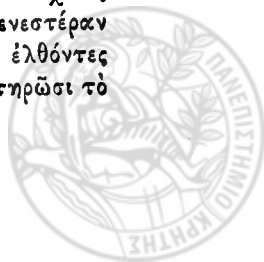

ΙΕ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΗΡΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ

Οί ἐξ Οἰτύλου ἐν Κορσικῇ ἐλθόντες καὶ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἓνα Ἐπίσκοπον, τὸν Παρθένιον Καλκανδῆν, Ἱερεῖς, Ἱερομονάχους, Μοναχοὺς τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, Δοκίμους καὶ Καλογραίας. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν δὲ τοῦ μεταξὺ ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ γενουηνσιακῆς Δημοκρατίας ἀνταλλαγέντος συμφωνητικοῦ ἐγγράφου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παρθενίου Καλκανδῆ, οἱ Ἕλληνες οὗτοι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἀντικαταστήσουν. Μετὰ τὸν θάνατον λοιπὸν αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες Κληρικοὶ ἐξέλεγον ἓνα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων Ἱερέων, ὡς ἀρχηγόν των, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδιδον τὸν τίτλον τοῦ *Πρωτόπαπα ἢ Προεστῶτος*.

Κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, ὁ ἐλληνικὸς οὗτος Κλῆρος ᾧφειλε νὰ ὑποταχθῆ εἰς τὴν δεσποτείαν τοῦ Ποντίφηκος τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἀνάγκη αὕτη ἦτο διὰ τὴν μεταγενεστέραν γενεάν τοῦ Κλήρου. Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐλθόντες Κληρικοὶ οὗτοι ἐξηκολούθησαν νὰ διατηρῶσι τὸ

Ὁρθόδοξον δόγμα των καὶ τὴν ἐν γένει λατρείαν τῶν πατέρων των.

Ἴδου δὲ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τί μανθάνομεν ἐκ τῆς ἀνωνόμου Ἱστορίας τοῦ La Ville Heurnois· «Ὅτε, λέγει, κατηγγέλθη εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης ὅτι οἱ Μοναχοὶ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ἐξηκολούθουν νὰ διατελῶσιν ἐν τισὶ πλάναις (sic), οὐ μόνον ἀφῆκε νὰ καταστραφῇ τὸ Μοναστήριον των, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπέβαλε καὶ ἐν εἶδος Καπελάνου ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Δομινίκου, ἐπιφορτισμένου νὰ διδάσκη τοὺς Ἑλληνας τὴν Ἱερὰν Κατήχησιν.» (Ἄνωνυμ. Ἱστορ. κτλ. σελ. 293.) Τὸ μεταξὺ Γενουησιῶν καὶ Ἑλλήνων ἀνταλλαγὴν συμφωνητικὸν ἔγγραφον διέτασσε τοὺς Ἑλληνας ν' ἀλλάξωσι θρησκείαν. Οἱ Ἑλληνες δὲν συνεμορφώθησαν μὲ τὰς διαταγὰς ταύτας, διότι αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων δυσκόλως μεταβάλλονται. Ἡ πράξις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἔγκλημα! Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ γαλινοτάτη Δημοκρατία ἔστειλε τὸν Καπελάνον της, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐκδιάσῃ ἐκ νέου τὰς συνειδήσεις τῶν τάλαιπῶρων ἐκείνων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τὸ Μοναστήριον τῶν Ἑλλήνων Μοναχῶν ὑπῆρχε σχεδὸν μέχρι τῆς φυγῆς τῶν Ἑλλήνων ἐκ Παομίας. Ἄρα, μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, οἱ ἐν Κορσικῇ Ἑλληνες ἐξηκολούθουν νὰ διατελῶσιν ἐν τῇ δῆθεν πλάνῃ των.—Ἐπειτα δὲ, τὸ ὅτι οἱ Ἑλ-

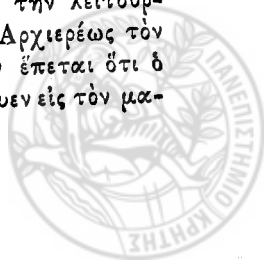
ληνες οὔτοι δὲν ἡγάπων πολὺ τὸν Δυτικὸν Κληρον καὶ τὸ Δυτικὸν δόγμα, ἐξάγεται καὶ ἐκ τούτου: Δὲν ἤθελον νὰ πληρόνωσιν ἀρχιερατικὰ δικαιώματα εἰς τὸν Λατῖνον Ἀρχιεπίσκοπον οὔτε ἐν Παομίᾳ οὔτε ἐν Αἰακκίῳ. Καὶ ἂν δὲ ποτε ἔπραξαν τοῦτο, βεβαίως τὸ ἔπραξαν παρὰ τὴν θέλησίν των. Ἡ τελευταία αὕτη εἰδήσις ἐξάγεται ἐκ τινος ἀλληλογραφίας τοῦ Καπετὰν Γεωργίου μετὰ τινων Κληρικῶν τοῦ Αἰακκίου σωζομένης μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν.—Καὶ ἑτέραν δὲ μαρτυρίαν τούτου ἔχομεν τὴν περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ Ἀποστόλου Στεφανοπούλου εἰδήσιν, τὴν ὁποίαν διέσωσεν ἡμῖν ὁ Καμβιᾶγης, ὁ ὁποῖος, ὁμιλῶν περὶ αὐτοῦ, λέγει: «*e doppo due anni tornò in Vitilo, ove, non senza sospetto di Scisma, pose fine ai suoi giorni.*» (Istoria κτλ. Τόμ. Β'. σελ. 312, ἐν τῇ 1ῃ ὑποσημειώσει). "Ὅλα δὲ ταῦτα μαρτυροῦν τρανῶς ὅτι οἱ Ἕλληνες οὔτοι ἐξ ἀνάγκης ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Πάπαν καὶ ὅτι, ἂν καὶ ὑποτεταγμένοι αὐτῷ, ἐξηκολούθησαν νὰ διατηρῶσι τὸ ὀρθόδοξον δόγμα των. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Description de la Corse κτλ. λέγει καθαρῶς περὶ τῶν Ἑλλήνων τούτων ὅτι «*Au commencement de ce siècle, les Génois pour augmenter le nombre des habitans de cette isle, y reçurent et donnerent des terres à six cent Mainotes, qui sont des Grecs*

Romains et Schismatiques de la Morée κτλ.»
 Σελ. 75. Καὶ κατωτέρω : «Les Grecs ont conservé tous les usages et coutumes de leur pays : leurs prêtres font l'office suivant leur ancien rit dans les Églises des Latins· les Papas ou Prêtres des Schismatiques sont mariés κτλ. »
 Σελ. 78.

Ὅποτε δὲ ὁ Ἐπίσκοπος τῶν ἀπέθανε καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἤλαττοῦτο ἐκ τοῦ χρόνου, τότε βεβαίως ἦλθον εἰς συνάφειαν μὲ τὸν Λατινικὸν Κλήρον. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα πρῶτος Λατῖνος Ἀρχιερεὺς ἐλθὼν εἰς Παομίαν εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Σαγῶνας Δομίνικος Καβανιάριος, ὁ ὁποῖος τῷ 1715 ὑπεχρέωσε τοὺς Ἱερεῖς τῆς Παομίας νὰ κρατήσωσι τακτικὰ ληξιαρχικὰ βιβλία. Ἐπειτα δὲ ἀφοῦ ὁ τελευταῖος τῶν Ἱερέων ἀπέθανεν, ἔπρεπε ὁ λατῖνος Ἀρχιερεὺς νὰ χειροτονήσῃ ἄλλους τοιοῦτους.

Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ Κλήρου παρὰ τοῖς Ἑλλησι τούτοις βεβαίως ἐγένετο ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἐν Ἀνατολῇ. Εἰς Ἱερεὺς παρεσκευάζε τὸν συνάδελφον καὶ διάδοχόν του. Τὸν ἐδίδασκεν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν· τὸν ἐμάνθανε νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ ὑπηρετῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· τὸν ἐδίδασκε τὸ τυπικὸν τῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τὴν λειτουργίαν, καὶ κατόπιν μία εὐχὴ τοῦ Ἀρχιερέως τὸν μετέτρεπεν εἰς Ἱερέα. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ὁ προπαρασκευαστῆς Ἱερεὺς ἐνεφύτευεν εἰς τὸν μα-

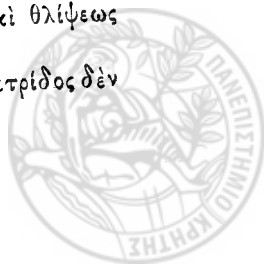

θητήν του τὰ θρησκευτικά του αἰσθήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις του.

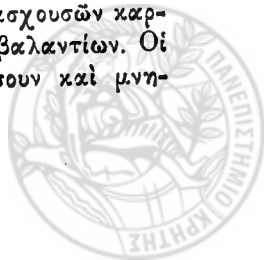
Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου Κλήρου ἐξηκολούθησε σχεδὸν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁπότε ἡ Προπαγάνδα τῆς Ῥώμης ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνατροφὴν τῶν Ἱερέων τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας. Ἐκ τοῦ συστήματος δὲ τούτου τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κλήρου ἐξάγεται ὅτι οἱ ἐν Κορσικῇ ἀποικοὶ "Ἕλληνες μετὰ τοῦ Κλήρου των, ἂν καὶ ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥώμης, ἐξηκολούθησαν νὰ ἦναι καθαρῶς καὶ κατ' οὐσίαν Ὀρθόδοξοι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Λέγω δὲ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύνολον τῆς ἀποικίας. Ἐὰν ὁμως θελήσωμεν νὰ ἐρευνήσωμεν τὰς πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων κατ' ἄτομα, βεβαίως ἀκόμη καὶ σήμερον ὑπάρχουσι πολλοὶ Ἕλληνες ἐν Καρυαῖς, οἵτινες δυσανασχέτως φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα. Δυστυχῶς ὁμως ἐλευθερία συνειδήσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ὑπάρχει!

Τους Ἕλληνας τούτους δὲν φλέγει μόνη ἡ ἀγάπη τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔρωσ τῆς Πατρίδος ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸσαύτης δυστυχίας καὶ θλίψεως ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι.

Ὁ ἱερός οὗτος ἔρωσ τῆς φιλτάτης Πατρίδος δὲν

ἐσθῆσθη καὶ καθ' ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα χρό-
 νους. Ὡς δὲ πληροφοροῦμαι, ἐν καιρῷ τοῦ μεγά-
 λου ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων
 τῷ 1821, πολλοὶ Ἕλληνες τῆς Κορσικῆς ἦσαν
 ἔτοιμοι καὶ πρόθυμοι νὰ ὑπάγουν νὰ χύσουν τὸ
 αἷμά των ἐν τῷ βωμῷ τῆς πεφιλημένης Πατρι-
 δος των. Διάφοροι ὅμως περιστάσεις ἀνεχάι-
 τισαν τὴν ἐπιθυμίαν των ταύτην καὶ ἰδίως ἡ ἔλ-
 λειψις τῶν μέσων τῆς μεταβάσεως εἰς τὸν τόπον
 τοῦ ἀγῶνος. Εἰς δὲ συγγραφεὺς, ὁ κ. Ν. Στε-
 φανόπουλος, καταγόμενος ἐκ τῶν ἐν Κορσικῇ
 Ἑλλήνων, ἐδημοσίευσεν τῷ 1826 καὶ *Πολιτικὰς*
σκέψεις ἐπὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλά-
δος. Ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερον πολλοὶ σπινθη-
 ροὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔρωτος διειρηθήσαν δια-
 καεῖς ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Καρυατῶν. Μετὰ
 συγκινήσεως δὲ καρδίας παρακολουθοῦσι πάντο-
 τε τὰς διαφόρους φάσεις τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε δὲ
 τῷ 1886 ἔμαθον ἐκ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ὁ περὶ
 τῶν ὄλων ἀγῶν τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἐπικείμενος,
 πρόθυμοι ἔσπευσαν νὰ προσφέρουν τὸν ὀβολόν
 των εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τῆς Ἑλλά-
 δος. (Βλπ. *Ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν*, 26 Ἀπριλ.
 1886, ἀριθ. 1414, σελ. 2.) Τὸ χρηματικὸν
 τοῦτο ποσὸν, καίτοι εὐτελές, ἦτο ὅμως μεγάλης
 ἀξίας, διότι προήρχετο ἐκ συμπασχουσῶν καρ-
 διῶν καὶ ἐξήρχετο ἐκ πενιχρῶν βαλαντίων. Οἱ
 Ἕλληνες οὗτοι ἠθέλησαν νὰ τελέσουν καὶ μνη-

μόσουνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἐν τοῖς ἑλληνοτουρκικοῖς μεθορίοις πεσόντων Ἑλλήνων, κατὰ τὰς συμπλοκάς τοῦ μηνὸς Μαΐου 1886, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς τῶν δὲν τοῖς τὸ ἐπέτρεψεν.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἱερεῖς, — καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἀποικία, διότι ὁ ἱερεὺς εἶναι πάντοτε κύριος τῆς συνειδήσεως τῶν ἀπαιδύτων ἀνθρώπων — πρὶν ἢ ἀρχίσωσι νὰ ἐκπαιδεύωνται ἐν τῇ Προπαγάνδᾳ τῆς Ῥώμης. Ἀφ' οὔτου ὁμως νέοι Καρυᾶται ἀποστέλλονται εἰς Ῥώμην ἵνα ποιήσωνται ἐκεῖ τὰς ἱερτικὰς σπουδὰς τῶν, ἕκτοτε ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις καὶ θρησκεία ἤρχισε νὰ ἐκλείπη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας. Πᾶν ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ αἴσθημα ἐξαλείφεται, καὶ ἡ ἑλληνικωτάτη αὕτη ἀποικία, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἤρχισε νὰ λαμβάνη τὴν τύχην ἄλλων τοιούτων ἀποικιῶν, ἐγκατασταθειῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς διάφορα μέρη τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ ἐν Σικελίᾳ.

Οἱ ἀρχαῖοι ἱερεῖς τῆς ἀποικίας ταύτης εἶχον γλῶσσαν μητρικὴν τὴν ἑλληνικὴν τῶν γλῶσσαν. Ἐδίδασκον τὴν Ἱερὰν Κατήχησιν ἑλληνιστί, ὠμίλου ἐπ' Ἐκκλησίας ἑλληνιστί καὶ συνδιέλογοντο μὲ τὸ ποιμνιὸν τῶν ἑλληνιστί.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς ἐν Διάκκιφ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν παρετήρησα ἐν τετράδιον ἐξ ὀκτώ σελίδων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶ-

ναι γεγραμμένη *Ὁμιλία Ἐκκλησιαστική*, ἣτις ἄρχεται ἐκ τοῦ Εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ. «*Εὐρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ ἀκολούθει μοι.*» Εἶναι δὲ καλῶς γεγραμμένη καὶ ἀρκετὰ ὀρθῶς.

Οἱ σημερινοὶ Ἱερεῖς ὑπάγουν εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ λάβουν τὰ ἱερά φῶτα καὶ ἀφίνουν ἐκεῖ τὴν ἱεράν ἑλληνικὴν τῶν γλῶσσαν. Ἐπιστρέφοντες δ' εἰς Καρυάς, φθάνουσιν ἐκεῖ μὲ ὄλα τὰ προτερήματα τῶν φραγκοπαπάδων !...

Ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν προσεπάθησα νὰ συντάξω γενικὸν κατάλογον τῶν Ἱερέων τῆς ἀποικίας ταύτης, ἀλλὰ τοῦτο μοι ὑπῆρξεν ἀδύνατον. Ἐν τούτοις ἡ ἐργασία αὕτη μ' ἔκαμε νὰ μάθω χαρακτηριστικὰ τινὰ τῶν Κληρικῶν τούτων. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι κακογράφοι καὶ ἀνορθογράφοι· οὐδεὶς δ' ἐξ αὐτῶν γνωρίζει γραμματικὴν. Σχεδὸν ὄλοι φέρουσι τὸν τίτλον τοῦ *Στεφανόπουλος*. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν εἶναι ἔγγαμοι μέχρι τοῦ 1817. Ὑπῆρξαν δ' Ἱερεῖς ἐν ἐνεργείᾳ πάντοτε περισσότεροὶ τῶν δύο· τέσσαρες, πέντε καὶ ἔστιν ὅτε περισσότεροι.

Ἐν τῇ καταμετρήσει τῆς 1 Ἰουλίου 1773 ἀπαντῶνται, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου, Ἱερεῖς τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας οἱ ἀκόλουθοι· παπᾶ-Μιχάλης Στεφανόπουλος, παπᾶ-Νικολὸς Γαριδάκης, παπᾶ-Ἡλίας Παπαδάκης (ἔγγαμος), παπᾶ-Ἰωάννης Κόττις (ἔγγαμος), παπᾶ-

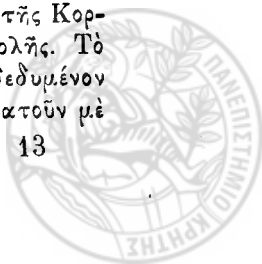
Κυριακός Στεφανόπουλος, παπᾶ-Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος, παπᾶ-Μιχάλης Κοριτζάκης καὶ παπᾶ-Πατρίκιος Στεφανόπουλος.

Οἱ Ἱερεῖς οὗτοι βεβαίως δὲν ἠδύναντο νὰ ζῶσιν ἐκ τῶν εισοδημάτων τῆς ἐνορίας των ἔπεται λοιπὸν ἐκ τούτου ὅτι καὶ αὐτοὶ εἰργάζοντο, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ χωρικοί, εἰς τοὺς ἀγρούς. Πράγματι δὲ ἡ ἀνάμνησις διεσώθη μέχρι σήμερον τοῦ ὅτι οἱ τότε Ἱερεῖς ὄργονον οἱ ἴδιοι τοὺς ἀγρούς των καὶ ἐκαλλιέργουν τὰς ἀμπέλους των.

Οἱ Ἕλληνες Ἱερεῖς τῆς Κορσικῆς ἔφερον κόμην μακρὰν καὶ γενειάδα, καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι ὡς καὶ οἱ ἐν Ἀνατολῇ Ὀρθόδοξοι ἱερεῖς.

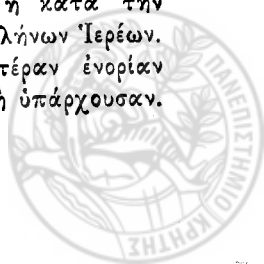
Μέχρι τοῦ 1817 φθάνουν τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, περὶ ὧν ἤδη ἐγένετο λόγος, καὶ σχεδὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης φθάνει καὶ ἡ ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος παράδοσις παρὰ τοῖς Ἕλλησι τούτοις Ἱερεῦσιν. Οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἱερουργοῦντες Ἱερεῖς εἶναι ὁ παπᾶ-Ἰωάννης Βλαχάκης καὶ ὁ παπᾶ-Ἡλίας Παπαδάκης. Τούτων δ' ὁ μὲν παπᾶ-Ι. Βλαχάκης, Ἕλληνας Ἱερεὺς, ἀπῆλθεν εἰς Λιβουρνον τὸ 1818, ὅπου ἀπεθάνεν.

Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα ὅτι ἡ κηδεῖα τῶν ἀποθνησκόντων Ἑλλήνων Ἱερέων τῆς Κορσικῆς γίνεται ὡς καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ λείψανον τοῦ ἀποθανόντος Ἱερέως ἐνδεδυμένον χρυσοῦφαντον ἱερατικὴν στολὴν καὶ κρατοῦν μὲ

τὴν ἀριστεράν μὲν χεῖρα τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μετὰ τὴν δεξιάν εὐλογοῦν φέρεται καθήμενον ἐπὶ ἔδρας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου μένει ὀλόκληρον ἡμέραν καὶ ὅπου πάντες οἱ χριστιανοὶ ἀσπάζονται τὴν δεξιάν αὐτοῦ. Ἐνταφιάζεται δὲ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ὠρισμένου χρόνου, ὡς ἔχει μετὰ τῆς ἔδρας. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι μεγάλης περιεργείας ἄξιον ἐκ μέρους τῶν Κορσικανῶν, οἵτινες σπεύδουσι πανταχόθεν ὅπως ἴδωσι τὸ θέαμα τοῦτο, ὅταν ὑπάρχη.

Ὁ δὲ πατᾶ - Ἡλίας Παπαδάκης, Λατῖνος Ἱερεὺς, ἐλληνικῆς καταγωγῆς, διετέλεσεν Ἱερεὺς τῆς ἐν Κορσικῇ Λατινικῆς ἐνορίας μέχρι τοῦ 1854, ὁπότε ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 88 ἐτῶν. Ὁ Ἱερεὺς οὗτος νέος ἔτι ὧν εἰσῆχθη, τῇ συστάσει τοῦ κόμητος Μαρβεύφ, εἰς τὴν ἰσρατικὴν Σχολὴν τοῦ Αἰξ τῆς Προβηγγίας, ὅπου διήκουσε θεολογικὰ μαθήματα. Συγχρόνως δὲ ἠρνήθη τὴν ἐλληνικὴν του θρησκείαν καὶ ἠσπάσθη τὴν λατινικὴν. Φανατικὸς δ' ἐν τῇ νέᾳ του ταύτῃ θρησκείᾳ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὡς Λατῖνος Ἱερεὺς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἐκλατινίσῃ ὅλους τοὺς συμπατριώτας του. Τὸν σκοπὸν του τοῦτον διηυκόλυνεν ἐπὶ πολὺ ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔλλειψις τῶν Ἑλλήνων Ἱερέων. Πράγματι δέ, ἐσύστησεν ἰδιαίτεράν ἐνορίαν λατινικὴν, πιθανῶς μέχρι τότε μὴ ὑπάρχουσαν.

ἤρχισε νὰ λειτουργῇ λατινιστί, καὶ πρῶτα θύματα τῆς κάκοφροσύνης τοῦ ἀρνησιθρήσκου τούτου ἔπεσαν οἱ πλησιέστεροι τῶν συγγενῶν του. Κατώρθωσε δὲ μετὰ ταῦτα νὰ ἐκλατινίσῃ καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους Ἕλληνας. Σκοπὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας εἶνε πάντοτε νὰ ἐκλατινίσῃ ὀλοτελῶς τὴν ἑλληνικὴν ταύτην ἀποικίαν. Πιθανώτατα λοιπὸν πρῶτος ἀπόστολος ὑπῆρξεν ὁ παπᾶ-Ἡλίας Παπαδάκης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἰς ἀνταμοιβὴν ἔμεινεν ἔκφρασις κατάρρας παρὰ τοῖς Ἕλλησι Καρυάταις.

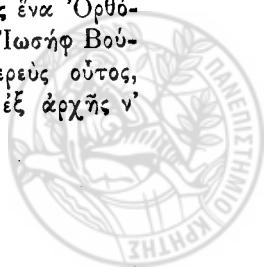
Τὸν παπᾶ-Ἰωάννην Βλαχάκην ἀναχωροῦντα διεδέχθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Καρυῶν ὁ παπᾶ-Ἡλίας Σούγλης, ὅστις ἐξηκολούθησε νὰ ἦναι Ἱερεὺς τῆς ἀποικίας ταύτης μέχρι τοῦ 1822, ὁπότε ἀπέθανεν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου τῶν Ἑλλήνων Ἱερέων, ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἀποικία ἔμεινε χωρὶς Ἱερέα. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπῆρξε κρισιμωτάτη διὰ τοὺς Ἕλληνας. Συνειθισμένοι νὰ ἔχωσιν ὄχι μόνον ἓνα, ἀλλὰ πολλοὺς Ἱερεῖς, τώρα εὐρέθησαν χωρὶς Ἱερέα. Καὶ ὁμως ὁ Χριστιανὸς οἰκογενειάρχης ἔχει ἀνάγκην Ἱερέως σχεδὸν καθ' ἐκάστην. Τί νὰ κάμουν; — Ἀπετάθησαν εἰς τὸν Ἀρχιερέα των. Ὁ Ἀρχιερεὺς τοῖς εἶπεν, ὅτι Ἕλληνα Ἱερέα δὲν εἶχε νὰ τοῖς πέμψῃ. Λατίνους Ἱερεῖς, εἰάν ἤθελαν, εἶχε πολλοὺς. . . Οἱ ὀρθοδόξως ἀνατραφέντες

οὗτοι ἀπόγονοι τῶν Μανιατῶν ἐπροτίμησαν, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των, νὰ μείνωσι χωρὶς Ἱερέα, παρὰ νὰ λάβωσι τὰ Ἅγια Μυστήρια ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐνὸς Λατίνου ἱερέως.

Ἡ διήγησις τῶν καθέκαστα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι συγκινητικωτάτη. Τὴν Κυριακὴν τὸ πρῶτ' ἀντὶ Λειτουργίας ἕκαστος κατ' ἰδίαν ἔλεγεν ἐν «Πάτερ ἡμῶν», ἔκαμνε τὸν σταυρόν του καὶ ἀπήρχετο εἰς τὰς ἐνασχολήσεις του. Καὶ ὅμως ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ἐψάλλετο ἡ λατινικὴ Λειτουργία. Οὐδεμίᾳ Ἀκολουθίᾳ τῶν Μυστηρίων ἐτελεῖτο διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ὅταν ἀπέθνησκε τις, οἱ λαϊκοὶ τὸν ἐλάμβανον ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ψάλλοντες τὸ «Ἐλέησόν με ὁ Θεός», τὸν ἔφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἕκαστος κατ' ἰδίαν ἤρχετο ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ κατόπιν οἱ ἴδιοι λαϊκοὶ καὶ πάλιν μὲ τὸ «Ἐλεησόν με ὁ Θεός», τὸν ἔφερον εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ τὸν ἔθαπτον. Ὑφίσταντο καρτερικώτατα ὅλας τὰς ταλαιπωρίας, ὑπέφερον· ἀλλὰ φράγχοι νὰ γίνουν δὲν ἤθελον.

Ἡ ἐλεεινὴ αὕτη κατάστασις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1829, ὁπότε ἡ θεία Πρόνοια, ἀνελπίστως, ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Κορσικῆς ἕνα Ὁρθόδοξον Ἱερέα, τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἰωσήφ Βούραν, ἐκ Χίου καταγόμενον. Ὁ Ἱερεὺς οὗτος, ἐλθὼν εἰς Καρυάς, ἠθέλησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν'

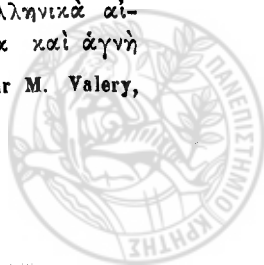

ἀναλάβῃ καθήκοντα Ἱερέως παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία δὲν τῷ τὸ ἐπέτρεψεν. Ἐδέησε λοιπὸν νὰ μεταβῇ εἰς Αἰάκκιον καὶ ἐκεῖ μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν τοῦ ἱερουργεῖν¹⁾).

Ὁ Ἱερεὺς οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία ἐμα-
ταίονε τὰ σχέδια τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὑ-
πῆρξεν ἀντικείμενον ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως
παρὰ τῷ Δυτικῷ Κλήρῳ τῆς Κορσικῆς. Ὑπέστη
πολλά..... Ἀλλὰ μίαν νύκτα, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, εἰς
πυροβολισμὸς ἠκούσθη ἔμπροσθεν τοῦ παραθύρου
τοῦ κοιτῶνός του· ἡ σφαιρα διετρύπησε τὸ πα-
ράθυρον καί, διελθοῦσα ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς
του, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ ἀπέναντι τοίχου.... Ὁ
ταλαίπωρος ξένος εἰς ἐκδίκησιν μίαν μόνην κα-
τάραν ἐξέφρασεν ἐπ' Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ πυ-
ροβολήσαντος.

Ὁ Ἱερεὺς οὗτος, ζήσας μέχρι τοῦ 1854, ὡς
πατὴρ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐλληνικῆς ταύτης
ἀποικίας, πολλαχῶς ὠφέλησεν αὐτήν. Πλὴν
τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τοῦ Ἱερέως, ἀ-
νέλαβε καὶ τὰ καθήκοντα διδασκάλου, διδά-
σκων τὰ παιδία τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὅλοι
σχεδὸν οἱ σημερινοὶ γέροντες τῶν Καρυῶν, παρὰ
τοῖς ὁποίοις σφύζονται ἀκμαῖα τὰ ἐλληνικὰ αἰ-
σθήματα, ζῶσα ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἀγνή

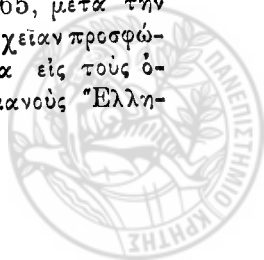
1) Παραβαλ. Voyage en Corse κτλ. par M. Valery,
σελ. 113.

ἡ πίστις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι μαθηταὶ τοῦ μακαρίτου παπᾶ-Ἰωσήφ Βούρα. Ὑπὸ πάντων δὲ τῶν Καρυατῶν τὸ ὄνομά του ἀναφέρεται μὲ εὐλογία καὶ ἐκφράσεις βαθείας εὐγνωμοσύνης

Ἦδη πρὸ τοῦ θανάτου του τὸν διεδέχθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Καρυῶν ὁ μαθητὴς του, καὶ κατόπιν μαθητὴς τῆς Προπαγάνδας, παπᾶ-Μιχάλης Μεδούριος. Ὁ Ἱερεὺς οὗτος ἐφάνη λίαν ἀχάριστος πρὸς τὸν ἀρχαῖον διδάσκαλόν του. Ἄμα ἐπέστρεψεν ἐκ Ρώμης εἰς Καρυάς, κατώρθωσε ἵνα τοῦ ἀρπάσῃ τὴν θέσιν του καὶ, κατὰ συνέπειαν, τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του. Τὸ δυστύχημα τοῦτο ἐπέσπευσε τὸν θάνατον τοῦ σεβασμίου ἐκείνου Ἱερέως.

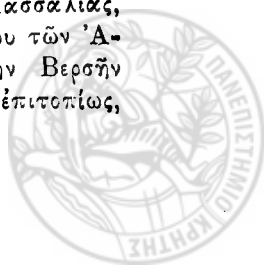
Ἐνῶ δὲ διετέλει Ἱερεὺς ἐν Καρυαῖς ὁ προρρηθὴς παπᾶ-Μ. Μεδούριος, ἕτερός τις τελειόφοιτος τῆς Προπαγάνδας νεαρὸς Ἱερεὺς, ὁ παπᾶ-Στέφανος Ραγγατζάκης, ἔφθασεν ἐκ Ρώμης ὅπως διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν του. Ὁ τελευταῖος οὗτος κατώρθωσε διὰ ραδιουργίας ὅπως λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ πρώτου. Ὁ παπᾶ-Μ. Μεδούριος, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του, κάμνει ἐκκλησίαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τῶν Καρυῶν. Τὴν ἡμέραν λοιπὸν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1865, μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἀπευθύνει βραχεῖαν προσφώνησιν εἰς τὸν λαὸν καὶ, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, παρακαλεῖ τοὺς χριστιανοὺς Ἕλλη-

νας νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειάν του. Ὁ τρόπος τῆς παροτρύνσεως ὑπῆρξε μεθοδικώτατος καὶ ἡ ὥρα κατάλληλος. Εὐθύς λοιπὸν μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες κόπτουσι τὸ σχοινίον τοῦ κώδωνος τῆς Ἐκκλησίας, κλείουσιν αὐτὴν καὶ λαμβάνουσιν εἰς τὴν κατοχὴν των τὰ κλειδιά . . . . Αἱ πολιτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Αἰακίου διατάσσουσιν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δὲν ὑπακούουσιν. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἡμέρας τινάς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ μὲν πρωταίτιοι τοῦ πραξικοπήματος ἐκλήθησαν ἐνώπιον τοῦ κακουργοδικείου, ὃ δὲ παπᾶ-Στ. Ραγγατζάκης ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλλήνος Ἱερέως ἐν Καρααῖς.

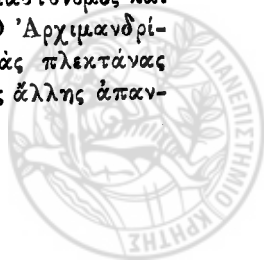
Συνεπεία τούτων, ὅλον τὸ χωρίον διηρέθη εἰς δύο στρατόπεδα. Ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ παπᾶ-Στ. Ραγγατζάκη ἀφ' ἑτέρου. Ἡ Ἐκκλησία των ἠνοίγετο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐφοίτα εἰς αὐτήν. Ὑπὸ τὴν ἐπιθρησίαν λοιπὸν τοῦ πείσματος τούτου ἡ μεγάλη μερὶς τῶν Ἑλλήνων ἀπετάθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Μασσαλίας, παρὰ τῆς ὁποίας ἐζήτησεν Ἑλληνα Ὀρθόδοξον Ἱερέα.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Μασσαλίας, συνεννοηθεῖσα μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἀθηνῶν, ἀπέστειλε τὸν Ἀρχιμανδρίτην Βεροσῆν ὅπως ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐπιτοσίως,

ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς Καρυὰς τὸ Μέγα Σάββατον τοῦ 1866. Ὁ Κληρικὸς οὗτος ἐστάθη ἐν Καρυαῖς τρεῖς ἡμέρας. Ἐτέλεσε δὲ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Πάσχα, ἐβάπτισε παιδία τινὰ καὶ ἐστεφάνωσε μερικοὺς Ἕλληνας. Ἀναχωρῶν δὲ συνεβούλευσε τοὺς ἀποίκους τούτους Ἕλληνας νὰ μένωσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα, ὡς καὶ πρότερον.

Ὁ ὀρθόδοξος οὗτος Κληρικὸς, κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον ἐν Κορσικῇ διαμονὴν του, ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον μεγάλης ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἐκ μέρους τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου, ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ νὰ ἔχη ἐπὶ τῆς Κορσικῆς τὸ μονοπώλιον τῆς θρησκείας. Μεταξὺ δὲ ἄλλων συνέβη αὐτῷ καὶ τὸ ἐξῆς ἀστεῖον. Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Αἰακκίου, ἅμα ἔμαθε τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ εἰς Καρυὰς, τὸν κατήγγειλεν εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ Αἰακκίου ὡς τυχοδιώκτην καὶ ταραξίαντῆς δημοσίας ἡσυχίας. Αἱ πολιτικαὶ δ' αὐταὶ ἀρχαί, ἐπόμενοι τῇ καταγγελίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου, ἅμα ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἐπεβιδάσθη τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἦτο ἕτοιμος ν' ἀναχωρήσῃ, ἔσπευσαν ὅπως τὸν συλλάβωσιν ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ. Ἐνῶ δ' ἐκάθητο ἄφροντις ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς πρώτης θέσεως, παρουσιάζεται αὐτῷ ὁ ἀρχιαστυνόμος καὶ τοῦ ζητεῖ τὸ διαβατήριόν του. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Βερσῆς, ἐννοήσας ἀμέσως τὰς πλεκτάνας τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου, ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαν-

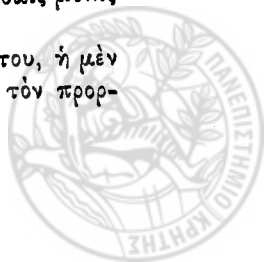

τήσεως, ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὸ στήθος του, τὸ ὁποῖον ἔφερε διάφορα παράσημα, ὡς δὲ λέγεται, καὶ αὐτὸ τῆς Γαλλίας, καὶ τῷ ἐγγχειρίζει τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Γαλλίας. Τότε δ' ὁ ἀρχιεπιστυνόμενος, χαιρετίσας ὑποκλινῶς τὸν δῆθεν τυχοδιώκτην Σχισματικὸν Κληρικόν, ἀπῆλθε μένεα πνέων κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Αἰακκίου, ὅστις τὸν εἶχεν ἀπατήσει διὰ τῆς ψευδοῦς καταγγελίας του.

Αἱ πολιτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Αἰακκίου, ὅπως ἐξομαλύνωσι τὴν δυσχέρειαν ταύτην, κατώρθωσαν, ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἵνα ἰδρῦσωσι μίαν θέσιν Ἑλληνοσ διδασκάλου, ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως συντηρουμένην, ἣτις ἐδόθη εἰς τὸν παπα-Μιχ. Μεδούριον. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ἡ Αὐλὴ τῆς Ρώμης, βλέπουσα ὅτι ὁ παπα-Στ. Ραγγατζάκης δὲν ἐπρόκοπτεν ἐν Καρυαῖς, τὸν ἀνεκάλεσεν εἰς Ρώμην, χειροτονήσασα αὐτὸν Ἀρχιεπίσκοπον *in partibus*.

Τοῦτον ἀναχωρήσαντα διεδέχθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Καρυῶν μέχρι τοῦ 1878 ὁ παπα-Νικόλαος Φράγκος, Ἑλληὴν Οὐνίτης τῆς Σικελίας. Καὶ τούτου ἀναχωρήσαντος, ἦλθεν εἰς τὴν θέσιν του ὁ παπα-Δημητριάδης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἔμεινεν ἐν Καρυαῖς μόλις δύο ἔτη.

Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν καὶ τούτου, ἡ μὲν θέσις τοῦ Ἱερέως ἐδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸν προ-

ρηθέντα παπᾶ-Μιχάλην Μεδούριον, ἡ δὲ θέσις τοῦ Ἑλλήνος διδασκάλου εἰς τινα ἀγροῖκον Καρυάτην, Πιέρον Ραγγατζάκην καλούμενον.

Ἦδη δὲ προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν τὸν παπᾶ-Μιχάλην Μεδούριον, ἀπὸ τοῦ 1885, διεδέχθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Καρυῶν ὁ νεαρὸς παπᾶ-Καῖσαρ Κόττις, μαθητὴς καὶ οὗτος τῆς Προπαγάνδας.

Ὁ εἰρημένος παπᾶ-Μιχάλης Μεδούριος ἀπέθανε τὴν 25 Μαρτίου 1887. Εἰς δὲ τῶν πάλαι συμμαθητῶν αὐτοῦ, τουτέστι μαθητῆς τοῦ μακαρίτου παπᾶ-Ἰωσήφ Βούρα, ὁ κ. Ἰωάννης Φριμιγκάκης πρώην Δήμαρχος τῶν Καρυῶν, ἐξεφώνησεν ἑλληνιστί, πρὸ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ, ἐπικήδειον λογύδριον. Ὡς δὲ πληροφοροῦμαι, καὶ ὁ μακαρίτης παπᾶ-Μ. Μεδούριος ὠμίλει ἐνίοτε ἐπ' Ἐκκλησίας ἑλληνιστί.

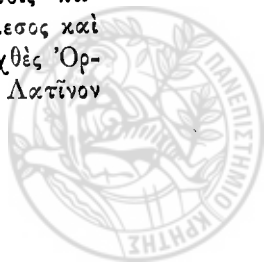

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΩΝ

(Rite grec)

Κατὰ τὰ συμπεφωνημένα μεταξύ τῶν πρώτων ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ τῆς γενοουησιακῆς Δημοκρατίας, οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὄφειλον νὰ ὑποταχθοῦν θρησκευτικῶς εἰς τὸν Ποντίφικα τῆς Ῥώμης· ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ τελῶσιν αὐτὰς ὡς καὶ πρότερον. Ἐνὶ λόγῳ δι' ἐνὸς κινήματος τῆς γραφίδος τοῖς Ὀρθοδόξοις τούτοις Ἕλληνας, ἐπωφελούμενοι τῆς δυστυχίας των, τοὺς μετέτρεψαν εἰς Ἕλληνας Οὐνίτας.

Οἱ Πάπαι πρὸ αἰώνων ἤδη προσπαθοῦσιν ὅπως ὑποτάξωσιν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν των τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Αἱ διάφοροι καὶ ποικίλαι προσπάθειαι αὐτῶν καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μετεχειρίσθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶνε γνωστὰ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῆς γενικῆς Ἱστορίας. Ἡ ἄμεσος καὶ ἀπότομος μεταβολὴ Ἕλληνας, ἕως χθὲς Ὀρθοδόξου, εἰς Δυτικὸν Καθολικόν, εἰς Λατίνον

ἡ Ρωμάνον, ὡς λέγουσιν, εἶναι πρᾶγμα δυσκατόρθωτον· πολὺ δὲ περισσότερον ἢ μεταβολὴ ὀλοκλήρου Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς Δυτικόν. Τὴν δυσκολίαν ταύτην ἐνωρὶς ἤδη κατενόησεν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, διὸ καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀπεφάσισεν ἵνα δέχεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ὀλοκλήρου Ἑλληνικᾶς κοινωνίας μὲ μόνην τὴν συμφωνίαν τοῦ ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὰ ὡς θρησκευτικὸν ἀρχηγόν των τὸν Πάπαν. Τοὺς Ἕλληνας τούτους ὀνομάζει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία *Ἑλληνας Οὐρίτας* (Grecs-unis).

Τὸ βῆμα τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον πρὸς τὸν ἐκλατινισμόν. Οἱ τοιοῦτοι Ἕλληνες, ἀφοῦ ἀπαξ τοιουτοτρόπως πέσωσιν εἰς τὰ δίκτυα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἔπειτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δέχονται τὰ δόγματα αὐτῆς, τὰς τελετάς, τὰς ἐορτάς, τὰ πάντα, καὶ κατόπιν δι' ἐνὸς φυσήματος μεταβάλλονται εἰς Λατίνους. Τὸ πείραμα τοῦτο πολλάκις ἐπέτυχεν.

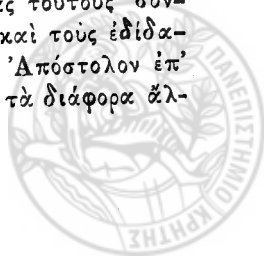
Τοιοῦτο δὲ τι ἤρχισεν ἤδη νὰ συμβαίη καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν τῆς Κορσικῆς. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἐκκλησία ἀπλῶς μόνον ὑπετάσσετο εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥώμης· ὅλαι ὁμως αἱ τελεταὶ αὐτῆς καὶ ὅλα τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα ἐγίνοντο ὡς καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἡμερολόγιόν της ἦτο τὸ παλαιόν, ἴσως μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Τὴν σήμερον ὁμως τὰ πράγματα ἥλλαξαν κατὰ πολὺ. Τῷ Σαββάτῳ ἐσπέρας καὶ τῇ παραμονῇ τῶν ἑορτῶν, πλὴν τινων ἐξαιρέσεων, Ἐσπερινὸς δὲν ἀναγινώσκεται. Τῇ δὲ Κυριακῇ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἑορτῶν πρῶτὴ μόνη ἡ Λειτουργία ψάλλεται ἄνευ Μεσονυχτικοῦ, ἄνευ Ὁρθρου, καὶ αὕτη ἱκανῶς παρεφθαρμένη. Τῇ μεταμεσημβρία δὲ τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν ψάλλεται ἡ Εὐλογία (benediction) κατὰ μίμησιν τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἡμερολόγιόν των εἶναι τὸ νέον, τὸ δὲ ἑορτολόγιον κατὰ μέγα μέρος εἶναι τὸ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας. Τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, ἀντὶ Μεγάλων Ἀποδείπνων καὶ Νυμφίων, ἀναγινώσκεται τὸ *Ροζάριον*, κατὰ μίμησιν ἐπίσης τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ δὲ τινων ἐτῶν εἰσῆχθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ καὶ τὰ Ἰωβιλαῖα. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἐκ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου ἱεροτελεστίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ δὲν ἔμεινεν εἰμὴ ἡ Λειτουργία.

Εἰξεύρω κάλλιστα ἐκ πείρας ὅτι ἐν ταῖς μικραῖς κοινωνίαις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς χωρίοις ἡ ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ ἱερεὺς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέφονται ὅλοι οἱ γραμματισμένοι καὶ οἱ λογιώτατοι χωρίου τινός. Ἡ φιλοτιμία τῶν χωρικῶν διὰ τὸ ἀναγινώσκειν καὶ ψάλλειν ἐπ' ἐκκλησίας εἶναι

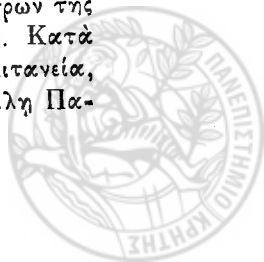

πάθος, τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατανατᾶ καὶ μανία. Καὶ δικαίως, διότι δακτυλοδεικτεῖται πάντοτε ἐκεῖνος ὅστις ἔψαλε τὸ Χερουβικόν, ἢ ἐκεῖνος ὅστις ἀνέγνωσε τὸν Ἀπόστολον. Ἀλλά, διὰ ν' ἀναγινώσκη καὶ νὰ ψάλλη τις ἐπ' ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἰξεύρη ἐλευθέραν καὶ καθαρὰν ἀνάγνωσιν. Πολλοὶ δὲ χωρικοὶ φιλοτιμοῦνται νὰ μάθωσιν ἀνάγνωσιν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ψάλλωσιν ἐπ' ἐκκλησίας. Τὴν εὐαίσθητον ταύτην χορδὴν τῶν Καρυατῶν ἠθέλησα καὶ ἐγὼ νὰ δονήσω καὶ χρησιμοποιήσω πρὸς τὸν σκοπὸν μου, τούτεστι πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Κατὰ Δεκέμβριον δὲ τοῦ 1885 ἐπρότεινα εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἐὰν ἤθελαν, νὰ ἔρχωνται τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ νὰ τοὺς διδάσκω τὸ ἀναγινώσκειν καὶ ψάλλειν ἐπ' ἐκκλησίας. Ἡ πρότασις μου αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ πολλῶν Καρυατῶν, οἵτινες, τῇ ἀληθείᾳ, βλέπουσιν ὅτι ἡ ἐκκλησία των ἔχει μεγάλην ἀνάγκην Ἀναγνωστῶν καὶ Ψαλλῶν. Πράγματι δὲ ἐξηκολούθησα τὴν ἔκτακτον ταύτην διδασκαλίαν ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας καὶ ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδω τοὺς κόπους μου ἀνταμειβομένους ὑπὸ καλῶν καρπῶν. Μὲ τοὺς Καρυάτας τούτους συνδιελεγόμην πάντοτε ἐλληνιστὶ καὶ τοὺς ἐδίδασκον πῶς ν' ἀναγινώσκωσι τὸν Ἀπόστολον ἐπ' ἐκκλησίας καὶ πῶς νὰ ψάλλωσι τὰ διάφορα ἄλ-

λα Τροπάρια. Δυστυχῶς ὅμως μία κεραυνοβόλος διαταγή τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αἰακίου, ἢ μᾶλλον τοῦ Καρδινάλιου Σιμεώνη, ἥτις με διεκλήρυττεν ὡς ἀφωρισμένον Σχισματικόν, ἐματαίωσεν ὅλας τὰς προσπαθείας μου ταύτας. Ὁμολογῶ δὲ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει ὅτι οὐδέποτε ἐσκέφθην νὰ διδάξω Ἱερὰν Κατήχησιν. Βραδύτερον δὲ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου μοὶ διεκοίνωσε μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Καρδινάλιου Σιμεώνη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἅγιος οὗτος Πατὴρ μοὶ ἐπέτρεπε νὰ διδάσκω ἐλευθέρως τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν Καρυαῖς ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ν' ἀπαρνηθῶ δημοσίᾳ ὡς πεπλανημένην τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ ν' ἀσπαθῶ οἰκογενειακῶς τὰ Δόγματα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας. Τὴν θρησκευτικὴν ταύτην μεταμφίεσιν θεωρήσας ὡς ἐμπαιγμὸν κατὰ τῆς ἱερᾶς χριστιανικῆς θρησκείας, ἀπέρριψα τὴν ἀνήθικον ταύτην πρότασιν. Ἐκτοτε δὲ ὁ Δυτικὸς Κλῆρος με κατεδίκασεν.

Δύο ἑορταὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Καρυῶν ἐορτάζονται πανηγυρικώτατα : ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, 15 Αὐγούστου, καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, 12 Δεκεμβρίου· ἡ μὲν πρώτη διότι εἶναι ἡ μνήμη τῆς ἐκκλησίας, ἡ δὲ δεύτερα διότι ὁ Ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ πάτριον τῆς Καρυατικῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος. Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας γίνεται καὶ λιτανεία, ὡς ἐπίσης γίνεται λιτανεία καὶ τῇ μεγάλῃ Πα-

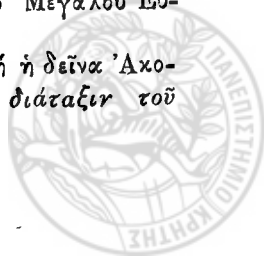

ρασκευῆ ἑσπέρας καὶ τῆ Δευτέρα τῆς Διακαι-
νησίμου. Αἱ Παρακλήσεις καθ' ὅλην τὴν πρώτην
δεκαπενθημερίαν τοῦ Αὐγούστου διετηρήθησαν.

Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων τιμᾶται μέγας οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Κορσικανῶν. Παρατήρησα δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου τούτου πολλοὶ Κορσικανοὶ καὶ μάλιστα Κορσικανίδες τῶν περίξ χωρίων, ἐλθοῦσαι εἰς Καρυάς, εἰς ἐνδειξιν βαθέος σεβασμοῦ, ἀκολουθοῦσι γυμνόποδες τὴν λιτανείαν αὐτοῦ. Τοῦ λόγου δὲ ὄντος ἐνταῦθα περὶ λιτανειῶν, χάριν περιεργείας, ἀναφέρω ὅτι ἡ λατινικὴ ἐκκλησία τῶν Καρυῶν κάμνει δεκαεὶς λιτανείας κατ' ἔτος, εἰς τὰς ὁποίας προσετέθη καὶ ἡ λιτανεία τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ὑποχρεωτικὴ διὰ τε τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ἕλληνας.

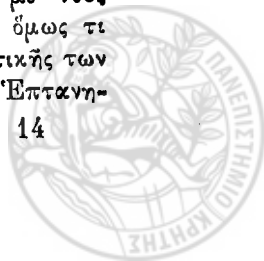
Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος τελεῖται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντὶ ν' ἀγιάσωσιν ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ὕδωρ, κάμνουσι χρῆσιν Ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων. Τὸ Ἅγιον Μύρον ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀρχιερέως δίδεται. Ἡ Νεκρώσιμος δ' Ἀκολουθία καὶ ἡ τοῦ Στεφανώμχτος ψάλλονται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου.

Ὅταν λέγωμεν ὅτι ἡ δεῖνα, ἢ ἡ δεῖνα Ἀκολουθία ψάλλεται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ

Μεγάλου Εὐχολογίου, δὲν πρέπει νὰ νομίση τις ὅτι ψάλλεται αὕτη καὶ ἀπαρεγκλίτως. Οἱ ἐκ τῆς Προπαγάνδας ἐξερχόμενοι δῆθεν Ἑλληνας Ἱερεῖς γνωρίζουσι καλῶς τὴν λατινικὴν Θεολογίαν των, εἶναι ἄριστα κατηρτισμένοι διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν δογμάτων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἑλληνικὴν ἱεροτελεστίαν ἥιστα γνωρίζουσι καὶ καταλαμβάνουσι. Ἐξ ἄλλου δὲ εἶναι γνωστὸν κατὰ πόσον ἡ Ἑλληνικὴ ἱεροτελεστία εἶναι συστηματικὴ μὲν, ἀλλὰ καὶ πολὺπλοκος. Φαντασθῆτε τώρα νεαρόν τινα Ἱερέα ἐξερχόμενον τῆς Προπαγάνδας, μόλις δυνάμενον ν' ἀναγινώσκη τὰ ἑλληνικὰ κείμενα, ἀντιμετωπίζοντα τὸν λαβύρινθον τῆς ἑλληνικῆς ἱεροτελεστίας. Βεβαίως ὁ τοιοῦτος εἰς ἕκαστον βῆμα προσκόπτει, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ λίαν κωμικοτραγικῶς. Οὕτω λόγου χάριν μοὶ συνέβη ν' ἀκούσω τὸν Ἱερέα τῆς ἐν Καρυαῖς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εὐλογοῦντα τὰ κόλυβα τοῦ Ψυχосαββάτου καὶ εὐχόμενον ὅπως ὁ *Πανάγαθος Θεὸς ἀξάνη καὶ πληθύνη ταῦτα, νῶν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.*

Οἱ ἤχοι τῶν ἐπ' Ἐκκλησίας ψαλλομένων ὕμνων καὶ τροπαρίων, ἂν καὶ οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσιν ὅμως τι τὸ ἰδιάζον. Τὸ ὕφος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς των μουσικῆς ὁμοιάζει περισσότερο τὸ Ἑπτανή-

σιακόν, ἤτοι τὸ ἄλλως λεγόμενον Κρητικόν ἢ Ζακυνθιακόν ὕφος παρὰ τὸ Κωνσταντινουπολιτικόν. Ἰδίως δὲ ψάλλουσι καλῶς τὸ "Ἄγιος ὁ Θεὸς τῆς Λειτουργίας, καὶ ὅλην τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Παρακλητικοῦ Κατόνος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΩΝ ΤΟΥΤΩΝ

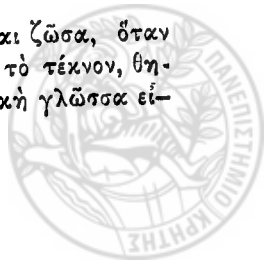
Ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν, ὡς καὶ ἀνωτέρω διέλαβον, ἐξάγεται ὅτι οἱ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες ἄποικοι Ἕλληνες ἦσαν ὄχι μόνον Πελοποννήσιοι Οἰτύλιοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, οἷον ἐκ Κυθέρων, ἐκ Πάρου, ἐκ Κῶ, ἐκ Σμύρνης ἐκ Χίου, ἐκ Κρήτης, ἐκ Ψαρῶν, ἐκ Κερκύρας καὶ ἄλλων εἰσέτι πόλεων. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἔπεται ὅτι καὶ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς ἀποικίας ταύτης ὑπῆρξεν ὄχι καθαρῶς Πελοποννησιακόν, ἀλλὰ μικτόν. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι, ὡς πληροφοροῦμαι, ἐξηκολούθησαν νὰ ὁμιλῶσι τὴν ἑλληνικὴν καὶ μόνον αὐτήν, σχεδὸν μέχρι τοῦ 1830. Ἔως τότε ὀλίγιστοι ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζον τὴν ἰταλικὴν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὁμως ταύτης μέχρι σήμερον τὰ πράγματα ἠλλαξαν ὀλοτελῶς. Τὴν σήμερον ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὁμιλοῦσι τὴν ἰταλικὴν ὡς Κορσικανοὶ αὐτόχθονες, τὴν δὲ ἑλληνικὴν μόνοι οἱ γέροντες τὴν ὁμιλοῦσιν.

Συνήθως, ἐν ταῖς κοιναῖς τοῦ βίου περιστά-
σεσι, τὸ μεγαλείτερον στοιχεῖον ἀπορροφᾷ τὸ
μικρότερον, τὸ δὲ ἔργον τοῦτο ἔτι περισσότερον
ἐπιταχύνεται, ἐφ' ὅσον τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶ-
ναι ὁμογενῆ. Καθαρῶς ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι,
λόγου χάριν, μεταβαίνουσιν εἰς Γαλλίαν καὶ
ἐγκαθίστανται ἐκεῖ. Αἱ τοιαῦται οἰκογένειαι
μετὰ δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς γενεὰς ὀλοτελῶς
ἐγκαλλίζονται. Καὶ τὰνάπαλιν, οἰκογένειαι τῆς
δυτικῆς Εὐρώπης, ἐγκατασταθεῖσαι ἐν Ἑλλάδι,
μετὰ τινὰς γενεὰς μόνον τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας
καταγωγῆς των διετήρησαν, καὶ τοῦτο ἰκανῶς
ἐξελληνισμένον. Ὁ κανὼν οὗτος εἶναι γενικὸς καὶ
μόνον ἐξαιρέσεις δέχεται. Τοιαύτη τις ἐξαιρέσις
συνέβη καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν ταύτην ἀποι-
κίαν, ἣτις μετὰ 211 ἐτῶν ὑπαρξεν ἐν τῷ μέσῳ
τοῦ μεγάλου τούτου Κορσικανικοῦ στοιχείου,
ἔτι καὶ σήμερον παρέχει σημεῖα τινὰ ζωῆς κα-
θαρῶς ἑλληνικῆς. Τοῦ φαινομένου τούτου ἐξή-
γησιν θὰ προσπαθῆσω νὰ δώσω ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Ἡ ταυτότης τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης
καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἀποτελοῦσι ἐν τοῖς
ἔθνεσι τὸν σύνδεσμον τῆς ἐνότητος. Οἱ δὲ λαοὶ
οἵτινες συνδέονται διὰ τῶν τριῶν τούτων δε-
σμῶν καλοῦνται ὁμογενεῖς.

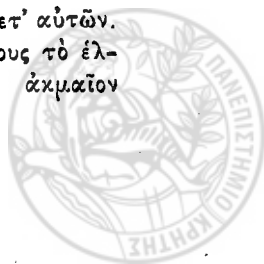
Ἡ γλώσσα εἶναι καὶ λέγεται ζῶσα, ὅταν
μεταδίδεται ἀπὸ τὴν μητέρα εἰς τὸ τέκνον, θη-
λάζουσαν αὐτό. Ζῶσα δὲ ἑλληνικὴ γλώσσα εἶ-

ναι εκείνη, ἣτις δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικόν, ἣτις ἀκρωτηριάζεται ὑπὸ τὸν κάλαμον τοῦ λογίου καὶ τὴν ὀποιάν ὀμιλεῖ ὁ λαός. Τοιαύτην γλῶσσαν εἶχον οἱ πρῶτοι ἄποικοι Ἑλληνας τῆς Κορσικῆς, καὶ τοιαύτη, ἔτι καὶ σήμερον, σώζεται εἰς τὰ στόματα τῶν γερόντων.

Ἡ ἔλλογος καλλιέργησις τῆς ζώσης ἑλληνικῆς γλώσσης καθιστᾷ τὴν παρ' ἡμῶν κοινὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Πῶς λοιπὸν οἱ Ἕλληνας οὗτοι ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν κατὰ τοῦ Κορσικανικοῦ χειμάρρου ἐπὶ δύο αἰῶνας ;— Εἶδομεν ἤδη πῶς κατὰ τὴν θρησκείαν διέφερον τῶν Κορσικανῶν, ἂν καὶ κατ' οὐσίαν ἔγειναν ὅμοιοι διὰ τῆς μεταξύ ἀποίκων Ἑλλήνων καὶ γενουηνσιακῆς Δημοκρατίας ἀνταλλαγείσης συνθήκης, τουτέστι Δυτικοὶ καὶ οἱ μὲν, Δυτικοὶ καὶ οἱ δέ. Εἶδομεν ἐπίσης πῶς κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα δὲν εἶχον οὐδεμίαν σχέσιν μεταξύ αὐτῶν. Ὡσαύτως εἶδομεν πῶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1830 οἱ Ἕλληνας οὗτοι εὐρίσκοντο εἰς ἀδιακόπους πολέμους καὶ ἔριδας μετὰ τῶν Κορσικανῶν. Ἐνεκα δὲ πάντων τούτων οἱ Ἕλληνας δὲν εἶχον μεγάλην συγκοινωνίαν μετὰ τῶν Κορσικανῶν καὶ μάλιστα δὲν συνῆπτον συνοικέσια μετ' αὐτῶν. Ἴδου λοιπὸν οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὀποίους τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο στοιχεῖον διετηρήθη ἀκμαῖον

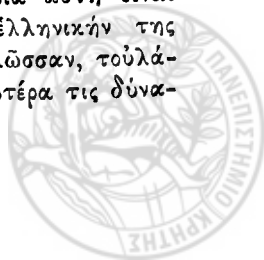

μέχρι τοῦ 1830, καὶ ψυχορραγοῦν μέχρι σήμερον.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης μέχρι σήμερον τί συνέβη ; Οἱ Ἴερεῖς τῶν Ἑλλήνων τούτων, ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς προπαγάνδας, τοὺς διδάσκουσι καὶ τοὺς πείθουσιν ὅτι δὲν εἶναι πλέον Ἀνατολικοὶ ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ Δυτικοί. Ὡς ἐκ τούτου πολλὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικὰ ἤρχισαν νὰ ἐξαφανίζωνται καὶ ν' ἀντικαθιστῶνται ὑπ' ἄλλων τοιοῦτων Κορσικανικῶν. Ἐνεκα δὲ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐρίδων καὶ πολέμων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Κορσικανῶν, ἐπῆλθεν ἡ πλήρης συγκοινωνία καὶ ἡ συμφιλίωσις ἀναμεταξὺ αὐτῶν. Καὶ συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ σύνδεσις συνοικεσιῶν μεταξὺ τῶν δύο τούτων στοιχείων. *Τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει οὐδεμία οἰκογένεια Ἑλληνικὴ ἐν Κορσικῇ, ἡ ὅποια νὰ μὴ ἔχῃ ἀγαμεμιγμένον τὸ αἷμά της μετὰ τῶν Κορσικανῶν.*

Δι' ὅλους δὲ τοὺς λόγους τούτους ἤδη ἀπὸ τοῦ 1830 ἤρχισε τὸ μεγαλείτερον στοιχεῖον ν' ἀπορροφᾷ τὸ μικρότερον. Ἡ δὲ φυσιολογικὴ αὕτη ἐργασία προβαίνει ὁσημέραι γιγαντιαίοις βήμασιν.

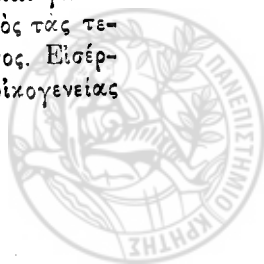
Φυσιολογικῶς λοιπὸν ἡ ἀποικία αὕτη εἶναι καταδικασμένη νὰ χάσῃ τὴν ἑλληνικὴν τῆς ζωῆν καὶ τὴν ἑλληνικὴν τῆς γλῶσσαν, τοῦλάχιστον μετὰ δύο γενεάς, ἐὰν ἀνωτέρα τις δύνα-

μεις δὲν μεταβάλλῃ τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων.

Τοῦθ' ὅπερ δὲ λέγω περὶ τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἀποικίας αὐτῶν.

Ἐπάρχει ἔμφυτον εἰς τὸν ἄνθρωπον αἴσθημα ἵνα, ὡσάκις βλέπει τὸν πλησίον του εἰς μέγαν κίνδυνον διατελοῦντα, σπεύδῃ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ χωρὶς νὰ εἶναι κατάλληλος ἢ ἱκανὸς πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ. Τοιοῦτο δὲ τι συνέβη καὶ εἰς ἐμέ, μετὰ τινων μηνῶν διαμονὴν ἐν Καρυαῖς, ὅταν διέγνωσα καὶ ἐξηκρίθωσα τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἢ εἰσέτι ζῶσα ἑλληνικὴ αὕτη ἀρχαιότης. Ἐπὶ ψυχολογικὴν δὲ ἔποψιν τὸ θέαμα, ὅπερ παρουσιάζουσι τὴν σήμερον οἱ κάτοικοι τῶν Καρυῶν Ἕλληνας, εἶναι ἄξιον μεγάλης περιεργείας καὶ μελέτης. Καθὼς δὲ ἰατρός τις, ἐνώπιον φθισιῶντος ἀσθενεῦς, ἀφοῦ πρότερον παρηκολούθησεν ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἀσθενείας, ἐπὶ τέλους παρίσταται θεατῆς ἐν ἐπιγνώσει τοῦ ἐπικειμένου ὀλέθρου, ὡσαύτως καὶ ὁ ψυχολογῶν ἐν Καρυαῖς δύναται νὰ διαγνώσῃ καὶ παρακολουθήσῃ τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ λαὸς οὗτος ἀποθνήσκει ὑπὸ ἔθνολογικὴν ἔποψιν. Ἡ παροῦσα ἐποχὴ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ γλώσσης τῶν Καρυῶν εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ ψυχορραγοῦντος. Εἰσέρχεται τις, λόγου χάριν, ἐν τῷ μέσῳ οἰκογενείας

τινός και άμέσως παρατηρεῖ ὅτι οἱ γέροντες ὀμιλοῦν καθαρώτατα τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὀποῖαν προτιμοῦν ἐν τῇ ὀμιλίᾳ, τῆς Κορσικανικῆς, καὶ εἶναι πλήρεις ἑλληνικῶν αἰσθημάτων. Τὰ τέκνα τούτων ὀμιλοῦν μὲν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀλλὰ βεβιασμένως, διὸ καὶ ἐν τῇ κοινῇ ὀμιλίᾳ προτιμοῦν ταύτης τὴν Κορσικανικὴν. Τὰ τέκνα δὲ τῶν τελευταίων τούτων δὲν ἠξεύρουσιν ἄλλην ἑλληνικὴν φράσιν εἰμὴ τὴν *Καλησπέρα*, τὴν ὀποῖαν μεταχειρίζονται δι' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου. Ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ γλῶσσα τῶν τέκνων τῆς τελευταίας ταύτης γενεᾶς ὀποῖα τις θὰ ἦναι;... Τοιαῦτά τινα βλέπων καὶ προβλέπων, κατελήφθην καὶ γὰρ ὑπὸ τοῦ αἰσθηματος τῆς ἀνακουφίσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπον ἤδη ὅτι τὸ σχολεῖον τὸ ὀποῖον ἰδρυσαν οἱ ΚΚ. Σ. Μεταξῶς καὶ Χ. Ζωγράφος κατεπολεμεῖτο ἀνηλεῶς, δι' ὅσους λόγους εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον θὰ διαλάβω, ἐσκέφθην τὸν ἀκόλουθον τρόπον τῆς θεραπείας, τὸν ὀποῖον καὶ ἐξέθεσα ἐν ἐκτάσει τοῖς εἰρημένοις Κυρίοις. — Οἱ Κύριοι οὔτοι ἀπεφάσισαν νὰ δαπανήσουν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη 24500 φράγκα πρὸς διατήρησιν Ἑλλήνος διδασκάλου ἐν Καρυαῖς. Ἐκ τῶν χρημάτων τούτων, εἰς μόνον αἰ 15000 φρ. ἐτίθεντο ἀπαξ διὰ παντός εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἔφερον ἐτήσιον τόκον 750 φράγκα. Εἰ-

μαι δὲ βέβαιος ὅτι μία ὁποιαδήποτε Ἑλληνὶς τῶν Καρυῶν, ἀφοῦ πρότερον θὰ ἐξεπαιδεύετο ἐν τινὶ ἐκπαιδευτικῷ Καταστήματι τῶν Ἀθηνῶν, θὰ ἐθεώρει μετὰ ταῦτα μεγάλην εὐτυχίαν τῆς τὸ νὰ λαμβάνῃ ἐτησίως τὸν μισθὸν τοῦτον καὶ νὰ διδάσκῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ πατρίδι τῆς. Λέγω δὲ τοῦτο ἐν ἐπιγνώσει, διότι ἤξεύρω κάλλιστα ὅτι αἱ Γαλλίδες διδασκάλισσαι δευτέρας τάξεως, διδάσκουσαι ἀπὸ πρῶϊας μέχρι ἐσπέρας, δὲν λαμβάνουσιν ὡς μισθὸν εἰμὴ 900 περίπου φράγκα κατ' ἔτος.— Καί, τί μὲν ἀπεφάσισαν περὶ τούτου οἱ Κύριοι ἰδρυταὶ τοῦ ἐν Καρυαῖς Ἑλληνικοῦ σχολείου, ἀκριβῶς δὲν ἤξεύρω. Ὅπωςδὴποτε ὅμως δὲν παύω τοῦ νὰ θεωρῶ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς θεωραπείας ὡς ἄξιον πολλῆς προσοχῆς. Διὸ καὶ διατελῶ πάντοτε πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς παντὸς βουλομένου νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ ἐκτενεστέρας πληροφορίας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

ΙΗ'

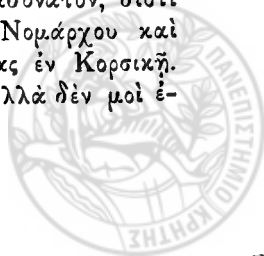
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΡΥΩΝ

Ἦδη ἐν τῷ *Προλόγῳ* τοῦ ἀνά χειρας πονήματος ἐξέθεσα τοὺς λόγους, οἵτινες παρεκίνησαν τὸν διακεκριμένον ὁμογενῆ ἰατρὸν κ. Σταῦρον Μεταξάν, ἵνα, τῇ συμπράξει τοῦ φιλογενεστάτου κ. Χρηστάκη Ζωγράφου, ἰδρύσῃ ἐν Καρυαῖς σχολεῖον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὀλονέν ἐκλειπούσης γλώσσης τῶν Ἑλλήνων τούτων. Διδάσκαλος τοῦ σχολείου τούτου ἐξελέγην ἐγώ.

Ἐφθασα εἰς Καρυὰς μετὰ τῆς συζύγου μου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1885.

Ἦδη δ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔφθασα ἐκεῖ, παρετήρησα ὅτι ἐγὼ καὶ ἡ οἰκογένειά μου ἤμεθα τὸ ἀντικείμενον τῆς περιεργείας, καὶ οὕτως εἶπεῖν τῆς φρίκης ἐκ μέρους πολλῶν χωρικῶν. Παρετήρουν ὅτι κάτι τι ὑπῆρχε πρὸς βλάβην μου, ἀλλ' ἀκριβῶς δὲν ἐνόουν τί ἦτο αὐτό.

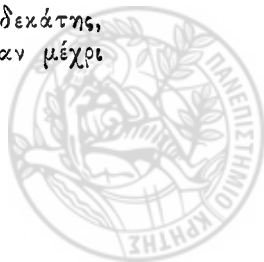
Ἠθέλησα ν' ἀρχίσω ἀμέσως τὸ ἔργον μου· ἀλλ' ὅμως τοῦτό μοι ὑπῆρξεν ἀδύνατον, διότι δὲν εἶχον ἔγγραφον ἀδειαν τοῦ Νομάρχου καὶ τοῦ Ἐπιστάτου τῆς Ἀκαδημίας ἐν Κορσικῇ. Ἐζήτησα ἐγκαίρως τοιαύτην, ἀλλὰ δὲν μοι ἐ-

δόθη. Ἐδέησε δὲ ἵνα ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. Σ. Μεταξᾶς ταξιδεύσῃ εἰς Κορσικὴν. Ἐπὶ τέλους δὲ κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἐλάβομεν τοιαύτην.

Τὴν ὄλως δωρεὰν ἀποστολὴν τῶν ἀναγκαίων τοῖς μαθηταῖς βιβλίων λίαν φιλοφρόνως ἀνεδέχθη ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ ὁποῖου ὁ πρόεδρος κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1885, ἔπεμψεν ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἀλφαβηταρίων, Ἀναγνωσματαρίων καὶ Συλλογῶν ἄσμάτων, τὰ ὁποῖα δωρεὰν διενεμήθησαν τοῖς μαθηταῖς. Ὁ δ' ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενέστατος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λίαν εὐγενῶς εὐρησθήθη νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο συλλογὴν τῶν δαπάναις αὐτοῦ ἐκδοθέντων Γεωγραφικῶν Χαρτῶν. Τὰ ἐπιπλα δὲ τοῦ ἰδίου τούτου σχολείου ἠγοράσθησαν διὰ συνδρομῆς τῶν ΚΚ. Σ. Μεταξᾶ, Γ. Στεφανοπούλου Κορνηνοῦ καὶ Ν. Β. Φαρδῦ.

Ἐν Καρναῖς, ὡς καὶ εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Γαλλίας, ὑπάρχουσι σχολεῖα τῆς Κυβερνήσεως θηλέων καὶ ἄρρένων. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν Γαλλίᾳ εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Ὅλα δὲ τὰ παιδιά τῶν Καρνατῶν, ἄρρενα καὶ θήλεα, ὀφείλουσι νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἀπὸ τῆς ὀγδόης πρωϊνῆς ὥρας μέχρι τῆς ἐνδεκάτης, καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης μετὰ μεσημβρίαν μέχρι τῆς τετάρτης.

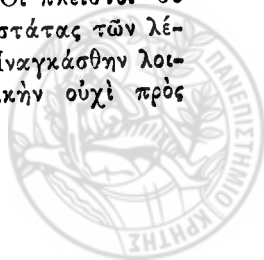

Ἐκ περισσοῦ δ' ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, συντηρεῖ Ἑλληνα διδάσκαλον, ὃ ὁποῖος χρεωστεῖ νὰ διδάσκη τὴν Καρυατικὴν νεολαίαν, ἄρρένων καὶ θηλέων, τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀπὸ τῆς τετάρτης ὥρας μ. μ. μέχρι τῆς πέμπτης.

Τὴν ἰδίαν ταύτην ὥραν ὄφειλον καὶ ἐγὼ νὰ χρησιμοποιήσω ὅπως διδάξω ἐν τῷ σχολείῳ μου.

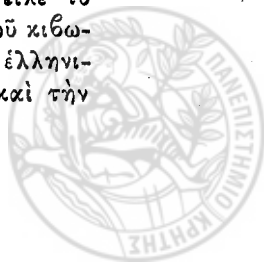
Ἐπὶ παρουσίᾳ δὲ τοῦ κ. Σ. Μεταξᾶ ἤνοιξα τὸ σχολεῖόν μου τὴν 16 Νοεμβρίου 1885. Ἐνεγράφησαν 25 μαθήτριάι καὶ 20 μαθηταί, οἵτινες ἐξηκολούθησαν νὰ φοιτῶσι τακτικῶς ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται οὕτως, ὥστε κατὰ μῆνα Ἰούνιον δὲν ἐφοίτων πλέον εἰς τὸ σχολεῖόν μου εἰμὴ δύο-τρεῖς μαθηταί καὶ δέκα μαθήτριάι. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1886, ὅποτε οἱ ἰδρυταί τοῦ σχολείου τούτου κατενόησαν τὸ ἀνωφελὲς τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἐκ τῶν φοιτησάντων εἰς τὸ σχολεῖόν μου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν οὐδεὶς καὶ οὐδεμία πλὴν μιᾶς ὠμίλει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ τὸ ἰδίωμα τῶν Καρυῶν. Οἱ πλείστοι δὲ τούτων ἠγνόουν καὶ τὰς συνηθεστάτας τῶν λέξεων, ἧτοι *ψωμί, νερό,* κλπ. Ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ διδάξω τὴν Ἑλληνικὴν οὐχὶ πρὸς

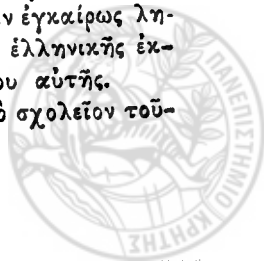
Ἕλληνας, ἀλλὰ πρὸς ξένους. Τουτέστιν, ὁσάκις ἤθελον νὰ δώσω ἐξηγήσεις, ἠναγκαζόμενη νὰ μεταχειρισθῶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν μαθητῶν μὲ ἠνάγκασε νὰ μεταχειρισθῶ μέθοδον διδασκαλίας ὅλως διάφορον τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις. Σκοπὸς τῆς ιδρύσεως τοῦ σχολείου τούτου ἦτο ἡ ἐνίσχυσις τῆς ὁλονὲν ἐκλειπούσης μητρικῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων τούτων. Οἱ φοιτήσαντες δὲ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο μαθηταὶ ἦσαν ἡλικίας 8 ἕως 14 ἐτῶν, αἱ δὲ μαθήτριαι ἦσαν 10 ἕως 25 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Ὡς δὲ καὶ ἄνωτέρω διέλαβον, οὐδεὶς καὶ οὐδεμία εἴξευρε νὰ ἐκφράσῃ ἑλληνιστὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην τῶν ἰδεῶν. Ἠναγκάσθη λοιπὸν κατὰ πρῶτον νὰ διδάξω ἀπλῆν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ νὰ ἐπιστήσω ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν μου εἰς τὴν ἐκμάθησιν διαλόγων τῆς κοινῆς χρήσεως, τοὺς ὁποίους ἐγὼ μὲν ἔγραφον ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐκεῖθεν ἀντέγραφον. Οὕτω δὲ οἱ μαθηταὶ συνείθιζον ἐκ πείρας νὰ ὀρθογραφῶσι τὰς λέξεις καὶ φράσεις, τὰς ὁποίας ἐμάνθανον. Διὰ τοὺς μαθητὰς δὲ τῆς κατωτάτης ἡλικίας ἐζήτησα παρὰ τοῦ κ. Σ. Μεταξᾶ ἐν κιβώτιον τῆς πραγματογνωσίας, ὃ ὁποῖος μοὶ ἔστειλε τὸ τοῦ ἐν Παρισίοις κ. Ch. Delagrave. Διὰ τοῦ κιβώτιου τούτου ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῷ ἀντικειμένων καὶ τὴν

χρῆσιν αὐτῶν ἑλληνιστί. Δι' ἀποστήθισιν δὲ ἔδιδον
 εἰς αὐτοὺς δημῶδη ἄσματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐψαλ-
 λον εἰς τὸ τέλος ἐκάστης παραδόσεως. Ἐκ τοῦ
 τρόπου τούτου τῆς διδασκαλίας ἰδίως ὠφελή-
 θησαν μέγας αἰ μαθήτριάι οὕτως ὥστε ὁ ἐξ
 Ἀθηνῶν κ. Α. Λασκαρίδης, ὁ ὁποῖος κατὰ μῆ-
 να Νοέμβριον τοῦ 1886 ἐπεσκέφθη τὸ σχολεῖόν
 μου ἠδυνήθη νὰ συνδιαλεχθῇ ἑλληνιστί μετ'
 αὐτῶν καὶ νὰ ὁμολογήσῃ τὰς ἐν βραχεῖ χρόνῳ
 μεγάλας προόδους των. Αὐτὸ τοῦτο ἐξηκρίβω-
 σεν αὐτοπροσώπως καὶ ὁ ἐκ Μασσαλίας κ. Στ.
 Βλαστός, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ
 ἔτους. Ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Edouard Chanal, ἀντιπρύ-
 τανις τῆς Κορσικῆς, ὅτε κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ
 1886 ἐπεσκέφθη τὸ σχολεῖόν μου καὶ ἐξήτασε
 τὰς μαθητριάς μου, ὠμολόγησεν ὅτι τὸ σύστη-
 μα τοῦτο τῆς διδασκαλίας ἦτο καταλληλότα-
 τον ἰδίως διὰ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκον.
 Μετὰ πεποιθήσεως λοιπὸν λέγω ἐνταῦθα ὅτι
 δύναται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ν' ἀναγεννηθῇ
 παρὰ τοῖς κορασίοις τῆς ἀποικίας ταύτης. Ἐ-
 πειδὴ δὲ ἡ γυνή, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀνατρο-
 φῆς, εἶναι ἡ βᾶσις τῆς οἰκογενείας, διὰ τοῦ-
 το καὶ πάλιν μετὰ πεποιθήσεως λέγω ὅτι δύνα-
 ται νὰ σωθῇ ἡ ἀποικία αὕτη, ἐὰν ἐγκαίρως λη-
 φθῇ σπουδαία πρόνοια περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκ-
 παιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου αὐτῆς.

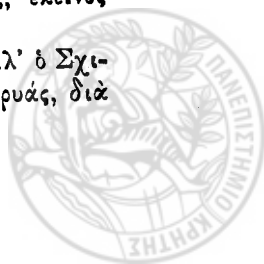
Διατί λοιπὸν δὲν προώδευσε τὸ σχολεῖόν τοῦ-

το ; — Διότι ὁ ἕτερος Ἕλληνας διδάσκαλος, φοβηθεὶς μήπως ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ νέου τοῦτου σχολείου, θεωρήσῃ περιττὴν τὴν διδασκαλίαν του, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν παύσῃ, ἐκίνησε πάντα λίθον ὅπως φέρῃ προσκόμματα εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο. Ἐγύριζε δὲ ἀπὸ θύρας εἰς θύραν καὶ παρεκάλει, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του, ὅπως τῷ πέμπωσι τὰ παιδιὰ των... Λυποῦμαι νὰ τὸ ὁμολογήσω. Ἐπραξε πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον, ὅπως τύχῃ τοῦ σκοποῦ του. Ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις, διὰ τοῦ Ἐπιστάτου τῆς Ἀκαδημίας, εἶναι ἐν γνώσει ὄλων τούτων. Τὸν ἀνέχεται δέ, διότι τινὲς τῶν Βουλευτῶν τῆς Κορσικῆς, χάριν ἰδιοτελῶν συμφερόντων, τὸν ὑποστηρίζουσιν.

Ἄφ' ἑτέρου δὲ ἡ Αὐλὴ τῆς Ρώμης, ἅμα ἔμαθεν ὅτι οἱ Σχισματικοὶ ἔμελλον ἐν Καρυαῖς νὰ ιδρύσωσι σχολεῖον, ἐνόμισεν ὅτι τὸ σχολεῖον τοῦτο ἦτο θεολογικὸν καὶ ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ἤλθον ἐξ Ἀνατολῶν, ὅπως ἀρπάσωσι τὸ ποιμνίον τῆς τοῦτο. Ὅταν δ' ὁ κ. Σ. Μεταξᾶς, ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Αἰακκίου, τῷ ἔδωκε τὸν λόγον τῆς τιμῆς του καὶ διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι οὐδόπως πρόκειται περὶ θρησκείας, ἐκεῖνος τῷ ἀπήντησεν:

— Σᾶς πιστεύω, Κύριε Μεταξᾶ, ἀλλ' ὁ Σχισματικὸς τὸν ὁποῖον ἐπέμψατε εἰς Καρυὰς, διὰ

μόνης τῆς ἐπαφῆς του δύναται νὰ διαφθείρη τὸ ἐκεῖ ποιμνιὸν μου. Θὰ ἦτο δὲ πολὺ καλλίτερον νὰ πέμψετε ἐκεῖ ἀντὶ τοῦ Σχισματικοῦ διδασκάλου ἄλλον τοιοῦτον καθολικόν.

Ὁ κ. Σ.Μεταξᾶς, ἀπαντήσας εἰς ταῦτα ὅτι ἠγνόει ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἔπεμψεν εἰς Καρυὰς εἶχε ψώραν, ἀνεχώρησεν.

Λοιπὸν καὶ ἡ Αὐλὴ τῆς Ρώμης διὰ τῶν δύο ἐν Καρυαῖς ὀργάνων της, τοῦ Ἑλληνοῦ ἱερέως καὶ τοῦ Λατίνου ἱερέως, ἐκίνησε πάντα λίθον ὅπως μὲ ἀναγκάσῃ νὰ ἐγκαταλείψω τὰς Καρυὰς. Δὲν ἀναφέρω δ' οὐδὲν τῶν ὅσα ὑπέστην ἀπὸ τοὺς ἁγίους τούτους, διότι φοβοῦμαι νὰ μὴ περιπέσω εἰς περιαιτολογίαν.

Τὸ τελευταῖον κτύπημα κατὰ τοῦ σχολείου τούτου ἐδόθη ἀπὸ δύο μοναχοὺς ἐκ τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Βίκω, καὶ ἰδίως τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν Stephanini καλουμένου, οἵτινες, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1886, ἦλθον εἰς Καρυὰς διὰ τὸ Ἰωβίλαιον. Οἱ Ἅγιοι οὗτοι Πάτερες, ἅμα ἔφθασαν εἰς Καρυὰς, ὡς πρῶτιστον τῶν ἱερῶν καθηκόντων των ἐθεώρησαν τὸ νὰ κατηχῆσουν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τοὺς Καρυάτας νὰ μὴ στέλλωσι τὰ παιδιά των εἰς τὸν Σχισματικὸν διδάσκαλον, καὶ μάλιστα ν' ἀποφεύγουν τὴν συκοινωνίαν τοῦ ἀφωρισμένου τούτου. Οἱ θεοπνευστοὶ λόγοι αὐτῶν εὔρον ἠχώ εἰς τὰ ὦτα καὶ εἰς τὰς καρδίας τοῦ χριστεπωνύμου πληρώ-

ματος τῶν Καρυῶν, διὸ καὶ ἔκτοτε τὸ σχολεῖόν μου τοῦτο ἤρχισε νὰ μὴ συχνάζεται πλέον ὑπὸ τῆς Καρυατικῆς νεολαίας, μέχρις οὗ, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1887, οἱ ἰδρυταὶ αὐτοῦ ἀπεφάσισαν ὀριστικῶς τὸ κλείσιμόν του.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Τοιαῦτα τραγούδια, ὡς πληροφοροῦμαι, οἱ προγενέστεροι τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων εἴξευρον πάμπολλα, τὰ ὅποια ἐτραγώδουν εἰς διαφόρους περιστάσεις: Ἡ μήτηρ νανουρίζουσα τὸ παιδίον της, τῷ ἔφαλλε τὰ παθήματα καὶ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων της. Αἱ συγγενεῖς νεκροῦ τινος, μυρολογοῦσαι, τῷ ἔφαλλον διαφόρους συγκινητικὰς σκηνὰς τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ὁ ἐραστής, ὅπως ἐκφράση τὰ αἰσθήματά του εἰς τὴν ἐρωμένην του, τῇ ἐτραγώδει τὰ ἐπὶ τούτῳ τραγούδια. Πολλὰ δ' ἑορταί, πανηγυρικώτατα, ἐωρτάζοντο μὲ ἰδιαιτέρα κατάλληλα τραγούδια.

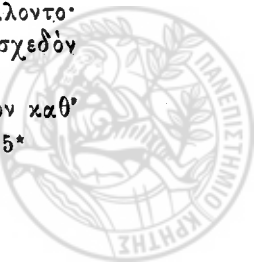
Τὰ τοιαῦτα τραγούδια ἔζησαν καλῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ 1830, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔζη καὶ ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις. Μερικαὶ γραικαὶ καὶ τινες τῶν γερόντων ἐνθυμοῦνται ἀκόμη μερικὰ τῶν τραγουδιῶν τούτων, τὰ ὅποια καθ' ὑπαγόρευσιν των ἔγραψα καὶ δημοσιεύω ἐνταῦθα. Τὰ πλείοτερα ὅμως τῶν τοιούτων τραγουδιῶν ἤδη ἀπέθαναν μὲ τοὺς ἤδη

ἀποθανόντας γέροντας τῶν ἀποίκων τούτων· τὰ δὲ σφζόμενα, μέχρι σήμερον, ἢ αὐτὴ τύχη τὰ ἀναμένει μετὰ τὸν θάνατον τῶν σημερινῶν γερόντων, διότι ἡ σημερινὴ Καρυατικὴ νεολαία δὲν εἰξεύρει πλέον οὐδὲ ἐν τούτων.

Ἐννοεῖται δ' ὅτι καὶ τὰ τραγούδια ταῦτα ἀπαγγέλλονται μὲ τὴν ἰδιαιτέραν προφορὰν τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων, περὶ τῆς ὁποίας εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον θὰ διαλάβω. Δὲν διετήρησα δὲ τὴν προφορὰν ταύτην ἐν τῇ γραφῇ τῶν τραγουδιῶν, διότι ἐθεώρησα τοῦτο περιττόν. Ὁ ἀναγνώστης, ὅστις θέλει ν' ἀνεύρη τὴν προφορὰν ταύτην, δὲν ἔχει παρὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ ἄλλως προφερόμενα γράμματα, ὡς ὑποδεικνύω τοῦτο εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον. Τὸ σύνολον δὲ τῆς προφορᾶς γλώσσης τινὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰκονισθῇ ἐπὶ τοῦ χάρτου: Τὰς διαφόρους χροιάς τῆς προφορᾶς, τὰς ὁποίας ἡ ἀκοὴ αἰσθάνεται, ὁ κάλαμος δὲν δύναται νὰ σημειώσῃ ποτέ. Διὰ τοῦτο δὲ περιωρίσθην εἰς τὸ νὰ δώσω τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς Καρυατικῆς προφορᾶς, τὰ δὲ τραγούδια ταῦτα νὰ γράψω κατὰ τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν καὶ πρόφορὰν.

Τὰ τραγούδια ταῦτα βεβαίως ἐψάλλοντο· ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι αὐτῶν τὴν σήμερον σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσιν.

Αἱ δημῳδαὶ παροιμίαι ὡσαύτως σχεδὸν καθ'

ὀλοκληρίαν ἐξέλιπον. Καθ' ὄλην δὲ τὴν ἐν Κα-
ρυαῖς διαμονὴν μου μόνον τὰς ἐξῆς ἤκουσα :

1. Σύρε, ψωμί, 'ς τ' ἀνάθεμα κ' ἐγὼ γυρεύοντάς σε.
—
2. Ὅποιος γυρεύει τὸ λαβαίνει,
Καὶ ἄλλη τέχνη δὲν μαθαίνει.
—
3. Καλὸ κρασί, κακὸ κεφάλι.
—
4. Κακὸς καιρὸς μᾶς ἐπίασε καὶ δίχως παξιμάδι.
—
5. Ὅποιος ἔχει χαμω-Θεό, ἔχει καὶ 'πάνω-Θεό.
—
6. Χριστούγεννα, χρηστόχιονα.
Καὶ τὰ Φῶτα φωτερὰ,
Καὶ τὸ Πάσχα βροχερά.
—

Ἡ πρώτη δὲ τούτων λέγεται ἐπὶ ἐκείνων, οἵ-
τινες, καταλιπόντες τὴν πατρίδα των, ὑπάγου-
σιν εἰς ξένους τόπους πρὸς εὔρεσιν πόρου ζωῆς.

Καὶ τίνα ἑλληνικὰ παραμύθια ἐπίσης σώζον-
ται ἐν Καρυαῖς. Παρετήρησα δ' ὅτι αἱ ὑποθέ-
σεις τῶν περισσοτέρων παραμυθίων, τὰ ὁποῖα
ἤκουσα ἐν Καρυαῖς, ὁμοιάζουσι κατὰ πολὺ μὲ
τὰς τῶν παραμυθίων, τὰ ὁποῖα ἤκουσα εἰς διά-
φορα ἄλλα μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Α' (1)

Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μπάρμπα - Γλάννη Κορίτζη

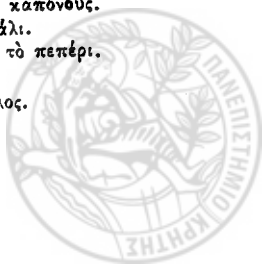
Μαυρ' ἦταν 'κεῖνα, μαῦρέ μου, 'ς τὰ πέρα παναθύρια
Μέσ' 'ς ἕν δρομί, μέσ' 'ς ἕν στρατί, μέσ' 'ς ἕνα σταυροδρόμι
Δυὸ μάγζες σ' ἀπαντήσανε, μάννα καὶ θυγατέρα:

- Ποῦ πᾶς 'ψηλέ; Ποῦ πᾶς λιγνέ; Ποῦ πᾶς γαετανοφρύδι;
5 Ἐσὺ κόρην κάπ' ἀγαπᾶς καὶ σένα δέν σε θέλει.
— Μὴν εἴστεν ἐσεῖς μάγισσες, καὶ τὴν καρδιά μου ξέρτε;
— Πές μας τί θάν' τὰ δόξια μας καὶ νὰ σ' τὴν κά-
[μουμ' νάβθη.

- Χίλια δίνω τῆς μάννας σου καὶ δυὸ χιλιάδες σένα.
— Δέν θέλομε τὰ χίλια σου, μηδὲ ταῖς δυὸ χιλιάδαις,
10 Μόν' τὸ γαετάν' ὅπου φορεῖς, κ' ἔχεις μέσ' τὸ πλευρό σου.
— Ὅλο τὸ θιό μου ἐδόξιασα μόνο νὰν τῆς 'μιλήσω,
Καὶ μῶμεινε κ' ὁ μαῦρός μου νὰ πά' νὰ τὸν πωλήσω.
'Ἡ ἀγάπη τῆς ἀγάπης μου! ἄς πάη καὶ τὸ γαετάνι.
Τὸ γαετανάκ' ὅπου φορῶ, πῶχω μέσ' 'ς τὸ πλευρό μου,
15 Δεξιὰ κάθεται ὁ Χριστός, ζερβιὰ ἡ Παναγία,
Καὶ εἰς τὴν μέσ' τοῦ γαετανιοῦ κάθεται ὁ Ἅγιος Γλάννης.
'Ἡ ἀγάπη τῆς ἀγάπης μου! ἄς πάη καὶ τὸ γαετάνι.
Τὴν νύχτα τὸ μεσάνυχτο ἡ κόρ' ἐπεριορίσθη.
— Γιὰ σήκω, σκύλε ἄνομε, σκύλε μαγαρισμένε.
20 Τὰ μάγζά σου μ' ἐκάμανε νὰ περπατῶ ταῖς νύχταις.
'Ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε κ' ἀπὸ τὸ χέρ' τὴν πιάνει,
Κ' ἀπὸ τὸ χέρ' κρατῶντάς την, 'ς τὸ σπίτι του τὴν
[μπάζει.

- 'Ἡ μάννα του κι' ἀφέντης του γιὰ νύφη δέν τὴν θέλαν.
'Ὁρίσανε τοὺς δούλους τοὺς νὰ κάμουν μαγειρίο:
25 — Τοῦ γαμβροῦ μαγειρέψετε φαζιανούς καὶ καπόνους.
Τῆς νύφης μαγειρέψετε μαύρου φειδιοῦ κεφάλι.
Καὶ βάλτε χούφταις τ' ἄρμερῖο κὼ χούφταις τὸ πεπερί.

(1) Τοῦ ποιήματος τούτου σώζεται καὶ τὸ μέλος.

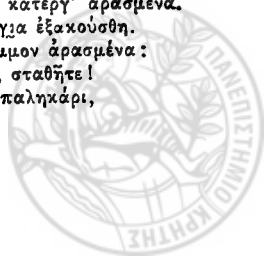

- Καὶ πιστομίστε τὰ σταμνὰ νερὸ νὰ μὴν εὐρίσκη.
 Τὴν νύχτα τὸ μεσάνυχτο ἢ κόρ' ἐπερλορίσθη.
- 30 Σταυρώνει τὰ χεράκια της, πάει 'ς τὴν πεθερά της :
 — Νερό, μάννα καὶ πεθερά, νερὸ καὶ πάει ἢ ψ'χή μου !
 — Μηδὲ κόρη σ' ἐγέννησα νᾶχω νὰ σὲ λυποῦμαι.
 Σταυρώνει τὰ χεράκια, της, πάει 'ς τὸν πεθερὸ της :
 — Νερό, ἀφέντη πεθερέ, νερὸ καὶ πάει ἢ ψ'χή μου !
- 35 — Μηδὲ κόρη σ' ἀνάστησα νᾶχω νὰ σὲ λυποῦμαι.
 Σταυρώνει τὰ χεράκια της, καὶ πάει 'ς τὸν ποθητό της :
 — Νερό, ἄντρα καὶ ποθητέ, νερὸ καὶ πάει ἢ ψ'χή μου !
 Ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε κ' εἰς τὰ σταμνὰ πηγαίνει.
 Βρῆκε τὰ στάμνια πίστομα καὶ τὸ νερὸ χριουμένο.
- 40 Χρυσὸ σταμνάκι ἄρπαξε καὶ 'ς τὴν βρύσι παγαίνει.
 Μ' ὡς ποῦ νὰ πάη καὶ νάρθῃ τὴν βρῆκ' ἀποθαμένη.
 Χρυσὸ μαχαῖρ' ἐτράθηξεν ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρι,
 Ἐστὸν οὐρανὸ τ' ἀποδίωξε 'ς τὰ στήθια του τὸ δέχτη :
 — Μάννα, νύφη δὲν ἤθελες ; — Μηδὲ οἶνε νᾶχης !
- 45 Σύρε, ψυχὴ, καλὴ ψυχὴ, μαζὶ μὲ τῆς ψυχῆς μου !

B'

Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου

- Ἄπο βραδ' εἰς βραδὺ βραδιᾶς, κ' ἀπο βραδὺ βραδιᾶζει.
 Ἐβγῆκε ἢ φλόττα ἢ φράγκικη, οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Γαλ'
 [λιῶταις.]
- Ἐπιάσαν ἓνα νῆον καλὸ, κ' ἓνα καλὸ στρατιώτη.
 Μάννα δὲν εἶχε νὰ τὸν κλαίη, κύρι νὰ τὸν λυπᾶται,
- 5 Μήτ' ἀδερφό, μήτ' ἀδερφή, μηδὲ κανέν' 'ς τὸν κόσμον,
 Μόν' εἶχε μιὰ γαπητικὴ, πολὺ μακριὰ 'ς τὰ ξένα.
 Ἐκεῖνη κάπου τᾶκουσε, κάπουχε τ' ἀγροικῆσει :
 Βάζει τὰ σκουδα 'ς τὴν ποδιά καὶ τὰ φλωριά 'ς τὴν ζώνη,
 Καὶ πῆρε τὸ στρατὶ στρατὶ, τὸν Θεὸν ἐπερχάλα :
- 10 Θέ' μου, Θε' μου, κάμε νάνρω τὰ κάτεργ' ἀρασμένα.
 Σὰν χριστιανὴ ποῦ τῶλεγε, ὡς ἄν Ἀγία ἐξακούσθη.
 Κ' εὐρῆκε καὶ τὰ κάτεργα 'ς τὸν ἄμμον ἀρασμένα :
 — Κατεργαροὶ, ἀράξατε καρεβιαροὶ, σταθῆτε !
 Αὐτὸν τὸν νέον ποῦ ἔχετε, αὐτὸ τὸ παληκάρι,

- 15 Χίλια σὰς δίνω νὰ τὸν ἴδῶ, μύρια νὰ τὸν ἴμιλήσω,
 Κ' ἂν ἦναι γιὰ ξαγορασμό, ἀμέτρητα τὰ δίνω.
 — Ἐγὼ δὲν θῶ τὰ χίλια σου, μηδὲ ταῖς δυὸ χιλιάδαις,
 Μόν' ἂν μὲ δώσ' ἓνα φιλὶ τὸν νιὸν σοῦ τότε δίνω.
 — Ἄν ἦναι γιὰνα φίλημα, μηδὲ νὰ σὲ ἴμιλήσω.
- 20 Ἐκεῖνος κάπου τᾶκουσε, κάπούχε τ' ἀγοικῆσει :
 — Κ' ἂν δώσ', κόρη, τὸ φίλημα, τὸν νιὸν τί τότε θέλεις ;
 Γιὰ σύρε, κόρη, ἔς τὸ καλὸ, καὶ ἔς τὴν καλὴ τὴν ὥρα !
 Ποῦ νάσαι μέσα ἢ στράτα σου νεράντζια καὶ λεμόνια !
 Πῶντεν ἴδῃς τὸν κόρακα νὰ γίνῃ πελιστέρι,
- 25 Πῶντεν ἴδῃς τὴν θάλασσα νὰ γίνῃ περιθόλι,
 Ἄπεκει ἀκαρτέρα με νὰ πᾶμ' μαζί ἔς τὴν Πόλι.

Γ'

Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου

- Μεληδώνης πάει ἔς τὴν βάρδια
 Μὲ τρακόσια παληκάρια
 Μὲ σπαθιά καὶ μὲ κοντάρια
 Ὅλοι μ' ἄσημένα σκιάδια.
- 5 Μὰ τὸ βράδ' ὁ Μεληδώνης
 Πάει μοναχὸς ἔς τὴν βάρδια.
 Βρῆκε Τουρκο νὰ προβέλνῃ
 Ἐν ἓνα γρίζο καβελάρης.
 Καὶ ἔς τοῦ γρίζου τὰ καπούλια
- 10 Εἶχε μὲν Ἄρβανιτοπούλα.
 Ἄρβανίτικα τοῦ λέγει :
 — Ποῦ τὴν ἔβρῃκες τὴν κοπέλα ;
 — Ἐδῶκ' ἄσπρα καὶ τὴν ἴπῃρα
 Ἐν τὸ παζάρ' ὅπου πωλοῦνταν.
- 15 Ἄφησέ μου τὴν ζωὴ μου
 Κ' ἔπαρε καὶ τὴν κοπέλα.
 — Ἐκαμ' ἔρκο ἔς τὸ σπαθί μου
 Καὶ σταυρὸ ἔς τὴν κεφαλὴ μου
 Γύρω, γύρω τὴν ψυχὴ μου :

- 20 "Οπου ἔρω Τοῦρκο νὰ κόβω
Καὶ Γραικὸ νὰ ἑλευθέρωνω.
Κ' ἔβγαλε καὶ τὸ σπαθὶ του
Κ' ἔκοψε τὴν κεφαλὴ του.

Δ'

Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς θεῆς - Ἐργήνας Τζαννετάκη,
συζύγου Δρακάκη.

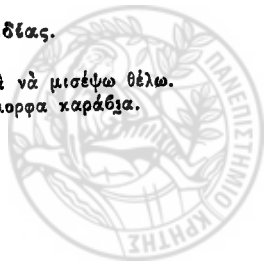
- Σαράντα κλέφταις ἤμεστεν, σαράντα παληκάρια
Κ' ἐτρώγαμε καλὰ ἀρνιά καὶ τρυφερὰ κατσίκια
Κ' ἐπίναμε γλυκὸ κρασί 'ς τὰ Ἅγια Μοναστήρια.
Ἐκάναμ' ἔρκο 'ς τὸ σπαθὶ καὶ 'ς τ' Ἅγιο τὸ Βαγγέλιο :
- 5 Ἄν ἀρρωστήσῃ ὁ σύντροφος, νὰ μὴ τὸν ἀρνηθοῦμε.
Κ' ἀρρώστησ' ὁ ἀντρείότερος, τὸ ἄξιο παληκάρι.
Σαράντα ἡμέραις τὸν βιστοῦν, σαράντα ἡμερονύχτια,
Κ' ἐσάπησαν οἱ νόμοι τοὺς καὶ πέφταν τ' ἄρματά τους,
Κ' ἓνας τὸν ἄλλον ἔλεγε, κ' ἓνας τὸν ἄλλον λέγει :
- 10 — Σύντροφοι, ἀφίνομέ τονε, ἀδέρφια ἀρνηθοῦμέ τον ;
Ἐκεῖνος κάπου τᾶκουσε, κάπουχε τ' ἀγροικίσει :
— Σύντροφοι, μὴν μ' ἀφίνετε, ἀδέρφια, μὴ μὲ ἀρνίστε,
Μ' ἄμετε μ' 'ς ἔκειο τὸ βουνό, τὸ μαυραραχνιασμένο,
Νὰ βλέπω κάστρα καὶ χωριά, Κλησιαὶς καὶ Μοναστήρια,
15 Νὰ βλέπω τὴν Ἀνάστασι, τῆς Λαμπρῆς τὴν ἡμέρα.
Κ' ἂν δῆτε τὴν μαννίτσα μου, μὴν πῆτε πῶς πεθαίνω,
Μον' πῆτε πῶς μ' ἐπήρανε οἱ Τοῦρκοι . . . . .

Ε'

ΜΥΡΟΛΟΓΙ

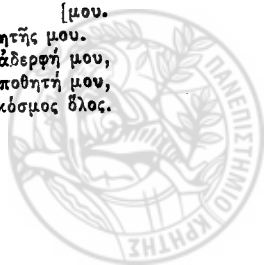
Καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς ἰδέας.

Διώχνεις με, μάννα, διώχνεις με καὶ νὰ μισέψω θέλω.
Νὰ πᾶ' ναῦρῶ τὰ κάτεργα καὶ τᾶμορφα καράβια.

Νὰ κάνης χρόνους νὰ μὲ ἰδῆς, μήναις νὰ μ' ἀπαντήσης,
Νὰ ἔρθ' ἢ σκόλη τ' Ἄτ Γεωργίου, νὰ ἔρθ' ἢ πρῶτ' τοῦ
[χρόνου,

- 5 Νὰ πᾶς καὶ σὺ 'ς τὴν Ἐκκλησιά, 'ς τὸ Ἅγιο Εὐαγγέλιο,
Νὰ ἔρῃς τὸν τόπο μ' εὐκαιρο καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο,
Καὶ νὰ σὲ πάρ' ἢ πίκρα σου καὶ τὸ παραπονὸ σου,
Νὰ πάρῃς τὸ στρατὶ στρατί, 'ς τὰ δυὸ τὸ μονοπάτι.
Θέλουν καοῦν τὰ μάτια σου τηράζοντας τὴν στρατά.
- 10 Θέλουν ψηθοῦν τὰ χεῖλια σου ῥωτῶντας τοὺς διαβάτας :
— Διαβάταις ποῦ διαβαίνετε, στρατιώταις ποῦ περνᾶτε,
Μὴν εἶδ' ἕνα νῆδν καλὸ, ἐν' ὤμορφο στρατιώτῃ;
— Ἄν τὸν εἶδάμ' ἢ δὲν τὸν εἶδαμε, ἐμεῖς δὲν τὸν
[γνωρίζομ'.
- Δὸς μας σημάδιχ τοῦ κορμισοῦ, ἴσως καὶ τὸν γνωρίσομ'.
- 15 — Ψηλός, λιγνός 'ταν 'ς τὸ κορμί, ἴσως 'σάν κεπαρίσις
Εἶχε 'σάν κάστανα μαλλί, τὸ φρύδι 'σάν γαετάνι,
Εἶχε τὸ 'μάτι 'σάν τροχὸ καὶ τὸ στρουφτὸ τσουλοῦφι.
"Οντε περπάτα χόρευε, κ' ὄντ' ἔστεκε τραγουδά,
Κ' ὄντ' ἔμπαινε καὶ 'ς τὸν χορὸ, ἐπέτα 'σάν γεράκι.
- 20 Ἐβάστα καὶ 'ς τὴν ζώνη του μεγάλο γυαταγάνι,
Κ' εἶχε 'ς τὸ ἀκριοδάχτυλο πανέριχο δαχτυλίδι.
Ἐλαμπε πλεῖδ τὸ δάχτυλο παρὰ τὸ δαχτυλίδι.
Ἐβάστα καὶ 'ς τὸ νῶμό του ἕνα καλὸ τουφέκι.
— Ὅψὲ βραδὺς τὸν εἶδαμε 'ς τῆς Μπαρμπαργῆς τοὺς
[ἄμμοις,
- 25 Μαῦρα πουλιὰ τὸν τρώγανε, ἄσπρα τὸν τριγυρίζαν.
Κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλί, δὲν ἤθελε νὰ φάγη.
Κ' ἐκεῖνος ἀπλογήθηκε μὲ τὰ ψημένα χεῖλια :
— Φάγε πουλί, καλὸ πουλί, 'π' ἀντειριωμένου πλάτη,
Νὰ βάλῃς πῆχη τὸ φτερὸ καὶ πιθαμὴ τὸ 'νύχι,
- 30 Νὰ πᾶ' ῥωτήσης τὸν ἀετὸ νὰ γράψω 'ς τὰ φτερούλια τ',
Νὰ γράψω 'ς τὰ φτερούλια του τριὰ φίλιαρα γραμμάτια.
Τῶνα νὰ πάη 'ς τῆς μάννας μου, καὶ τᾶλλο 'ς τὸ ἄδερφῆς
[μου.
- Τὸ τρίτο τὸ 'στερώτερο νὰ πάη 'ς τὴν ποθητῆς μου.
Π' ὄντες διαβάξ' ἢ μάννα μου νὰ κλαίῃ ἢ ἄδερφή μου,
- 35 Κ' ὄντες διαβάξ' ἢ ἄδερφή μ', νὰ κλαίῃ ἢ ποθητή μου,
Κ' ὄντες διαβάξ' ἢ ποθητή μ', νὰ κλαίῃ ὁ κόσμος ὅλος.

ζ'

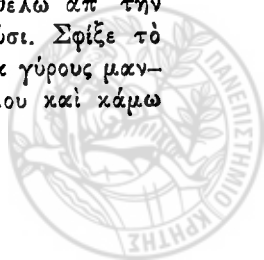
Τὸ διήγημα τοῦτο μοὶ τὸ ὑπηγόρευσεν, ὡς τραγοῦδι, ὁ μπάριμπα - Νικόλας Φραγκουλάκης, τοῦ ὁποίου ὁμως δὲν ἠδυνήθην νὰ διακρίνω τὴν στιχουργίαν. Ἐν τούτοις, τὸ τραγοῦδι τοῦτο, ὡς πληροφοροῦμαι, ἐψάλλετο καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν καλλιτέρων.

Ὡς πόσον ἐκαθοῦμαν κ' ἔτρωγα σὲ τάβλα μαρμαρένια, κ' ὁ μαῦρός μου ἐχλιμίρισε καὶ τὸ σπαθὶ μου ἐταράχθη. Αὐτοῦ ἐπήγαινα ἔς τοὺς μαύρους μου ἔς τοὺς ἐβδομῆντα πέντε καὶ λέγω:

— Παιὸς εἶν' ἀπὸ τοὺς μαύρους μου τοὺς ἐβδομῆντα πέντε, ποῦ νὰ μισέσῃ θέλει· ν' ἀστράψ' ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ καὶ ναῦρεθῇ ἔς τὴν Δύσι;

Ὅλοι οἱ μαῦροι, ποῦ τ' ἀγροίκησαν, αἶμα ἐκατουρήσαν· κ' ἡ μαύραις πουλάρια ἔρριξαν. Κ' ἓνας μαῦρός γεροντάρης καὶ σαραντοπληγιάρης:

— Ἐγῶμαι πὸ τοὺς μαύρους τοὺς ἐβδομῆντα πέντε, ποῦ νὰ μισέσω θέλω. Ἡ ἀγάπη τῆς κυρᾶς Καλῆς, ὄντε μ' ἐκρυφοτάγιζε ἔς τὸ γῦρο τῆς ποδιᾶς της, καὶ μ' ἐγλυκοπότιζε μ' ἀργυροποτηράκι! Ν' ἀστράψω θέλω ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ καὶ ναῦρεθῶ ἔς τὴν Δύσι. Σφίξε τὸ κεφαλάκι σου, Γιαννάκη, μ' ἐννέα γύρους μαντύλι, νὰ μὴ θυμηθῶ τὴ νιότη μου καὶ κάμω

ἴσαν πουλάρι· καὶ σοῦ σκορπίσω τὰ μυαλά ἔς αὐτὸ τὸ καμπινάρι.

Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του καὶ κάμνει σαράντα μίλια. Τὸν δρόμον ὅπου ἔκαμε τὸν Θεὸν ἐπερκάλα.

— Θεέ μου, κάμε ναῦρω τὸν κύρι μου τ' ἀμπέλι νὰ κλαδεύη!

Ἰσαν χριστιανὸς ποῦ τῶλεγε, σὰν Ἅγιος ἐξακούσθη· κ' εὐρίσκει καὶ τὸν κύρι του τ' ἀμπέλι νὰ κλαδεύη:

— Καλῶς τὰ κάνεις, γεροντάρη! Πές μου γιὰ χάρη:

Τίνος εἶν' αὐτὸ τ' ἀμπέλι;

Κ' ἐκεῖνος ἀπλογήθηκε μ' ἀναστεναγμοὺς δομένους:

— Τοῦ κακορρίζικου τοῦ γιουῦ μου τοῦ Γιαννάκη, ποῦ τῆς Καλῆς του ἄλλον ἄντρα δίνουν.

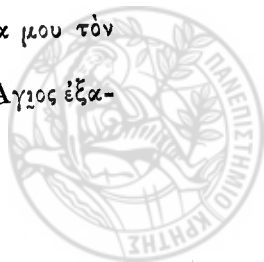
— Πές μου, γεροντάρη, φτάνω ἔς τὸ τραπέζι!

— Ἄν ἔχης μαῦρο γλήγορο, φτάνεις εἰς τὸ τραπέζι· κ' ἂν ἔχης μαῦρο μπάρνακα, δὲν φτάνεις ἔς τὸ τραπέζι.

Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του καὶ κάνει μίλια σαράντα δύο. Τὸν δρόμον ὅπου ἔκανε τὸν Θεὸν ἐπερκάλα:

— Θεέ μου, κάμε ναῦρω τὴν μάννα μου τὸν κῆπο νὰ ποτίζη.

Ἰσαν χριστιανὸς ποῦ τῶλεγε, σὰν Ἅγιος ἐξα-

κούσθη. Κ' εὔρισκε καὶ τὴ μάνα του τὸν κῆπο
νὰ ποτίζη.

— Καλῶς τὰ κάνεις, κυρὰ γραῖα! Πές μου
γιὰ χάρη! Τίνας εἶν' αὐτὸ τὸ περιβόλι;

Κ' ἐκεῖνη ἀπλογήθη με τὴν καρδιά ψημένη:

— Τοῦ κακορρίζικου τοῦ γιουῦ μου τοῦ Γιαν-
νάκη, 'ποῦ σήμερα τῆς Καλῆς του ἄλλον ἄντρα
δίνουν.

— Γιὰ 'πές μου, κυρὰ γραῖα, φτάνω 'ς τὸ
τραπέζι;

— Ἄν ἔχης μαῦρο γλήγορο, φτάνεις εἰς τὸ
τραπέζι· κ' ἂν ἔχης μαῦρον ἄργηρον, δὲν φτάνεις
'ς τὸ τραπέζι.

Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του καὶ φθάν' εἰς
ταῖς αὐλαῖς της.

Κ' ὁ μαῦρος ἐχλιμίρισε, καὶ ἡ Καλὴ ἐτα-
ράχθη. Χρυσὸ ποτῆρι ἄρπαξε καὶ πάει νὰ τὸν
ποτίσῃ. Κ' ὁ μαῦρος ἐγονάτισε καὶ ἡ Καλὴ
ἐπέταξε 'σὰν πουλάκι. Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου
του κ' ἐπέτα 'σὰν γεράκι. Ἄναδεμὸς ἐγίνη
ἀναμεταξὺ 'ς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Γιαννάκη. Καὶ
παίρνουνε τοὺς μαύρους τους καὶ βγαίνουν ἐναν-
τίον τοῦ Γιαννάκη. Ποιὸς εἶχε μαῦρον γλή-
γορον, ἔβλεπε τὸν κορνιαχτό του· ποιὸς εἶχε
μαῦρον ἄργηρον, δὲν ἔβλεπε μηδὲ τὸν κορ-
νιαχτό του. Καὶ φθάν' εἰς τὴν μητέρα του:

— Σὲ χαιρετῶ, μητέρα μου! Ὅπισω ὀχτροὺς
ἔχω· δὲν 'μπορῶ νὰ σὲ χεροπιᾶσω.

— Δράμε, τέκνο μου, κ' ἡ Παναγιὰ 'ς τὴ συντροφιά σου!

Καὶ φθάν' εἰς τὸν πατέρα του:

— Σὲ χαιρετῶ, πατέρα μου! Ὅπισω ὄχτροὺς ἔχω· δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ χεροπιᾶσω.

— Δράμε, τέκνο μου, κ' ὁ Θεὸς 'ς τὴ συντροφιά σου!

Καὶ φθάνει μέσ' 'ς τὸν τόπο του, καὶ κενά ἔμπόδιον δὲν λαβαίνει.

Z'

Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μάρμακα - Ἠλία Δρακάκη.

Πραματευτῆς κατέβαινε 'ς τὴν πέρα ποταμίτσα.

'Ἀρχιζ' ὁ υἱὸς νὰ τραγουδᾷ, ἀρχιζ' ὁ υἱὸς νὰ λέγῃ:

— Μὴν εἶναι κλέφταις πούπετε τὴν πρᾶματιὰ νὰ πάρουν;

Κ' ἐμένα νὰ σκοτώσουνε . . . . .!

5 Ὅλων ὁ λόγος ἔστεκε; Φτάνουν οἱ κλέφταις, φτάνουν.

Ὁ πρῶτος δίνει τὴν σπαθιά, ὁ ἄλλος μὲ τὸ κοντάρι,

Ὁ τρίτος ὁ στερνότερος βαρεῖ μὲ τὸ χαντζιάρι.

— Κακὸ ζακόνι πῶχετε τοῦ κόσμου οἱ ἀντρειωμένοι!

Τώρα ποῦ μ' ἐσκοτώσετε, ἀρχῆστε νὰ μ' ἐρωτᾶτε.

10 Ἀφέντης μ' ἦταν γιᾶλληνας, ἡ μάννα μ' ἦταν Κύπρια,

Κ' ἐν' ἀδερφὸ ἀντρεϊότερο τὸν ἔπηρε οἱ Τοῦρκοι.

Κι' ἂν σοῦλειπαν τὰ γένημα σου, θάλεγα: εἶσαι 'κεῖνος.

Σφιχτὰ σφιχτὰ 'χαμήλωσε καὶ τὸν μοσχοφιλάει.

'Ἀπὸ τὸ χέρ' τὸν ἔπηρε καὶ 'ς τὸ γιατρὸν τὸν πάει:

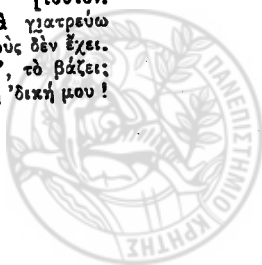
15 — Γιατρέ, ποῦ γιάτρεφες πολλοὺς, γιάτρεψε μου καὶ [τοῦτον.

'Ἐτοῦτ' τὴν κονταριά περῶ, καὶ τὴν σπαθιά γιάτρεψω

Μὰ ἐτοῦτ' ἡ μαυροχαντζαριά, ποῦ γιάτρεμους δὲν ἔχει.

Ἐπῆρε τὸ μαχαίρι του καὶ 'ς τὸν λαιμὸ τ', τὸ βάζει:

— Θεέ μ', ποῦ πάει ἡ ψυχὴ τ', ἄς πάη κ' ἡ 'δική μου!

- Νὰ σεμῆται, νὰ λιλιζεται
 Ἀπάνω 'ς τ' ἀλογάρι.
 Καὶ τὰ μικρ' ἀρχοντόπουλα
 Νὰ κάμουν μπιχιλιμπίδια,
 25 Τὰ μέγαλ' ἀρχοντόπουλα
 Νὰ κάμουν δαχτυλιῆια.

Ἐὰν ὁμως ἡ οἰκοδέσποινα τοὺς ἐξεδίωκε καὶ ἔκλειε τὴν θύραν, τότε αὐτοὶ ἔψαλλον πρὸ τῆς θύρας τοὺς ἐξῆς στίχους:

- Πά δα ποῦ καλαντήσαμε,
 Κακὰ μᾶς ἀπεράσουν.
 Κακὰ νὰ πᾶν τὰ ἔχη τους
 30 Καὶ τὰ ποδέλοιπά τους.
 Ἄν ἔχουν θηλυκὸ παιδί,
 Ἐν τῇ στάχτη νὰ κυλιέται,
 Κι ἂν ἔχουν σερνικὸ παιδί,
 Χοιροβοσκὸς νὰ γίνη.

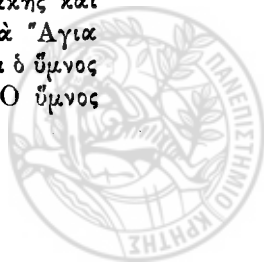
Εἰς δὲ τοὺς στίχους τούτους προσέθετον :

Νὰ ψοφήσουν ἡ κοτταρίτσαις σου, ἡ γελαδίτσαις σου· κι' ὄλη ἡ ἀρχοντιά σου νὰ πάη ἀστοχα!

Θ.'

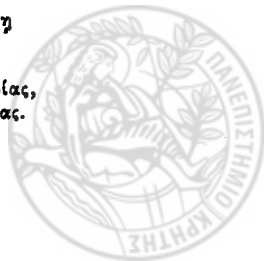
ΥΜΝΟΣ Εἰς τὴν ΜΑΚΑΡΙΑΝ ΤΡΙΑΔΑ ΚΑΙ Εἰς τὸν ΚΥΡΙΟΝ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

Ὁ ὕμνος οὗτος, ἀπὸ τινων ἐτῶν, ψάλλεται ἐπ' ἐκκλησίας ἐν καιρῷ τῆς Εὐλογίας. Εἶναι δὲ ἡ Εὐλογία (= benédiction) Ἀκολουθία ψαλλομένη μετὰ μεσημβρίαν πάσης Κυριακῆς καὶ μεγάλης ἑορτῆς, καθ' ἣν ἐκτίθενται τὰ Ἅγια Μυστήρια τοῖς πιστοῖς. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ ὕμνος οὗτος εἶναι ποίημα Καρυάτου τινός. Ὁ ὕμνος

οὗτος ὑπάρχει ἔντυπος ἐν τῇ «*Ἐπιτομῇ τῆς
χριστιανικῆς Κατηχήσεως μετὰ προσευχῶν καὶ
Μυστηρίων τοῦ Ἁγίου Ῥοδαρίου καὶ μετὰ
ιερῶν ὕμνων*». Ἐκδοσις πρώτη, ἐν Ῥώμῃ, 1881,
ἐκ τῆς τυπογραφίας Μαρτέλλι» ἐν σελ. 61.

- Ὡ Μακαρία Τριάς,
 Πάτερ, Λόγε καὶ Ἅγιον Πνεῦμα
 Τρία πρόσωπα, ἓνας Θεός·
 Δός μας θεῖον φωτισμόν,
 5 Ζωντανὴν Πίστιν
 Σταθερὰν Ἐλπίδα
 Ἀδὲς ἀγάπην εἰς ἡμᾶς
 Ὡ Μακαρία Τριάς.
 Ὡ Ἰησοῦ Υἱὲ Θεοῦ,
 10 Ὅς ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦς
 Ἀτζαλλίς μας διὰ νὰ πλύνῃς
 Σάρκ' ἐπήρες μ' ἀγαθοσύνης
 Ὡ τὴν κοιλίαν τῆς Μαρίας
 Ἀγαθῆς Παρθέν' Ἁγίας
 15 Δι' ἀρετὴν τ' Ἁγίου Πνευμάτου
 Ἐπαθεσ πόνους τοσαύτους
 Νὰ ὑπομείνῃς τὸν σκληρὸν
 Θάνατον εἰς τὸν σταυρὸν.
 Κάμε με εἰς τὰ μισθὰ σου
 20 Μέτοχον καὶ ἔς τὰ καλὰ σου,
 Ὡ ταῖς τρυφαῖς τοῦ οὐρανοῦ
 Δόξαι σου διὰ νὰ φανοῦν.
 Ὡ Σωτὴρ ἀληθινέ,
 Ἀνθρωπέ τε καὶ Θεέ,
 25 Γληγόρευε εἰς τὴν καρδίᾳ μου
 Ἐμβασο ἔς τὰ σωτικά μου,
 Ἄπ' ἀγάπην κάμε ν' ἄψῃ
 Ἡ φωτιὰ σου καὶ νὰ λάμψῃ
 Ἡ ψυχὴ μου καὶ δοξάσῃ
 30 Ἀπαύστως καὶ ἐγκωμιάσῃ
 Τ' ὄνομά σου καὶ τῆς Μαρίας,
 Καὶ τῆς Τριάδος τῆς Ἁγίας.

Γ'.

ΡΙΜΙΤΣΑΙΣ

*Ἦτοι δίστιχα τραγουδάκια. (1)

Καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μπάρμπα-Γιάννη Κορίτζη, τοῦ
μπάρμπα-Ἠλία Δρακάκη, τοῦ μπάρμπα-Δημήτρη Φρίκω
καὶ τοῦ μπάρμπα-Δήμου Κορίτζη.

1

Τραγουδήσε, λεβέντη μου, ν' ἀκούσω τὴ λαλιὰ σου,
Νὰ πεταχτῶ ὅταν πέρδικα, νάρθῶ ἔς τὴν ἀγκαλιὰ σου.

2

Τόσαις φοραῖς τραγούδησα κ' ἔχατα τὴν λαλιὰ μου,
Μὰ πέρδικα δὲν βρέθηκε νάρθῃ ἔς τὴν ἀγκαλιὰ μου.

3

Ἵς τὸ παναθύρ' ὁποῦσαι σὺ βλέπω φωτιὰ ἄναμμένη,
Ἐμαθα πῶς παντρεύεσαι, κ' ἔχω καρδιὰ καμένη.

4

Κρέμασε ταῖς πλεξίδαις σου ὀμπρὸς ἔς τὸ παναθύρ·
Νὰ κάμω σκάλα ν' ἀναιθῶ, νὰ σὲ φιλῶ ἔς τὰ χεῖλη.

5

Ἀρρώστησα, ξαρρώστησα, ἤρθηκα νὰ πεθάνω·
Δὲν εἶπες γιὰ νὰ λυπηθῆς, νάρθῃς νὰ ὀδῆς τί κάνω.

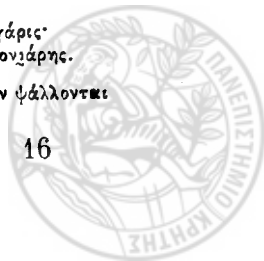
6

Σάρωνε, χήρα, σάρωνε τὴν ρούβα νὰ περάσω·
Τὴν θυγατέρα σ' ἀγαπῶ, θέλω νὰ τὴν κεράσω.

7

Ἐμένα ἢ θυγατέρα μου εἶν' ἥλιος καὶ φεγγάρι·
Ἦν τὴν ἰδῆς, λεβέντη μου, γίνεσαι δαιμονιάρης.

1. Διεισώθη εἰς ἦχος, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ψάλλονται
ἄλλα τὰ δίστιχα ταῦτα τραγουδάκια.

8

Βάλτε φωτιά και πόλθερη 'ς τῆς χήρας τὸ καλύβι,
Ποῦ ἔχει κόρην ὠμορφή, καὶ δὲν μᾶς τήνε διδεις.

9

Καὶ δαιμονάρης κί' ἂν γενῶ, καὶ τὰ κλαδιὰ κι' ἂν πάρω,
Τὴν θυγατέρα σ' ἀγαπῶ καὶ θεὸς νὰ τήνε πάρω.

10

Ἐμένα ἡ θυγατέρα μου νὲ σπαίρνει, νὲ θερίζει·
'Σ τὸ ἀργαστήρι κάθεται, μάλαμα κοπανίζει.

11

"Οντε πάης 'ς τὴν ἐκκλησιά, περκάλα καὶ γιὰ μένα·
Νὰ λυώσουνε τὰ κρίματα ποῦ ἔκαμες 'ς ἐμένα.

12

'Σ τὸ καρβάκ' ὀποῦσαι σύ, νᾶμουν κερὶ καὶ λάδι·
Νὰ σοῦφεγγα, λεβέντη μου, π' ὄντε δειπνᾷς τὸ βράδυ.

13

Τὴν πέτρα ὅπου πάτησες γιὰ ν' ἀναιθῆς 'ς τὴ βάρκα·
'Ἡ ἀγάπη μου δὲν εἶναι πιά, νὰ τὴν γεμίσω δάκρυα.

14

Δυὸ μηλαράκια σοῦστειλα, τὸ ἓνα σαγκαμένο·
'Ανάμεσα 'ς τὴ σαγκαμιὰ φιλιὶ σοῦχω στελεμένο.

15

Τριανταφυλλάκι κόκκινο μὲ τὰ τριάντα φύλλα,
Τριάντα σ' ἀγαπούσανε κ' ἐγὼ πάλαι σ' ἐπήρα.

16

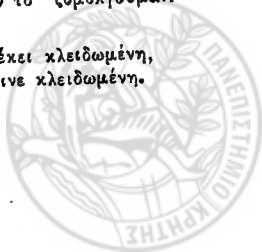
'Ἐσύ 'σαι, κόρη, ὁ γιαιτρὸς κ' ἐγὼ ὁ λαβωμένος,
"Ἄν δώσης, κόρη, τὸ φιλί, φιλί σ' ἔχω στελεμένο.

17

"Ἄν δώσης, κόρη, τὸ φιλί, ἐγὼ δὲν τὸ 'παινοῦμαι,
Γιὰ 'πὲς, παπᾶ πνευματικέ, γὼ δὲν τὸ 'ξομολογοῦμαι.

18

Καρδιὰ μὲ δεκοχτὼ κλειδιὰ ποῦ στέκει κλειδωμένη,
Καὶ τὰ κλειδιὰ σκουριάσανε κ' ἔμεινε κλειδωμένη.

19

Ἐγὼ μαι, κόρ', ὁ χρυσοχός, τέτοια κλειδιά νὰ κάνης·
Γιὰ νὰ μ' ἀνοίξης τὴν καρδιά νὰ μοῦ τὴν ξεσκουριάνης.

20

Κάλλιο νὰ λάθης τουφεκιὰ καὶ φουῦρκα βενετσιάνα,
Παρὰ ν' ἀκούσω, ἀγάπη μου, νὰ πάρης ἄλλον ἄντρα.

21

Τρίψε τὸ μουσταχάκι σου, κάμε το 'σὰν ἀγκίστρι,
Σὰ γάϊδαρος δπούσαι σύ, σοῦ πρέπει τὸ καπίστρι.

22

Κόκκινος 'σὰν τὸν ἄχινά, καὶ μαῦρος σὰν τὸ ράσο,
Ὅντες γυρίσω νὰ σὲ ἰδῶ, μῶρχεται νὰ ξεράσω.

23

Ὅσα φτερὰ καὶ πούπουλα ἔχει ἡ μαύρη κόττα,
Τόσαις φοραῖς σ' ἐφίλησα 'ς τοῦ κατωγειοῦ τὴν πόρτα.

24

Ὅσα φτερὰ καὶ πούπουλα ἔχει τὸ πελιστέρι,
Τόσαις φοραῖς σ' ἐφίλησα κ' ἡ μάνα σ' δὲν τὸ ξέρι.

25

Ὅσα φτερὰ καὶ πούπουλα ἔχει τὸ ἀηδονάκι,
Τόσαις φοραῖς σ' ἐφίλησα ἐπὰ 'ς τὸ στρωσιδάκι.

26

Ὅσα φτερὰ καὶ πούπουλα ἔχει ἡ ὀρτυκούλα,
Τόσαις φοραῖς σ' ἐφίλησα 'ς τῆς βρύσης τὴ βρυσούλα.

27

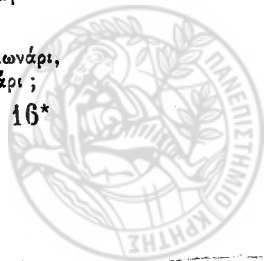
Σ' τοῦ Σόντο - Πιέρρου τὸ νερὸ τρέχουνε ἡ ἀβδέλαις,
Ὡ θε' μου, νὰ μὲ βάνανε δεργάτη 'ς ταῖς κοπέλαις.

28

Ἀνάθεμα τὸν κόρακα μαζί μὲ τὴν τρυγὸνα,
Ποῦ δὲν ἀφίνει νὰ ξηχᾷ τὸν Κυριάκ' μὲ τὴ Παγώνα.

29

Θυμᾶσ' ὄντες σ' ἀπάντησα 'ς τοῦ Πέτζου τ' ἀγκωνάρι,
Κ' ἐδάναμε καὶ στοίχημα τ' ἄστρι μὲ τὸ φεγγάρι;

30

Ἦ θάλασσά 'ναι ταπεινή, μ' ὁ ἀέρας τὴν ταράζει·
Ἦ μάννα κάμ' τὴ θηλυκὴ, μ' ὁ ξένος τ' ἀγκαλιζάζει.

31

Ὅλο τὸν κόσμο γύρισα, δὲν ἦῦρα νὰ μ' ἀρέση,
Σὰν τὸ 'δικό σου τὸ κορμὶ καὶ τὴν καλὴ σου μέση.

32

Ἦ μάννα σου κ' ἡ μάννα μου 'ς ἓνα βαθὺ πηγάδι...
Κ' ἐγὼ κ' ἐσύ, κορούλα μου, 'ς ἓνα προσκεφαλάρι.

33

Ἦ μάννα σου κ' ἡ μάννα μου, ἄς πᾶν νὰ κρεμαστοῦνε,
Κ' ἐγὼ κ' ἐσύ, κορούλα μου, νὰ πᾶ' ναῦλογηθοῦμε.

34

Τὸν ταμπουρά μου τσάκισα ὄχτεις μέσ' 'ς τὴν αὐλή σου,
Γιὰ νὰ μοῦ δώσ' τὸ φίλημα ἐσὺ κ' ἡ ἀδερφή σου.

35

Ναί, ἀγαπῶ σας καὶ ταῖς δυό, μὰ κάλλιο τὴ μεγάλη,
Μὰ τῆς μικρῆς τὸ φίλημα 'ς τὸν κόσμο δὲν ἐφάνη.

36

Σ' τὴν πόρτα σ' ἐξενύχτησα μὲ δυὸ σπαθιὰ ζωσμένους,
Ἔκαμα νὰ συγυρισθῶ, κ' ἐσφάγηκα ὁ καῦμένος.

37

Ἐβγῆκες καὶ μ' ἐπάτησες μὲ τ' ἄσπρο σου ποδάρι,
Δὲν εἶπε ἡ ἄχνα σου ψυχὴ, κρῖμα 'ς τὸ παληκάρι.

38

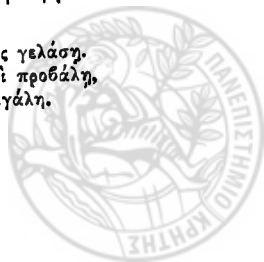
Καὶ ὄντες ἔρθης, 'μάτια μου, μὴν κλάψης τὸν καῦμό σου,
Μόν' ῥώτησε τὴ μάννα μου: Κυρά, τί κάμ' ὁ γυῖός σου;

39

Ἐστὴ μὲ μερὰ 'ναι ἡ μάννα μου, 'ς τὴν ἄλλη ἡ ἀδερφή μου,
Καὶ σύ, ἀγαπημένη μου, ἔμπα 'ς τὴν κεφαλὴ μου.

40

Καὶ κλαῖγέ με σιγὰ σιγὰ, μηδ' ὁ κόσμος γελάση.
Κ' ὄντενε ἴδης τὸν παπᾶ 'ς τὴν πόρτα καὶ προβάλη,
Τότε καὶ σύ, κορούλα μου, σῦρε φωνὴ μεγάλη.

41

Ἔχε, πουλί μ' ἀπομονή, ἔχε χαρὰ κ' ἐλπίδα,
Μὲ τὸν καιρὸ καὶ τὸ δεντρί κάμει καρπὸ καὶ φύλλα.

42

Ἄσπρο τριαντάφυλλο βαπτῶ, φοβοῦμαι μὴν τὸ βάψω,
Κ' ἂν τὸ πετύχω 'ς τὴν βαφή, καρδίαις ἔχω νὰ κάψω.

43

Λαμπρὸ ἀστράκι τ' οὐρανοῦ καταίθρα κάμει κρίσι,
Δέκα χρονῶ γαπητικῆ 'βουλήθη νὰ μ' ἀφήση.

44

Ὅσ' ἄστρα 'ναὶ 'ς τὸν οὐρανὸ καὶ φύλλα 'ς τὴν μπουρνέλλα,
Τόσα μοσκοφιλήματα τὴν ὥμορφη κοπέλα.

45

Ὅσ' ἄστρα 'ναὶ 'ς τὸν οὐρανὸ, τόσ' ἄσπρα 'ς τὸ πουγγί μου,
Τόσα ψιλὰ 'ποκάμισα ἔσχισε τὸ κορμί μου.

46

Ἐσὺ ποῦ κάθισαι 'ψηλὰ καὶ ῥίζι καθαρίζεις,
Τὸ δάκτυλό σου δάγκασσε κ' ἐμένα φοβερίζεις.

47

Ἄσπρη κατάσπρη βαμβακιὰ μὲ κρυσταλλένια βρούσι,
Καταίθασε τὸ κρυὸ νερὸ νὰ πιῇ τὸ κεπαρίσσι.

48

Τὸ κεπαρίσσι εἶν' ὥμορφο τὸ μυρισμένο ξύλο,
Ποῦ μοιάζει τῆς ἀγάπης μου 'ς τὸ μάκρο καὶ 'ς τ' ἀψηλό.

49

Τί ἔχεις καὶ λιλιζεσαι καὶ βαρνανεστενάξεις;
Γομφάρι δὲν ἐβάσταξες, βουνὸ δὲν ἀναιθάξεις.

50

Ἄσπρα 'ναὶ τὰ βουζάκια σου, 'σάν τὸ νερὸ 'ς τὴ γυάλα,
Νὰ μῶδινες νὰ τᾶπινα προτοῦ γεμίσουν γάλα.

51

Ἦ τὸ παναθύρ' ὀπούσαι σὺ γαρούφαλιὰ δὲν πρέπει,
Γιὰτὶ γαρούφαλο εἶσαι σύ, κι' ἀπῶχει 'μάτια, ἄς βλέπη.

52

Εἶν' ὦρα νὰ μισέψωμε προτοῦ μᾶς βαρεθοῦνε,
Κ' οἱ νοικοκύριοι τοῦ σπιτιοῦ θὲ ν' ἀποκοιμηθοῦνε.

53

Χίλια καλησπερίσματα δίνω τῆς ἀφεντιᾶς σου,
Ἄλλα τῆς ἀγαπητικῆς κ' ἀπὲς τῆς συντροφιάς σου.

54

Χίλια καλησπερίσματα τῆ συντροφιά σας ἄλη,
Τὸ γύρο γύρο κάθεστε ὅσαν ὥραιο περιβόλι.

55

Χίλια καλησπερίσματα τῆ συντροφιά μας ἄλη·
Πέτρος καὶ Παῦλος τῶλεγε κ' οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι,
Θεὸς νὰ τὴν πολυχρονῆ τὴν συντροφιά μας ἄλη.

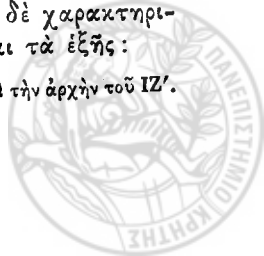
Κ'.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΡΥΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

(Glossaire)

Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων, ὡς καὶ ἀνωτέρω διέλαβον, εἶναι μικτόν (1) αἱ δὲ λέξεις, τὰς ὁποίας ἀκούει τις ἐν Καρυαῖς, ἀνευρίσκονται καὶ εἰς πολλὰ καὶ διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Ἀνατολῆς. Ὡσαύτως δὲ ἡ προφορὰ τῶν Καρυατῶν εἶναι μίγμά τι τῆς προφορᾶς τῶν Πελοποννησίων μετὰ τῆς τῶν Ἑπτανησίων καὶ τῆς τῶν Κρητῶν. Τὰ κυριώτερα δὲ χαρακτηριστικὰ τῆς προφορᾶς ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Παράβαλε τὸ τέλος τοῦ Α' ἄρθρου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ΙΖ'.

Τὸ γ πρὸ τοῦ ε καὶ τοῦ ι τὸ προφέρουσιν ὡς ζ· οἶον, ζέρος ἀντὶ γέρος· ζυγαῖκα ἀντὶ γυγαῖκα κλπ.

Τὸ δ καὶ τὸ θ τὰ προφέρουσιν ἀκριβῶς καὶ καθαρῶς ὡς καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἕλληνες.

Τὸ κ πρὸ τοῦ ε καὶ τοῦ ι τὸ προφέρουσιν ὡς τσ· οἶον, τσζουρά ἀντὶ κζουρά (= κυρά)· τσζαῖ ἀντὶ καί· τσζοῖρ Τσιρζιάτσης ἀντὶ κύρ Κυριάκης κλπ.

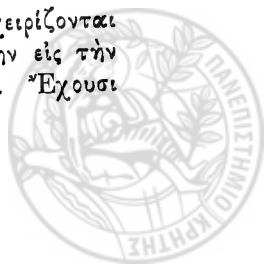
Τὸ υ πολλάκις τὸ προφέρουσιν ὡς ου καὶ ὡς ζου (= τῷ γαλλικῷ u)· οἶον, τζουπτω ἀντὶ κύπτω· δζουρο ἀντὶ ἄχυρο· σζούνω ἀντὶ χύνω κλπ.

Τὸ χ πολλάκις πρὸ τοῦ ε καὶ τοῦ ι τὸ προφέρουσιν ὡς σ· οἶον, ὄσι ἀντὶ ὄχι· σζαιρετῶ ἀντὶ χαιρετῶ· σζοῦρος ἀντὶ χοῖρος κλπ.

Περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἄλλων γραμμάτων δὲν ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ τι ἰδιαιτέρον. Ἐν τούτοις, τὸ τ ἐνίοτε τὸ προφέρουσιν ὡς τσ· οἶον, ἀλάτσι ἀντὶ ἀλάτι. Ἐπίσης δὲ τὸ α ἐνίοτε τὸ προφέρουσιν ὡς ζα· οἶον, δζάσκαλος ἀντὶ δάσκαλος.

Ἐπειτα δὲ ἡ ἀκοή αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν τινὰ ἀρμονίαν τῆς καθόλου προφορᾶς τῶν ἀποίκων τούτων, τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις.

Πολλὰς ἑλληνικὰς λέξεις μεταχειρίζονται εἰς ἄλλην σημασίαν, παρὰ εἰς ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν τὰς μεταχειρίζομεθα ἡμεῖς. Ἐχουσι

δ' ὡσαύτως καὶ πολλὰς ἄλλας τοιαύτας, ὅπως ἀσυνήθεις τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν.

Τουρκικὰς λέξεις μεταχειρίζονται ὀλιγίστας τούναντιόν δὲ ἰταλικῶν λέξεων βριθεὶ ἢ γλωσσά των. Τινὰς τῶν ἰταλικῶν λέξεων τὰς ἔφεραν ἤδη ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, ὡς εἶναι τὸ σκουτέλι, τὸ καρτοῦρι, τὸ καμπινάρι, ἢ βίγλα, τὸ κάστρο κλπ., καὶ τὰς ὁποίας οἱ Καρυᾶται ἐξακολουθοῦσι νὰ θεωρῶσιν ὡς ἐλληνικάς. Διὰ τὰ ἀντικείμενα ὅμως, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦσι τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα, λαμβάνουσι τὴν ἀντίστοιχον ἰταλικὴν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν προσθέτουσιν ἐλληνικὸν ἄρθρον καὶ ἐλληνικὴν κατάληξιν, καὶ τὴν ὁποίαν ἀναγνωρίζουσιν ὡς ξενικὴν, καὶ καθὼς λέγουσιν, ὡς *φραγκικὴν* λέξιν. Ἐκ τῶν πρώτων τούτων πολλὰς συμπεριέλαβον ἐν τῇ κατωτέρῳ Συλλογῇ Καρυατικῶν λέξεων τὰς ἄλλας ὅμως ἐθεώρησα ὅπως περιττὸν νὰ συλλέξω.

Ἐν παραδείγματι λοιπὸν δημοσιεύω ἐνταῦθα τὴν Συλλογὴν ταύτην τῶν Καρυατικῶν λέξεων, τῶν ὁποίων μόνον τὴν ἐξήγησιν, ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ, ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ σημειώσω. Βεβαίως δὲ παρουσιάζω τὰς λέξεις ταύτας οὐχὶ ὡς ἀθησαυρίστους, ἀλλ' ὡς παράδειγμα τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων.

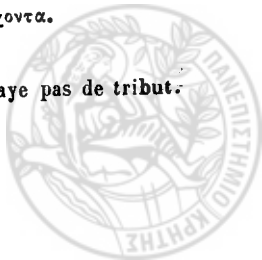
A

- ἄγγαρεία, ας(1) (ἡ) ἄγγαρεία. corvée.
 ἀγκαλᾶ καὶ . . . , εἰ καὶ . . . ἂν καὶ . . . quoique . . .
 ἀγκωνάρι, ιοῦ, (τὸ) ἀγκών, γωνία. angle.
 ἀγναντεύω, σκοπέω, παρατηρῶ μακρόθεν. regarder.
 ἀγνώριμος, η, ο, ἄγνωστος. inconnu.
 ἀγροικῶ, ἐννοῶ. comprendre.
 ἀδειάζω, κενῶ. vider.
 ἀδημονία, στενοχωρία. inquiétude.
 ἀδημονῶ, στενοχωροῦμαι. s' inquiéter.
 ἄεντε, ἄγωμεν, allons.
 αἰτέζω, ζητῶ. demander.
 ἀκαματεύω, ζευγαρίζω. labourer.
 ἄκαρδος, η, ο, δειλός. lâche.
 ἀκαρτερῶ, περιμένω. attendre.
 ἀκροᾶμαι, ἀκούω. écouter.
 ἄλαφρός, ἡ, ὀ, ἐλαφρός. léger.
 ἄλαφρυνέσκω καὶ
 ἄλαφρύνω, ἑλαφρύνω. alléger.
 ἄλλῶς καὶ
 ἄλλιῶς, ἄλλως. autrement.
 ἄλλοῦθι, ἀλλαχοῦ. ailleurs.
 Ἄμάης, η (ὁ) Μάτος. mai.
 ἀμάχη, ης (ἡ) ἔρις, ἔχθρα. haine.
 ἄμη, ἀλλά. mais.
 ἄμουσος, η, ο, ἀνόητος, ἀφιλόκαλος. grossier.
 ἀναδειάζω=ἀγναντεύω.
 ἀναδεύς, οὔ (ὁ) διαταραχῆ. confusion.
 ἀναδεύω, ἀνακατόνω. mêler.
 ἀνάμεσα, μεταξὺ. entre, parmi.
 ἀνάποδος, η, ο, δύστροπος. incommode.
 ἀνσαιίνω, ἀναπνέω. respirer.
 ἀνασκόφτω, ἐμποδίζω. empêcher.
 ἀνασταίνω, ἀνατρέφω. élever.
 ἀνήμερος, η, ο, ἄγριος. sauvage.

(1) Οἱ Κερυῶται ἰωτακίζουσιν ελιγώτερον ἡμῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι τῶν. Τὴν γενικὴν δὲ πτῶσιν τῶν ὀνομάτων μεταχειρίζονται μετὰ δυσκολίας τὴν ὁποίαν καὶ ἀπαφύγευσιν οἰκιστοῦλως, ὅταν δύνανται.

- ἀνήμπορος, η, ὁ, ἄρρωστος. malade.
 ἀνήφορος, ου, (ὁ) ἀνωφέρεια. montée.
 ἀντάμα, ὁμοῦ. ensemble.
 ἄξαφνα, ἐξαίφνης. subitement.
 ἀξίγνοιστος, η, ο, ἄφροντις. insoucieux.
 ἀπαντυγαίνω, περιμένω. attendre.
 ἀπὲ, ἔπειτα. puis.
 ἀπεθύμια, ας (ἡ) ἐπιθυμία. envie, désir.
 ἀπεθυμῶ, ἐπιθυμῶ. désirer,
 ἀπερνῶ, περάω. passer.
 ἀπηδῶ, πηδάω. sauter.
 ἀποκοτῶ, τολμῶ. oser.
 ἀπομονή, ἧς (ἡ) ὑπομονή. patience.
 ἀποστάζω, κουράζομαι. se fatiguer.
 ἀποσταμένος, η, ο, κουρασμένος. fatigué.
 ἀπόφαση, ης (ἡ) ἀπόκρισις. réponse.
 ἀποφασίζομαι, κουράζομαι. se fatiguer.
 ἀποφασισμένος, η, ο, κουρασμένος. fatigué.
 ἀπροβάλλω, παρουσιάζομαι. paraître.
 ἄρα, οὐδὲν: Δὲν ἔχω ἄρα=je n' ai rien.
 ἀρβάλα, ας (ἡ) θόρυθος. bruit.
 ἀργαστήρι, τοῦ (τὸ) ἐργαστήριον. atelier.
 ἄργηρος, η, ο, βραδύπους. lent.
 ἄρεα, ας (ἡ) πρίνος. yeuse.
 ἀρετούλα, ας (ἡ) γλαύξ. chouette.
 ἄρμα (τὸ) ὄπλον. arme.
 ἀρμάδα, ας (ἡ) στρατὸς, στόλος. armée, flotte.
 ἀρματόνω, ὀπλίζω. armer.
 ἀρμενίζω, πλέω. naviguer.
 ἄρμενο, ου (τὸ) πλοῖον. navire.
 ἀρμερὸ, τοῦ (τὸ) ἄλας. sel.
 ἀρρίζικος, η, ο, ἀτυχής. malheureux.
 ἄρχοντας, α (ὁ) ἄρχων, πλούσιος. archonte, riche.
 ἀρχοντεία, ας (ἡ) πλοῦτος. richesse.
 ἀρχοντικὸ, οὔ (τὸ) ἡ κατάστασις τοῦ ἄρχοντα.
 ἀρχόντισσα, ας (ἡ) θηλυκ. τοῦ ἄρχοντα.
 ἄρχος, ου (ὁ) πλούσιος. riche.
 ἀσύδοτος, η, ο, ἀφορολόγητος. qui ne paye pas de tribut.

- ἄσκέρι, ἰοῦ (τὸ) στρατός. armée.
 ἄσπρο, ου (τὸ) νόμισμα πέντε λεπτῶν. sou.
 ἄστανέως καὶ
 ἄστανικῶς, βιαίως. forcément.
 ἄστοχος, η, ο, ἄσχημος, κακός. vilain, mauvais.
 ἄτζί, ἰοῦ (τὸ) κνήμη. jambe.
 ἄτός μου, ἄτός σου, κτλ., ἐγὼ αὐτός, σὺ αὐτός κτλ. moi-
 [même, toi-même etc.
- ἀγατίζω, προοδεύω. progresser.
 ἀύλδς, οὔ (ὁ) αὐλάξ. guisseau.
 ἀφεντεία, ας (ἡ) αἱ ἀρχαί. les autorités.
 ἀφεντεύω, διοικῶ, κυβερνῶ. gouverner.
 ἀφέντης, η (ὁ) πατήρ. père.
 ἀφεντικὸς, οὔ (ὁ) ἀστυνόμος. gendarme.
 ἀφηλαγή, ἡς (ἡ) συζήτησις. discussion.
 ἄχαμινδς, ἡ, ο, ἄσχημος, κακός. mauvais.
 ἄχινας, α (ὁ) καὶ
 ἄχινος, ου (ὁ) ἐχίνος. oursin.
 ἄψηφο, ου (τὸ) σκότος. obscurité.
 ἄψηφόνει, γίνεται νύξ. la nuit commence.

B

- βάζω, βάλλω. mettre.
 βάθρακος, ου (ὁ) βάτραχος. grenouille.
 βάνω, βάλλω. mettre.
 βαραίνω = τῶ βαρῶ.
 βαρακούκκα, ας (ἡ) βερικοκκέα. abricotier.
 βαράκουκκο, ου (τὸ) βερικοκκον. abricot.
 βάρκα, ας (ἡ) λέμβος. barque.
 βαρῶ, κτυπῶ, battre.
 βαστῶ, κρατῶ, διαρκῶ. tenir, durer.
 βεδούρα, ας (ἡ) ἀγγεῖον διὰ ὕδωρ. couvette.
 βελέντζα, ας (ἡ) εἶδος ἐπανωφορίου. manteau.
 βίγλα, ας (ἡ) σκοπιὰ. lieu d'observation.
 βλάχος, ου (ὁ) ποιμήν. berger.
 βλησιδί, ἰοῦ (τὸ) χρήματα, θησαυρὸς, κέρδος. argent, trés-
 [sor, gain.
- βόλι, ἰοῦ (τὸ) σφαῖρα πυροβόλου. balle.

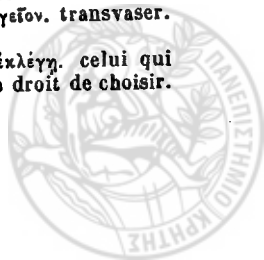
βολύμι, ιοῦ (τὸ) μόλυθος. plomb.
 βούγα, ας (ἡ) λάκκος. fosse.
 βουόνο, οῦ (τὸ) βουνόν. montagne.
 βραδέα, ας (ἡ) ἑσπέρα. soirée.
 βράδι, ιοῦ (τὸ) καὶ
 βραδύ (τὸ) τὸ δειλινόν. le soir.
 βράκκ, ας (ἡ) μεγάλο βρακί. culotte.

Γ

γαλοῦνι, ιοῦ (τὸ) εἶδος πλοίου. galion.
 γδέρνω, ἐκδέρω. écorcher.
 γδύνω, ἐκδύνω. déshabiller, dévaliser.
 γέννημα (τὸ) κριθή. orge.
 γιαταγάνι, ιοῦ (τὸ) εἶδος σπάθης. yatagan.
 γλήγορος, η, ο, γρήγορος. lesté.
 γλύφω, καθαιρίζω, ξεφλουδίζω. peler.
 γνέμμα (τὸ) νεῦμα. signe de tête ou d'oeil.
 γνεύω, νεύω. faire un signe de tête ou d'oeil.
 γνέψιμο, ου (τὸ) βλ. γνέμμα.
 γοδέρνω, πράττω ἔργον κακόν, μοιχεύω. commettre une
 [action indécente.
 γονικά (τὰ) οἱ γονεῖς. les parents.
 γρέμπενα (τὰ) κρημνοὶ, βράχοι. précipices.
 γρίζος, ου (ὁ) ἔννοεῖται ἵππος ἵππος. cheval.
 Γυαλιστής, ἡ (ὁ) Ἰούλιος. juillet.
 γυρεύω, ζητῶ. chercher.
 γυρόθε, πανταχόθεν. tout autour.

Δ

δανᾶ, ἐδῶ. ici
 δεντρικὸ, οῦ (τὸ) δενδρών. verger.
 δεργατικός, η, (ὁ) ἀγροφύλαξ. garde-champêtre.
 διαβατικά, κατ' εὐθείαν, ἀμέσως. de suite.
 διαγγίζω, μετακομίζω ἐξ ἐνὸς εἰς ἄλλο ἀγγεῖον. transvaser.
 διακονιάρης, η (ὁ) ἐπαίτης. mendiant.
 διαλεγθῶ, οῦ (ὁ) ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ. celui qui
 [a le droit de choisir.

διαλεχτός, ἡ ὁ, ἐκλεκτός. choisi.
 διαλέγω, ἐκλέγω. choisir.
 γιατί; διὰ τί; pourquoi?
 γιατί, διότι. parceque.
 διαφεντεύομαι, ἀμύνομαι. se défendre.
 διαφέντευση, ἡς (ἡ) ἄμυνα. défense.
 διαφορίζω, κερδίζω. gagner.
 διάφορο, ου (τὸ) κέρδος. gain, intérêt.
 δικᾶ, φθάνει, ἀρκεῖ. il suffit.
 δίλογος, ἡ, ο, δύο εἰδῶν. de deux sortes.
 δόσια (τὰ) πληρωμῇ, ἀνταμοιβή. récompense.
 δούλευση, ἡς (ἡ) ὑποταγή. soumission.
 δοχή, ἡς (ἡ) ὑποδοχή. accueil.
 δυναστικῶς, βιαίως. par force.

E

ἔγνοια, ας (ἡ) φροντίς. souci.
 ἑδαιτός, ἡ, ὁ καὶ
 ἑδαιτουῖνος, ἡ, ο, οὗτος. celui-ci.
 ἐδικός μου, ἐδικός σου κτλ. ἰδικός σου κτλ. le
 [mien, le tien etc.

ἐξαρματώνω, ἀφοπλίζω. désarmer.
 ἐξάφνου, ἐξαίφνης. subitement.
 ἔξοδο, ου (τὸ) δαπάνη. dépense.
 ἐπὰ, ἐδῶ. ici.
 ἐτοῦτος, ἡ, ο, οὗτος. celui-ci.
 ἔτσι, οὕτως. ainsi.
 εὐκαιρος, ἡ, ο, κενός. vide.
 εὐλογητικῇ, ἡς (ἡ) ἡ σύζυγος. épouse.
 εὐμορφάδα, ας (ἡ) εὐμορφία. beauté.
 εὐτόνος, ἡ, ο, καὶ
 εὐτοῖνος, ἡ, ο, οὗτος. celui-ci.
 ἔχη (τὰ) ἄκλητ. ἡ περιουσία. la fortune.
 ἔχθηρα, ας (ἡ) ἔχθηρα. inimitié.

Z

ζακόνι, τοῦ (τὸ) ἔθος, συνήθεια. coutume, habitude.

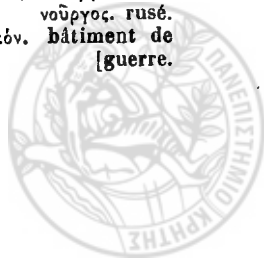

Θ

θέλημα (τὸ) ἄδεια. permission.
Θεριστής, ἡ (ὁ) Ἰούνιος. juin.

Κ

κὰ, ἀρνητ. μὲρ. οἶον· δὲν ἔχω κὰ = je n' ai pas.
κάθε, (ἄκλιτ. δι' ὄλα τὰ γένη.) ἕκαστος. chaque.
κάθηκα (τὰ) οἰκιακὰ σκεύη. les objets d' une maison.
καΐκι, ioῦ (τὸ) πλοῖον. caïque.
κίκτητα, ας (ἡ) κακότης. méchanceté.
κακορρίζικος, η, ο, κακότυχος. malheureux.
Κάλαντος, ου (ὁ) (ῥιζ. καλ-άντάω) Οὕτως ὀνομάζεται τὸ τρα-
[γοῦδι τοῦ Ἁγίου Λαζάρου.
καλαντῶ, ψάλλω τὸν Κάλαντον.
κάμκτος, ου (ὁ) ζευγάρισμα. labourage.
καμπινάρι, ioῦ (τὸ) πεδιάς. champ.
κάμπσος, η, ο, τίς, ὀλίγος. de quelque quantité.
καναθάκι, ioῦ (τὸ) λεπτὸν σχοινίον. ficelle.
καντοῦνι, ioῦ (τὸ) ὁδός. rue.
κάπιδο, ου (τὸ) ψῦχος. froid glacial.
καπιδόνει, κίμνει πάγους. il gele,
καπνοδόχος, ου (ὁ) καπνοδόχος, cheminée.
κάπομος, α, ο, τίς. quelqu'un.
κάπος, ου (ὁ) ἀρχηγός. chef.
καράβι, ioῦ (τὸ) πλοῖον. bateau.
καρδερός, ἡ, ὁ, εὐτολμος. courageux.
καστριανός, ἡ, ὁ, ὁ κάτοικος πόλεως. citoyen.
κάστρο, ου (τὸ) πόλις μεγάλη. ville.
καταρράχτης, η (ὁ) θυρίς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, κλαβανή. trappe.
καταουδώνω, κατεουδώνω. accompagner quelqu' un qui
part pour voyage.
κατεργάρης, η, (ὁ) ὁ εὐρισκόμενος μέσα εἰς κάτεργον. Πα-
νοῦργος. rusé.
κάτεργο, ου (τὸ) πλοῖον, ἰδίως πολεμικόν. bâtiment de
[guerre.
κατσαφάδα, ας (ἡ) ὀμίχλη. brouillard.

- κατσούλα, ας (ή) γάτα. chat.
 κειός, κειά, κειό, εκείνος. celui-là.
 κεφάλι, ιού (τό) κεφαλή, προύχων, ἄτομον. tête, chef, in-
 [dividu].
- κλεψιά, ᾶς (ή) κλοπή. vol.
 κοντά, πλησίον. près.
 κοντολογία, ας (ή) βραχυλογία. laconisme.
 κοπέλα, ας (ή) και
 κοπελίτσα, ας (ή) κόρη. fille.
 κοπή, ῆς (ή) κοπάδι. troupeau.
 κοπιάζω, ἐργάζομαι. travailler.
 κορυφαλαῖος, ου (ό) κοχλιας τῆς θαλάσσης. limaçon de mer.
 κοτρόνι, ιού (τό) βράχος. rocher.
 κόττα, ας (ή) ὄρνιθα. poule.
 κουθαλιῶ, μεταφέρω. transporter.
 κούρος, ου (ό) ἀλέκτωρ. coq.
 κουτουρία, ας (ή) θίβρος, ἀφοβία. courage.
 κουφάρι, ιού (τό) πτώμα. cadavre.
 κραμπι, ιού (τό) κράμβη. choux.
 κρησάρα, ας (ή) κρησέρα. bluteau.
 κρησαρίζω, κοσκινίζω. bluter.
 κρίνω, ὁμιλῶ. parler.
 κύπτω, κατακλίνομαι. se coucher.
 κυρά, ᾶς (ή) πατρομήτωρ. grand' mère.
 κυράτσα, ας (ή) Κυρία. Madame.
 κύρης, η (ό) πατήρ. père.
 κυττάζω, παρατηρῶ. regarder.

Λ

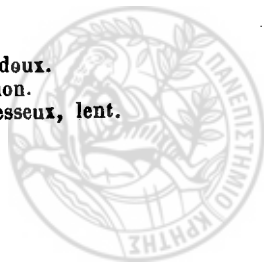
- λαβώνω, πληγώνω. blesser.
 λαγκάδι, ιού (τό) ποταμός. fleuve.
 λεβέντης, η (ό) γενναῖος. courageux.
 λέγνια, ας (ή) πείνα, πτωχεία. famine, pauvreté.
 λεμιθόχορτο, ου (τό) ἐλμινθόχορτον. mousse de Corse.
 λιλι, ιού (τό) ἄνθος. fleur.
 λίκικας, α (ό) λύγξ, λούξικας. hoquet.
 λιλιζομαι, χαίρομαι. être en joie.
 λιξιζομαι, συνειθίζω. s' habituer

- λόγγος, ου (ὅ) βράχος, χαράδρα. vallée profonde.
 λογή, ης (ἡ) εἶδος, εἶδος. sorte, espèce.
 λογιάζω, βλέπω, παρατηρῶ. regarder.
 λόγο μου, λόγο σου κτλ. ἐγώ, σὺ κτλ. moi, toi.
 λοῦδρος, ου (ὅ), ὑβριστικὸν ἐπίθετον κατὰ τῶν Κορσικανῶν.
 (Iudro).
 λυόνω, ἀναλύω. fondre.
 λωλός, οὔ (ὅ) τρελός. fou.

M

- μαγάρα, ας (ἡ) κόπρος. ordure.
 μαζι, ὁμοῦ. avec.
 μακρός, α, ο, μακρύς. long.
 μάλαμα (τὸ) χρυσός. or.
 μαλώνω, ἐργάζομαι. travailler.
 μάννα, ας (ἡ) μήτηρ. mère.
 μάνταλος, ου (ὅ) μάνδαλος. verrou.
 μαντάτα (τὰ) εἰδήσεις. nouvelles.
 μαντατοφόρος, ου (ὅ) ἀγγελιοφόρος. messenger.
 μανώλης, η (ὅ) φιάλη. bouteille.
 μαρρόνι, ιοῦ (τὸ) τσαπί. bêche.
 ματζάνα, ας (ἡ) κύαμος. fève.
 Μαῦρος, ου (ὅ), ὑβριστικὸν ἐπίθετον κατὰ τῶν Κορσικανῶν.
 μαῦρος, ου (ὅ) (ἐννοεῖται ἵππος) ἵππος. cheval.
 μεινέσκω, μένω. rester.
 μερίζω, μοιράζω, partager.
 μερέα, ας (ἡ) μέρος. partie.
 μεριάζω, παραμερίζω. se dévier.
 μερικὸς, ἡ, ὁ, ὀλίγος τις. quelque peu.
 μερτικὸ, οὔ (τὸ) μερίδιον. part.
 μέσατος, η ο, γεμάτος ἕως εἰς τὴν μέσην. moitié plein.
 μετρητὸ, οὔ (τὸ) νόμισμα, ἓν φράγκον. pièce d'un franc.
 μισεμὸς, οὔ (ὅ) ἀναχώρησις. départ.
 μισεύω, ἀναχωρῶ. partir.
 μορογάρω, βραδύνω. tarder.
 μοσκοφίλημα (τὸ) γλυκοφίλημα. baisiez-doux.
 μπαρούτη, ης (ἡ) πυρῆτις. poudre à canon.
 μπάρνακας, α (ὅ) ὀκνηρὸς, βραδύς. paresseux, lent.

N

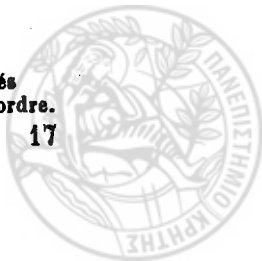
νά, ἰδοῦ. voilà,
 νά, καί
 νάν, ἴνα. pour que.
 νέ... νέ... , οὔτε... οὔτε... ni... ni...
 νεόπουλο, ου (τὸ) νεανίας. jeune homme.
 νοικοκύρης, ἡ (ὁ) οἰκοδεσπότης. maître de maison.
 νομάτοι (οἱ) ἄτομα. personnes.
 νοτία, ας (ἡ) ὑγρασία. humidité.

ξαγοράζω, ἐξαγοράζω. racheter.
 ξαγορασμός, οὔ (ὁ) ἐξαγορασμός. rachat.
 ξανοίγω, βλέπω, παρατηρῶ. regarder.
 ξεπόδετος, ἡ, ο, ἀνυπόδυτος. déchaussé.
 ξεραμένος, ἡ, ο, νεκρός. mort.
 ξερός, ἡ, ὁ, νεκρός. mort.
 ξεφάντων, συμποσιάζω. festiner.
 ξεφάντωση, ἡς (ἡ) συμπόσιον. festin.
 ξεχωρῶ, ὁμιλῶ, ἰδίως περὶ ἔρωτος. parler, blaguer.
 ξύλο, ου (τὸ) ξύλον, πλοῖον. bois, navire.
 ξυλοκατσούλα, ας (ἡ) παγίς. ratière.

ὄβριση, ας (ἡ) ὕβρις. insulte.
 ὄδαινος, ἡ, ο (ὁ, ἡ, τὸ) ὁ δαίμων. un tel.
 ὄλουθε, πανταχόθεν. tout autour.
 ὄλουθι, πανταχοῦ. partout.
 ὄμμάτια (τὰ) ὄφθαλμοί. yeux.
 ὄμπροστά, ἐμπρός. devant.
 ὄντες, ὅταν. quand.
 ὄπόντες καί
 ὄπότες, ὅταν. quand.
 ὄρση, ας (ἡ) κυβέρνησις, ἐξουσία. les autorités
 ὄρσημος, οὔ (ὁ) ἀπόφασις, διαταγή. decision, ordre.

ὄσμή, ἤς (ἡ) μυρωδία. odeur.
 οὐδεντιποτένιος, α, ο, οὐτιδανός. de rien, lâche.
 οὐργιάζω, κραυγάζω. crier.
 ὄχτες, χθές. hier.
 ὄχρητα, ας (ἡ) ἔχθρα. inimitié.

Π

καδὰ, ἐδώ. ici.
 παλάτι, ιοῦ (τὸ) ἀνάκτορον. palais.
 παληκάρι, ιοῦ (τὸ) γενναῖος. courageux.
 παλοῦκι, ιοῦ (τὸ) πάσσαλος. pieu.
 πανέριος, α, ο, κεινοῦργος, ὠραῖος. neuf, beau.
 παραβολῶ, καὶ
 παραγουλῶ, παρακολουθῶ, παραμονεύω. poursuivre.
 παρθένα, ας (ἡ) παρθένος. vierge.
 παποῦτσι, ιοῦ (τὸ) ὑπόδημα. soulier.
 πᾶσα (ἄκλ. δι' ἄλλα τὰ γένη) πᾶς, ἕκαστος. chaque. Οἶον,
 [πᾶσα ἄθροπος, πᾶσα γυναῖκα, πᾶσα παιδί.
 πελιστέρι, ιοῦ (τὸ) περιστέρα. pigeon.
 περιορίζομαι, στενοχωροῦμαι. se gêner.
 περισσὰ, πολὺ. beaucoup.
 περίσσιος, α, ο, καὶ
 περισσὸς, ἡ, ὀ, πολὺς. de beaucoup.
 περκαλῶ, παρακαλῶ. prier.
 περνοδιαβαίνω, περνώ καὶ διαβαίνω. aller et venir.
 πετάσι, ιοῦ (τὸ) μάνδαλος. loquet.
 πετεινός, οὔ (ὁ) ἀλέκτωρ. coq.
 πέύγω, πέμπω. envoyer.
 πηλαλῶ, τρέχω. courir.
 πῆνω, λαμβάνω. prendre.
 πιαστρίνι, ιοῦ (τὸ) πεντόφραγκον. pièce de cinq francs.
 πιστομόνω, ἀναποδογυρίζω. renverser.
 πίστομος, η, ο, ἀναποδογυρισμένος. renversé.
 πλακίδα, ας (ἡ) ὕφαλος, βράχος. rocher caché sous la mer.
 πλατύνει ἡ ἡμέρα. ἐξημερόνει. le jour commence.
 πλεζονιά, ᾶς (ἡ) καρπουζιά. la plante qui produit les
 [pastèques

πλεζοῦνι, ιοῦ (τό) καρποῦζι. pastèque.
 πλερόνω, πληρόνω. payer-
 πληθυνέσκω, πληθύνω. augmenter.
 ποδέλοιπος, η, ο, ὁ ἐπίλοιπος. le reste.
 πόθε, ἐνταῦθεν. de ce côté.
 ποθητός, ἡ, ὁ, ἀγαπητικός. le bien aimé.
 Πόλη, ης (ἡ) Κωνσταντινούπολις. Constantinople.
 πουγγί, ιοῦ (τό) βαλάντιον. bourse.
 πούπετα, καί
 πούπετες, οὐδαμοῦ. nulle part.
 πούπουλο, ου (τό) πτίλον. duvet.
 πραμματεῖα, ᾶς (ἡ) ἐμπόρευμα. marchandise.
 προβοδίζω, = τῶ καταυοδόνω.
 προχοῦ, πρίν. avant.
 πρὸβολο, ου (τό) τσιακμάκι. briquet.
 πτωχικό, οὔ (τό) ἡ κατάστασις τοῦ πτωχοῦ. la position du
 [pauvre].
 πύκνωμα, (τό) κατάρρους τῆς ρίνος. rhume du cerveau.
 πῶς εἶτι, εἶτι. que.

P

ρασάδαις, ων (οἱ) ὑβριστικὸν ἐπίθετον κατὰ τῶν Κορσικανῶν.
 ράσο, ου (τό) ἐπενδύτης. manteau.
 ριζικό, οὔ (τό) τύχη. le sort.
 ριμίτσα, ας (ἡ) τραγουδίκι, δίστιχον. distique.
 ροβολίζω, διασκορπίζω. disperser.
 ρόγα, ας (ἡ) μισθός. salaire.
 ρούδα, ας (ἡ) ὁδός. rue.
 ροῦχο, ου (τό) ἔδυμα. vêtement.
 *Ρωμαῖος, ου (ὁ) καί
 *Ρωμηός, οὔ (ὁ) Ἕλλην. Grec.

Σ

σαρόνω, φροκαλῶ. balayer.
 σάρωμα (τό) σάρωθρον. balai.
 σθέρνα, ας (ἡ) σμύρνα. murène.

- σεῖμαι, σεῖομαι. se mouvoir.
 σεπτὸν, ἰοῦ (τὸ) τσιμποῦκι. pipe.
 σερνικός, ἤ, ὁ, ἀρσενικός. mâle.
 σηκόνω, αἴρω. lever.
 σιάζω, ἰσιάζω. faire droit.
 σιμόνω, πλησιάζω. approcher.
 σκάδι, ἰοῦ (τὸ) ἰσχάς. figue sèche.
 σκαλόνω, ἀναρριχῶμαι. grimper.
 σκαρφή, ἰοῦ (τὸ) ψῆφος. suffrage.
 σκιάδι, ἰοῦ (τὸ) πῖλος. chapeau
 σκιάζομαι, φοβούμαι. avoir peur.
 σκιαζούρα, ας (ἡ) φόβος. peur.
 σκορταρούνη, ἰοῦ (τὸ) μαθητής. élève.
 σλοτόνω, φονεύω. tuer.
 σκουβαλίζω, βρουτοίζω. brosser.
 σκούδαλο, ου (τὸ) βρούτσα. brosse.
 σκούζω, φωνάζω, crier.
 σκουτέλι, ἰοῦ (τὸ) πινάκιον. plat.
 σκουφάρι, ἰοῦ (τὸ) καὶ
 σκουφή, ἰοῦ (τὸ) μικρὸς σκουφός. petit bonnet.
 σμίγω, ἀναμιγνύω. mélanger.
 σούχο, ου (τὸ) σῦκον. figue.
 σουναῖμαι, σκέπτομαι. penser.
 σπάργανο, ου (τὸ) σπάργανον. maillot.
 σπίτι, ἰοῦ (τὸ) οἰκία. maison.
 σταματῶ, στέκομαι. s'arrêter.
 στάμνα, ας (ἡ) λάγηνος. cruche.
 σταμνί, ἰοῦ (τὸ) ὑποκορ. τοῦ στάμνα.
 στέκομαι, καὶ
 στέκω, εἶμαι· οἶον, πῶς στέκεσαι; ἦ, πῶς στέκεις; ἀντί
 [πῶς εἶσαι; ἦ, πῶς ἔχεις; être.
 στῆθος, ου (ὁ) γελέκιον. gilet.
 στράτα, ας (ἡ) ὁδός. rue.
 στρατι, ἰοῦ (τὸ) ὑποκορ. τοῦ στράτα.
 στρίγλα, ας (ἡ) τερατώδης γυνή. femme monstrueuse.
 στρινάω, σπεύδω. courir, se dépêcher.
 στρωσίδι, ἰοῦ (τὸ) κλίνη. lit.
 συβία, ας (ἡ) σύζυγος. épouse.

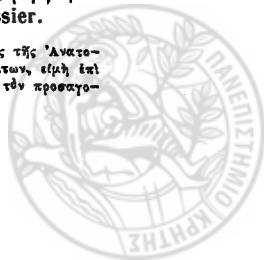

συζευκτή, ἥς (ἡ) σύζυγος. épouse.
 σύμφερο, ου (τὸ) συμφέρον. intérêt.
 συνιδάζω, ἀρραβωνίζω. fiancer.
 συνιδασμὸς, οὔ (ὁ) ἀρραβών. fiançailles.
 συνοδειάζω, συνοδεύω. accompagner.
 σύρε, ὑπαγε. allez. (†)
 σύντεκνος, ου (ὁ) ὁ ἀνάδοχος ἐκ μέρους τῶν γονέων τοῦ βα-
 [πτισθέντος. compère.
 συντοπίτης, η (ὁ) συμπολίτης. concitoyen.
 σφελίδα, ας (ἡ) φλούδα, φασκιά. écorce, bande.

T

τάζω, ὑπόσχομαι. promettre.
 ταιριάζω, συμφωνῶ. tomber d' accord.
 ταίριαση, ης (ἡ) συμφωνία. accord.
 ταχειά, ἀπὸ ταχειά, αὔριον. demain.
 ταχὺ (τὸ) τὸ πρωί. le matin.
 τότε, τότε. alors.
 τοῦτος, η, ο, οὗτος. celui-ci.
 τουφέκι, ιοῦ (τὸ) πυροβόλον. fusil.
 τράφος, ου (ὁ) φράκτης. clôture.
 τρεμουλίτσα, ας (ἡ) εἶδος θαλασσίου σκώληκος.
 τριγυρίζω, περιφέρομαι. marcher tout autour.
 τριγύρου, πανταχόθεν. tout autour.
 τσάβαλο, ου (τὸ) βουχο. linge, vêtement.
 τσαγγάρης, η (ὁ) ὑποδηματοποιός. cordonnier.
 τσακίζω, θραύω. casser.
 τσακνόμαι, ἐρίζω. disputer.
 τσάκωμα (τὸ) ἔρις. dispute.
 τσαμπούνα, ας (ἡ) αὐλός. flûte.
 τσεκοῦρι, ιοῦ (τὸ) πέλεκυς. hache.
 τσιούρμος, ου (τὸ) πληθὺς. multitude.
 τσοπανίζω, συμπεριφέρομαι ὡς τσοπάνης, ὡς ποιμῆν, ἤτοι
 [εἶμαι ἀγροῖκος. être grossier.

(1) Σημειωτέον ὅτι οἱ Καρυῶται, ὡς καὶ οἱ χωρικοὶ Ἑλληνας τῆς Ἀνατο-
 λῆς δὲν κάμνουσι χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν βημάτων, εἰμὴ ἐπὶ
 πολλῶν ὑποκειμένων: Τὸν ἕνα δι, ὅστις δῆποτε καὶ ἂν ἦναι τὸν προσαγο-
 ρεῖουσι πάντοτε εἰς ἑνὸς ἀριθμὸν.

Υ

ὑπάρχοντα (τὰ) τὰ πλούτη, ἡ περιουσία. les richesses.
 ὑποστατικὸν, οὐ (τὸ) κτῆμα. propriété en terrain.
 ὑστέρηση, ἡς (ἡ) στέρησις. privation.
 ὑγραίνομαι, βρέχομαι. se mouiller.

Φ

φαμελία, ας (ἡ) οἰκογένεια. famille.
 φελούκα, ας (ἡ) λέμβος. canot.
 φευγεῖν, ἰοῦ (τὸ) φυγή. fuite.
 φιάλα, ας (ἡ) ἀγγεῖον διὰ νερὸν καὶ διὰ κρασί, ἐκ κολοκύν-
 [θης κατασκευαζόμενον.
 φλάμπουρο, ου (τὸ) σημαία. drapeau.
 φλιαρὸς, ἡ, δ, φιλικός. amical.
 φονικὸν, οὐ (τὸ) φόνος. meurtre.
 φούρκα, ας (ἡ) ἀγχόνη. lacet.
 φρακτὸν, οὐ (τὸ) τόπος περιτειχισμένος. terre close.
 φρύγω, ξηραίνω. sécher.
 φταίσιμο, ου (τὸ) σφάλμα. faute.
 φτιάνω, κάμνω, οἰκοδομῶ. faire, bâtir.
 φωρᾶμαι, φωράω, ὑποπτεύομαι τινα. soupçonner.

Χ

χαλίχι, ἰοῦ (τὸ) χάλιξ. caillou.
 χαντζάρι ἰοῦ (τὸ) εἶδος Τουρκικῆς σπάθης.
 χάρη, ἡς (ἡ) χάρις. grâce.
 χαριῶμαι, ευχαριστοῦμαι. être content.
 χάρωμα (τὸ) ἀγγεῖον χάλκινον.
 χαιμάδι, ἰοῦ (τὸ) τόπος, ὅπου διέρχονται τὸν χειμῶνα τὰ ποί-
 [μνια. station hivernale.
 χιοῦρος, ου (ὁ) χοῖρος. porc.
 χλιμιρίζω, καὶ
 χλιμιντρίζω, χρεμετίζω. hennir.
 χούγγατο, ου (τὸ) κραυγὴ περιφρονητικῆ. huée.
 χούφτα, ας (ἡ) δράξ. poignée.

χρεία, ας (ἡ) ἀνάγκη. besoin.
χρυσοχόος, οὔ (δ) χρυσοχόος. orfèvre.
χωσία, ας (ἡ) πρόχωμα. rempart.

Ω

ὠρεῖος, α, ο, ὠραῖος. beau.
ὦς, ἕως, μέχρι. jusque.
ὡσάν, καθώς, ὅτε. comme, quand.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κατά τήν διειτῆ ἐν Καρυαῖς τῆς Κοροικῆς διαμονήν μου ἠδυνήθην κάλλιστα νά ἐξακριβώσω τά ἐξῆς :

1^{ον}) Ὅτι ὑπάρχει ἐν Καρυαῖς τῆς Κοροικῆς στοιχεῖον ἑλληνικόν, πολλά σημεῖα ζωῆς ἑλληνικῆς εἰσέτι σῶζον, ὡς τοῦτο ἐξάγεται καί ἐκ τῆς ὄλης Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας.

2^{ον}) Ὅτι τὸ ἑλληνικόν τοῦτο στοιχεῖον κινδυνεύει ν' ἀπολεσθῆ, μετὰ δύο περίπου γενεάς, δι' ὄσους λόγους προεξέθεσα.

3^{ον}) Ὅτι ἡ γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔχει μέγα συμφέρον ἵνα διατηρήσῃ τήν μητρικὴν γλῶσσαν τῶν πιστῶν τούτων ὑπηκόων τῆς· διότι οἱ Ἕλληνες οὗτοι, κατ' ἐξοχὴν ἀγαπῶντες τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, δύνανται κάλλιστα νά χρησιμεύωσιν ὡς διερμηνεῖς ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ.

4^{ον}) Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, περὶ πολλοῦ ποιουμένη δικαίως τήν φιλίαν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ καί, κατὰ συνέπειαν, τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἔχει ὡσαύτως μέγα συμφέρον ἵνα διατηρήσῃ τήν μητρικὴν γλῶσσαν τῶν ἑμογενῶν τῆς τούτων· διότι οἱ Καρυᾶται, οὐ μόνον ὡς Γάλλοι, ἀλλὰ καί ὡς Ἕλληνες θ' ἀγαπῶσιν αὐτήν.

5^{ον}) Ὅτι, ἐάν δὲν ληφθῆ ταχέως σπουδαία πρόνοια περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων τούτων, βραδύτερον πᾶσα προσπάθεια περὶ θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου θέλει εἶσθαι ματαία καὶ ἀνωφελής.

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ

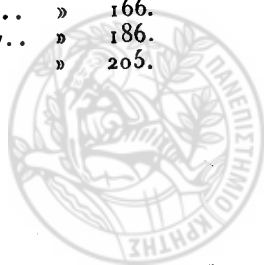

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	Σελ.	α'.-ε'.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	»	ζ'.
Α'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΟΡΣΙΚΗΣ ΕΝ ΓΕ- ΝΕΙ:	»	»
Φυσική γεωγραφία.....	»	»
Πολιτική και διοικητική γεωγρα- φία.....	»	ιβ'.
Οικονομική γεωγραφία.....	»	ιε'.
Περί του λαού της Κορσικής...	»	ιη'.
Β'. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ΚΟΡΣΙΚΗΣ.	»	κς'.
Γ'. ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	»	λθ'.
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ ΕΛ- ΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ.....	»	ι
Πηγαί.....	»	»
Α'. Περί καταγωγής της έν Κορ- σική ελληνικής αποικίας.....	»	9.
Β'. Αίτιαί διά τας οποίας οι Έλλη- νες οὔτοι ήναγκάσθησαν νά έγ- καταλίπωσι την Οίτυλον.....	»	25.
Γ'. Περί άναχωρήσεως της άποικίας ταύτης έξ Οίτύλου.....	»	30.
Δ'. Όροι παραδοχής των Έλλήνων τούτων υπό της γενουηνσιακής Δημοκρατίας.....	»	38.
Ε'. Έγκατάστασις της ελληνικής ταύτης άποικίας έν Παομία της Κορσικής:.....	»	46.

ΣΤ'. Περι τοῦ πῶς οἱ Ἕλληνες ἠναγ- κάσθησαν νὰ λάβουν τὰ ὄπλα ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν Κορ- σικανῶν	Σελ. 51.
Ζ'. Ἡ μάχη τῆς Μίνιας	» 55.
Η'. Ὀριαμβευτική εἴσοδος τῶν ἐνε- νήκοντα τούτων Ἑλλήνων εἰς Αἰάκκιον	» 65.
Θ'. Περι τῆς ἐν Αἰακκίῳ διαμονῆς τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας.	» 70.
Ι'. Περι τοῦ χωρίου τῶν Καρυῶν καὶ τῆς ἐκεῖθι ἀποκαταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας.	» 81.
ΙΑ'. Ἐπιδρομαὶ Κορσικανῶν κατὰ τῶν ἐν Καρυαῖς Ἑλλήνων καὶ κατεδά- φισις τοῦ μεγάρου τοῦ Μαρβεύφ.	» 89.
ΙΒ'. Περι τῶν σημερινῶν Καρυῶν καὶ Καρυατῶν	» 95.
ΙΓ'. Περι τῆς ἐν Ἀφρικῇ Καρυατι- κῆς ἀποικίας	» 105.
ΙΔ'. Καρυατικαὶ ἀρχαιότητες	» 109.
ΙΕ'. Περι τοῦ Κλήρου τῆς ἀποικίας ταύτης	» 125.
ΙΣΤ'. Περι ἑλληνικῶν ἱεροτελεστιῶν. (Rite grec)	» 143.
ΙΖ'. Περι τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ γλώσσης τῶν ἀποίκων τούτων.	» 151.
ΙΗ'. Περι τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τῶν Καρυῶν	» 158.
ΙΘ'. Συλλογὴ Καρυατικῶν τραγου- δίων	» 166.
Κ'. Συλλογὴ Καρυατικῶν λέξεων.	» 186.
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.	» 205.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΑΠΡΙΛΙΟΝ ΤΟΥ 1888.

Ἄρ:θ. 1206.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ

ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

35 — Ὀδὸς Σταδίου — 35

Ἦλη ἐκλεκτὴ καὶ ποικίλη. Διηγήματα καὶ βιογραφίαι, ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι, περιηγήσεις, κοινωνικά, ἱστορικά καὶ φιλολογικὰ ἄρθρα, ἦθη καὶ ἔθιμα, ποιήματα, νομικά, κτλ.

Δελτίον τῆς Ἑστίας. Φιλολογικά, ἐπιστημονικά, καλλιτεχνικά, ἀλληλογραφία, χρηματιστικά, πολιτικά καὶ εἰδήσεις, κτλ.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΛΗΡΩΤΕΑ

*Ἐν Ἑλλάδι φράγκα 12 — Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φρ. 30.
Ἡ συνδρομὴ ἀρχεται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου.*

Ἐν φύλλον ἀποστέλλεται δωρεάν ὡς δεῖγμα τοῦ περιοδικοῦ εἰς πάντα αἰτοῦντα.

Τιμᾶται φρ. 2.

